

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ PROGRAMI

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ KADIN DERGİLERİNDEN ASAR-I
NİSVAN'DA KADININ SUNUMU

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:
Elif ULUDAĞ KARABACAK
20106017

Danışman
Prof. Dr. Süleyman KIZILTOPRAK

İSTANBUL-2012

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Elif ULUDAĞ KARABACAK tarafından hazırlanan **Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinden Asâr-I Nisvan'da Kadının Sunumu** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / [REDACTED] Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 18 / 06 / 2012

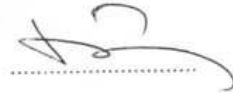
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

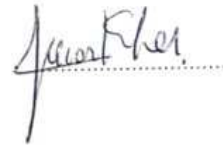
Jüri Üyesi : Prof.Dr.Süleyman KIZILTOPRAK (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Ufuk GÜLSOY (M.Ü.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Ercan KARAKOÇ (YTÜ.Öğr.Üy.)

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I.....	12
OSMANLI/TÜRK FEMİNİZMİNİN GELİŞMESİ VE BASIN.....	12
1.1. Avrupa’da ve Dünyada Kadın Hareketinin ve Feminizmin Gelişimi.....	12
1.2. Osmanlı Kadın Hareketi ve Feminist Söylemin İlk Sesleri.....	15
1.3. Osmanlı Kadınının Kamusallaşmasında ve Kadın Hareketinin İvme Kazanmasında Basının Rolü.....	16
1.4. II. Meşrutiyet ve Jöntürk Feminizminde Kadının Tadrîsi ve Terakkîsi Yorumu	20
1.5. “Ulus-Devlet”in Kuruluşu ve Erken Dönem Cumhuriyetçi Feminizm	26
BÖLÜM II.....	31
BİR KADIN DERGİSİ OLARAK “ÂSÂR-I NİSVÂN/KADIN YAZILARI”	31
2.1. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Özellikleri.....	31
2.2. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Yazar Kadrosu.....	38
2.3. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Yayın Felsefesi ve Amacı	42
2.4. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın İçeriği.....	47
BÖLÜM III.....	57
ÂSÂR-I NİSVÂN/KADIN YAZILARI’NDA “KADIN İMGESİ”NİN KURGULANIŞI	57
3.1. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda “Kadınlık Meselesi”	59
3.2. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda “Vezâif-i Nisvân”: Terbiye-i Etfâl ve İdâre-i Beytiyye	74
3.3. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Eğitim Sorunu: Kadının	84
Eğitimi ve Millî Eğitim	84
3.4. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Kadınların Güzelliği/Sağlığı ve Giyim/Moda	101
3.5. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Millî İktisat: “Teşvik-i Sanayi”	107
3.6. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Yardımlaşma ve Sosyal Sorumluluk Bilinci	111
SONUÇ.....	116
EKLER.....	124

EK-1: Metin İçinde Kullanılan Makalelerin Transkripsiyonu	124
EK-2: Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları Dergisinin İndeksi.....	251
EK-3: Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’ndan Seçilmiş Görseller	263
KAYNAKÇA	279
1. Birincil Kaynaklar.....	279
2. İkincil Kaynaklar.....	287
ÖZGEÇMİŞ.....	294

TEŞEKKÜR

Öncelikle, erken Cumhuriyet dönemi kadın dergilerinden biri olan *Âsâr-ı Nisvân*'ın detaylı bir değerlendirmesi ile o dönemin kadın algısını sunmayı amaçlayan bu çalışma esnasında güvenini, teşvikini, desteğini ve yorumlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Süleyman Kızıltoprak'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ayrıca, jüriye katılımlarından ve tez hakkında yaptıkları faydalı ve çok değerli yorum ve önerilerinden dolayı Prof. Dr. Ufuk Gülsoy ve Yar. Doç. Dr. Ercan Karakoç'a teşekkür ederim.

Bu çalışma esnasında beni yüreklendiren ve çalışmanın her safhasını sıkı sıkıya takip eden Selçuk Coşgun'a, dergi nüshalarının transkripsiyonlarında çok büyük emeği geçen Nursel Safran Tığ'a, mesai yoğunluğuna rağmen verdiği teknik desteklerden dolayı Mustafa Şener'e, sorularıma hiç bıkmadan cevap verip bu çalışma boyunca beni yalnız bırakmayan Salih Değirmenci'ye, dergi nüshalarına ulaşmamda yardımcı olan ve yorumlarıyla ufkumu açan Ubeydullah Kısacık'a ve Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki diğer mesai arkadaşlarıma göstermiş oldukları anlayış ve desteklerinden ötürü ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu çalışmanın yazım aşamasındaki bütün sıkıntıları paylaşıp benden sevgilerini, teşviklerini, maddi ve manevi desteklerini ve en önemlisi de güvenlerini esirgemeyen sevgili eşim Sinan Karabacak ve biricik kızım Aslı Betül Karabacak'a da sonsuz minnet ve teşekkürler.

Elif Uludağ Karabacak

Haziran 2012

ÖZET

Erken Cumhuriyet Dönemi Kadın Dergilerinden Asar-ı Nisvan’da Kadının Sunumu

Elif Uludağ Karabacak

Bu tez, 1925-1926 yılları arasında yayınlanmış bir Erken dönem Cumhuriyet kadın dergisi olan Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları’nın hem karakteristik hem de içerik olarak detaylı bir değerlendirmesi neticesinde, imparatorluktan ulus-devlete geçiş sürecinde kadınlık meselesini, kadın eğitimi, Türk kadınının görünür kılınmasında basının önemini ve yükselen milliyetçilik cereyanları içerisinde kadın algısını yansıtmayı amaç edinmiştir.

Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları, “nesil yetiştiriciliği” rolü ile bu dönemde de toplumsal gelişimin merkezine konulan asri Türk kadınına çocuk sağlığı ve terbiyesi, ev idaresi ve kadın edebiyatı gibi konularda aydınlatmayı hedeflemiştir. Her ne kadar edebî, ilmî ve ictimai konulara geniş yer veriyse de hem fiziksel görünüşü hem de içeriğindeki moda haberleri, kadın sporları, dekorasyon, sanat, reklamlar, duyurular, görseller, süslemeler, yemek tarifleri, elişi modelleri, okur mektupları ve muhtelif kadın haberleri, Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları’nın hedef kitlesinin yalnızca kadınlar olduğunu desteklemektedir.

Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları, siyasî bir dergi olmamasına rağmen, ulus-devlete geçiş dönemi sıkıntılarının, Türk Devrimi’nin yankılarının ve Takrir-i Sükun ile birlikte uygulanan sansürün basın üzerinde olan etkilerinin gözlemlenmesini sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Asar-ı Nisvan, Kadın Yazıları, Kadın Dergileri, Osmanlı Kadın Hareketi, Türk Kadını, Asri Kadın, Kadın Eğitimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi.

ABSTRACT**The Presentation of Women in an Early Republic Women's Magazine, Asar-ı Nisvan****Elif Uludağ Karabacak**

This thesis aims to reflect the woman question in transition period from empire to nation-state, women's education, importance of the press in the age woman becomes visible in the public sphere and the woman's perception into the increasing nationalist tendencies, in the result of a detailed evaluation of Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları, an early Republic women's magazine published between the years of 1925-1926, in terms of both its characteristics and its content.

Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları intended to enlighten the modern Turkish woman, put into the centre of social development in this period with her role of "raising the generation", in the subjects of child health and pedagogy, home economics and woman literature. Even though it gave a huge place to the literary, scientific and social subjects, both its visual aspect and fashion news, women sports, decoration, arts, advertisements, announcements, illustrations, ornaments, recipes, handmade, reader letters and different woman news in its content support that the target group of Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları was only women.

Asar-ı Nisvan/Kadın Yazıları provides to observe the problems in the transition period to nation-state, the reflections of the Turkish Revolution and the effects of censorship in the period of Takrir-i Sükun on the press, although it is not a politic magazine.

Keywords: Asar-ı Nisvan, Kadın Yazıları, Women's Magazines, the Ottoman Women's Movement, Turkish Woman, Modern Woman, Women's Education and the Early Republic Period.

GİRİŞ

Bu çalışma, 1925-1926 yılları arasında yayınlanmış bir kadın dergisi olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nin detaylı bir analizi sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, Osmanlı Devleti'nin nihayete erip onun mirasçısı konumunda bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemde, başka bir ifadeyle imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde Türk/Kemalist kadın algısının nasıl yorumlandığını ve bu süreçteki feminist ideoloji ve söylemler ile bu söylemin en önemli enstrümanı olan “kadının tedrîsi ve terakkîsi” mefhumunu incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın başında merak edilen sorulardan biri de *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinin sahibi ve başmuharriri Fevziye Abdürreşid'in, feyz aldığı babası İbrahim Abdürreşid gibi radikal İslam'ın bir takipçisi ve savunucusu mu yoksa yeni kurulan Cumhuriyet hükümeti ile birlikte ortaya çıkan inkılapların destekçisi mi olacağıydı.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, kadrosu tamamen kadınlardan oluşup 26 Ocak 1925 ve Kasım 1926 tarihleri arasında İstanbul'da 28 sayı olarak yayınlanmış bir erken dönem Cumhuriyet kadın dergisidir. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, bu geçiş sürecinde Osmanlı/Cumhuriyet kadınının hangi kaygılarla hangi söylemleri ürettiğinin ve bu söylemlerin farklı çevrelerce nasıl yorumlandığının anlaşılmasına katkı sağladığı gibi “erken dönem Cumhuriyet kadınının” “Osmanlı kadını”ndan bir farkı var mıydı, İttihad ve Terakkî dönemi milliyetçi ve solidarist eğilimli Türk feminist söylemleri Kemalist feminizminde de hayat bulacak mıydı yoksa “asrî” Türk kadını, milliyetçi feminizmin kendisine yüklediği “nesil yetiştiriciliği” rolünden sıyrılıp kamusal alanda aktif bir rol üstlenebilecek miydi gibi sorulara cevap bulunmasına da yardımcı olmaktadır.

Osmanlı/Türk kadınının toplum içindeki pozisyonunun, rolünün, örgütlenmesinin ve mücadelesinin saptanması, ilgili dönemin kendine özgü politik, ekonomik ve sosyal dinamik ve koşullarını göz önünde bulundurarak değerlendirmeyi gerekli kılıyor. Tanzimat (1839), I. Meşrutiyet (1876) ve II. Meşrutiyet (1908)'i de içine alarak neredeyse yüzyıllık bir süreyi kapsayan bu süreç,

Osmanlı Devleti ile onun mirasçısı Türkiye Cumhuriyeti için önemli tarihî dönemeçlerin alındığı bir dönemdir. Bu çalışmada tüm teferruatıyla incelenecek olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi, yayınlandığı yıllar itibarıyla Cumhuriyet dönemine tekâbül etmektedir. Fakat bu dönemde çıkan kadın dergilerinin aslında Osmanlı kadın dergilerinin birer uzantısı olduğu iddiasıyla değerlendirilecek bu dönem Cumhuriyet'in kuruluş yıllarıyla sınırlandırılmayacak, dergide öne çıkan söylemlerin sebepleri Tanzimat'la başlayan Osmanlı modernleşme sürecinde aranacaktır.

Bu çalışmanın periyodunun belirmesindeki en önemli etken, modernleşme ile birlikte görünür kılınmaya başlayan Osmanlı kadınının feministleşme yolunda attığı “dev” adımların hakkının, Kemalist devrimle birlikte yeni kurulan Cumhuriyet Türkiyesi'nde verilip verilmediğine ve “Cumhuriyet kadını” olarak nitelendirilmesi ısrarla tercih edilen asrî Türk kadınının aslında bir “Osmanlı kadını” olup olmadığına duyulan meraktır.

Bu dönemin tercih edilmesindeki bir diğer etken ise Osmanlı kadın dergileri üzerine yapılan çalışmaların daha çok II. Meşrutiyet dönemi üzerine yoğunlaştığı (İttihad ve Terakkî yönetiminin etkisiyle görece serbesti sağlanıp basın faaliyetlerinin zirve yaptığı dönem) göz önünde bulundurularak tam da geçiş dönemi olarak adlandırılabilir bu süreçte kadın sorununun nasıl ele alındığına, imparatorluk döneminden devreden kadın mirasının neleri ihtiva ettiğine ve “Cumhuriyet kadını”nın “Osmanlı kadını”na nispetle hem eğitim alanında hem de siyasî alanda ne oranda daha görünür kılındığına dair sorulara aranan cevaplardır.

Modernleşme olarak da tanımlanan değişim ve reform sürecinin başlangıcı olarak kabul edilen 19. yüzyılın ilk yarısında, Osmanlı Devleti ve Osmanlı toplumu siyasî, iktisadî ve ictimai her alanda büyük bir değişim geçirmişti. Batı'nın üstünlüğünün kabulü ile birlikte Batılılaşma hareketi çerçevesinde Avrupa'ya öğrenci olarak gönderilip batıda yaşanan çalkantılar sonucunda gelişen yeni fikir ve düşünce akımlarını yakından tanıma fırsatı bularak bunlardan etkilenen bir grup devlet adamı ve asker, Osmanlı'da modernleşme sürecinin ivme kazanmasında

önemli bir rol oynamışlardı. Tanzimat'ın ilanı ile birlikte yeni bir aşamaya ulaşan bu süreçte; yönetimde yeni düzenlemelerin yapılması ve yurttaşlar arasındaki eşit hak ve ödevlerin tanınması gibi amaçlar benimsenmiş, kadınlara önceki dönemlere kıyasla önemli denilebilecek yeni haklar verilmiş ve kadının toplumdaki pozisyonu ve rolü tartışılmaya başlanmıştı.

Bu dönemde basın bir iletişim aracı olarak resmî ve gayr-ı resmî (özel teşebbüsle) şekilde Osmanlı toplumunun hayatına girmiş ve kamuoyu oluşturmak noktasında muazzam bir vasıta görevi görmüştü. Sınırlı bir çerçevede de olsa, basın faaliyetleri yoluyla belli çevrelere ulaşan bu yazılar, değişmekte olan bir toplumun değişen fikir ve düşüncelerini yansıtmaktaydılar. Bu yüzden dönemin kadın dergileri bize toplumun zâviyesinden bakabilmek için bir fırsat verip o dönemin kadın ve erkeklerinin hangi meselelerle uğraştığını, devletin yaptığı reformların toplum tarafından nasıl algılandığını, batılılaşmanın ve Avrupaîliğin kabul görüp görmediğini ve değişen dünya düzeni içinde toplumun kendisini nereye koyduğunu analiz etmemiz için önemli ipuçları vermektedir. Bu kaynaklar aynı zamanda erkek entelektüellerin kadın konusuna olan ilgi ve eğilimleri ile kadın entelektüellerin onlara verdiği cevapları incelemek noktasında da çok büyük önem taşımaktadır. Kadın yazarlar ve okurlar dergilerin pasif elemanları ve pasif alıcıları mıydı yoksa onlar aktif bir kitleyi oluşturuyorlar mıydı?

Osmanlı'da kadınlarla ilgili tartışmalar ilk senelerde çoğunlukla erkek feministler tarafından kaleme alınmışsa da, 19. yüzyılın son yıllarında sayısı giderek artan kadın feminist yazarlar kendi fikirlerini okuyucularıyla paylaşmışlardır. Bazılarına göre, Türk kadının cemiyetteki meselelerinin resmen tartışılmasını, 1891'de yayınladığı “*Nisvân-ı İslam*” adlı eseriyle Fatma Âliye başlatmıştır. Bu senelerde feminist bilincin gelişmesi, Ahmed Cevdet Paşa'nın kızları olan Fatma Âliye ve Emine Semiye gibi her alanda iyi eğitim almış aydın kadınların kaleme aldığı makaleler sayesinde gerçekleşmiştir.

Terakkî gazetesinde yayımlanan, vapurlarda kadınlara ayrılan yerlerden şikâyeti içeren “Üç Hanım” imzalı bir mektup (bu mektubun gerçekten kadınlar

tarafından yazılıp yazılmadığı bilinmiyor) Osmanlı feminizminin basına yansıyan ilk nidâlarından sayılabilir. *Terakkî* gazetesi Osmanlıca yayınlanan ilk bağımsız gazetelerden biriydi. 1868’de çıkmaya başlayan gazete, Fransa’daki kadınlar ve hak arayışları, kadın eğitimi, taaddüd-i zevcât (erkek çokeşliliği) gibi tartışmalar ile okuyucu mektuplarına yer ayırıyordu. Sonraları, gazete sahibi ve editörleri tarafından *Terakkî-i Muhadderât* adında kadınlara mahsus bir ek yayımlanmaya karar verilmiştir. Osmanlı basın hayatında ilk kadın dergisi kabul edilebilecek *Terakkî-i Muhadderât*’ın yayın hayatı, 1869 Haziran’ından 1870 Eylül’üne kadar sürmüştür. Bunu takip eden gazete ve dergilerde –ve özellikle kadın dergilerinde– yayımlanan makaleler, kadının toplumsal rolü hakkında düşünce ve tartışmalar ile Osmanlı feminizminin sürecine dair bilgi veren önemli birer başvuru kaynağı olmuşlardır.

Avrupa ve Amerika’da olduğu gibi Osmanlı’da da kadın ve onun toplum içindeki yeri ile ilgili en çok tartışılıp mücadele verilen konulardan birinin kadın eğitimi olduğu göze çarpmaktadır. Erkek yazarlar kadının eğitilmesi sorunsalını, kadınların “tüm bireylerin ilk öğretmeni” olduğu noktasından tartışıyorlar ve bu düşünceyle, kadının özellikle de çocuk sağlığı ve terbiyesi, ev işleri ve ev idaresi konularında eğitimini destekliyorlardı. Kadın eğitimi ile ilgili bu mücadele ve tartışmalarda ortaya konan düşünceler, var olan cinsiyet düzenindeki değişiklikleri ve Batılılaşma hareketi ile Osmanlı entelijansiyası içinde ortaya çıkan Gelenekçi, Batıcı ve Milliyetçi cephelerin kadını nasıl ve nerede gördüğünü göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Kadın eğitimi ile ilgili tartışmalarda, Osmanlı’nın hem Batı özelliğine hem de Osmanlı’nın İslâmî kimliğine göndermeler bulunmaktadır. Batı merkezci pozitivistimin etkisi altında kalan aydınlar, en ileri addettikleri Batı toplumunun medeniyetini ve çağdaşlığını bilimsel eğitime verdikleri öneme bağlıyorlardı. Zira Osmanlıların bu medeniyetler arasında yerini alması için de eğitime önem vermeleri gerekiyordu. Söz konusu ilerlemenin de kadını eğitimden mahrum bırakarak gerçekleşebileceğini düşünmüyorlardı. Bu cephedeki aydınların makale ve eserlerinde, “kadının tedrîsi”, “kadının terakkîsi” ve “kadınlığın tenvîri” gibi söylemlere sıkça rastlanmaktadır.

Diğer taraftan bazı aydınlar, kadının eğitim alma hakkını Batı'ya göndermelerle değil de İslâmî gerekçelerle savunmaktaydılar. Gelenekçi aydınlar, İslamiyet'e göre kadınlara hak ettikleri eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorlardı. Gelenekçiler Sünnet'ten, Kur'an-ı Kerim'den ve İslam tarihinden örnekler vererek bu tezi destekliyorlardı.

Hem batıcıların hem de gelenekçilerin çıkış noktaları ve gerekçeleri farklı olsa dahi meşrû kılmaya çalıştıkları tez aynıydı: Kadının aile içindeki ve dışındaki görevleri için eğitilmiş ve bilgili olması gerekiyordu. Bu tartışmalar beraberinde Osmanlı toplumunun ya da Osmanlı kamuoyunun kadınlara yüklediği birtakım rolleri gün yüzüne çıkardı: Türk milletinin sürekliliğini sağlayan, sağlıklı, nitelikli ve vatansever evlat yetiştirecek “*iyi anne*” rolü, ev işlerinde ve ev idaresinde uzman “*iyi ev hanımı*” rolü ve kocası ile seviyeli, eğlenceli ve doyurucu bir sohbe girebilecek “*iyi zevce/eş*” rolü. Eğitilmiş bir kadın, bu şekilde mutlu bir aile oluşturup, yeni kurulmaya çalışılan toplumun temelini atmada ve onu sağlamlaştırmada önemli bir vazife üstlenmiş olacaktı.

Ancak başka nedenlerle eğitimin gerekliliğini hissedip bu konuda yazan aydınlar da vardı. Kadınların evin dışında da çalışıp para kazanabilmeleri için eğitime ihtiyaçları vardı. Kadını çalışma hayatına dâhil edecek birinci neden, kadınların bazı koşullar nedeniyle ekonomik sıkıntıya düşüp çalışmak zorunda kalabileceği, ikinci neden ise daha milliyetçi bir bakış açısıyla, kadının vatanının ekonomisine katkıda bulunması gerektiği idi. Namık Kemal'in 1867 yılında yayınlanan ve kadın eğitiminin ciddi bir biçimde savunulduğu ilk yazılarından birinde, eğitimsiz bir kadının vatana ekonomik bir katkı sağlayamayacağı söyleniyordu. Milliyetçi söyleme ve bunun akabinde milliyetçi bir ekonomik politikanın izlenmesine özellikle 1908 yılından sonra rastlanmakta, kadınlardan artık sadece tüketici değil, üretici de olmaları talep edilmekteydi.¹

¹ Nicole A.N.M. Van Os, “Osmanlı Müslümanlarında Feminizm”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce*, Cilt no: I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 342.

Aslında gerekçeler burada da kadının temel hak ve hürriyetleri ile bireysel talep ve ihtiyaçları göz ardı edilmeksizin yine toplumun çıkar ve ihtiyaçlarına yönelikti. Osmanlı aydın kadın ve erkekleri, kadının rolünün aile içinde olup olmadığından ziyade o rolün içeriklerini tartışmışlardı. Her şeye rağmen, bu belirli çerçevede kalan tartışmalar kadının toplumdaki yerinin değiştirilmesi ile ilgili daha kapsamlı tartışmalara yol açmıştır. Bu tartışmalara ortak platform hazırlayan basının ve özellikle kadın basınının, Osmanlı kadınının kamusallaşmasında oynadığı rol bakımından hakkını vermek gerekir.

Kısaca, Osmanlı Devleti'nin, Tanzimat Fermanı'nın 1839 yılında ilan edilişi ile birlikte bir modernleşme sürecine girdiği dönemde başlayıp özellikle II. Meşrutiyet döneminde ivme kazanan kadınlara yönelik dergicilik faaliyetlerinin, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam ettiği gözlenmektedir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin bu ilk yıllarında yayımlanmış olan kadın dergilerinin, imparatorluk döneminde çıkmış kadınlara mahsus dergilerin birer mirasçısı ve uzantısı olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Nitekim erken Cumhuriyet döneminde yayımlanmış kadın dergilerinde göze çarpan konular, içerik, tarz, üslup ve metot gibi hususlar ile bu dergileri kaleme alan yazar isimleri de bu görüşü destekler niteliktedir.

19. yüzyıl Osmanlı kadın dergileri Osmanlı sosyal ve entelektüel tarihi açısından önemli birer başvuru kaynağı olma niteliğindedir. Bu dergiler dönemin sorunlarını ve tartışmalarını halkın nokta-i nazarından kamuoyuna sunmakla kalmaz aynı zamanda yeni tartışma ve fikir cereyanları için forum oluşturma özelliği taşırlar.

Bu çalışmada birincil ve ana kaynak olarak kullanılan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, 26 Ocak 1925 ile Kasım 1926 yılları arasında İstanbul'da yayımlanmış bir kadın dergisidir. 28 sayı olarak yayınlanmış derginin ilk yirmi sayısı *Âsâr-ı Nisvân* adıyla çıkartılırken son sekiz sayısı dönemin artan Türkçeleştirme cereyanları ve okurların bu yöndeki yoğun talepleri göz önünde tutularak *Kadın Yazıları* adıyla okuyucularına sunulmuştur. İstanbul ve Ankara'daki mevcut kütüphanelerde yapılan taramalar sonucunda derginin 28 nüshasından 27sine ulaşılabilmektedir. Eksik olan nüsha, *Âsâr-ı Nisvân*'ın 9. sayısıdır.

Bu tez çalışmasının ilk safhasını *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'ndaki tüm makale, şiir, tercüme eser, hikâye, okuyucu mektupları, reklam, moda ve spor sayfaları, yurtiçi ve yurtdışından ilginç ve çoğu zaman kadınlarla ilgili haberler, yemek tarifleri ve pratik bilgilerin yani dergiye ait tüm içeriğin ayrıntılı bir şekilde okunup, her sayının detaylıca indeksinin çıkartılması oluşturmuştur. İkinci safhada ise tezde referans olarak kullanılacak makale, yazı ve diğer malzemenin transkripsiyonları tamamlanmıştır. Bu süreç, çalışmanın en uzun zamanını aldıysa da okumalar ve seçili makalelerin transkripsiyonu bittiğinde dergiye ait teferruatlı bir indeks ile tartışılacak konularla alakalı bir yol haritasının hazır bulunması, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'na dair birçok önemli teferruatın gözden kaçırılmaması hususunda faydalı olmuştur. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* uzun soluklu bir dergi olmadığından, dönemin kadın hareketine ait önemli noktaları kaçırmamak ve sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek açısından bu süreç gereklidir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın detaylı bir analizinin sunulduğu bu tez çalışmasının bölümleri, derginin sahibi ve mesul müdürü statüsünde bulunan Fevziye Abdürreşid ile yine dergide en çok yazan isimlerden biri olan Emine Müeyyed'in makale temalarından yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu yüzden itiraf etmeliyim ki, bu çalışmada, derginin en önemli hedeflerinden biri olan kadının tedrisi ve terakkîsi yani kadının eğitimi meselesine diğer konulara nispetle daha fazla yer verilmiştir.

İkincil kaynaklara gelince, derginin yayınlandığı sürece ve özellikle de o dönem kadınlarına mahsus çalışmalar olmadığından dergideki söylem ve tutumlar ile dönemin karakteristiğine hâkim olabilmek için Osmanlı modernleşme tarihi, Osmanlı/Cumhuriyet kadını tarihi ve Türk feminizm tarihi üzerine genel okumalar yapmak kaçınılmazdı.

Bu bağlamda ilk etkilendiğim ve bu çalışmaya yön veren yazarlardan birisi Yaprak Zihnioğlu'dur. Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılâp* adlı eserinde, siyasî anlamda ilk kez hak talebinde bulunan Nezihe Muhiddin'in (1889-1958), Kadınlar Halk Fırkası'nın ve Kadın Birliği'nin etkinlikleri çerçevesinde Osmanlı/Türk

modernleşmesi ve devamında Cumhuriyet reformlarında kadınların rolünü, Cumhuriyet'in kurgulanışında toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin nasıl şekillendiğini ve kadınların yeni kurulan ulus devletin inşasına katılıp aktif siyasal özne olup olmadıklarını irdelemiştir.² Bu çalışmaya aslında *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* adlı kadın dergisinin yalnızca ayrıntılı bir analizinin yapılması ve hatta mümkünse feminist, milliyetçi söylemlere girilmemesi hedefiyle başlanmışsa da Yaprak Zihnioğlu'nun Osmanlı feminizmi ile Kemalist feminizm arasında yaptığı karşılaştırmalar ve vardığı sonuçlara kayıtsız kalınmamış ve daha sonra seçilen okumalarla da bir bütünlük sağlanıp tezin ilk bölümünde feminizm konusu irdelenmeye çalışılmıştır.

Birinci bölümde detaylarıyla incelenecek olan Osmanlı ve Cumhuriyet feminizmi ile alakalı yararlandığım diğer iki kaynak da Fatmagül Berktaş'ın "*Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Feminizm*"³ ve Nicole A.N. M. Van Os'un "*Osmanlı Müslümanlarında Feminizm*"⁴ adlı makaleleridir.

Serpil Çakır, *Osmanlı Kadın Hareketi*⁵ adlı eserinde, II. Meşrutiyet döneminde yayınlanmış bir kadın dergisi olan *Kadınlar Dünyası*'nı inceleyerek bu alanda bir ilke imza atmış ve kadınların görünür kılınmasının önemini vurgulamaya çalışmıştır. Bu eserin, bir kadın dergisinin nasıl ele alınıp ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği hususunda rehberlik ettiği tartışmasızdır.

Türk kadınının geçirdiği evrelerin genel bir değerlendirmesini ve Osmanlı kadın hareketinin kronolojisini görmek açısından Şefika Kurnaz'ın *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını (1839-1923)*⁶ adlı eseri de yararlanılan ikincil kaynaklar arasındadır.

² Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılâp/Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

³ Fatmagül Berktaş, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Feminizm", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi*, (ed. Mehmet Ö. Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.

⁴ Nicole A.N.M. Van Os, "Osmanlı Müslümanlarında Feminizm", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce*, Cilt no: I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

⁵ Serpil Çakır, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul, 1994.

⁶ Şefika Kurnaz, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını (1839-1923)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2011.

Zafer Toprak'ın sosyal ve entelektüel tarih üzerine yazdığı makaleler⁷ ile Yavuz Selim Karakışla'nın Müslüman Osmanlı Kadınlarını Çalıştırma Cemiyeti üzerine yaptığı doktora tezi ve kadın faaliyet ve organizasyonlarına dair makaleleri,⁸ kadın tarih yazımı noktasında yol gösterici olmuştur.

Bu tez çalışması, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* mecmûasının bir kadın dergisi olarak başlı başına ve teferruatlı bir şekilde incelendiği ilk çalışmadır. Ancak *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'na birkaç çalışmada daha rastlamak mümkündür. Bunlardan ilki, Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin hazırlamış olup Osmanlı kadın dergilerinin makale indekslerinin bulunduğu *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası*'dır, bu çalışmada yalnızca derginin 22 sayısına ait makalelerin indeksini içermektedir ve indeksteki makale isimlerinden dergiye dair ancak genel bir malumat edinilebilir.

Derginin kullanıldığı diğer bir çalışma, Yavuz Selim Karakışla'nın “Osmanlı Hanımları ve Hizmetçi Kadınlar”⁹ adlı makalesidir. Karakışla bu makalesinde, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* yazarlarından Mevhibe İclâl'in “Hizmetçiler ve Onlarla Muamele”¹⁰ başlıklı yazısını referans olarak kullanmıştır.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları dergisi kullanılarak yapılan son bir çalışma ise, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden Melike Karabacak'ın hazırladığı “Cumhuriyet'in İlk Beş Yılında Kadın Dergileri: Bir Değişimin Kadınca Hikâyesi”¹¹ adlı tezidir. Bu tezde Sûs, *Kadın Yolu* ve *Asar-ı Nisvan* dergileri karşılaştırılarak, elde edilen bilgiler ışığında dönemin kadın meselesi tartışılmıştır. Melike Karabacak, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* mecmûasını ana kaynak olarak

⁷ Makaleler için bkz. http://hist.boun.edu.tr/Faculty_Zafer_Toprak.HTM

⁸ Makaleler için bkz. http://hist.boun.edu.tr/Faculty_Yavuz_Selim_Karakisla.HTM

⁹ Yavuz Selim Karakışla, “Osmanlı Hanımları ve Hizmetçi Kadınlar”, *Toplumsal Tarih*, Cilt XI, No: 63, Mart 1999, ss. 15-24.

¹⁰ Mevhibe İclâl, “Hizmetçiler ve Onlarla Muamele”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 10-11.

¹¹ Melike Karabacak, “Cumhuriyet'in İlk Beş Yılında Kadın Dergileri: Bir Değişimin Kadınca Hikâyesi”, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2009.

kullanıp derginin teferruatlı bir analizine gitmemiş, dönemin kadın sorunlarını *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* ve diğer iki dergi üzerinden değerlendirmeye çalışmıştır.

Bu çalışma, Osmanlı/Türk modernleşme tarihinin içinde kadının üstlendiği rol ile bu rolün belirlenmesinde ve kadının kamusallaşmasında en önemli araçlardan biri olan basının kısaca irdelendiği giriş ile üç ana başlık ve sonuç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. “Giriş”te tezin amacı sunularak kısaca Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş sürecinde kadın meselesi ile çalışma boyunca takip edilen metot ve kullanılan kaynaklara değinilmiş ve çalışmanın bölümleri verilmiştir.

“Osmanlı/Türk Feminizminin Gelişmesi ve Basın” başlıklı birinci bölümde, Avrupa’da ve dünyada kadın hareketinin ve feminizminin gelişimi, Osmanlı kadın hareketi ve feminist söylemin ilk sesleri, Osmanlı kadınının kamusallaşmasında ve kadın hareketinin ivme kazanmasında basının rolü, II. Meşrutiyet ve Jöntürk feminizminde kadının tadrîsi ve terakkîsi yorumu ile “ulus-devlet”in kuruluşu ve erken dönem Cumhuriyetçi feminizm gibi alt başlıklarda kadın sorunu ele alınmış ve derginin detaylı bir analizine geçilmeden önce dönemin özellikleri ve söylemleri ile alakalı kısa bir özet sunulmaya çalışılmıştır.

“Bir Kadın Dergisi Olarak *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*” adını taşıyan ikinci bölüm derginin kimliği niteliğindedir. Bu bölüm *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın özellikleri, yazar kadrosu, yayın felsefesi ve amacı ile içeriğine dair bilgileri ihtiva etmektedir.

Üçüncü bölümde “*Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda Kadın İmgesinin Kurgulanışı” ana başlığı altında derginin tematik olarak detaylı bir analizine yer verilmiştir. Bu bölüm *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda “Kadınlık Meselesi”, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda Vezâif-i Nisvân: Terbiye-i Etfâl ve İdâre-i Beytiyye, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda Eğitim Sorunu: Kadının Eğitimi ve Millî Eğitim, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda Kadınların Güzelliği/Sağlığı ve Giyim/Moda, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda Millî İktisat: “Teşvik-i Sanayi ve *Âsâr-ı*

Nisvân/Kadın Yazıları'nda Yardımlaşma ve Sosyal Sorumluluk Bilinci adlarında altı alt başlıktan oluşmuştur.

Sonuç bölümünde ise bölümler hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Tezin sonunda yer verilen “Ekler” kısmında ilk olarak tezde atıfta bulunulan ve derginin karakteristiği açısından önemli addedilen seçili makalelerin Osmanlı Türkçesi'nden modern Türkçe'ye transkripsiyonlarına yer verilmiştir. Dönemin kadınlarının taleplerini göstermesi açısından bazı moda haberlerinin, ev dekorasyonu ile ilgili pratik notların, güzellik ile ilgili sırların, reklamların ve ilanların çeviri yazıları da bu kısımda yer almıştır.

“Ekler” kısmında ikinci olarak *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın ayrıntılı bir indeksi sunulmuştur. Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin hazırlamış olduğu *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası*'nın içerdiği diğer kadın dergileri arasında *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* da yer almaktadır. Bibliyografyada dergilerin indeksi verilmişse de, bu indekste yapılan küçük hataların bertaraf edilerek ve diğer kütüphanelerden elde edilen sayıların içeriği de eklenerek *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'na ait daha detaylı bir indeksin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

“Ekler” bölümüne son olarak, bir geçiş dönemi olan 1925-1926'da yayımlanan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinin imajını yansıtmak amacıyla derginin muhtelif sayılarından seçilen görseller konulmuştur.

BÖLÜM I

OSMANLI/TÜRK FEMİNİZMİNİN GELİŞMESİ VE BASIN

1.1. Avrupa’da ve Dünyada Kadın Hareketinin ve Feminizmin Gelişimi

Kadın hareketi genel olarak ele alınacak olursa, çıkış noktası açısından temel hak ve hürriyetlerde özgürlük ve eşitlik hareketi olarak değerlendirilebilir. Hareket, toplumun özgürleşmeye, bireyselleşmeye başladığı, geleneksel yaşam biçiminden kopup modern tarzda olguların hayatın içine dâhil olduğu ve siyasal ekonomik dönüşümlerin yaşandığı 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl boyunca ideolojisini belirlemiş, “feminizm” kavramıyla kendini ifade etmiştir.

Fatmagül Berktaş’a göre, gelişmiş bir feminist bilincin ortaya çıkması, kadınların evlilik dışında bir ekonomik alternatifte sahip olmalarına ve kendi ekmeğini kazanan anlamlı sayıda bir kadın grubunun varlığına bağlıdır. Ancak bu şekilde kadınlar ataerkil sisteme karşı düşünsel ve toplumsal alternatifler oluşturabilirler. Batı’da bu önkoşulların ipuçları 17. yüzyıldan itibaren kendini göstermeye başlasa da, sistemli bir feminist teorinin doğuşu 18. ve 19. yüzyıllara tekabül eder. Fakat kadınların büyük kısmının geçimleri için kocalarına bağımlı oldukları bir dönemde, zihinsel bakımdan en özgür ve toplumun değişmesini en çok isteyen kadınların bile, bu değişimin erkeklerin etkisi ve yardımı olmaksızın gerçekleşebileceğini tasavvur etmeleri mümkün değildir.¹²

Kadın hareketi, kadınların kendilerine ataerkil sistem tarafından yüklenen bu rol model kalıplarına ve yaşam tarzına bir başkaldırı, bir direniş olarak ortaya çıkmıştır. Bu, toplumun yapısal ve kurumsal değişimler geçirmesiyle, eşitlik ve özgürlük fikirlerinin genel toplum değerleri olmasıyla yakından ilintilidir. Böylesi bir

¹² Berktaş, *a.g.m.*, s. 348.

dönüşüm, 18. ve 19. yüzyıllara damgasını vuran siyasal, ekonomik ve ideolojik bazı temel iticiler sayesinde gerçekleşmiştir.¹³

1789 Fransız Devrimi bu dönüşümlerin yaşandığı ilk somut örnek olmuş, kadınların kitlesel olarak tarih sahnesine çıkıp seslerini duyurdukları ilk ortam Fransız Devrimi ile sağlanmıştır. Ne var ki, “eşitlik, özgürlük, kardeşlik” bayrağını yükselten burjuvazinin “insan” soyutlaması da yüzlerce yıllık geleneği sürdürerek, kadınları dışlayan bir nitelik taşıyordu ve yeni oluşmakta olan ulus-devletin kardeşliği, kadınları oy hakkının dışında bırakmasının açıkça ortaya koyduğu gibi, “erkek-kardeşlik”ti.¹⁴ Bir başka deyişle, kadınlar Fransız Devrimi ile talep ettiklerini alamamışlar, hatta devrim öncesinde sahip oldukları haklarını bile kaybetmişlerdi. Çünkü Fransız Devrimi cinsler arasındaki ikiliği sürdürmüş, Aydınlanma Çağı’nın idealleri gibi, devrim ilkelerinin de kadını içine dâhil etmediği, hatta dâhil etmek istemediği anlaşılmış, devrime kitlesel olarak destek verdikleri halde kadınlar bekledikleri haklara kavuşamamışlardı.

Böyle bir zihinsel ve yapısal kurgu içinde kadınların bütün yapabildiğinin, eğitim hakkı talep etmek olduğunu savunan Berktaş, bu hakkın talebi için kullandıkları argümanların da, ister istemez, erkeklerin desteğinin kazanılmasında yoğunlaştığını ve ataerkil toplumsal cinsiyet tanımlarına dayandırıldığını belirtmiştir. Kadınların eğitimlerinin gerekçesi, “ulusun anaları” sıfatıyla ulus-devlete sadık oğullar yetiştirebilmeleriydi. Ne demokratik cumhuriyetin prototipi sayılan ABD’nin kurucu önderlerinin, ne de diğer Batılı burjuva siyasetçilerinin, tutarlı olmak adına, Locke’un sözünü ettiği “paternal haklar”ından vazgeçmek ve kadınları da siyasal topluma dâhil etmek gibi bir niyetleri yoktu. Bu koşullarda kadınlar, ABD’de de, başta eğitim olmak üzere haklarını, hep, cumhuriyetin “iyiliği”ne gönderme yaparak talep etmek durumunda kalmışlardı. Analar oğullarını iyi birer yurttaş olarak yetiştirecekler ve cumhuriyetin siyasal varlığına ancak bu şekilde katılabileceklerdi.

¹³ Serpil Çakır, *a.g.e.*, s. 18.

¹⁴ Berktaş, *a.g.m.*, s. 349.

İyi zevceler ve anneler olarak, doğrudan güç kullanmak yerine dolaylı etkiye bulunmakla yetinmeliydiler.¹⁵

Daha sonraki yıllar, eğitim, hukuk, politika ve çalışma gibi her alanda yine kadınlara karşı yapılan eşitsizlik ve haksızlıklara şahitlik etmiştir. Dünyanın geçirdiği bu hızlı değişim ve yenileşme sürecinde kadının kendisine yer bulamaması nihayetinde haklı ve kitlesel bir başkaldırıya dönüştü. Hemen her ülkeden, her kesimden kadın, içinde bulundukları duruma isyan edip yaşadıkları ülkenin koşulları çerçevesinde birer kadın hareketi başlattı. Kadın işçiler düşük ücrete, işsizliğe ve çalışma koşullarının ağırlığına, burjuva kadınları ise ekonomik ve siyasal haklardan yoksun bırakılmaya başkaldırdılar. İngiltere’de hareket, orta sınıfın önderliğinde “Sufraj Hareketi”ne yani oy hakkı talebine bürünürken, Fransa ve Almanya’da bayrak işçi sınıfı kadınlarında olmuş, Amerika’da ise kölelik aleyhtarı hareketle iç içe gelişmiştir.¹⁶

Özellikle 19. yüzyılda ortaya çıkan kadın örgütleri, çalışma şartlarının düzeltilmesi, kadınlara erkeklerin sahip olduğu bazı hakların tanınması mücadelesini vermeye başlamışlardı. Aile kurmada kadına da söz hakkı tanınması, çocukları üzerinde velayet hakkı, hukukta eşitlik, siyasî haklar verilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması vb. hususlarda Avrupa ve Amerika’daki kadın örgütleri verdikleri mücadelede başarıya ulaşmış ve birçok ülkede de kadınlar lehine yasal düzenlemeler yapılmıştır.¹⁷

Bir kurtuluş (emancipation) hareketi olarak tanımlanan kadın hareketi şüphesiz her ülkenin kendi koşullarına göre şekil alacak ve her ülkedeki kadın, kendini sınırlayan değerlerden, geleneklerden ve yaşam biçiminden kurtulma mücadelesini yaşadıkları ülkenin şartlarıyla bağlantılı olarak vereceklerdi.

¹⁵ Berktaş, *a.g.m.*, ss. 349-350.

¹⁶ Çakır, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁷ Leyla Kaplan, “II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadınlarının Özgürleşme Hareketi”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 466.

1.2. Osmanlı Kadın Hareketi ve Feminist Söylemin İlk Sesleri

Tanzimat sonrası başlayan yenileşme ve çağdaşlaşma süreci; devletin siyasî mekanizmasında meydana gelen değişimlerle birlikte, kadının aile içi ve toplumsal rollerinin değişmeye başlayıp daha önceleri aslında tarih sahnelerinde var olup adları maalesef sıklıkla zikredilmeyen “Osmanlı kadını”nın varoluş ve sesini duyurma mücadelesine girdiği bir dönem olarak da kabul edilmiştir. Bir taraftan kadının eğitim ve öğretim yoluyla itibar ve statüsünün yükseltilmesi ve kadınların bir şekilde kamusal alana dâhil edilmesi desteklenirken, diğer taraftan bu değişim ve dönüşümün geleneksel aile hayatı ile kamusal alan/özel alan sorunsalını nasıl etkileyeceği ve bunun nasıl aşılabacağı tartışma konusu olmuştur.

Kadın hakları mücadelelerinin başladığı bu dönemin iki şair kadını Makbule Leman (1865-1898) ve Nigâr bint-i Osman ile makale ve romanlarıyla ünlü edîbe Fatma Âliye’nin, dönemin erkek egemen ortamında var olma mücadeleleri ve matbuat âleminde birbirleriyle olan dayanışmaları kadın tarihimiz açısından ehemmiyet taşımaktadır. Fatma Âliye, bir kadın olarak düşünceleri, toplumdaki duruşu, gücü ve kadınlığı savunusu ile toplumda ve özellikle kadınlar üzerinde büyük etki yaratmış, Türk kadın tarihinin matbuat alanında yer alan ilk ve en önemli şahsiyet olma unvanını da hak etmiştir. Eğer Osmanlı feminizminden söz edilebiliyorsa bu Fatma Âliye’nin açtığı yol sayesinde. Dönemin bir başka öncüsü ve kadın hakları eylemcisi de Fatma Âliye’nin kız kardeşi Emine Semiye’dir.

Fatma Âliye ve Emine Semiye gibi aydın kadınların öncülüğünü ettiği bu dönemin kadın hareketinin en temel arzusu, erkeklerin açtığı “terakkî” yoluna dâhil olmak ve “yeni insan” kavramı içinde İslamiyet’in kadına asırlar öncesinden vermiş olduğu “hürriyet-i şahsiyelerini istirdâd etmek” yani kişisel özgürlüklerini geri kazanmış olarak yer almaktı. Bunu başarmak için de kadınlığın “tenvîr”i yani aydınlanması ile “terakkî ve tekâmül”ü yani ilerlemesi ve gelişmesi bir başka deyişle eğitimi gerekiyordu. Ancak aydınlanan, eğitilmiş kadınlar haklarına ve kimliklerine sahip çıkabilirdi.

İşte bu evrede, yayın ve matbuat faaliyetleri ile Osmanlı feminizminin ideolojik ve düşünsel temelleri atılmıştır.

19. yüzyılda Osmanlı toplumu yanı başında oluşan yenedünya düzeninden uzak kalamayarak Avrupa'dan etkilenmiş ve Tanzimat Fermanı (1839)'nın ilan edilmesiyle birlikte siyaset, sosyal yaşam, ekonomi, eğitim, hukuk ve entelektüel alanda meydana gelen değişimlerle yapısal bir dönüşüm geçirmiş, bundan Osmanlı kadını da büyük oranda etkilenmiştir. Tıpkı kendilerinden önce Batılı hemcinslerinin yaptığı gibi onlar da soruyorlardı: “El, ayak, göz, akıl gibi vasıtalarda bizim erkeklerden ne farkımız var? Biz de insan değil miyiz? Yalnız cinsimizin ayrı oluşu mu bu halde kalışımıza sebep olmuştur?”¹⁸ Osmanlı kadınları ve onları hem destekleyip hem de söylemin ve pratiğin sınırlarını çizen erkek aydınlar, kadın eğitiminin gerekliliğini Batı'daki tartışmalara benzer biçimde kadının eş ve annelik rolünü daha iyi yapabilmesi ile temellendiriyorlar, bir yandan da millî bilincin gelişmesine paralel olarak, söylemlerine milliyetçi öğeleri daha fazla dâhil ediyorlardı.

Eğitimli kadınların, ailenin ve ulusun daha iyi ve erdemli anneleri olacakları tezi, Osmanlı toplumunda da 19. yüzyılın sonlarıyla 20. yüzyılın başlarında yansımaları bulmuş, Cumhuriyet'in kurucu ideolojisinde de, bazı farklılıklarla, kendisine etkin bir yer edinmiştir. Bu bağlamda, Osmanlı toplumundaki eğitim hamlesi ile feminizmin gelişmesi arasındaki bağlantının gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

1.3. Osmanlı Kadınının Kamusallaşmasında ve Kadın Hareketinin İyime Kazanmasında Basının Rolü

Toplumsal cinsiyet düzeninin temelini değişmesinde ve kadının bir adım daha kamusallaşmasında en etkin rol tartışmasız basına ait olmuştur. O dönemde

¹⁸ *Terakkî-i Muhadderât*'ta Rabia imzalı bir mektupta kadın yeniden tanımlanıyor, var olan hâkim söylem eleştiriliyordu, bkz. Çakır, *a.g.e.*, s. 24.

çıkan gazetelerde, özellikle pek çok kadın dergisinde sorunlarını ve beklentilerini yazarak, toplumu ve kadınları bilinçlendirmeye ve istekleri doğrultusunda değişime hazırlamaya çaba gösteren kadınlar ayrıca konferanslar düzenleyip çeşitli dernekler kurmuşlar, bu derneklerde etkin görevlerde bulunmuşlardır. Kadınların bu haklı mücadelesini, talep ve faaliyetlerini bizlere gösterecek olan birincil ve en önemli kaynaklar ise kadın dergileri ve dernekleridir.

Kadınların kendilerini ifade etmeleri, tanıtımları ilk kez basın vasıtasıyla mümkün olmuştur. Basında kadınlara ait imzalara dönemin gazetelerinde, bazı gazetelerin kadınlara mahsus sayfa ve eklerinde ve özellikle de kadın dergilerinde rastlanmaktadır. Kadın dergileri, her kesimden kadının yazarlık hususundaki tecrübe ile pratiğinde ve sesini duyurup taleplerini iletmede çok ciddi bir fonksiyona sahiptir.

1868’de çıkan *Terakkî* gazetesi kimliklerini açıkça belirtmese de kadın mektuplarına yer vermiştir. Bu mektuplar kadınların kendi sorunlarını ve meramlarını gündeme getirmede önemli role sahip olmuşlardır. Gazetenin 104. sayısında “Üç Hanım” imzalı bir yazıda, erkeklerle aynı ücreti ödemelerine rağmen vapurlarda kadınlara kötü yerlerin ayrılmasından şikâyetçi olunup bunun nedeni sorulmuştur. Yine *Terakkî* gazetesinde, Avrupalı kadınların yararlandığı eğitimi Türk kadını için de talep eden, evlilik kurumundaki aşağı durumu kınayan, köleliği ayıplayan ve köleliğin, kadının toplumsal yaşama katılmasına getirdiği sınırlamaları vurgulayan pek çok makale yayınlanmıştır.

Yayın tarihi açısından ilk kadın dergisi olarak nitelendirilebilecek ve *Terakkî* gazetesi tarafından 1869’da “Muhadderât için gazetedir” alt başlığıyla haftalık olarak 48 sayı çıkartılmış *Terakkî-i Muhadderât*’ta da gerek içerik, gerekse ifade tarzına göre dönemi ve kadının konumunu eleştiren, çoğu başlıksız kadın mektuplarına büyük ölçüde yer ayrılmıştır. Kadınlar gönderdikleri mektuplarda imza olarak ya Belkıs, Rabia, Meryem, Safiye Hayriye gibi ilk adlarını kullanıyorlar ya da Maârifî Sever Bir Hatun, Üsküdar’da Sâkine Bir Hanım, Bir Hanım gibi daha genel

tanımlamalara gidiyorlardı. İmzasız mektupların imzalı yazılara dönüşmesi ise 1875-1895 yılları arasına tekabül ediyordu.¹⁹

Yürütülen eğitim reformları sayesinde kadın okur sayısının arttığı ve basın faaliyetlerinin daha da geliştiği II. Abdülhamid (1876-1909) dönemi kadın süreli yayınlarında; batı dünyasındaki kadın hareketleri, kadınların eğitimi, çocuk terbiyesi, görücü usulüyle evlilik sorunu, kadının ekonomik durumu ve evlilik hukukunda karşılıklı vazifelerin tanımlanması gibi önemli konulara değinilmiştir. 1895-1908 yılları arasında Osmanlı-Türk münevver kadınlığının düşünsel birikimin en önemli göstergesi olan *Hanımlara Mahsus Gazete* yayımlanmış, bu yayında kadınlar kendilerini kimlikleriyle ifade etmişlerdir.

Şemsettin Sami, “Kadınlar” adlı eserinde, aile içinde ve toplumda kadını kararlılıkla savunmuştur. O’na göre kadının alt düzeydeki aşağı durumu, temelde eğitim görmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu eğitim ona verilmelidir; çünkü o zekâca erkekten hiç de aşağı değildir. Ancak bu gerçekleştiği takdirde, kadınlar çocuklarını yeterli biçimde yetiştirebilecekler, erkeklerden daha hazırlıklı olduğu bazı mesleklere de böyle ulaşabileceklerdir. Görüldüğü gibi Şemseddin Sami, Osmanlı toplumunun refahını ve saadetini kadının eğitime bağlamıştır.²⁰

Osmanlı İmparatorluğu’nda Şemseddin Sami’den (1879) Celal Nuri’ye (1915) pek çok entelektüel, kadın sorununun çözülmesinin tüm toplumun ilerlemesinin önkoşullarından biri, hatta belki de en önemlisi olduğuna inanıyordu. Kadın, milletin iyiliği için hem mütevazı, erdemli, gayretkeş hem de eğitilmiş ve millî bilince sahip olmalıydı. Ancak böyle bir kadın, toplumda istenen değişimleri – toplumsal reform, milletin uyanması ya da kurtulması gibi– gerçekleştirecek çocuklar yetiştirebilirlerdi. Kızlar, çocuklarına ve toplumsal bakımdan etkin olan

¹⁹ Çakır, *a.g.e.*, s. 23.

²⁰ Gülay Arıkan, “Osmanlılarda Tanzimat Döneminde Kadınlarla İlgili Gelişmeler”, *Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1994, s. 326; Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını (1919-1970)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1982, s. 72.

kocalarına yardımcı ve rehber olacak şekilde, erkekler ise millî dava uğruna hayatlarını feda edecek şekilde yetiştirilmeliydi.²¹

Osmanlı feminizminin öncüsü addedilen Fatma Âliye Hanım çokeşlilik lehinde bir dizi makale yayımlayan Mahmud Esad Efendi'ye karşı sürdürdüğü polemiklerle meşhur olmuş bir entelektüeldir. Şu husus dikkatlerden kaçmamalıdır ki, kadının durumu sorunu, özellikle Abdülhamid saltanatı zamanında belirgin bir biçimde Şemseddin Sami'den sonra bir kadın tarafından ortaya çıkarılmaktadır ve bu durum, Kasım Amin'in Mısır'da, İsmail Gaspralı'nın Rusya'da bunları yapmasından çok önce gerçekleşmektedir.²² Yani, Osmanlı feminizminin tohumları tahmin edilenden çok önce atılmıştır.

Zehra Toska “*İstanbul Hayalhânesinde Beliren Kadın Simaları*” adlı makalesinde, “İnatçı soğuşun, tek renkliliğin, beyaz suskunluğun yerini cıvıl cıvıl renkleriyle, sesleriyle, canlılığıyla baharın gelişinin ilk müjdecisi kardelenler gibi, öncü kadınların, güneşe, aydınlığa yükselen ilk merhabaları bu dönemle birlikte bu kentten yükselmeğe başlar. Zafer Hanımlar, Fatma Âliyeler, Emine Semiyeler, Nigâr bint-i Osmanlar, Ayşe Sıdıkalılar, Belkıs Şevketler, Halide Edibler, Nezihe Muhiddinler, Aziz Haydarlar ve daha niceleri adım adım tarih sayfalarında yerlerini alırlar.” diyerek çağdaşlaşma sürecinin başlangıcı olarak kabul edilen Tanzimat ve bu sürece büyük ivme kazandıran II. Meşrutiyet’le birlikte İstanbul’un; kadın yazarları, süreli yayınları ve örgütleriyle Osmanlı kadın hareketinin merkezi olduğunu vurgulamıştır.²³

Ayrıcalıklı ortamlarda yetişmiş olmaları, saygın ve seçkin ailelerden gelmeleri ve iyi eğitim almalarına rağmen, bu öncü entelektüel kadınların şair, yazar ve muharrir sıfatıyla edebiyat dünyasında kendilerine yer açmalarının pek de kolay

²¹ Jitka Maleçkova, “Kadın ve Bir Milletın Kaderi: Millî Uyanışın İlk Dönemlerinde Kadınlara Bıçılan Rol”, *Tarih Eğitimi ve Tarihte ‘Öteki’ Sorunu II. Uluslararası Tarih Kongresi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, s. 205.

²² Caporal, *a.g.e.*, s. 75.

²³ Zehra Toska, “İstanbul Hayalhânesinde Beliren Kadın Simaları”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: 5, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 461.

olmadığını belirten Toska, Fatma Âliye'nin, George Ohnet'in *Volonté* adlı romanını 1889-1890 yılları arasında *Meram* adıyla çevirip “*Bir Kadın*” imzasıyla yayımlandığında onun bir kadın kaleminden çıkmış olduğuna inanılmadığına da dikkatleri çekmiştir. Tanzimat sonrası basınında yer alan ilk kadın yazılarına karşı takınılan bu şüpheli ve alaycı tavır, aslında onların erkek yazarlarla eş değerde bulunduğu da bir göstergesi olarak görülebilir. Süreli kadın yayınlarına gönderilen okur mektuplarından anlaşıldığına göre gazete ve dergilere kadın imzasıyla gönderilen yazıların basılmaması ama aynı yazıların erkek adıyla gönderildiğinde basılması da bu tavrın bir başka göstergesidir.²⁴

Tanzimat'la birlikte Müslüman kız çocukları için açılan orta ve lise seviyesindeki meslek ve öğretmen okulları eğitimin yaygınlaşmasını sağlamış, bu arada çıkarılan kadın yayınları aracılığıyla da kadınlık bilinci uyandırılmıştır. Kadınların terakkî ve teâlîleri için başlatılan seferberlikte kadın yazarlar ve entelektüeller en ön safta yerlerini alıp onları sadece iyi birer eş, iyi birer anne ve mutaassıp bir Müslüman olarak görmek isteyen kesime karşı seslerini duyurmaya başlamışlardır. Ayrıca, Emine Semiye ve Gülistan İsmet gibi bazı kadınlar İttihat ve Terakkî'nin saflarına girerek siyasi alanda da faaliyette bulunmak istemişlerdir. Osmanlı Kadın Hareketi'nin ilk tohumlarının atıldığı bu süreçte kadınlar, II. Meşrutiyet'in ilân edildiği 10 Temmuz 1324'ü (23 Temmuz 1908) Hürriyet Bayramı olarak kutlamışlar ve bugünü kendileri için büyük atılımların yapılacağı bir dönemin başlangıcı olarak düşünmüşlerdi.²⁵

1.4. II. Meşrutiyet ve Jöntürk Feminizminde Kadının Tetrîsi ve Terakkîsi Yorumu

Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecinde ve sonrasında imparatorluktan Cumhuriyet'e geçişte Türk modernleşmesinde öncülük edecek dinamikler, Tanzimat'ın yetiştirdiği aydın bürokratların ışıltı tutup şekillendirdiği II. Meşrutiyet

²⁴ Toska, *a.g.m.*, s. 461 ve Çakır, *a.g.e.*, s. 25.

²⁵ Toska, *a.g.m.*, s. 462.

döneminde gündeme getirilmiş ve Osmanlı siyasi yapısı bu dönemde farklılaşma, merkezîleşme, laikleşme ve özgürleşme sürecine girmiştir. Ayrıca, değişim, gelişme ve çağdaşlaşma rüzgârları Osmanlı entelektüelleri arasında vazgeçilmez bir tutku haline gelmiş ve II. Meşrutiyet dönemi her alanda birçok meselenin tartışıldığı bir dönem olmuştur. Batılılaşma taraftarları ile Batılılaşma'ya alternatif olarak sunulan Türkçülük ve İslamcılık akımlarını benimseyenler arasında tartışma konusu olan Osmanlı kadının asrîleşmesi ve itibarının yükseltilmesi sorunsalı, bu dönemin münazaalı başlıklarından biri olurken 20. yüzyılın ilk yılları, kadınlar tarafından yayımlanan gazete, dergi ve edebî eserler ile kurulan cemiyetlerin de teşvikiyle Osmanlı kadınının batılılaşma ve modernleşme serüvenine tanıklık etmiştir.

II. Meşrutiyet dönemi Osmanlı kadın hareketinin gelişip ivme kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde yapılan özgürlük propagandası kadınlar üzerinde de etkisini göstermiştir. Tanzimat sonrası yayımlanan *Terakkî* başta olmak üzere *Şükûfezâr*, *Aile*, *Hanımlara Mahsus Gazete*, *Demet*, *Mehâsin*, *Kadın*, *Para Bohçası*, *Hanımlar Âlemi*, *Kadın (Musavver Kadın)*, *Kadın Dünyası*, *Süs*, *İnci* ve *Bilgi Yurdu Işığı* gibi kadın dergileri Meşrutiyet döneminde yayımlanmış olup Osmanlı kadınının varlığını teyit etme noktasında başrol oynayarak kadının sesini duyurmuş ve yine kadının terakkîsine giden yolda en büyük rehber olmuştur.

II. Meşrutiyet sonrası kadınları, bir önceki kuşağa göre daha bilinçli, kendi sorunlarına sahip çıkan, sorgulayıcı ve tartışmacı kimlikleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bu yeni kimlikleri, başlangıçta destek gördükleri kimi erkek aydınlarla onları çatışmaya sevk etmiş, “Kadınlar daha ne istiyorlar?” sorusu ve cevapları basının gündeminden düşmez olmuştur. Kadınlar kurdukları çeşitli dernekler vasıtasıyla örgütlenip o döneme göre radikal addedilebilecek pek çok etkinlik gerçekleştirmişlerdir. Halide Edib ve arkadaşları tarafından millî adet ve göreneklere özen gösterilmek koşuluyla Osmanlı kadınının bilgi ve görgüsünü artırmak, aynı zamanda çocuk bakımı ve terbiyesi (terbiye-i etfâl) ile ev idaresi (idare-i beytiye) hakkında bilgi vermek maksadıyla kurulan Teâlî-i Nisvân Cemiyeti (1908); İttihat ve Terakkî Kız Sanayi Mektebi'ne maddî manevî yardım etmek ve şehit kızlarını yetiştirmek için Süleyman Paşa'nın kızı Sabiha Hanım ve Nezihe Muhiddin Hanım

tarafından kurulan Esirgeme Derneği ve yine aynı amaçlarla kurulan Cemiyet-i Hayriye-i Nisvâniye gibi yardım amaçlı pek çok kadın derneği kurulmuştur.

Doğrudan kadın sorunlarını dile getiren, feminist görüşler taşıyan Osmanlı Kadınları Müdâfaa-yı Hukuk Cemiyeti pek çok ilki gerçekleştirmiştir. Osmanlı dünyasında Müslüman kadınların ilk defa bu derneğin yayın organları olan *Kadınlar Dünyası*'nda fotoğrafları yayımlanmış, Osmanlı kadınlarının peçelerini atarak kendilerini basın yoluyla tanıtmaları büyük yankılara yol açmıştır. Yayımlanan ilk fotoğrafın sahibi Yaşar Nezihe'dir. Yine bu derneğin üyelerinden olan Belkıs Şevket ilk defa uçağa binerek İstanbul semalarında uçarken kadınlığın yükselmesinin simgesini oluşturmuştur. O tarihlerde Türkiye'deki yabancı şirketlerde Bedra Osman ve arkadaşlarının Müslüman kadınlara memuriyet kapılarını açan girişimleri başarıyla sonuçlanmış ve daha sonra müfettişliğe getirilecek olan Bedra Hanım'la birlikte Hamiyet Derviş, Bedia Şekip, Mediha Enver, Refika Mustafa ve Semiha Hanımlar 1914 yılında Telefon İdaresi'ne memur olarak kabul edilmişlerdir.

Kadın eğitimi reformlarına, Maârif-i Umûmî Nezâreti öncülük etmiştir. Yaşanan bütün zorluk ve sorunlara rağmen, özellikle II. Abdülhamid ve ardından II. Meşrutiyet dönemlerinde kadın eğitimi konusunda önemli gelişmeler elde edilmiştir. Sınırlı da olsa en azından şehir ve kentlerde daha fazla kadına eğitim alma imkânı sağlanmıştır.

Bu bağlamda açılan okullar, ilköğretimin zorunlu olması, faaliyete geçen dârümuallimâtlar (ilk kız öğretmen okulu 1870'te açılmıştır)²⁶, özel teşebbüslerle açılan okullar ve kurslar, misyoner okullarının Müslüman kızları bünyelerine kabul etmeleri, kadınların kurdukları dernek ve hayır kuruluşları, kadın entelektüeller tarafından verilen konferanslar ile kadın dergi ve gazetelerinde idâre-i beytiyye (ev idaresi), terbiye-i etfâl (çocuk bakımı ve eğitimi) ve aile hayatı ile ilgili çıkan yazı ve makaleler sayesinde Osmanlı kadınının eğitim süreci desteklenmiştir.

²⁶ Dârümuallimâtlarla ilgili daha geniş bilgi için bkz. Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1997, ss. 153-163.

Osmanlı'nın son döneminde kadın eğitimi ile ilgili takip edilen bu süreç, feminizm açısından büyük bir önem taşımıştır. Birincisi, yapılan tartışmalar ile kadınlar, cinsiyet düzeniyle ön görülen rol ve görevleri farklı bir biçimde yorumlamaya ve değerlendirmeye başlamışlardı. Bu tartışmaların verdiği ikinci bir sonuç ise, eğitim sistemindeki ve dolayısıyla cinsiyet düzenindeki değişikliklerdi. Kız okullarının sayısı giderek artmış, kızlar lise düzeyinde eğitim almaya başlamış ve yaşı geçmiş olan kadınlar ile farklı nedenlerle okula gidemeyen genç kızlar için başka imkânlar sunulmuştu. Bu yeni kitle, okur-yazar “aydınlanmış” kadınlar, cinsiyet düzeni ile ilgili tartışmalara aktif olarak katılmaya başlayıp ileride, Cumhuriyet'in hürriyet ortamında daha farklı isteklerde bulunarak, kadının özel alandan çıkıp “karma” kamusal alana girebilmesi için mücadele vereceklerdi.

Örgütlü kadın hareketinin kız çocukların eğitim hayatının iyileştirilmesinde önemli katkıları olmuştur. Yeni okulların açılması, kızların Dârülfünûn'a kabul edilmeleri ve erkek öğrenciler gibi Avrupa'da eğitim imkânı için devamlı isteklerde bulunmuşlar ve bu konuda kamuoyu oluşturmak için sürekli yazılar yazmışlardır. Bu hususta yazanların başında gelen Mükerrrem Belkıs, kadınların esaretten kurtulmaları için hürriyete âşık, korkusuz ve bilgili öğretmenlere ihtiyaç olduğunu yazılarında sıklıkla vurgulamıştır.²⁷

Osmanlı aydın kadınları, imparatorluğun son yıllarında kurdukları kadın dernekleri vasıtasıyla atölyeler açıp buralarda üretilen yerli mallarının satışını sağlamış, orduya katkı ve şehit ailelerine yardım için fuar, piyango, sergi ve “şefkat pazar”ları düzenlemiş ve böylece faaliyet gösterdikleri alanı genişletip idarî ve malî açıdan belirgin tecrübeler kazanmışlardı. Bu tecrübeleri sonradan, örneğin cinsiyet düzenine göre erkeklere ait sayılan siyasî alana girmek için kullanmışlardı. Nezihe Muhiddin bunun öncülerindendi. 1909'da kurulan Osmanlı ve Türk Kadınları Esirgeme Derneği'nin kurucularından biriydi. Ayrıca 1912'de Donanma Cemiyeti'nin kadın şubesini açtırmıştı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kadınlar için siyasî haklar isteyip ilk (siyasî) kadın partisini kurmaya teşebbüs etmişti. Ancak

²⁷ Toska, *a.g.m.*, s. 462.

sonraları isteklerinin fazla ileriye gittiğini gören Cumhuriyet hükümeti tarafından siyasî girişimlerinden dolayı faaliyet dışı bırakılmıştı. Galiba yeni – ve sadece erkeklerden oluşan – hükümet, cinsiyet düzeninde Nezihe Muhiddin tarafından istenilen değişiklikler için henüz hazır değildi.²⁸

Zafer Toprak bir makalesinde, Jöntürk hareketinin başlangıç noktası olan Selanik’i aynı zamanda Osmanlı kadın hareketinin doğduğu şehir olarak da nitelendirip Selanik Mekteb-i Hukuk Müdürü ve İlm-i İktisat ve Hukuk-ı İdare Muallimi Muslihiddin Âdil Bey’in Hukuk Mektebi için yazmış olduğu ve Selanik’te Zaman Matbaası’nda 1912 yılında yayımlanan *İktisâd Dersleri* adlı eserinde iktisat biliminin konusu imiş gibi yer alan *Feminizm* bahsi üzerinde durmuştur. M. Âdil feminizm konusunu “işbölümü”, o günkü adıyla “taksim-i amel” üst başlığı altında ele almış ve kadınla erkek arasındaki işbölümünün feminizmin hareket noktası olduğunu vurgulamıştır.

Toprak’a göre M. Âdil’in kadın sorunu üzerine kaleme aldığı satırları, belki de Meşrutiyet’in en derinliği olan yazısıdır. Önemli olan husus, Batı ülkeleriyle Osmanlı’yı kadın hukuku, o günkü deyişle “hukuk-ı nisvân” bağlamında karşılaştırmasıdır. M. Âdil’e göre geleneksel işbölümü kavramı modern çağda artık anlamını yitirmiştir. Kadınların da aynen erkekler gibi çalışma hayatına iştirak etmesi yani maişetinin derdine düşmesi bu çağın bir gerekliliğidir. Hayatta her kadının sırtını verebileceği bir eşi, bir kardeşi bulunmayabilir. Dullara, yetimlere, evli olup da eşinin yeterince kazancı olmadığı için ev idare edemeyen kadınlara sıkça rastlanır. Bunlar namuslarıyla yaşamak için çalışmaya, sanat ve ticaret hayatına atılmaya muhtaçtırlar. Feminizm, kadınların böylece toplumsal yaşamın her safhasına nüfuz etmeleri sonucu doğmuştur.

Muslihiddin Âdil feminizme Osmanlıca’da bir karşılık arar ve “*isti’nas*”ta karar kılar. “Feminizmden maksad, kadınların da erkekler gibi mesâlik-i ilmiyye ve sinâiyye ve siyâsiyyeye dâhil olabilmeleri, her ikisinin de aynı hukuk ve vezâife hâiz

²⁸ Van Os, *a.g.m.*, s. 347.

olmalarıdır” diyen Âdil, bu söylemiyle kadınlara siyasal haklar tanınmasının gerekliliğini savunmuştur. M. Âdil ayrıca Osmanlı Devleti’nde geçerli olan İslamî hükümler ve kanunların, kadının “hukuk-ı tasarrufiye”sini kati surette benimsediğini fakat bu hakların en önde geleni olan tahsil ya da eğitime bu topraklarda yeteri kadar değer verilmediğini dile getirmiştir. Bir toplumun çöküşünün nedenlerinden birini de kadının bilgidен yoksun oluşuna bağlayan M. Âdil, yükselmek ve saadete kavuşmak isteyen bir toplumun kadın eğitimine yani “*terbiye-i nisvân*”a önem vermek zorunda olduğunu söylemiştir.²⁹

Bu yeni entelektüel ve sosyal ortamda, 1917 yılında Jöntürkler İslam dünyasındaki ilk Aile Hukuku Kararnâmesi’ni yürürlüğe koymayı başarmışlardı. *Mecelle* gibi bu kararnâme de yenilikçiler ile İslam hukukunun modern yorumuna dayanan gelenekselciler arasında bir uzlaşî niteliği taşımaktaydı ve evlilik, sicil memurunun kişiliğinde kişi statüleriyle ilgili hassas konularda devletin daha fazla rol almasına imkân tanımaktaydı.³⁰ Yeni kararnâme ile kadınlara boşanma hakkı tanınmış, evlenme din adamlarının yetki alanından çıkarılıp devlete bağlanmış ve çokeşlilik kadının rızasına bırakılmıştır. Oldukça geç olmakla birlikte 1917 tarihli “Aile Hukuku Kararnâmesi”, döneminin en önemli yasal gelişmelerindendir.

Aile ve aslında özelinde “kadın”la ilgili tüm bu yasal gelişmelerle beraber Tanzimat sonrasında başlayıp II. Meşrutiyet döneminde de İttihat ve Terakkî yönetimi tarafından benimsenen nüfus ve istihdam politikası, kadınların kamusal alana çıkışlarının teşvik edildikleri süreçte aslında merkezî bir denetim mekanizesi olarak işlev görüyordu. Böylece Tanzimat’la başlayan ve giderek gelişen eğilim sonucunda eskiden “özel” alan kapsamına giren aile “kamusallaşarak” “millî aile”ye doğru yönlendirilmiştir. “Aile”, ulus-devletin nüvesi, “aile ahlakı” ise ulusal dayanışmanın çimentosu olacaktı. Devletin modernleşmesine paralel olan bu süreç, kadınların bir yandan hukuksal güvenceye kavuşmalarını sağlarken, diğer yandan da onların devletin aile ve nüfus politikasının enstrümanları olmalarına yol

²⁹ Zafer Toprak, “Muslihiddin Âdil’in Görüşleri: Kadın ve “Hukuk-ı Nisvân”, *Toplumsal Tarih*, Mart 2000, ss. 14-17.

³⁰ Dr. Ruth M. Roded, “Osmanlı Tarihine Cinsiyet Açısından Bakılması”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 418.

açmaktaydı.³¹ İttihatçıların “yeni hayat” ve “ictimâî inkılâp” söylemleriyle de Osmanlı feminizmine ortam sağlandığı aşikârdır. Ziya Gökalp’a göre inkılâb-ı ictimâîye ancak aile hayatını ıslah etmekle yapılabilir. Osmanlı feminizmi ile II. Meşrutiyet’te belirginleşen Türk ulusçuluğunu kesiştiren de budur.

1.5. “Ulus-Devlet”in Kuruluşu ve Erken Dönem Cumhuriyetçi Feminizm

Yukarıda ele alınan süreçler değerlendirildiğinde, erken dönem Cumhuriyetçi feminizmin temellerinin, Tanzimat sonrası dönemin “kadınlık mefkûresi” ve II. Meşrutiyet feminizmine dayalı olduğu söylenebilir. Osmanlı-İslam hareket-i nısvânı, Osmanlı kadınlık mefkûresinin savunucuları öncülüğünde, 1868-1908 yılları arasında ivme kazanmıştır. Kadınlık mefkûresi; kadınların insan addedilme, sivil yaşama katılabilme, toplumun üyeleri olarak kamusal alanda yer alabilme ve toplumsal statülerinin yükselmesi taleplerini ve çözüm önerilerini yani kadınlık ideallerini tanımlıyordu. Bu dönem kadınlığın kurtuluşu için ideolojik birikimin yaratıldığı ve kadının kamusal alanda ve basında var olma mücadeleleriyle kendini görünür kılmaya çalıştığı bir süreçti. Kadınların kurtuluş mücadelesi, yeni kuşak kadınların katılımıyla II. Meşrutiyet (1908-1918) ve Millî Müdafaa (1918-1922) dönemlerinde yükselerek sürmüştür.³²

Cumhuriyet’in kuruluş yıllarına gelindiğinde, Osmanlı/Türk kadın hareketinin savunucuları olan yeni kuşak feministler politik, ekonomik ve sosyal haklar, tam vatandaşlık hakları ve siyasete aktif katılım talepleriyle örgütlenmişlerdi. Onlara göre Cumhuriyet dönemi inkılâplarının tamamlanabilmesi için kadınların da bu ulusal inşa sürecine katılmaları şarttı. Kadınların Cumhuriyet yönetimine katılımı ve kadın hakları yönünde toplumsal dönüşümün kadınlar tarafından gerçekleşmesi için mücadele veren erken dönem Cumhuriyet feministleri, Kemalist tek parti iktidarının yönlendirmesi sonucu bastırılmış, kadınlar siyasal alandan dışlanmışlardı.³³

³¹ Berktaş, *a.g.m.*, s. 355.

³² Zihnioğlu, *a.g.e.*, ss. 21-22.

³³ Zihnioğlu, *a.g.e.*, s. 22.

Patriyarkal ve indirgemeci bir yaklaşımla kadınların toplumdaki rolünü “vatana asker/evlat yetiştiren anneler” olarak tanımlayan yeni rejim, kadın haklarını dış dünyaya karşı güçlü demokratikleşme simgelerinden biri olarak kullanmıştır.³⁴

Kadın meselesi, Cumhuriyet öncesinde de milliyetçi ve ataerkil bir projenin parçasıdır ve hem Osmanlı hem de Cumhuriyet feminizmine esas rengini veren olgudur. Türk modernleşmesinde, kadınlara bir yandan batılılaşma ve modernleşmenin taşıyıcı rolü verilmiş, diğer yandan da bu rolün sınırları erkekler tarafından sıkıca çizilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin “yeni kadın” kalıbını belirlemeye girişenler kendilerine “yeni adam” adını verseler bile, hiç de yeni olmayan bir erkek kimliği çiziyorlardı ve burada asıl ilginç olan, Batıcı/modernleşmeci erkekler ile gelenekselciler arasında toplumsal cinsiyet (gender) rolleri açısından temel bir farklılık olmadığıydı. Cumhuriyetçi/Kemalist erkeklerin hayalindeki “yeni kadın” da tıpkı son dönem milliyetçi Osmanlı kadını gibi “ailevî, ictimâî, millî vazifelerini benimseyen ve başkaları için yaşayan, fedakâr, nesil yetiştirici” bir varlıktı.³⁵ Türk’ün cevherini baskı altında tutarak rüşdünü engelleyen “heyula, Osmanlı” [“mazi”deki Baba] artık olmadığına göre, “yeni adam” devlete, “yeni kadın” da “yeni adam”a bağlılıkla yükümlü olmuş ve ulus-devletin kadınların hayatını düzenleyen projeleri, devlete bağlılığın ve resmî ideolojinin önemli bir bileşeni haline gelmiştir. Bu, “kadın özgürleşmesinin ulusal/tarihsel hedefler içinde eritilmesi ve kadının ikincillik konumunun yeni bir şekilde meşrulaştırılması” olarak tanımlanır.³⁶

Osmanlı kadın tarihi yazımına baktığımızda, 1980’lerden önce Osmanlı ve erken dönem Cumhuriyet kadını üzerine yazan “eski ekol”e mensup tarihçi ve yazarlar, Kemalist reformları bir başlangıç noktası olarak alıp önceki dönemi bunların kadınların özgürleşmesi açısından önemini kanıtlamak için kullanırken,

³⁴ Şirin Tekeli, *Siyasal Hayat ve Kadınlar*, İstanbul, Birikim Yayınları, 1982, ss. 207-218.

³⁵ Berktaş, a.g.m., s. 357.

³⁶ Partha Chatterjee *Vatan, Millet, Kadınlar* adlı eserinde bu tanıımı yapıyor, aktaran: Fatmagül Berktaş, “Doğu ile Batı’nın Birleştiği Yer: Kadın İmgesinin Kurgulanışı”, *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık*, Cilt No: III, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 279.

1980’lerin sonu ve 1990’larda “yeni ekol”ün temsilcileri, Osmanlı kadınıni kendi bağlam ve çerçevesinde inceleyip erken dönem Cumhuriyet kadını mefhumunu da Osmanlı kadını mefhumunun bir uzantısı olarak yorumlamışlardır.³⁷

Yaprak Zihnioğlu *Kadınsız İnkılap* adlı eserinde, başta Şirin Tekeli olmak üzere, Türkiye’de 1980 sonrasında akademik alandaki feminist çalışmaların gelişmesine paralel olarak yeni açılımlar, çözümler ve eleştirel yaklaşımlar geliştiğini belirtmiş, Türk modernleşmesinin kadınlar yönünden çözümlemesinin yapıldığının, bu alandaki kalıp görüşlerin aşıldığının ve günümüze değin gelen “kadınlara hiç mücadele etmedikleri halde haklar verildi” söyleminin arkasındaki nedenlerin mercek altına alındığının altını çizmiştir.³⁸

Zihnioğlu bahsi geçen eserinde, kendi ifadesiyle bir Osmanlı Türk kadın hakları savunucusu olan Nezihe Muhiddin’in Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında kadınların siyasal ve sosyal hakları için Türk Kadınlar Birliği çatısı altında 1924-1927 yılları arasında verdiği mücadeleyi ve buna karşılık cumhuriyetçi rejimin kadınların etkinliklerini sindirme ve yönlendirme stratejilerini sergilemeyi amaçlamıştır.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın yayınlandığı 1925-1926 yılları arasındaki dönemde Kemalist rejim tarafından basında geniş bir sansür uygulamasına gidilmişti. 13 Şubat 1925’te Şeyh Sait Ayaklanması’nın patlak vermesi ile 4 Mart 1925’te Takrîr-i Sükûn Kanunu kabul edilmiş ve 23 Kasım 1927’ye kadar devam edecek olan sıkıyönetim ilan edilmişti. Sıkıyönetimin vermiş olduğu tedirginlik ve korkuyla, bu çalışmaya konu olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi de Nezihe Muhiddin’in makalelerinden övgüyle bahsetmiş olsa da, Kadınlar Halk Fırkası ve Kadın Birliği’nin öncülüğündeki Birinci Dalga Cumhuriyetçi feministlerin³⁹ mücadelesini ancak içten içe destekleyebilmişlerdi.

³⁷ Nicole A.N.M. Van Os, “Osmanlı Kadın Dernekleri: Geçmişten Gelen Kaynaklar, Gelecek için Kaynaklar”, *Toplumsal Tarih*, Mart 2002, s. 8.

³⁸ Zihnioğlu, *a.g.e.*, ss. 17-18.

³⁹ Osmanlı/Türk kadın tarihi periyodizasyonu için bkz. Zihnioğlu, *a.g.e.*, ss. 20-21.

Yüzyıllık bir süreyi içine alan modernleşme süreci, Osmanlı kadınlarının yaşamında, hak ve çıkarlarında önemli değişikliklere tanık olmuştur. Bu gelişmeler doğal olarak Cumhuriyet dönemini de etkilemiştir. Cumhuriyet Türkiye’sinde tanınan özgürlüklerinin birçoğunun tohumu görüldüğü gibi bir önceki dönemde atılmıştır.

Cumhuriyet dönemi “kadın sorunu”nun parametreleri, II. Meşrutiyet’ten başlayarak Kemalist Cumhuriyet’e uzanan Türk ulusçuluğunun özgül tarihsel koşullarınca şekillenmiştir. Batılılaşma, ulusçuluk ve İslam arasındaki gerilimler hala çözülemediği gibi günümüz siyasal tartışmalarında da merkezî bir rol oynamaya devam etmektedir.

Türkiye’de kadınlar daha çok Türk modernleşmesi ya da Türk milliyetçiliği çerçevesinde inceleme konusu olmuşlar ve Cumhuriyetin milliyetçi, Kemalist modernleşme projesinin içinde ele alınmışlardır. Kadınların kurtuluş mücadelesinin ve deneyimlerinin modernleşme, uluslaşma, sosyalizm ve insan hakları gibi kavramlar içinde eritilmiş oluşu, kadın hareketinin geçmişine bakmayı geciktirmiştir. Kadın konusu bağlı bulundukları söylemlerden kurtularak bağımsızlaşmalıdır.⁴⁰

Osmanlı’da kadınların kendilerini ifade etmeleri, tanıtımları, eylem ve taleplerini duyurmaları, daha önce de belirtildiği gibi ilk kez basın aracılığıyla gerçekleşmiştir. Basında kadınlara ait imzalara, dönem gazetelerinde, bazı gazetelerin çıkardıkları kadına dair sayfa ve eklerde, özellikle de kadın dergilerinde rastlamak mümkündür. Kadın dergileri, Tanzimat’la başlayan modernleşme ve yenileşme sürecinde, “kadın” konusunda yaşanan sosyal ve kültürel gelişmelerin bir sonucudur. Bu dergiler, her kesimden kadının yazma konusundaki çekimserliğini gidermede, taleplerini duyurmada önemli işlev görmüştür. Kadına ilişkin muhtelif konuların işlendiği ve farklı sorunların tartışıldığı kadın dergilerinde aynı zamanda, gerek yurtiçinden gerek yurtdışından alanlarında başarılı olmuş birçok kadın şahsiyet örnek olarak verilmiş, kadına ilişkin fotoğraflar, resimler, giysi modelleri, el işi

⁴⁰ Serpil Çakır, “Tarih Yazımında Kadın Deneyimlerine Ulaşma Yolları”, *Toplumsal Tarih*, Mart 2002, s. 30.

örnekleri, dernek programları yayınlanmıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki “kadın imgesi”ni değerlendirme bağlamında bu tezde *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi inceleme konusu yapılacaktır.

BÖLÜM II

BİR KADIN DERGİSİ OLARAK “ÂSÂR-I NİSVÂN/KADIN YAZILARI”

Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat (1839) dönemiyle başlayan modernizasyon sürecinde kadınların görünür kılınmasına vesile olup Osmanlı kadın hareketine gelişme ortamı sağlayan kadınlara yönelik basın faaliyetleri, II. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte hızla ivme kazanmıştı. Osmanlı’nın mirası üzerine kurulan Cumhuriyet’in ilk yıllarında kadın basını mevcutsa da II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakkî dönemiyle kıyaslandığında ciddi oranda azaldığı görülüyor. *Süs, Çalikuşu, Firûze ve Kadın Yolu* Cumhuriyet’in kuruluşundan 1928 Harf İnkılâbı’na kadar geçen beş yıl zarfında *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dışında yayımlanan kadın dergileridir. Bunların görünüş, içerik, tarz, yazar kadroları ve ele alınan konular bakımından Osmanlı dönemi kadın süreli yayınlarının birer uzantısı olduğu daha önce de vurgulanmıştı. Çalışmanın ana kaynağını teşkil eden *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* da buna somut bir örnek olmuştur.

İstanbul ve Anadolu’da toplumun farklı kesimlerine ulaşan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi, o günün “demokratikleşme” ve bir o kadar da “sıkıyönetim” ortamında kadının algılanışını ve kadın sorunlarının ele alınışını, diğer bir ifadeyle o dönemin “kadın hareketi”ni değerlendirmek açısından önemli ipuçları içermektedir. Bu bölümde, derginin fiziksel özellikleri, basım-yayın özellikleri, üslûbu, derginin hedef kitlesi ve yazar kadrosu, derginin felsefesi ve amacı ile derginin içeriği ele alınacaktır.

2.1. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Özellikleri

Bu teze konu olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi, erken dönem Cumhuriyet yıllarına tekabül eden 1 Receb 1343 [26 Ocak 1925]-Teşrîn-i Sâni 1343

[Kasım 1926] tarihleri arasında toplam 28 sayı⁴¹ olarak yayımlanmış –derginin kapak sayfalarında da belirtildiği üzere– bir “*millî aile mecmûası*”dır. Derginin ilk yirmi sayısı *Âsâr-ı Nisvân* ve 21. sayıdan itibaren son sekiz sayısı da *Kadın Yazıları* ismi ile çıkmıştır. Bu isim değişikliği, muharrirler ile okurlar arasındaki iletişimin ne derece kuvvetli olduğunu ve okurların taleplerine ne kadar ehemmiyet gösterildiğini ispatlamak açısından çok önemli ve bir o kadar da manidardır. *Kadın Yazıları* olarak çıkan ilk sayıda derginin imtiyaz sahibi ve mesul müdürü Fevziye Abdürreşid, “*İlk Söz*” isimli yazısında bu isim değişikliğinin sebebini şu cümlelerle belirtmiştir:

“Maddî ve manevî mâniâlara rağmen neşriyâtında sebât eden “*Âsâr-ı Nisvân*”, “*Kadın Yazıları*” nâmı ile intişâr eden bu nüshasıyla ikinci yaşına girmiş bulunuyor. Bundan sonra da aynı mesleğinde devam edeceği muhakkaktır. Yalnız memleketimizde günden güne inkişâf etmekte olan ciddî Türkçülük cereyanlarını ve birçok kârielerinin arzularını nazar-ı itibâra alarak ismini “*Kadın Yazıları*”na tebdîle karar vermiştir. Binâenaleyh “*Kadın Yazıları*” binlerce “*Âsâr-ı Nisvân*” okuyucularına yabancı bir mecmûa olmadığından kârielerine kendini takdîm etmek lüzûmunu hissetmez. Kadınlarımız miyânında emsâlsiz rağbet görmüş mecmûamız, istikbâl hakkında va’dlerde bulunmaktan ziyâde kemâl-i iftihârla mâzîdeki muvaffakiyetine güvenerek âlem-i matbûâtta devam edecektir.”⁴²

Derginin istikrarlı bir yayın politikası vardı İsim değişikliği esnasında 1 Mart’ta yayınlanması gereken *Kadın Yazıları*’nın ilk nüshası, *Âsâr-ı Nisvân*’ın da yirmi birinci nüshası 1 Nisan’da yayınlanmıştır, bu nüshanın dışında başka gecikme olmamıştır. Bu arada derginin neşir tarihinde ortaya çıkan gecikmeden dolayı heyet-i tahririye okuyuculardan özür dilemiştir.⁴³

⁴¹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı’nda 27 ve 28. sayılar, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı’nda 1-8, 11-14, 16-24. sayılar, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde 14-20, 21-26. sayılar, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi’nde 1-8, 11-20, 26-28. sayılar ve Millî Kütüphane’de 1-3, 6-7, 10-11, 14-15, 17-19, 22-26. sayılar bulunmaktadır.

⁴² Fevziye Abdürreşid, “İlk Söz”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, s. 1.

⁴³ “*Kendimizden olmayan mâzeretlerle mecmûamızın bu nüshası vaktinden pek çok geç intişâr etmiştir. Kârielerimizin afvını temennî eyleriz.*”, Heyet-i Tahrîriye, “Beyân-ı İtizâr”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, s. 1.

Âsâr-ı Nisvân on beş günde bir neşrolunurken, *Kadın Yazıları* aylık olarak neşrolunmuştur. *Âsâr-ı Nisvân*'ın tüm sayıları on altı sayfadan oluşmaktadır. İlânlar/Reklamlar bölümü, derginin sonunda yer alırken bu bölüme sayfa numarası verilmemiştir. Reklamlara çoğu nüshada bir sayfa yer ayrılırken bazı sayılarda iki sayfa da ayrıldığı olmuştur. *Kadın Yazıları*'nın birinci sayısı 10, ikinci sayısı 24, üçüncü ve dördüncü sayıları birleşik olarak 24, beşinci sayısı 24, altıncı sayısı 16, yedinci ve sekizinci sayıları ise yine birleşik olarak 32 sayfa neşrolunmuştur. Bazı nüshaların birleştirilmesi hususunda herhangi bir nota rastlanmamasına rağmen, o günün neşriyat maliyetleri göz önüne alındığında bunun ticarî bir kaygıyla yapıldığı ya da baskı gecikmelerinden dolayı bu yola gidildiği söylenebilir.

Âsâr-ı Nisvân 20x30 ve *Kadın Yazıları* ise 20x28 formatında, çift sütun üzerine, resimli ve siyah-beyaz basılmış bir dergidir. Tüm nüshaların kapağında fotoğraf, resim, karakalem çalışması veya illüstrasyonlar vardır. Derginin adı içerikteki yazılara göre daha büyük ve kalın puntıyla yazılmıştır. *Âsâr-ı Nisvân* adı sülüs ve celî dîvânî hat ile kapağa yerleştirilmişken, *Kadın Yazıları* adı tâlik hat ile yerleştirilmiştir. Türk geleneğini yansıtan bu hoş ve şık hatlar ile Avrupaî tarzdaki resimlerin dergi kapağında bir arada yer alması, geçiş döneminin karakteristiğini yansıtmaktadır.

Derginin iç sayfalarında, özellikle de moda, el işleri, spor ve çocuk bakımı sayfalarında yer alan resimler ile sayfa kenarlarında ve aralarında bulunan küçük ve hoş süslemeler, dergiye –kadın okur kitlesi açısından– dikkat çekici, eğlenceli ve sempatik bir özellik kazandırmıştır. Dergiyi süsleyen bu resimlerin çoğunun millî Osmanlı/Türk figürlerinden ziyade Avrupaî tarzdaki figürler olduğu söylenebilir. İçeriğine bakıldığında Türklüğün, milliyetçiliğin, yerli malının ve milli sanayinin teşvik edildiği görülürken, derginin dış görünüşüne bakıldığında millî unsurlardan ziyade Batılı tarzdaki unsurlar göze çarpmaktadır. Bu tarzın dışında kalan ancak birkaç tane örnek⁴⁴ vardır. Bunlardan biri *Âsâr-ı Nisvân*'ın ilk sayısının kapağında Mustafa Kemal ile eşi Latife Hanım'ın fotoğrafı, ikincisi *Âsâr-ı Nisvân*'ın 8.

⁴⁴ Bu örneklerin hepsinde kadınlar tesettürlüdür.

sayısının kapağında bulunan başında miğferi, bir elinde kalkanı ve diğer elinde kırmızı-beyaz Türk Bayrağı bulunan şalvarlı bir Türk kızının renkli illüstrasyonu, diğeri ise *Âsâr-ı Nisvân*'ın 3. sayısının “Şuûn-ı Nisvân” bölümünde yer alan Bîamân Hatun'un resmidir. Derginin birkaç nüshasında da İstanbul camilerinin fotoğraflarına yer verilmiştir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları mecmûasının “idârehâne”si yani idare merkezi Cağaloğlu'nda, Cerîdehane Sokağı'nda, 5 numaralı hanededir. *Âsâr-ı Nisvân*'ın tüm sayıları ile *Kadın Yazıları*'nın ilk iki sayısı İstanbul-Mahmudbey Matbaası'nda, *Kadın Yazıları*'nın üçüncü ve dördüncü sayısı Millî Matbaa'da ve son dört sayısı ise İstanbul-Matbaa-i Osmâniyye'de basılmıştır. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın “mahall-i tevzî”i yani dağıtım yeri Babıâli Caddesi'nde bulunan Sevda Kütüphanesi'dir. Ancak yedinci sayıdan itibaren *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın dağıtım yeri Babıâli ve Ebussuûd caddeleri köşesinde Kahramanzâde Hanı altında Tütüncü Reşad Bey Mağazası olarak değiştirilmiştir.⁴⁵ *Kadın Yazıları*'nın ikinci nüshasında da dağıtım yeri olarak Kütübhâne-i Umûmî-i Kâsım İsmâilzâde, İstanbul, Babıâli Caddesi, Numara 144 gösterilmiştir.⁴⁶ Mükâtebe (yazışma) adresi olarak da Merkez Postahânesi, 352 numaralı kutu verilmiştir.

Âsâr-ı Nisvân 10 Kuruş'tan satılırken *Kadın Yazıları* 15 Kuruş'tan satılmıştır. *Âsâr-ı Nisvân*'ın altı aylık aboneliği 150 Kuruş, bir yıllık aboneliği ise 250 Kuruş iken, *Kadın Yazıları*'nın altı aylık aboneliği 100 Kuruş, bir yıllık aboneliği ise 150 Kuruş'tur. Yabancı ülkelerde nüshası 12 Kuruş olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın altı aylık abonelik bedeli 1 Amerikan Doları iken bir senelik abonelik bedeli 2 Amerikan Doları olarak belirtilmişti. Derginin ilk sayısına bir abonelik formu da eklenmiştir:

⁴⁵ [İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7.

⁴⁶ *Kadın Yazıları*, sayı 2, s. 24.

“Kârielerimize

Mecmûamızın mesleğini takdîr edib de abone olacak zevâtın zîrdeki abone ilmühaberini kayd ve imlâ ile Merkez Postası’nda 352 numaralı kutuya göndermeleri ve abone esmânını postaya tevdi‘ eylemeleri mercûdur.

İsmi
 Adres
 Bir Senelik veya Altı Aylık Abone Olduğu
 Hangi Nüshadan İtibâren Abone Olduğu
 Tarih
 İmza Mahalli⁴⁷

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları yayıncıları tarafından okurlar aboneliğe teşvik edilmiştir, çünkü satış politikalarının belirlenmesinde abone sayısı güvenilir sonuçlar vermekte ve abonelerden alınan ücrete garanti gelir olarak bakılmaktaydı. Bu yüzden yurtiçinde bir yıllık abonelik bedelinin altı aylık abonelik ücretine göre daha indirimli olduğu görülüyor. Ayrıca isim değişikliği sonrasında derginin nüsha fiyatı 10 Kuruş’tan 15 Kuruş’a çıkarılırken abone bedellerinde ciddi oranda indirim yapılması da aboneliğin cazip hale getirilmesi olarak yorumlanabilir. İdare tarafında derginin bazı nüshalarında abonelik ücretlerinin zamanında ödenmesi hususunda uyarılar yapılmıştır.⁴⁸

Abone ve okur sayısını artırmak için kullanılan diğer bir yöntem de yayıncılar tarafından okuyucular arasında düzenledikleri bilmece yarışmalarıydı. Önceki nüshalarda sorulan bilmecelerin cevapları ve kazananların isimleri ile hediyeler belirtiliyor, bu şekilde diğer okuyucular da teşvik ediliyordu.⁴⁹

⁴⁷ [İç Kapak], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1.

⁴⁸ “Abonelerimizin nazar-ı dikkatine: Altı aylık abonelerimizin müddetleri on ikinci nüshada bedellerini vaktinde göndermeleri rica olunur. Abone listemiz hitâma erecektir. Mukayyed oldukları halde, bugüne kadar bedellini göndermeyen mecmûanın devamını arzu eden kârielerimizin lütfen abone bedellerini göndermeleri mercu’dur. – *İdâre*”, [İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12.

⁴⁹ “Geçen nüshamızda münteşir birinci bilmecemizin cevâbı: şık, kış, şitâ, ateş; ikinci bilmecemizin cevâbı: asrî kadınlık. Bilmeceyi halledenler: Birinci bilmecenin birinci hediyesi olan Şemseddin Sami Bey’in Fransızca’dan Türkçe’ye lûgatini Beşiktaşlı Servet Hanım, ikinci hediyesini Üsküdar’da Vedia Hanım kazanmışlardır. İkinci bilmecenin birinci hediyesini Mesârpervende Emine Adnan Hanım ve ikinci hediyesini Erenköyü’nde Sabiha İffet Hanım kazanmışlardır.”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, s. 16.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın tirajı hakkında kesin bir malumat olmamakla beraber Fevziye Abdürreşid'in Kadın Yazıları'nın ilk sayısında “İlk Söz” adıyla yazdığı notta “kadınlarımız miyânında emsâlsiz rağbet görmüş olan mecmûamız”⁵⁰ olarak bahsettiği derginin önemli bir okur kitlesine ulaşmış bulunduğu söylenebilir. Yine aynı notta “binlerce *Âsâr-ı Nisvân kâriesi*”nden söz edilmiştir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, sahibi ve yazı kadrosuyla tümüyle kadınlara ait olan bir erken dönem Cumhuriyet kadın dergisidir. Dergiye gelen yazı ve okuyucu mektuplarının büyük çoğunluğu kadınlara aitti. Dergide çoğunlukla kadınların yazılarına yer verilmişse de erkek imzalı yazılara da ara sıra rastlanır. Bunlar da genellikle makaleden ziyade mektup, eleştiri, tercüme yazı ya da gazete ve dergilerden yapılan alıntılardır.

Kadın Yazıları ve *Âsâr-ı Nisvân*'ın kullandığı takvimler arasındaki farklılığın nedeni 26 Aralık 1925'te Miladi Takvim'in resmî olarak kabulüydü. *Âsâr-ı Nisvân*'da Hicrî ve Rûmî takvim bir arada kullanılırken, *Kadın Yazıları*'nda yalnızca Miladi takvim kullanılmıştır.⁵¹ Dergi yazarlarından bazılarının tarihleme alışkanlığı bize ayrıca yazılan materyalin ne kadar süre zarfında değerlendirilip dergide yer verildiğini göstermektedir. Bu sürenin genellikle iki haftayı geçmediği söylenebilir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları mecmûası yalnızca Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır. Latin harfleri sadece birkaç yerde bazı yabancı kelimelerin yanlış anlaşılmasına mahal vermemek için kullanılmıştır.⁵² Fakat bununla beraber dergide Osmanlı Türkçesi ile yazılmış birçok yabancı kelimeye de rastlanır. Dergide kullanılan dilin zaman zaman edebîleşip ağırlaştığı görülür. Bu tamamen yazarların üslubu ile bahsi geçen konuya bağlıdır. Siyaset, edebiyat ve eğitim alanlarındaki

⁵⁰ Fevziye Abdürreşid, “İlk Söz”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, s. 1.

⁵¹ Emine bint-i Ragıb, “Tahsil-i İbtidâî Devresindeki Etfâl Hakkında Bir Mütâlaa”, “Adana: Şubat 7 1341”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 5-7; [ayın]. L., “Fin Kadınları”, “İstanbul, 25 Mart [1]926 Yıl”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, ss. 5-8.

⁵² “Breille Hattı”, “Breille Hurûfâtı”, “Mr. Nelson Cromwell”, “Larousse”, “General Pou” gibi kelimeler Latin harfleriyle yazılmıştır. Bkz. B. J., “Âmâlara Mahsus Matbûât”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, ss. 4-8.

yazılarda dil ağırlaşırken, gündelik konularda, sağlık ve moda yazılarında, haber ve ilânlarda ise dil sadeleşmiştir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları kapak sayfasında “millî aile mecmûası” olarak nitelendirilse de okur kitlesinin neredeyse tamamının kadınlardan oluştuğunu söylemek yanlış olmaz. Zaten isminde geçen “nisvân”⁵³ ve “kadın” ile idare ve heyet-i tahrîriyenin okuyucularına hitap ederken kullandığı “kârie”⁵⁴ kelimeleri, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* mecmûasının hedef kitle olarak kadınları gördüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Dergi içeriği neredeyse tamamen kadınların ilgi alanı olan konulardan oluşturulmuştur. Gönderilen mektup ve yazılar, seçilen konular kısaca tüm içerik değerlendirilecek olursa, her şehirden, her sınıftan ve farklı kesimden kadının okur kitlesi olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kendini eğitmek ve geliştirmek isteyen her gruptan kadın *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nı okumaktadır.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları dergisi yalnızca İstanbul’daki kadınlara hitap etmiyordu, Anadolu’nun çeşitli illerinde de derginin satıldığı mahaller vardı ve bu mahaller *Âsâr-ı Nisvân*’ın onuncu nüshasında şu şekilde verilmiştir: “*Âsâr-ı Nisvân*’ın Satış Mahâlleri: Ankara’da: Anadolu Maârif Kütübhânesi, Mersin’de: Yıldız Matbaa ve Kütübhânesi, Bursa’da: “Millî Sinema” Gişesinde, Edirne’de: Kitabcı Şevki Bey’de, Edremit’de Köylüler Pazarı Sahibi İsmail Hakkı Bey, Sivas’da: Küçükustafazâde Şevki Bey, Kütahya’da: Bâyi Ömer Efendi”⁵⁵.

Cumhuriyet’in ilânından birkaç yıl sonra yayın hayatına başlayan ve neredeyse iki yıl boyunca yayımlanan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* zengin içeriği ve politik duruşu ile kadın hakları ve kadın eğitime verdiği destek ve hayır cemiyetlerine yaptığı katkılarla kadın süreli yayınları içerisinde önemli bir yere sahiptir. Dönem itibarıyla *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* mecmûasının

⁵³ “Nisvân” kelimesi Arapça “nîsâ” yani kadın kelimesinin çoğul halidir.

⁵⁴ Arapça’da kelimeler müzekker (maskülen) ve müennes (feminen) formdadır. “Kârî” kelimesi müzekker iken “kârie” kelimesi müennestir, yani kadın okuyucu için “kârie” kelimesi kullanılır.

⁵⁵ “*Âsâr-ı Nisvân*’ın Satış Mahalleri”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, s. 16.

değerlendirmesi bizlere Cumhuriyet yönetimi ve inkılâpları ile bu dönemin kadın politikaları ve kadın inkılâpları hakkında ipuçları vermektedir.

2.2. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Yazar Kadrosu

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın sahibi ve “müdü-r-i mesûl”ü yani sorumlu müdürü Fevziye Abdürreşid’dir. Dergi sayfalarında en çok göze çarpan isimler arasında bulunan ve başmuharrir addedilebilecek yazarlar Fevziye Abdürreşid ve kız kardeşi Kadriye Abdürreşid ile Emine Müeyyed’dir. Derginin yazı kadrosunda ve dergiye makale, hikâye, şiir göndererek katkıda bulunanlar arasında dergi içeriğindeki yazı, makale, şiir, mektup ve saireden ulaşılabilirdiği kadarıyla şu isimler bulunmaktadır: Mevhibe İclâl, Gül Hatun, Belkıs Gürd, Güzin Şefik, Münire Münir, Emine Şevket, Emine bint-i Ragıb, Mütihazsıs Dr. Kadri Raşid Paşa, Dr. Safiye Ali, Dr. Rukiye Hanım, Reşid Mazhar, Nevfel, Zahide Ağazâde, Emine M. R., Müzeyyen, Fatma Murat, Hatice T., Meliha, Feriha Nevzâd, Trabzonlu Safiye, Hikmet Osman, Suniye, Fatma Servet, Hikmet Hüseyin, Kimyager Halide ve Feride Salih.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın yazar kadrosu ve katkıda bulunanlar içerisinde kimlikleri açık olmayıp yalnızca isimlerinin baş harfleri verilen yazarlar da bulunmaktadır. Bu yüzden cinsiyetlerine dair herhangi bir bilgiye ulaşamıyoruz. Bunlar Doktor P. J., P. Z., K. G., [ayın]. L. ve K. H. K. ve C.’dir. “Seyyah” ve “Muhacir Kız” müstear isimli şahıslar da yine dergiye yazı gönderenler arasındadır.

Dergide yer alan tercüme eserlerin yazarları ise İngiliz yazar, gazeteci ve edebiyat eleştirmeni Rebecca West (1892-1983), Rus yazar Tolstoy, Dr. H. G. ve Minela Nesendorf’tur. Alman muharrir B. Schultes’in mektubu da tercüme edilerek dergiye eklenmiştir.

Derginin sahibi ve mesul müdürü olan Fevziye Abdürreşid ile kız kardeşi Kadriye Abdürreşid hanımlar, meşhur Kazan Türklerinden İbrahim Abdürreşid⁵⁶'in kızlarıdır. İki kardeşin biyografileri hususundaki bazı ayrıntılara ancak babaları İbrahim Abdürreşid'in biyografisinin satır aralarından ulaşılabilmiştir. Kadriye Abdürreşid, Fevziye Abdürreşid'den yaşça büyüktür, Tara'da doğmuş, İstanbul'da vefat etmiş ve hiç çocuğu olmamıştır. Fevziye Abdürreşid de Tara'da doğmuş, 1917 yılında ailesi ile birlikte Berlin'den İstanbul'a gelmiştir. Uzun yıllar babası İbrahim Abdürreşid Bey'in 1924'te Topkapı civarında yaptırdığı ilkokulda müdürlük yapmıştır. Mehmed Akif Ersoy'un damadı Ömer Rıza Doğrul'un kardeşi Nafiz Bey ile evlenmiş, İstanbul'da vefat etmiştir.⁵⁷ Fevziye Abdürreşid'in nerede tahsil gördüğüne dair bir bilgi mevcut değil, fakat Kadriye Abdürreşid'in Berlin'de Scharwenka Konservatuvarı'nda eğitim gördüğü ve İstanbul'da özel müzik öğretmenliği yaptığı dergide yer alan ilândan anlaşılmaktadır.⁵⁸ Fevziye Abdürreşid'in *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nı yaklaşık 20-25 yaşındayken yayımladığı tahmin edilmektedir.

⁵⁶ Abdürreşid İbrahim, 23 Nisan 1857 tarihinde Sibirya'da Tobolsk vilayetinin Tara kasabasında doğmuştur. Babası Ömer, dindar ve politik bir kişiliğe sahipti. Annesi ise Başkurt kökenli Afife Hanım'dır. Afife Hanım hayatının büyük bir kısmını Tara'daki kız çocuklarına okuma yazma öğretmekle geçirmiştir. Medrese eğitimi alan Abdürreşid İbrahim, eğitimini ilerletmek için Medine'ye gitmeye karar verir. 7 yıllık Medine yaşantısından sonra İskenderiye üzerinden 1884 yılında İstanbul'a gelir, burada pan-İslamist fikirlerini Ahmed Vefik Paşa, Muallim Naci ve birçok değerli devlet adamına sunar. İstanbul'da 1 yıl kaldıktan sonra 1885 yılında Tara'ya ulaşır, burada evlenir, Münir, **Kadriye** ve **Fevziye** adında üç çocuğu olur. 7 yıl Tara'da kalan Abdürreşid, burada İsmail Gaspıralı tarafından geliştirilen eğitimde "usul-i cedid"i yaygınlaştırmaya çalışır. 1900-1902 yıllarında Petersburg'da, 1902-1903 yıllarında Japonya'da bulunur. 1904 yılında İstanbul'a dönmek zorunda kalan Abdürreşid, 1905 Rus Devrimi'nin hareketli günlerinde Rusya Türklerinin millî mücadelesinin en ön saflarında yer alır. 1907 yılında **ailesini** Tara'da bırakıp Batı Türkistan, Buhara, Semerkant, Yedisu ve civarını kapsayan bir yıllık gezisinden sonra tekrar Tara'ya gelir. Bu sefer **ailesini** Kazan'a yerleştirir ve 1908'de Sibirya, Moğolistan, Mançurya, Japonya, Kore, Çin, Hindistan, Hicaz ve Ortadoğu üzerinden İstanbul'da son bulan seyahatine başlar. Bu seyahatinin en ilginç kısmını Japonya oluşturur. Abdürreşid Japonya'da İslamiyet'i resmi düzeyde kabul ettirmek ve Japon hilafetinin önderliğinde bütün doğu kavimlerinin birleşmesini tasavvur etmektedir. 1916 yılında **ailesini** Kazan'dan alarak Berlin'e getirir, Berlin'den ayrılarak İstanbul'a dönen Abdürreşid **ailesi** ile birlikte Bebek'te Nafia Nâzırı Abbas Halim Paşa'nın konağına yerleşir, Sebilürreşad'da yazmaya başlar. Rusya muhalifi bir İslamcıyı barındırmak Cumhuriyet rejimi için uygun olmadığından, 1928'de **ailesinden** ayrılarak Abbas Halim Paşa'nın himayesinde Mısır'a yerleşir, paşanın ölümünden sonra 1934 yılında Japonya'ya gider ve ölüm tarihi olan 17 Ağustos 1944 tarihine kadar burada yaşar. Abdürreşid İbrahim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Nadir Özbek, "Abdürreşid İbrahim: İslâmcı Bir Eylem Adamı", *Toplumsal Tarih*, Cilt IV, (Temmuz 1995), sayı 19, ss. 7-12; İsmail Türkoğlu, *Rusya Türklerinden Abdürreşid İbrahim, 1857-1944*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1993.

⁵⁷ Türkoğlu, *a.g.e.*, s. 5.

⁵⁸ [İlânlar], "Türk Piyano Muallimesi", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1.

Fevziye ve Kadriye Abdürreşid, babalarından oldukça etkilenmişlerdi. İbrahim Abdürreşid'in İslam inanç ve anlayışında taassuba yer yoktu. Birçok Japon onun sayesinde Müslümanlığı seçmişti. İbrahim Abdürreşid aynı zamanda kadınların sosyal hayata katılması taraftarı bir entelektüeldi. Fevziye Abdürreşid'in *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* adlı kadın dergisini çıkarmasına elinden geldiği kadar yardımcı olmaya çalışmış, kendisi Bebek'te ikamet ettiği halde kızının tek başına Cağaloğlu'nda ayrı oturmasına ses çıkarmamıştı.⁵⁹

Kendisi ve ailesi yoksulluk içinde yaşamasına rağmen elindeki birkaç kuruşuyla Topkapı'da bir ilkokul yaptırarak eğitim hizmetine katkıda bulunmaya çalışan İbrahim Abdürreşid, bir milletin kalkınmasında eğitimin önemine yürekten inanmış bir insandı.⁶⁰ Fevziye Abdürreşid'in de *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nda üzerinde en çok makale yazdığı mevzu eğitim, özellikle de kadın eğitimi idi. İbrahim Abdürreşid uzun yıllar yaptığı seyahatleri esnasında ziyaret ettiği ülkelerdeki eğitim kurumlarını gezerek bu ülkelerin eğitim sistemlerini yakından inceleme fırsatı bulmuştu. Japonya'daki okulların çokluğu ve eğitim sisteminden çok etkilenmişti. Dergide birçok ülkenin özellikle de Japonya'nın eğitim sistemi üzerine yazılmış makale mevcuttur, bu hususta Fevziye Abdürreşid'in kaynak olarak neredeyse bütün dünyayı gezmiş babasından yararlandığı aşikârdır.

Dergide neşredilen bazı tercüme yazıların mütercimi olan Fevziye ve Kadriye Abdürreşid'in birkaç yabancı dil bildikleri anlaşılıyor. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın ana karakteristiğini belirleyen edebî, ilmî ve ictimai makalelerin birçoğu Fevziye ve Kadriye Abdürreşid'e aittir.

Genel olarak Osmanlı kadını hakkında –üst sınıfa veya hanedana mensup kadınlar hariç– yeterli bilgi edinmek maalesef çok zor olduğundan yazarlardan birçoğunun biyografisine ulaşamamıştır. Elimizde olan sadece *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* yazarlarının ve dergiye yazılarıyla katkıda bulunanların, kendilerini okuyucuya ne şekilde sunduklarından ibarettir.

⁵⁹ Türkoğlu, *a.g.e.*, s. 81.

⁶⁰ Türkoğlu, *a.g.e.*, s. 80.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın karakteristiğini belirleyen ahlak, adab-ı muaşeret, çocuk terbiyesi, annelerin yetiştirilmesi, kadın eğitim, kız mekteplerine verilmesi gereken ehemmiyet, okul programlarının düzenlenmesi ve alkolle mücadele gibi konularda birçok makalesi yayınlanmıştır. Ayrıca “*Fedai*” ve “*Hayatın Çiçek ve Dikenleri*” adlı hikâyeler de Emine Müeyyed’e aittir.

Güzin Şefik’i *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinde “romantik hikâye ve şiirler”⁶¹in yazarı olarak görüyoruz. Güzin Şefik’in *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dışında 1926 yılında neşredilmiş *Dârüelhân Mecmuası*’nda “*Türk Musikisi ve Sanatkârlarımız*” ve “*Türkiye’de İlk Konservatuarlar*” isimli iki makalesi ile yine 1926 tarihli *Harb Malûlleri Mecmûası*’nda yayımlanmış “*Yeşil Yuva*” adında bir hikâyesine rastlanılmıştır.

Mevhibe İclal, “Bugüne kadar dünyaya hiçbir kadın gelmemiştir ki, güzel olmak istemesin.” diyerek başladığı “*Kadınların Güzelliği*” adlı yazı dizisinde kadınlara verdiği güzellik sırlarıyla meşhur bir yazardır. Güzelliğin ancak sıhhatle kâim olabileceğini savunan yazar, yazılarında ruh ve beden sağlığı, doğru beslenme ve cilt bakımı gibi konularda pratik bilgiler vermiştir.

Gül Hatun, “*Hariciye Nezâreti Memurlarından Ferid Bey’in Hatıra Defteri*” adıyla kaleme aldığı tefrika eserinde çok yakın arkadaşlarından birinin vefat etmiş olan eşi Ferid Bey’den kalan bir hatıra defterini neşretmiştir. Gençlik yıllarında Londra’da mütedeyyin bir Hristiyan İngiliz kızla tanışıp evlenmek isteyen Ferid Bey’in başından geçen maceraları anlatan bir yazı dizisidir. Gül Hatun’un, yazısında en çok vurgu yaptığı yerler, Avrupa’ya giderek Müslüman kimliğinden uzaklaşan ve daha sonra kız arkadaşının sert eleştirileriyle kendine gelip Müslümanlığını ve Türklüğünü idrâk eden Ferid ile kız arkadaşı arasındaki diyaloglardır.

Belkis Gürd, derginin bazı nüshalarında kadınlarla ilgili haberleri içeren “*Şuûn-ı Nisvân*” kısmını hazırlamış, Zahide Ağazâde gönderdiği mektuplarda

⁶¹ Güzin Şefik’in *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’ndaki eserlerinin isimleri, “*Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın İçeriği” bölümünde verileceğinden burada bahsedilmemiştir.

Amerika’da bulunan Türkler ile ilgili bilgiler vermiş, Reşid Mazhar ise o dönemin millî iktisat politikaları açısından önemli addedilecek tavukçuluk teşebbüsleri hakkında okuyucuları bilgilendirmiş ve Paris’te düzenlenen tavukçuluk sergisi izlenimlerini okurlarla paylaşmıştır.

Emine Müeyyed, Türkiye’nin geleceği olarak gördüğü çocukların ve gençlerin ahlâkı, terbiyesi, eğitimi ve onların vatan sevgisi ile yetiştirilmeleri üzerine yazılar yazmış, Kadri Râşid nüfus politikaları hakkında okurları bilgilendirirken, Dr. Safiye Ali⁶² yenidoğan ve çocuk sağlığı ile Ankara’da düzenlenen ilk “Tıp Konferansı”nda öncelikli müzâkare edilen konulardan biri olan “doğumdan önce çocuk ölümlerinin önlenmesi”⁶³, çalışan annelere öğütler, hamilelere verilmesi gereken haklar ve doğum izni gibi hususlarda malumat vermiş, Dr. Rukiye de yurtdışında uygulanan “evlerde hastabakıcılık”⁶⁴ sisteminin kadınlar açısından olan faydalarından bahsetmiştir.

2.3. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın Yayın Felsefesi ve Amacı

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları kendisini “kadın mecmûası”ndan ziyade “*millî aile mecmuası*” olarak tanımlamakta bir beis görmemekte çünkü ailenin temelini oluşturan en önemli unsurun kadın olduğunu iddia etmektedir. Kadının tadrîsi ve terakkîsi o kadar mühimdir ki hanenin geçiminden aile içi ilişkilere, çocukların eğitiminden onların bakımına kadar her şey kadının sorumluluğu dâhilindedir. İmparatorluğun son yıllarında İttihat ve Terakkî yönetimi tarafından benimsenip daha sonradan Kemalist ideoloji tarafından da kabul görmüş olan “millî aile” ve “ailenin

⁶² Dr. Safiye Ali Türk Kadın Birliği İdare Heyeti üyelerinden ve Türk Kadın Birliği Sağlık Encümeni Başkanı olup, millî ekonomiyi kalkındırmak ve israftan kaçınmak maksadıyla “kadınların iktisat kurallarına uygun bir tarzda giyinmeleri için bir elbise modeli hazırlama”yı önermiş, bu önerisi basında “yeknesak giyim” eleştirileriyle karşılaşmıştır. Safiye Ali Birlik binasında haftada bir gün annelerle toplantı yaparak çocuk bakımı ve çocuk yetiştirme üzerine bilgiler veriyor, haftanın belirli günlerinde çocuk ve anneleri muayeneden geçiriyordu. Daha fazla ayrıntı için bkz. Zihnioğlu, *a.g.e.*, ss. 188-192.

⁶³ Dr. Safiye Ali, “Nüfus Siyâsetinde Vefeyât-ı Etfâl Meselesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, ss. 8-11.

⁶⁴ Dr. Rukiye, “Evlerde Hastabakıcılık”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 9-10; Dr. Rukiye, “Evlerde Hastabakıcılık”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, ss. 14-15.

ulus-devletin çekirdeğini oluşturması” kavramlarının altının çizildiği ve o dönemde Osmanlı feminizmine ortam sağlayan bu görüşün dergi tarafından da desteklendiği söylenebilir:

“Hâlbuki her bir nokta-i arzda, kadın memleketin rûhu ve milletin hayatıdır. Her bir aile, her bir memleketin en büyük bir uzvu ve en ibtidâî bir teşkilâtıdır. Bir memleketin ibtidâ-yi teşekkülünde tasavvur olunabilecek nezâretlerin esaslarını yine aile derûnunda arayabiliriz.”⁶⁵

Bu bağlamda *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın en önemli amaçlarından birinin Cumhuriyet/Türk kadınının siyâsî, iktisâdî, ictimâî her alanda eğitimine ve kişisel gelişimine katkı sağlamak olduğunu belirtmek gerekir. Ancak eğitilmiş ve donanımlı bir kadın ailesini ve hanesini idare edebilir, karakterli ve vatansever bir çocuk yetiştirebilir ve hem kendi ekonomik özgürlüğünü kazanıp hem de ülke ekonomisine katkı sağlayabilirdi.

Derginin birçok nüshasında kadın edebiyatında olan eksikliğe vurgu yapılıyordu. Türk kadının okumadığı fikrine itibar edilmiyor, bunun Türk edebiyatındaki sönüklükten kaynaklandığı ve aslında ortaya ciddî eserler çıkarılmış olsa bunların kadınlar tarafından rağbet göreceği savunuluyordu. Piyasada var olan kadın eserlerinin birçoğunun ya romantik hikâye ve şiirlerden oluştuğunun ya da dil ve üslup açısından elit ve entelektüel sınıfa hitap ettiğinin altı çizilip bu durum eleştiriliyordu.⁶⁶

⁶⁵ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 1-3.

⁶⁶ “Her ne kadar âlem-i matbûâtımızda kadınlarımızın kaleminden çıkmış birçok hissî ve edebî âsâra tesâdüf olunursa da ilmî ve hayâtî ihtiyaçlarımızı tatmîn ve cehlimizi def’ edecek muhtâc-ı irşâd ve terbiye hemşîre ve vâlidelerimize rehberlik vazîfesini ifâ edecek âsâra pek nâdir tesâdüf olunmaktadır. Ez-cümle idâre-i beytiyye, terbiye-i etfâl, kadın hıfzu’s-sıhhası, ev tabâbeti, dikiş, evleri tezyîn, âdâb-ı muâşeret, âile muâşeret, terbiye-i rûhiyye ve emsâli meselelerden bâhis eserlere âlem-i matbûâtımızda tesâdüf olunmamaktadır dense bile hatâ olmaz. Malûmdur ki memleketimizin mümtaz simâlarından ma’dûd birçok hanımlar matbûât âleminde vakit vakit zuhûr etmektedirler. Fakat bunların eserleri ekseriyetle hissîyât-ı âliyeden bâhis şeyler olduğundan, okumaya alışmamış birinci derecedeki ihtiyaçları bile tatmîn olunmamış Türk kadınlarının nazar-ı dikkatini celb edememektedir. Zîrâ onların yazdıkları şeyleri okuyacak ve anlayacak, muhît-i memleketimizin kadınları miyânında mefkûd deneyecek miktarda azdır.” Fevziye Abdürreşid, “Kadın Edebiyatına Muhtâcız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, ss. 1-2.

Kadın edebiyatının zayıflığı hususunda bu satırları kaleme alan Fevziye Abdürreşid yine aynı makalesinde bu zayıflık ve eksiklikten dolayı çevresinden aldığı teşvik ve gayretlerle kadının terakkîsi noktasında bir boşluğu kapatmayı amaçlayan *Âsâr-ı Nisvân* mecmûasını neşretmeye karar verdiğini ve Türk kadınına olan güvenini dile getirmiştir.⁶⁷

Yine bir başka makalesinde Fevziye Abdürreşid Finlandiyalı kadınları örnek göstererek, Cumhuriyet Türkiye'si'nde ele alınması gereken en önemli konunun Türk kadınlık âleminin ilmen ve ahlâken yükseltilip aydınlatılması olduğunu söylemiştir. Bu sayede Türk kadınının üstesinden gelemeyeceği sorun yoktur.⁶⁸

İyi bir anne, iyi bir eş ve iyi bir ev hanımı olabilmesi için kadın eğitiminin gerekliliğini savunan ve bunu kendisine en kutsal vazife ve amaç addeden derginin birçok sayısında, bu hususta en büyük görevin Maarif Nezâreti'ne düştüğü belirtilmiş, kız mekteplerine daha fazla ehemmiyet gösterilmesi gerektiği defalarca vurgulanmıştır.⁶⁹

⁶⁷ “Ben o zaman bir dereceye kadar me'yûs olduysam da bazı ehl-i kalemimizden ciddî düşünen ve kadınlığımızın ihtiyâcâtına göre bazı muhterem zâtların tahrîz ve tergîbi netîcesinde “*Âsâr-ı Nisvân*”ı neşre karar vermişdim. Şimdi artık cüz'î miktarda olsun istihsâl ettiğim tecrübeme istinâden diyebilirim ki, Türk kadını bizim tahmîn ettiğimizden pek çok defa ziyâde mikdârda ciddîdir. Ona ihdâ olunan eserler ne kadar ciddî olursa olsun, onun hayatına ve ihtiyaçlarına temas ederse, onda mündemic menâfi'ini idrâk ederse, hemen büyük bir şevk ve hevesle ona sarılmaktadır.”, Fevziye Abdürreşid, “Kadın Edebiyatına Muhtâcız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, ss. 1-2.

⁶⁸ “Bizde en mübrem ve en mühim düşünülecek bir şey varsa kadınlık âlemimizi ilmen, ahlâken yükseltmek, onun seciyyesini Finlandiyalılardan misâl alarak teâlî ettirmekdir. Biz kadınların evvelâ ilmen, irfânen ve ahlâken terakkî etmesini, zaten fıtraten mevcûd ve Türk kadınlığına mahsûs ulviyyet-i maneviyyenin ihyâ ve takviyesini arzu ederiz. Fikrime kalırsa bugün kadınlığımız nûra muhtacdır. Eğer tenevvür ederse milletimizi pek korkunç gördüğüm karanlık yollardan emîn adımlarla terakkî ettirebilecek ve inkırâz uçurumundan kurtaracaktır. Evet, Türk kadınlığı evvelâ tenvîr olunmalı, ahlâken ve rûhen ihyâ olunmalıdır. Emin olalım ki halkan ve ilmen müterakkî Türk kadınlık âlemi harikalar vücûda getirebilir.”, Fevziye Abdürreşid, “Ne Yapmalıyız?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, ss. 1-2.

⁶⁹ “*Âsâr-ı Nisvân*”ın ilk nüshalarından birinde milletimizin te'âlî ve terakkîsi için en mühim bir âmil olacak kız mekteplerimize ehemmiyet verilmesi lüzûmundan bahsetmişdim ve kız mekteplerimizde takîb olunması icâb eden hedefleri de ayrıca kaydetmişdim. Bugün tekrar ediyorum, milletimizin terakkî ve te'âlîsi onun kısm-ı nahîf ve latîfi, Türk kadınlığının terakkîyâtıyla mütenâsib olacaktır. Eğer biz kadınlığımızı matlûb derecede ilim ile teslîh edebilirsek, vicdânını dâimâ uyanık, iffet ve ismetini müdrik bir hâle getirirsek millî terakkîmizin en mühim adımı atmış oluruz. Zîrâ affî, vicdanlı ve malûmatlı bir ana, yetiştirmekde olduğu yavrusuna telkîn ve ta'lîm olunacak mesâilden dâimâ haberdâr olduğu gibi onun nasıl terbiyeye muhtâc olduğunu ve nasıl terbiye görmüş evlâdın vatan için müfid olacağını da takdîr etmekte su'ûbet çekmez.”, Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, ss. 1-2.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nda Türk kadınının içinde bulunduğu durum eleştirilmiş, Cumhuriyet'in Türk kadınına tanıdığı hakların fiiliyâta geçirilmesini hedefleyen yazılar da yayınlanmıştır.⁷⁰

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın yayın felsefelerinden biri de sosyal sorumluluk projelerinin içinde yer alıp bu projeleri destekleyerek Türk kadınını bilinçlendirmek ve onları da bu gibi çalışmalara dâhil etmeye çalışmaktır. Bu amaçla *Hilâl-i Ahdar Cemiyeti* ile ilgili birçok haber yayınlayıp *Hilâl-i Ahdar Cemiyeti*'nin çıkarmış olduğu dergiyi de okuyucularına tavsiye etmiştir.⁷¹

Alkolün sosyal cinayet olarak tanımlandığı dönemde bu konuyu dikkate alan dergi idaresi hemen hemen her nüshasında *Hilâl-i Ahdar Cemiyeti*'nin faaliyetlerine yer vermiş ve yine aynı hassasiyetle dergide Tolstoy'un alkolün zararları ve alkol kullanımına karşı bir yazı dizisini yayınlayacaklarını ilân etmişlerdi.⁷²

⁷⁰ “*Harb-i Umûmî ve işgal esnâsında gâib etdiklerimizin iâdesini, boşanmış keselerimizin yeniden doldurulmasını, ailemizin târumâr olmuş an‘anâtını tecdîd ve takviye etmeyi, umûr-ı terbiyemizi ıslâh etmeyi düşünemedi. Biz isterdik ki şu asr-ı cedîd hayatımızda cumhuriyetin bize bahşettiği musâvât-ı hukuk sayesinde kadınlarımız da ilme sarılsınlar, malûmât-ı hayâtiyyelerini terakkî ettirsinler, asr-ı hâzır ve hayâtına ve halimize muvâfık bir sûrette ıslâh-ı hâl etsinler, kendi hukûklarını kendileri himâye etdikleri gibi erkeklerinin de nevâkısını irâe ve ıslâha hasr-ı gayret etsinler. Zîrâ hayattan maksad sefâhat, fakr ve tedennîye doğru yürümek değildir, bi‘l-akıs nezâhat, refâh ve teâlîdir.*”, Nevfel, “Hayatımıza Bir Nazar”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 2-3.

⁷¹ “*Memleketimizin en nâfi‘ ve ciddî mecmûası olan muhterem “Hilâl-i Ahdar” refikimizin üçüncü nüshası idârehânemize geldi, mecmûanın bu nüshasında da müfid ve şâyân-ı ibret makâlât ve havâdis mündericidir. Türk kadınlığının bu rûhdaki âsârla alâkadâr olması milletimiz için elzem bir emr-i himem olduğundan cümle kârielerimize mütâla‘asını tavsiye ederiz.*”, [İlânlar], *Hilâl-i Ahdar Mecmûası*, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, s.16.

⁷² “*Mecmûamızın yakın nüshalarından itibaren Rus meşâhir-i edebâsından (Tolstoy)’un “İnsanlar Kendilerini Niçin Bunaltıyorlar?” nâm müskirât aleyhinde yazdığı mühim eseri tefrika olunmaya başlayacaktır. Müskirât aleyhinde açılan mücadele, milletimizin istikbâlini temîn sadedinde atılan adımların en mühimlerinden olduğundan bu yolda hizmet etmeyi “Âsâr-ı Nisvân” mecmûası kendisinin mukaddes vazîfesi addeder.*”, [İlânlar], *İnsanlar Kendilerini Niçin Bunaltıyorlar?*”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, s.16.

Dergiye gönderilen okuyucu mektupları⁷³, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinin yayın amacına ulaştığını göstermektedir. Kadınlar kendi meselelerini gündeme getiren, onlara çözüm yolları gösteren ve Türk kadınlığını geliştirmeye yönelik yazılar neşreden bu dergiye sahiplenmişler, memnuniyetlerini dergiye gönderdikleri mektuplarında dile getirmişlerdir. Dergi sadece yurtiçinden değil yurtdışından da tebrik mektupları almıştır. Barones Akiko Kando, Tokyo'dan gönderdiği mektubunda Fevziye Abdürreşid'e teşekkürlerini sunmuştur.⁷⁴

Okur memnuniyetine verilebilecek bir başka örnekte de, İstanbul ve muhtelif Anadolu şehirlerinden dergiye gelen teşekkür mektuplarına cevap olarak heyet-i tahrîriye tarafından îade-i teşekkür yazısı yazılmıştır.⁷⁵

Özetlemek gerekirse, Cumhuriyet'in ilânı ile birlikte ardı ardına yapılan inkılâplardan kadınlar da nasiplerini almak istemişler, yayınladıkları gazete, dergi ve kitaplar ile kurdukları cemiyetler ve kulüpler vasıtasıyla seslerini hükümete duyurmaya çalışmışlardı. Kadını “*nesil yetiştiriciliği*” rolü bakımından ailenin ve toplumun merkezi kabul eden *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, kadınlara yönelik edebiyatta olan eksiklikten yola çıkarak Türk kadınına kadın hakları, siyâsî-iktisadî

⁷³ “*Kârielerimize cevâblar: Kırmızı burunlu hanıma: Burunun kırmızılığını def‘ etmek için bir ilaç bilmiyoruz. Fakat dâimâ burnunuzun nezleden âzâde bulunmasına dikkat eder, sıcak şeyler içmez iseniz ve sokağa çıkacağınız zaman uzun müddet ve hafifçe burnunuzu süt yahud koldkrem (cold cream) ile ovalarsanız kırmızılık kendiliğinden zâil olur; Azîze Hanım’a: Mayıs’ın dördünde tevellüd ettiğinizi haber veriyorsunuz. Sizin yıldızınız Zehra’dır. Sizin için en bahtiyar renk sarı renktir. Cuma günü ve altı adedi sizin için mihnet-âverdir; Melek [...] Hanım’a: Onu unutmak istediğinizden bahsediyorsunuz. Çaresi pek kolaydır. Çokça mütâlaa ile ve açık havada bir arkadaşınızla gezinmeyi i’tiyâd ediniz, eliş ile meşgûl olmayınız derdiniz geçer.*”, daha fazla örnek için bkz., *Posta Kutusu, Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, ss. 15-16.

⁷⁴ “*Muhterem “Âsâr-ı Nisvân” müdîresi hanımefendiye: Hanımefendi; Mecmûanızın ilk nüshasını aldım. Mündericâtının tercümesine vukûf kesb ederek cidden memnûn oldum, Japon kadınları hakkında yazdığınız satırları okuyarak uzak şarkdaki hemşirelerinizin ahvâlini pek güzel tedkîke muvaffak olduğunuzu anladım. Türk kadınları miyânında sizin gibi zevâtın vücûdu iki memleketin âlem-i nisvânı beyinde büyük bir samîmiyet ve muhabbet-i mütekâbile uyanmasına hizmet edeceğine eminim. Yeni Türkiye’yi, yeni Japonya’ya tanıtırsanız eminim ki bununla yeni Türk hemşirelerimizin yeni hayatlarına ciddî adımlar ile duhûlüne de pek büyük muâvenetde bulunursunuz.*”, Barones Akiko Kando, “*Tokyo Mektubu*”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, s. 2.

⁷⁵ “*Şehrimizde ve taşrada münteşir müte‘addid rüfekâ-yı kirâm ve ehîbbâmızın tebriklerine, temenniyâtına ayrı ayrı teşekkürle sâhifelerimizin adem-i müsâadesine mebnî tevcihât ve temenniyât-ı hasenelerine mazhar olduğumuz bi'l-cümle rüfekâ-yı muhtereme ve ehîbbâmıza beyân-ı teşekkür eder ve böyle samîmi iltifâtlara nâiliyetimizden dolayı kendimizi bahtiyâr addederiz.*”, Heyet-i Tahrîriye, “*Teşekkür-i Alenî*”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, s.1.

sorunlar ve gelişmeler, idare-i beytiyye, terbiye-i etfâl, el işleri, yemek pişirme, kadın sağlığı ve estetiği, moda, sosyal sorumluluk projeleri, kadınların çalışma hayatına katılımı, ülke ekonomisi ve yerli sermaye gibi birçok alanda yetiştirmeyi ve geliştirmeyi hedeflemiştir. Avrupa’da kadın hakları ve hukuku hususunda meydana gelen gelişmelerden de uzak kalmayan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi yazarları, ictimai, iktisadî ve hukukî alanlardaki hak talebinde, Türk kadının sesini Cumhuriyet yönetimine duyurmayı en önemli vazifelerinden biri addetmiştir.

2.4. “Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları”nın İçeriği

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları dergisinin içeriği genel olarak değerlendirildiğinde içerikte, derginin anahtar kelimeleri addedilebilecek “*terakkî*” ve “*tenvîr*” kelimelerinin belirleyici olduğu söylenebilir. Dergiyi oluşturan makale, tercüme ve tefrika eser, haber, ilân ve diğer yazılar, Türk kadını’nı yurtiçinde yurtdışında kadınlıkla ilgili meydana gelen gelişmelerden haberdâr edip onu içinde yaşadığı toplumla barıştırmaya ve yeni kurulan Cumhuriyet Türkiye’sinde Türk kadınıni bilfiil söz sahibi safına geçirip inkılâpların aktörleri ve bu inkılâplardan nasipleneler arasına dâhil etmeyi amaçlamıştır.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın ilk nüshasında verilen “*Mündericât*”⁷⁶ yani “*İçindekiler*” kısmı şu şekildedir:

Hayatımız	Fevziye Abdürreşid
Şark Âlem-i Nisvânı	"
Edebiyatımızın Sönüklüğü	Emine Müeyyed
El İşleri	
Ailelerde Musiki	Kadriye Abdürreşid
Küçük Fatma	
Hayat İktisâdı	
Evleri Temizlemek	
Tabâhat	
Moda Şu‘ûnu	
Şu‘ûn-ı Nisvân	

⁷⁶ Mündericât, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s.1.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın içeriği tematik açıdan iki kısma ayrılarak incelenebilir. Birinci kısım kadınları fikri alanlarda donatmak ve eğitmek için siyasî, edebî, tarihî, terbiyevî ve ictimâî konuları ihtivâ ederken, ikinci kısım kadınların günlük hayatını kolaylaştıracak çocuk bakımı ve sağlığı, ev işleri, temizlik, el işleri, yemek tarifleri, idare-i beytiyye (ev idaresi) ile kendilerine zaman ayırmaları için kadın sağlığı ve güzelliği, spor ve moda gibi konulara yer vermektedir. Bunlardan başka okuyucuları dergiye teşvik etmek için bazı nüshalarda bilmeceler yayınlanmış, bilmecelerin doğru cevabını gönderenlere muhtelif hediyeler⁷⁷ verilmiştir.

Yine derginin son bir ya da bazen iki sayfasının ayrıldığı “*İlânlar*” kısmında terzi, kumaşçı, ayakkabıcı, mobilyacı, fotoğrafçı⁷⁸ ve özel piyano dersi gibi kadınları ilgilendirecek her türlü ilân ile Hereke Fabrikası, Hilâl-i Ahdar Cemiyeti, *Hilâl-i Ahdar Cemiyeti Mecmûası*, Tayyâre Cemiyeti ve *Tayyâre Cemiyeti Mecmûası*'nın duyuruları yayınlanmıştır.

Dergide sinema ve tiyatro konuları üzerinde de durulmuş, dergi sayfalarında rastladığımız muhtelif sinema ve tiyatro ilânlarıyla da *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* okurları bu oyunlara davet edilmiştir.⁷⁹

Dergide yabancı eserlerden alınan tercüme yazılara da büyük ölçüde yer ayrılmıştır. Mesela İngiltere'nin kadın hayatıyla iştigal eden meşhur yazarlarından Miss Rebeca West'in Amerika'ya seyahati esnasında Amerika kadınlığı âleminden istihşâl ettiği intibâlarını bir ev kadını nokta-i nazarından değerlendirdiği “*Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Validedirler?*”⁸⁰ adlı yazısı Emine M. R. tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Heyet-i tahrîriye tarafından West'in kadınlık hakkında

⁷⁷ “Şu suale doğru ve kısa cevap veren kârielerimizden birinci ve ikincisine mecmûamızın yarım senelik koleksiyonu takdim olunacaktır.”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, s. 16.

⁷⁸ [İlânlar], “Güzel ve sahîh resimlerinizi aldirmek için evvelâ şehrimizin en meşhûr fotoğraf ve ressamı Jul Kanzler Fotoğrafhânesi'nin yeni resim ve fotoğraf sergisini temâşa ediniz, oradan çıkartacağınız resimler bir eser-i sanat olacaktır. Beyoğlu'nda Cadde-i Kebîr'de, Taksim'e yakın, 65 numaralı hâne.”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7.

⁷⁹ Havâdis-i Mütenevvia, “Sinemanın Otuzuncu Sene-i Devriyesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, s. 16; “Bursa Millî Sineması'nda: Müşterilerimize cihanın en meşhûr filmlerini takdim etmek her vakit âdetimiz olduğundan, bu defa da İstanbul'da büyük satışlara mazhâr olmuş “Ormanlar Perisi” nâm muhteşem film irâe olunmaktadır.”, [İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5; bkz. tiyatro ilânları için bkz.

⁸⁰ Rebeca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, s. 2-5.

yazdığı birkaç eserinin daha *Âsâr-ı Nisvân* aracılığıyla okuyuculara takdim edileceği duyurulmuştur. Yine Emine M. R. tarafından tercüme edilen Tolstoy'un "*İnsanlar Niçin Mest Oluyorlar?*" adlı makalesi de dergide yazı serisi olarak yayınlanmıştır.

Dergide tefrika eserler de bulunmaktadır. Minela Nesendorf'un "*Kızlarımız*" isimli tefrika eseri Fevziye Abdürreşid tarafından tercüme edilmiştir. Gül Hatun tarafından kaleme alınan "*Hâriciye Nezâreti Memurlarından Ferid Bey'in Hâtırât Defteri*" isimli hikâye de bir tefrika eserdir. Kadriye Abdürreşid tarafından yazılan "*Boyacı İbiş*" de birkaç sayı boyunca devam etmiştir.

Muhtelif yazarların kaleme aldığı hikâye ve şiirler de *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın muhtelif sayfalarında yer almıştır. "*Küçük Fatma'nın Tercüme-i Hâli*"⁸¹, "*Bir Merdiven Taşın Hikâyesi*"⁸², "*Kadın Kalbi*"⁸³, "*Peynirli Çorba*"⁸⁴, "*Kırmızı Kekliğin Heyecanları*"⁸⁵, "*Ümid*"⁸⁶, "*Cennet ve Cehennem*"⁸⁷, "*Hayatın Çiçek ve Dikenleri*"⁸⁸, "*Fedâi*"⁸⁹, ve "*Satılık Ev*"⁹⁰ gibi eserler dergide yer alan hikâyeler arasındadır. Bir nüshada Nasreddin Hoca'dan bahsedilmiş ve birkaç Nasreddin Hoca fıkrasına da yer verilmiştir.⁹¹ "*Hicran Yolunda*"⁹², "*Akşam Olurken*"⁹³ ve "*Sonbahar*"⁹⁴ da yine dergide bulunan şiirlerdendir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nda yurtiçinden olduğu kadar yurtdışından gelen okuyucu mektuplarına da ehemmiyetle yer verilmiştir. Fatma Murad'ın Doğu

⁸¹ Hikâyeler için bkz. "*Küçük Fatma'nın Tercüme-i Hâli*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 10-12.

⁸² Emine M. N., "*Bir Merdiven Taşın Hikâyesi*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 20, ss. 15-16.

⁸³ Güzin Şefik, "*Kadın Kalbi*", *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 11-12.

⁸⁴ ..., "*Peynirli Çorba*", *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 15-16.

⁸⁵ ..., "*Kırmızı Kekliğin Heyecanları*", [Fransızca'dan tercüme], *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 8-11.

⁸⁶ Suniye, "*Ümid*", *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 16-17.

⁸⁷ [elif]. M. R., "*Cennet ve Cehennem*", *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 23-24; [elif]. M. R., "*Cennet ve Cehennem*", *Kadın Yazıları*, sayı 6/26, ss. 12-16.

⁸⁸ Emine Müeyyed, "*Hayatın Çiçek ve Dikenleri*", *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 22-28.

⁸⁹ Emine Müeyyed, "*Fedâi*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 6-8.

⁹⁰ ..., "*Satılık Ev*", [Fransızca'dan], *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 13-16.

⁹¹ ..., "*Hoca Nasreddin Hikâyeleri*", *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, s. 21.

⁹² Güzin Şefik, "*Hicran Yolunda*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, s. 3.

⁹³ Güzin Şefik, "*Akşam Olurken*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 15, s. 3.

⁹⁴ Güzin Şefik, "*Sonbahar*", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, s. 4.

Türkistan'dan gönderdiği ve Turfan bölgesi ile Turfan kadınlarından bahsettiği “*Eski Bir Türk İlinden Mektup*”⁹⁵, Zahide Ağazâde'nin Amerika'dan gönderdiği ve Amerika izlenimleri ile orada yaşayan göçmen ve öğrenci Türklere ait anılarını yazdığı “*Amerika Mektupları*”⁹⁶ ile “*Amerika'da Muhacir Hayatı*”⁹⁷ ve B. Schultes adlı Alman muharrir tarafından gönderilen “*Almanya Mektubu*”⁹⁸ bunlara örnektir.

Ayrıca, dergi aracılığıyla entelektüel ve sanatkar⁹⁹ Türk kadınları ve eserleri tanıtılmış, böylece bir taraftan Türk kadınının yetenekleri kamuoyuna gösterilirken diğer taraftan da bu başarılı örneklerin kadınlar için teşvik edici ve özendirici bir etki yaratması temennisinde bulunulmuştur. *Âsâr-ı Nisvân*'ın beşinci sayısında yayınlanan bir haberde Türk kadın edebiyatındaki gelişmelerden bahsedilerek bundan büyük mutluluk duyulduğu dile getirilmiştir:

“Harb-i Umûmî ve işgâl-i felâket-i millîyesinden sonra birkaç zamanlar mağmûm ve sâkit kalan Türk kadın üdebâsının tekrar harekete geldiğini görmek bizim için pek büyük bir iftihârdır. Harb-i Umûmî ibtidâsından itibâren Hâlîde Edib Hanımefendi'den başka erbâb-ı kalemimizin cümlesi diyecek derecede muvakkat bir sükûta dalmışlardı. Son ay zarfında sâha-i edebiyemizde Müfide Ferid, Gülsüm Niyazi ve Suad Derviş hanımefendilerin mütenevvi‘ millî ve âilevî mesâilî teşrîh eden eserleri bu sükûtu ihlâl etdi. Ümîd ederiz ki bundan sonra âlem-i matbûâtımızda Türk kadınlığının ahvâl ve rûhiyyâtından bâhis halkımız için müfîd eserlerin adedi çoğalsın ve tekrar kadınlarımız Türk âlem-i matbûâtında bir mevki-i muhterem işgâl ederler.”¹⁰⁰

⁹⁵ Fatma Murat, “Eski Bir Türk İlinden Mektup”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7, ss. 6-8.

⁹⁶ Zahide Ağazâde, “Amerika Mektupları”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, ss. 6-7.

⁹⁷ Zahide Ağazâde, “Amerika'da Muhacir Hayatı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, ss. 6-8.

⁹⁸ B. Schultes, “Almanya Mektubu”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, ss. 3-4.

⁹⁹ Türk kadınlığının kıymetli simalarından Heykeltıraş merhume Mukbile Reşâd Hanım'ın kısa bir özgeçmişi verilmiş, taziye dilekleri sunulmuştur. Ayrıntılar için bkz. “Merhume Mukbile Reşâd Hanım”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, ss. 6-7.

¹⁰⁰ *Şuûn-ı Nisvân*, “Türk Kadınlığı'nın Ufk-ı Edebîsi'nde Zuhûr Eden Âsâr”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, s. 7.

Yine Türk kadınlarını teşvik amaçlı olarak *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın “Şuûn-ı Nisvân” bölümünde muhtelif ülkelerin başarılı kadınlarından haberlere yer verilmiştir. Bu sayede Türk kadınlarına “kadın hareketi” ve “feminizm” hakkında Türkiye dışındaki mahallerde meydana gelen gelişmelerden haberdar olma fırsatı sağlanıyordu. *Âsâr-ı Nisvân*’ın ikinci nüshasında Mısır kadınlarının terakkîsi hususunda onlara öncülük eden Hüdâ Hanım Şirâvî’den övgüyle bahsedilmiş ve kendisinin İstanbul ve tüm Şark kadınları için bir örnek teşkil etmesi temennisinde bulunulmuştur:

“El-Kâhire’de muhadderât-ı İslâm’a münâsib Mısır kadınları miyânında teâlî-i nisvân için fedâkârlıkla bulunarak gâyet büyük hizmetler göstermekte olan bu kadın hakîkaten vücûduyla iftihâr olunur bir sîmâdır. Mısır nisvânına her husûsda rehberlik ederek büyük cemiyetlerde hitâbet eder. Nutuklar îrâd eder, kadınlara mahsûs mecmûalarda makâleler yazar. Mısır Millet Meclisi’ne lâyiha ve arızalar takdîm etmek sûretiyle hukûk-i nîsâyı müdâfaa eder. Kavlen, fi’len âdâb-ı nisvâna her cihetden rehberlik eder ve bazen memleketin alâkadâr olduğu en mühim meselelerde bile husûsî nutuk îrâd ederek Mısır nisvânını vatan-ı menâfiinden ve millet hukûkundan haberdâr eder. Ümîd ederiz ki bu büyük hemşerimiz kendi vatanında muhadderât-ı İslâm’a göstermekde olduğu hizmetiyle umûm şark kadınlarına ve bi’l-hassa bugünkü bizim İstanbul kadınlarımıza da bir numûne olsun.”¹⁰¹

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda kadınlıkla ilgili çeşitli konular dile getirildiği gibi, kadınlar için düzenlenen konferanslar ve kadınlar tarafından kurulan derneklerle ilgili bilgiler de verilmiştir. Bir örnekte, İstanbul Kadın Birliği Cemiyeti’nde Efzâyîş Yusuf Hanım’ın Amerika kadınları hakkında vermiş olduğu konferansın içeriğinden bahsedilmiş, bu ve bunun gibi konferansların Türk kadınının aydınlanması ve Türk kadınlığının ilerlemesi noktalarında taşıdığı önemin altı çizilmiştir.¹⁰²

¹⁰¹ Kadriye Abdürreşid, “Hüdâ Hanım Şirâvî”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, s. 6.

¹⁰² “Kadın Birliği’nde Efzâyîş Yusuf Hanım Efendi’nin konferansı münâsebetiyle: Geçen sene, Amerika’da Mün’akid Kadınlar Kongresi’ne iştirâk etmiş olan Türk kadınlığının muhterem

Dergide öne çıkan bir diğer husus da “Tayyâre Cemiyeti” ile ilgili yayınlanan haberler ve ilânlardı. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, Türk kadınından Tayyâre Cemiyeti’ne destek olmalarını talep ediyordu. Fevziye Abdürreşid bir yazısında, devletin hava filosuna olan ihtiyacından ve bunun nedenlerinden ayrıntılı olarak bahsedip birer Türk vatandaşı olarak Tayyâre Cemiyeti’ne desteğin her Türk kadınının vazifesi olduğunu ve hatta cemiyet tarafından bir kadın şubesinin açılıp burada toplanan iânelerle bir kadın filosunun dahî oluşturulabileceğini dile getirmiştir.¹⁰³

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, kadınları teknolojik gelişmelerden uzak tutmamış, Amerika ve Avrupa’daki hemcinslerinin hayatını kolaylaştıran ve ev işlerinde onlara yardımcı olan elektrikli küçük ev aletlerinden de haberdâr etmeye çalışmıştır.¹⁰⁴

Dergide, Türk kadınlığının terakkîsi açısından faydalı görülen yeni çıkan kitap, gazete ve mecmûa ilânlarına da yer verilmiştir. Bu yayınların içeriğinden

sîmâlarından Efzâyîş Yusuf Hanımefendi’nin, İstanbul Kadın Birliği Cemiyeti’nde, Amerika kadınları hakkında vermiş oldukları konferans birçok noktalardan memleketimizin âlem-i nisvân ve ricâlî için şâyân-ı ehemmiyet idi. Hanımefendinin konferansında milletimizin pek çok rahmelerini tedkik ve tahlîle medâr olacak sözler mevcûddu. Şehrimizin kadın birliğinde görünen bu gâyet musîb hareket şâyân-ı tebcîldir. Âlem-i nisvânımızın efkârını mütenevvi‘ mesâille işgâl etmek, dâimâ müfid ve semere-bahş netîceler tevli‘d edeceğinden şübhe olunamaz. Türk âlem-i nisvânı miyânında Efzâyîş Yusuf Hanımefendi gibi hakîkî münevver sîmâların zuhûru bizi büyük ümîdlere sevk etmekde, kadınlık âlemimizin hayatını teâlî ve terakkî ettirmek yolunda düşünmeye ve mübâdele-i efkâr etmeye, istikbâle doğru metîn adımlarla yürümeye hâzır olduğumuzu tebşîr etmekteyiz.”, Şuûn-ı Nisvân, Kadınlık Cereyanları, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, s. 7.

¹⁰³ “Vatanın sınırlarında, her adımını fedâkârâne himâye etmeye müheyyâ duran ordumuza düşmanlarımızın havadan hücûm etmesine her vakit intizâr olunabilir. İşte şu hücûma marûz kaldığımız zaman, yırtıcı kuşların hücûmundan yuvasını sıyânet etmek için ileri atılan kartallar gibi vatanımızı havadan himâye edecek fedakâr ve cesur bir hava filosuna ihtiyâcımız şübhesiz pek büyüktür. Bunu takdîr eden Türk oğulları bugün memleketin her köşesinde tayyâre cemiyetleri ihdâs ederek bâlâda arz ettiğim vecihle iâne toplamakda oldukları halde, bu iâne yığan cemiyetlerin listelerinde Türk kadınının ismi âdetâ görünmemektedir. Türk kızı bu vatanın evlâdıdır. Binâen-aleyh Türk kızlarının da bu mukaddes işe iştirâk etmesi farzdır. Gönül isterdi ki Türk kadınlarından da bir heyet, Tayyâre Cemiyeti’ne dâhil olarak orada bir kadınlar şubesi vücûda getirsinler ve Türk kadınlığı miyânında toplanmış meblağ ile ayrıca bir Türk kadını filosu ihdâs etsinler. Gönül isterdi ki bu filonun en mükemmel tayyâresinin ismini muhterem ve sevgili reîs-i cumhûrumuzun refika-i muhteremesi hanımefendiye isnâden “Latîfe” koysunlar. Gönül isterdi ki müşârun-ileyhâ bu heyetin fahrî riyâsetini der-uhde buyursun ve hemşirelerini himâye-i vatan yolunda sahâvet ve fedâkârlığa sevk etsin.”, Fevziye Abdürreşid, Tayyâre ve Türk Kadını, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, ss. 1-2.

¹⁰⁴ “İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 4-5; “İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, ss. 14-15.

kısaca bahsedilip tedarik için yayınevi isimleri verilmiş, böylece okurlar teşvik edilmiştir.¹⁰⁵

Müzik, dergide işlenen bir diğer konuydu. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* yazarlarından Kadriye Abdürreşid, Berlin’de Scharwenka Konservatoryumu’nun ve meşhur Profesör Maiermann’ın öğrencilerindendi. Evlerde özel piyano dersleri de veren Kadriye Abdürreşid, musiki ve musiki eğitimi hakkında yazılar yazmıştır.¹⁰⁶ Aile içinde musiki eğitiminin önemini vurguladığı yazılarında, musikiye hevesli gençlerin müzik eğitimine uzman bir öğretmenin gözetiminde evlerinde başlamalarını, gençler istemedikçe başkalarına bir şeyler dinletmek noktasında ısrarcı olunmamasını ve musikiyi bir eğlence değil bir ilim olarak idrak etmenin önemli olduğunun altını çizmiştir. Kadriye Abdürreşid, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinde “*ailelerde musikînin usûl-i talîm ve tadrîsinden ne sûretle istifâde temîn edilebileceği*” hususunda yazılacak eserler için de ayrıca bir sayfa ayrılacağı müjdesini vermiştir.

İlginç bir haber de son zamanlarda Türk halkı arasında popüler olan “Zeybek oyunu” ile ilgiliydi. Trabzonlu Safiye tarafından bir “silahşor raksı” olarak tanımlanan Zeybek’in “balet” haline getirilmesi talep ediliyor, Maârif Vekâleti

¹⁰⁵ “*Mihrâb: Memleketimizin en ciddî ve siyâsî bir mecmûa-i edebîyye ve ilmiyyesidir. Şehrimizin mümtâz ve muhterem sîmâları tarafından neşr olunmakta olan bu pek nefis ve kıymetdâr mecmûayı kârîin-i kirâmımıza bi’l-hassa tavsiye ederiz.*”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, s. 16; “*Kazan Türkleri’nin Sâbık Millet Meclisi azâsından A. Battal Bey’in şu nâmde târihî ve siyâsî gâyet mühim bir eseri intişâr etmiştir. Türklüğün şîmâl cebhesine dâir târihî ve siyâsî malûmâta muttali’ olmak isteyenler için gâyet müfîd, Türkiye’de ilk ve yegâne intişâr etmiş bir eserdir. Kazan Türkleri’nin Rus istilâsından evvelki târihî mukadderâtı, onların Rus Çarlığı’ndan çektiği çileler, Rus istibdâdına karşı açtığı mücâdeleleri, ister Rusya inkılâblarından akdemki ve ister sonraki siyâsî, millî ve fikrî hareketleri bu kitabda kâfî derecede îzah edilmiştir. 250 sâhifeden ibâret olan bu eser târihî ve asrî 25 aded resmî ve iki haritayı hâvîdir. Fiyatı 100 Kuruş’dur. Ekser kitabcılarda bulunur. Adres: İstanbul “İkbâl” Kütübhanesi.*”, [İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18; “[...] Bakü şehrinde Sovyet hükûmetinin teşebbüsüyle toplanılmış olan “Türkiyat Kongresi”nde Kazan Murahhası Âlemcan Şeref Bey tarafından okunan ve mevzû’u Latincilere karşı kendi harflerimizi müdafaa etmekten ibaret olan rapor el-yevm (Rusça’dan) tercüme olunarak ayrı bir risâle şeklinde tab’ ve neşredilmiştir.”, ..., “Harflerimizin Müdafaâsı”, *Kadın Yazıları*, sayı 6/26, ss. 7-8.

¹⁰⁶ Kadriye Abdürreşid’in piyano dersi ile ilgili ilân için bkz. [İlânlar], “Türk Piyano Muallimesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1; Kadriye Abdürreşid’in musikiye dair yazıları için ayrıca bkz. Kadriye Abdürreşid, “Ailelerde Musiki Talimi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 8-10; Kadriye Abdürreşid, “Ailede Musiki”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 3-4.

Sanayi-i Nefise encümenine “Zeybek”in ilk Türk baleti olabileceği hususunda bir öneri sunuluyordu.¹⁰⁷

Heyet-i tahrîriye tarafından millî ekonomiye büyük önem verilmiş, bu konuda meydana gelen gelişmeler yakından takip edilmiş ve millî ekonomiyi destekleyecek müteşebbislere farklı alanlarda alternatifler sunulmuştur.¹⁰⁸

Türk halkının âdab-ı umûmiyeye riâyetsizliğinden ve bundan doğan uygunsuzluklardan bahsedilen yazılarda İstanbul’un Taksim, Sultan Hamamı, Postahâne civarı, Bâbıâli Caddesi, Sirkeci, Divanyolu ve Eminönü gibi en işlek yerlerinde bulunan seyyar satıcılardan şikâyet belirtilmiş ve Şehremaneti eleştirilmiştir.¹⁰⁹ Diğer taraftan Ankara’da her geçen gün yükselen binalardan ve yeni açılan birbirinden güzel caddelerden bahsedilmiş, Türkiye Cumhuriyeti’nin hükümet merkezi olan Ankara’daki imar ve belediyecilik faaliyetleri takdir edilmiştir.¹¹⁰

Dergide ön plana çıkan özelliklerden biri de okuyucu taleplerinin değerlendirilmesidir. Bir ilânda, okuyucular tarafından talep edilen elbise kalıplarının belirli bir meblağ karşılığında okuyuculara gönderileceği ifade edilmiştir.¹¹¹ Bu uygulamanın amaçlarından biri de, moda-ya uygun giyinmek isteyen kadınları, bu kalıplar sayesinde evlerinde dikiş teşvik ile aile bütçelerinin muhafazasını temin etmeye sevk etmektir. Böylece dolaylı olarak “millî ekonomi”ye de destek veriliyordu.

¹⁰⁷ Trabzonlu Safiye, “Zeybek Oyunu Hakkında Bir Fikir”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, s. 4.

¹⁰⁸ Türk hükümetinin teşvik-i sanayi hususundaki icraatları için bkz. Fevziye Abdürreşid, “Nereden Başlamalıyız”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 1-2; “Evlerde Kuş Beslemek”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, ss. 9-11; Reşid Mazhar, “Paris’te Bir Tavukçuluk Sergisi’ni Ziyaret-1”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, ss. 13-15; Reşid Mazhar, “Paris’te Bir Tavukçuluk Sergisi’ni Ziyaret-2”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 11-13.

¹⁰⁹ Fevziye Abdürreşid, “Adab-ı Umûmiyye’ye Riâyet: Türkler Şark’ın Centilmenleridir”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, ss. 1-3; Fevziye Abdürreşid, “Adab-ı Umûmiyye’ye Riâyet”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18, ss. 1-2.

¹¹⁰ “Feriha Nevzâd, “Ankara Çocuklarını da Düşünelim”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 3-4.

¹¹¹ “*Mecmûamızda intişâr etmiş ve edecek elbise modellerinin biçimleri [kağıttan biçilmiş örnekleri] arzu eden hanımlara 20 Kuruşluk posta pulu mukâbilinde gönderilir.*”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, s. 7.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları heyet-i tahrîriyesi tarafından önem verilen bir diğer husus da muhtelif gazetelerde kadınlar ve kadınlık ile ilgili çıkan faydalı yazıların dergide yayınlanmasıdır.¹¹²

Heyet-i idâre ve tahrîriye tarafından tüm okurların ve Müslüman âleminin Mevlid Kandili, Ramazan ayı ile Ramazan ve Kurban bayramları da tebrik edilmiştir.¹¹³

Derginin idare heyeti, dergi ile ilgili gönderilen eleştirileri de dikkate almış, bu tür mektupları yayınlamaktan da çekinmemişlerdi. Alman muharrirlerinden B. Schultes gönderdiği mektupta, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisini gördüğünü ancak içeriğinden anlamasa da görünüş olarak bir “Türk” mecmuasından ziyade bir “Avrupa” hatta bir “Amerikan” dergisini anımsattığını söylemiş ve Türklerin Avrupa’ya olan düşkünlüğü ile dergide millî sembollere, süslere ve elbiselere yer verilmemesi konusundaki şaşkınlığını dile getirmiştir.¹¹⁴ İlmî tenkitler içeren bu

¹¹² Şuûn-ı Nisvân, “İkdâm’dan: Lota Sverd Müdafaâ Cemiyeti: Finlandiya kadınları kendi miyânlarında bu nâm ile bir cemiyet tesis etmişlerdir. Bu cemiyetin el-yevm iki yüz bin azâsı mevcûd olup cemiyete dâhil olacak kadınların hüsn-i ahlâk ve fazîletine iki zâtın şehâdeti matlûbdur. Bu cemiyete dâhil olan kadınların maksadı, erkek askerlerle beraber vatanın müdâfaasına vakf-ı nefis etmektir. Lota Sverd ittihâdının en esâs maksadı tenzih-i ahlâkdır. Bunun efrâdı lekesiz bir hayat ile diğerlerine numûne olmak arzusundadırlar. Bu kadınlara vatan nerede muhtâc ise onlar orada muâvenete hazırdırlar.”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s.16.

¹¹³ İdâre, “Mevlid-i Peygamberî”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14; “Cümle kârîîn-i muhteremimizi mukaddes Ramazan hulûlüyle tebrik ve sürûr-ı neşâtla imrârını temennî ederiz.”, [Tebrik], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, s.1; “[...] cümlemizi daha pek çok ak ve aydın günlere sevk eden cumhuriyetimize, ebedî ve “ak yol” dileyelim ve bize şu sulh, müsâlemet ve müsâvât bayramını istikbâlimizden emîn olarak karşılayabilmek saâdetini bahşeden kahramanlara, harb meydanlarında hayatlarını feda eden istiklâl kurbanlarımıza, şühedâma dua edelim. Yurdumuzun cesur askerleri gibi cümle vatandaşlarımıza da muvaffakiyetler dileyelim ve asırlarca bayramlarını sulh, müsâlemet ve müsâvât ile istikbâl etmelerini temennî edelim.”, Fevziye Abdürreşid, “Kurban Bayramı: Sulh ve Müsâlemet Bayramı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, s. 1.

¹¹⁴ “[...] Resimleriniz hep Garb ruhunda süsleriniz hep Garb hayatından alınmış. Acayib bir şey. Türkler’in kendi millî süsleri, millî elbiseleri olduğuna kâni olduğum halde mecmûanızın tamamen bir Avrupa mecmûası, hatta bir Amerika mecmûası şeklini hâiz olması hayretimi müceb oldu. Ben bir Alman muharriri, bir Alman kadını olduğumdan, yazdığım eserlerde, onun tezyinat ve sairesinde hep Alman ruhunda şeyler kullanırım. Hep Alman kalmak, her bir sözümle ve her bir süsüm ile Alman görünmek isterim. Hâlbuki siz Türkler, eskiden de dikkat ettiğim vecihle, daima Türk görünmemeye, Türk’den gayri görünmeye çalışır gibi, Avrupa’ya, Alman’a, Fransız’a, İngiliz’e taklid edersiniz. Şühesiz bu milletlerin medeniyeti vardır, siz o medeniyetin meftûnusunuz. Fakat o medeniyeti niçin millileştirerek kabul etmiyorsunuz? Niçin o medeniyetin her şeyini alıyorsunuz? Niçin yalnız ruhunu alarak Türk boyasıyla süslemeyi düşünmüyorsunuz? Bir gün gelip de gençlerinizin bir Fransız’dan, bir Alman’dan farksız kalarak ve Türklüğü kaybederek hırsî inkırâzınızı tevliid edeceğini düşünmüyor musunuz? [...] Türkler’e karşı beslediğim saf bir muhabbet ve zat-ı âlîlerinin Almanlar’a karşı

mektubun yayınlanmasıyla, Batı'nın “Türk” ve “Türkiye” algısının okuyuculara yansıtılması amaçlanmıştır.

Sonuçta, derginin içeriğinde özellikle üzerinde durulan nokta, Türk modernleşmesinin anahtar kelimelerinden olan “ideal toplum”un oluşturulabilmesi için “ideal kadın” a yani asrî Cumhuriyet kadınına ihtiyaç olduğuydu. Toplumsal inkılâp ve toplumsal refahın ancak kadının aydınlanması ve eğitilmesi ile mümkün olacağı, bunun için de hükümete – özellikle Maârif Nezâreti'ne –, kadın aydınlara ve onların aracılığı ile kadın edebiyatına ve kadın basınına büyük görevler düşmekteydi.

gösterdiği iltifat ve samimiyete istinâden Türk hemşîrelerime şunu tavsiye etmek isterim. Terakki etmeye, ilme sarılmaya devam ediniz, asrîleşiniz. Fakat Garb'dan alacağınız her şeye Türk ruhu telkih etmeye ve asrîleşirken, bir Türk asrîliği ihdâs etmeyi düşününüz. Hilâfı takdirinde yalnız Türklük'den ve milli ruhunuzdan tebâüd etmiş, bir şeyi kazanmadan pek kıymet-dâr olan milliyetinizi kaybetmiş olursunuz.”, B. Schultes, “Almanya Mektubu”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 16, ss. 3-4.

BÖLÜM III

ÂSÂR-I NİSVÂN/KADIN YAZILARI'NDA “KADIN İMGESİ”NİN KURGULANIŞI

Zihnioğlu'nun “birinci dalga Cumhuriyetçi feminizm”¹¹⁵ olarak adlandırdığı 1923-1927 yılları arasındaki süreç, hemen hemen *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* (1925-1926)'nın yayında olduğu döneme tekabül etmektedir. Bu dönem “Türk kadınlığı” açısından değerlendirildiğinde, Osmanlı kadın hareketinin ve “Osmanlı feminizmi”nin öncülerinden sayılan Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası kurucuları ve Türk Kadınlar Birliği Grubu'nun, Cumhuriyet arifesinde ve Cumhuriyet'in ilânı ile birlikte yeni kurulan Cumhuriyet Türkiye'si'nde siyasal ve sosyal haklar mücadelelerine hiç durmadan devam ettikleri bir dönemdir. Bu öncü kadınlar, Türk kadınının da maddî-manevî tüm varlığıyla katılmış olduğu millî mücadelenin başarıyla sona erdiği 1922 yılından itibaren eşitlikçi feminizmin tezlerini kararlılıkla savunmuşlar ve kadınların siyasal/toplumsal haklar mücadelesi stratejilerinde köklü değişiklikler yapmayı hedeflemişlerdi.

Bu köklü değişim için neden Cumhuriyet'in ilk günlerinin beklendiği sorusuna Zihnioğlu, o günün “uygun” görünen şartları ve süfratet feminizminin Osmanlı toplumunda elli yıllık bir birikimi olması şeklinde cevap vermektedir.¹¹⁶ Bu birikim ve gelişmenin arka plânında, Tanzimat'la başlayan Aydınlanma dönemi kadın hareketi, sonrasında II. Meşrutiyet ve İttihat ve Terakkî ile bu hareketin ivme kazanması ve Harb-i Umûmî ile birlikte kadınların aktif olarak çalışma yaşamına/kamusal alana büyük çaplı katılımının etkisi bulunuyordu.

¹¹⁵ Zihnioğlu, *a.g.e.*, s. 119.

¹¹⁶ Zihnioğlu, *a.g.e.*, s. 119.

1923 yılı sonunda kadın hakları açısından yeni bir gelişme yaşanmış, hükümetçe Medeni Kanun çalışmalarını başlatacak olan ilk adım atılmış ve TBMM’de, 1917 tarihli Hukuk-ı Aile Kararnâmesi’nin gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi kararı alınmıştı. Bu olgunlaşan koşullar dâhilinde kadınlar özellikle müsâvât, miras hakkı, taaddüd-i zevcât (erkek çokeşliliği) ve evlilik yaşı gibi konularda yeni çıkacak yasanın kendi lehlerine hazırlanması, için harekete geçip; ebelik, hastabakıcılık, öğretmenlik ve işçilik dışında avukatlık, doktorluk, hâkimlik ve diğer yüksek statülü meslek dallarında da görev alabilmek için, Osmanlı dönemindeki hemcinsleri gibi mücadele vermişlerdi.

Ancak kadınların bu üst düzey mesleklerde yer alabilmesi için öncelikle birtakım siyasal haklar elde etmesi gerekiyordu; siyasal haklar da Anayasa’ya aykırı olduğu için elde edilemezdi. Siyasî cephede yaşanan bu olumsuzluklara rağmen, 1925-26 yıllarında kadınların hayatında önemli değişiklikler yaşanmıştı. Temmuz 1925’te “Tekke, zâviye ve türbelerin kapatılması, din görevlilerinin kıyafetlerine ve memurların şapka giymelerine dair” Bakanlar kurulu kararıyla başlatılan kıyafet reformları kadınların giyiminde büyük bir değişikliğe yol açmıştı.¹¹⁷ Aslında kararda kadınlarla ilgili bir madde yoktu, fakat şapka inkılâbı sembolik konumu ile kadın kıyafetinin modernleşmesi sürecinde önemli bir adımdı. Özellikle kadının çalışma hayatı ve dolayısıyla kamusal alan içinde yer almasını engelleyen ve II. Meşrutiyet dönemi kadın meseleleri arasında en çok tartışılan konulardan biri olan çarşaf ve peçe resmen kaldırılamasa da, yeni hükümet tarafından Batılı giyim tarzı teşvik edilmiş ve Türk kadınları yüzleri açık, şapka ve manto giyerek sokağa çıkmaya başlamıştı. Kamusal alanda yapılan diğer bir düzenleme ile de tramvay, vapur ve tünelde kadınların ayrı bölümlerde oturması uygulaması sona ermişti. Kemalist hükümet genç kızları spora yönlendirmiş ve spor yarışmalarına katılmaları için destek vermişti. Medeni Kanun 17 Şubat 1926’da kabul edilmiş, tek taraflı talâk ve taaddüd-i zevcât resmen yasaklanmıştı. Böylece Cumhuriyetçi iktidar, Türk kadınına sunduğu bu “görünür haklar” vasıtasıyla yeni “asrî Türk kadını”nın “bizatihi

¹¹⁷ Zihnioğlu, *a.g.e.*, ss. 166-167.

kendileri” tarafından yaratıldığını kamuoyuna ve özellikle de Batıya duyurmuş oluyordu.

Çalışmanın bu bölümünde, yukarıda bahsedilen sosyo-politik konjonktür içinde “kadın imgesi” ve “kadın meselesi”nin *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda nasıl ele alındığı, Nezihe Muhiddin ve arkadaşları tarafından mücadelesi verilen Osmanlı/Cumhuriyetçi feminizminin *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* yazarları ve okurları tarafından da desteklenip desteklenmediği ve *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda kadınlık meselesi, kadın hakları, kadının çalışma hayatına girmesi, kadının eğitimi ve milli eğitim politikaları, kadının vazifeleri (terbiye-i etfâl ve idâre-i beytiyye), güzellik/sağlık, moda/giyim, hükümet tarafından takip edilen millî iktisat politikaları ve Türk milletindeki sosyal sorumluluk bilincinin ne şekilde ele alındığı, irdelendiği ve tartışıldığı detaylı olarak incelenecektir.

3.1. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda “Kadınlık Meselesi”

*“Her bir nokta-i arzda, kadın memleketin rûhu ve milletin hayatıdır, her bir aile de, her bir memleketin en büyük bir uzvu ve en ibtidâî bir teşkilâtıdır.”*¹¹⁸

Osmanlı toplumunda Tanzimat reformlarıyla kanunlar nezdinde adından bahsedilmeye ve devamında sürecelecek olan kanun ve düzenlemelerle kendisine kamusal alanda bir yer açmaya çalışan Osmanlı/Türk kadını, yıllardır verdiği mücadelenin semeresini artık almak istiyordu. Cumhuriyet kurulmuştu ve “cumhur”un kendi kendini yöneteceği bu sistem içinde kadınlar da kendilerine bir yer bulmayı ve üzerlerine düşen vazife neyse, onu en iyi şekilde icra etmeyi ümit ediyorlardı. Kamusal ve siyasal hakların talebi için doğru zaman bu an olmalıydı! Ama kadınların bütün bu talep ve ümitlerine rağmen toplumda yıllardır tartışılan bir “kadınlık meselesi” vardı ve öncelikle bu mesele halledilmeliydi.

¹¹⁸ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 1-3.

İttihat ve Terakkî yönetimi tarafından “millî aile”ye ve nesil yetiştiriciliği rolü bakımından da “asrî Türk kadını”na yüklenen misyon, benzer bir şekilde Cumhuriyet döneminde de Kemalist mantalitede kendine yer bulacaktı. Kadının öncelikli vazifeleri yine milliyetçi/vatansever/cumhuriyetçi evlatlar yetiştirmek için “terbiye-i etfâl” ve millî ekonomiye katkı sağlamak için “idâre-i beytiyye” olacaktı. Bu iki vazifeyi layıkıyla yerine getirmek için de eğitim alıp, “münevver” (aydın), “müterakkî” (ilerlemiş) ve “asrî” (modern) olacaktı.

Fevziye Abdürreşid’e göre kadınlık âlemi fıtraten kendinden daha güçlü olan erkeklerden asırlarca zulüm görmüştür ve “kadınlık” hakkında tartışılacaksa kadınların maruz kaldığı bu zulmetin göz ardı edilmemesi gerekiyordu:

“Evvela; “Kadınlar, erkeklere nisbeten fıtraten ve tab‘an zayıfdırlar.” Bu bir kânûn-ı lâ-yetegayyerdur. Sâniyen, malûmdur ki insan tab‘an zâlim ve cebbârdır. Mademki insan tab‘an zâlimdir, cebbârdır; demek insanların fıtraten ve tab‘an zayıf kısmına karşı kavî_kısmının zulmetmesi de inkârı gayr-ı mümkün bir hakîkatdir. Şu halde, kadınlar hakkında idâre-i kelâm edileceği zaman evvelâ kadınların asırlardan beri ve binlerce seneler imtidâdınca erkeklerin zulümlerine maruz bulunduklarını der-hâtır etmek ve ona göre söz söylemek îcâb eder.”¹¹⁹

Fevziye Abdürreşid, “kadınlar meselesi”nin de diğer konular gibi ifratla tefrit arasında gidip gelen bir tartışma zemininde ele alındığından yakınlıkla bu genellemelerin Türk kadınına vereceği zarardan bahsetmişti:

“Bizim her işimizde olduğu gibi, “kadınlar meselesi” nâmını taşıyan meselede de, efkâr-ı umûmiyemizin ve husûsen matbûâtımızın birtakım fazla coşkunluklara kapıldıklarını görüyoruz. Bazıları Türk âlem-i nisvânına numûne olarak Avrupa’nın en kibâr ailelerinden misâller getiriyorlar; lordlar, kontlar ve sâir aristokratlar ve milyonlar hayatından dem vuruyorlar. Muhafazakârlarımız da coşkunlukda muhâliflerinden geri kalmıyorlar, beş yüz binden fazla bir Türk

¹¹⁹ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 1-3.

nüfusuna mâlik İstanbul âleminde, envâ‘-ı ilcâât-ı zarûretle kim bilir nasıl bir hayatın ve kimlerin günahının cezâsını çekerek ve yirminci asrın hürriyet velvelelerinin manâsını kemâ-hüve idrâk edemeyerek ellerine geçen fırsattan istifâde ümîdiyle, şehrimizin kozmopolit mahallelerinin tesîrleri netîcesinde kendilerini hata yollara kaptırmış, nihâyet birkaç yüz kadının seyyi‘âtını bütün Türk âlem-i nisvânına isnâd etmek derecesinde mübâlağaya varıyorlar. Bazen düşünmeden pak ve nezîh muhadderâtın haysiyetini rencide edecek bir lisân kullanmak derecesinde itidâllerini kaybediyorlar.”¹²⁰

Bazı Türk kadınlarının Cumhuriyet’in sağladığı hürriyet ortamından faydalanarak birtakım taleplerinde¹²¹ aşırıya gittiklerini, fakat bunun isabetli bir karar olmadığını dile getiren Fevziye Abdürreşid, öncelikle Türk kadınına hayata hazırlayacak, onu yetiştirecek ve yükseltecek eserler ortaya koymanın önemini vurgulayıp, sonrasında kendilerine bu yolda düşen vazifenin ne kadar mukaddes ve ehemmiyetli olduğunu söylemişti:

“İnkılâblar geçirmiş, diğer milletlerin târihinden bî-haber hürriyet kelimesinin medlûlüne gayr-ı vâkîf ve hürriyetden nasıl istifâde edileceğini düşünememiş, câhil birkaç Türk kadınının tatlı hülyâlara kapılmasına bakıp da nezîh Türk kadınlığına hücûm etmeyelim. Cümlemizce malûmdur ki; Türk kadınına şimdiye kadar âlet-i müdâfaa-i ilmiyye bahşolunamamıştır. Binâen-aleyh o, tecâvüze mütehammil değildir. Türk kadınlığı hele hayat mübârezesine hazırlanamamış, kendi hakkını ve kendi nefsinin himâye edecek bir istidâda vâsıl olmamıştır. Çünkü bu güne kadar ona hakîki yolları gösterecek eserler, rehberlik vazîfesini îfâ edecek kitaplar da takdîm olunmamıştır. İşte şu hâlleri düşünürsek uhdemize terettüb eden vazîfe-i mukaddese-i milliye ve vataniyyenin de neden ibâret olduğunu açıkca görürüz.”¹²²

¹²⁰ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 1-3.

¹²¹ Burada “aşırı talepler”le kastedilenin tam olarak neyi içerdiği makalede verilmemiş, ancak bunun eğitim ve siyaset alanındaki hak talepleri olduğu düşünülmemelidir, çünkü dergide kadın hakları konusuna müspet yönde fazlaca yer verilmiştir. Vurgulanmak istenen şey, kanaatimce, her şeyin doğru bir yeri ve zamanı olduğu ve bu hassas konuda planlı ve temkinli davranılması gerektiğidir. Bir de, dönemin muhalefete pek de açık olmayan iktidarı tarafından uygulanan basın sansürünü de göz önünde bulundurarak bu bahsi değerlendirmek, tarih ilmi açısından daha doğru olacaktır.

¹²² Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 1-3.

Dergi muharrirlerinden Nevfel, “Ne idik, kim idik, hedefimiz ne idi ve şimdi neyiz, kimiz, nereye doğru gidiyoruz?” diye soruyor ve ardından şu şekilde cevap veriyordu:

“Bana kalırsa Türk kadını bundan on, on beş sene evveline kadar hakikaten şâyân-ı merhamet ve muâvenet bir mevki’de idi. Ne ilmen ve fikren, ne de hukûken onun hiçbir ihtiyâcı düşünülemezdi. Cüz’î bir zümre-i münevvere ise bu mağdûr kısmımızı uyandırmak, halkımıza müfîd bir unsur haline ref‘ edebilmek ümîdiyle vatan-perverâne ve devr-i endîşâne programlar tertîb ediyor, Türk kadınının vatanın refâh ve saâdetine en büyük âmil olacak derecede bir terbiye-i ulviyye ile tenvîrine hizmet etmek istiyordu. Türk millet-i necîbesine halûk (iyi huylu, geçimli), fedâkâr, vatanperver, münevver, muktesid (tutumlu) bir büyük kitle-i mâderân (anneler) takdîm etmek arzusuyla çalışıyor çabalıyordu. Fakat Harb-i Umûmî ve işgal mesâ’ibi milletimizin her işini ve her halini çığırından çıkardığı gibi bu arzularımıza ağır darbeler indirdi. O günlere kadar bize malûm olmayan bir takım te’sîrât tahtında kadınlığımızın bir kısmı teceddüd ve asrîliği bize lazım ve hayatda ma’kûl olan ma’nâda anlayamadı, hata yollara, nâ-revâ düşüncelere zâhib oldu; teceddüdü modada, boya ve dans salonlarında taharrîye hasr-ı vakit etdi. Harb-i Umûmî ve işgal esnâsında gâib etdiklerimizin iâdesini, boşanmış keselerimizin yeniden doldurulmasını, ailemizin târumâr olmuş an’anâtını tecdîd ve takviye etmeyi, umûr-ı terbiyemizi ıslâh etmeyi düşünemedi. Bu tereddidiyat (yozlaşmalar) bu güne kadar devâm ettiği gibi şimdi de doludizgin ilerlemekte [...]”¹²³ Muharrir bu cevabında Türk kadınlık meselesinin bir nevi kısa tarihçesini vermiş, sorunun ne olduğunu tespit etmiş, yazısının devamında ise Türk kadınından, Cumhuriyet’in kendisine sağladığı hak ve hürriyetleri tam anlamıyla idrak edip bu hakları “tenvîr” ve “terakkî”si için kullanmasını istemişti.

¹²³ Nevfel, “Hayatımıza Bir Nazar”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 4-5; “[...] sosyete hayatı yeni başlamış olan Türkiye gibi nîm Asyavî memleketlerde moda düşkünlüğünden ve dans merakından, bugün pek açık görmekdeyiz ki birçok zararlar doğmakta ve birçok ailelerin saadeti felâkete tahavvül etmektedir. Milletimizin müstakbel ailesinin bânîsi ve saadetinin müessisi olan zevât, kızlarımızın terbiye-i ictimâiyyesinde bu noktalara ayrıca ehemmiyet vererek onların daha ciddi ve daha masum bir halde dünyaya çıkarak vâlîde olmalarına sarf-ı himmet etse, bize bundan 50 sene evvelki Alman kadınları ruhunda “matbah, çocuk ve ibadet” ile müştâgil ve birazda iktisadçı vâlîdeler yetiştirse, eminim ki milletimizi ve ailelerimizi birçok felâketlerden kurtarmış olacaklardır.”, Muhacir Kızı, “Günün Meselesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, ss. 9-10.

Cumhuriyet hükümetinin Türk kadınına sunduğu hak ve hukukun idrak edilememesindeki sebep Türk milletinin eğitim ve kültür seviyesindeki noksanlıktı. Reform ve kanunların “cebren” getirildiğini düşünen Türk milleti, bu kanunlardan hakkıyla yararlanamamıştı. Artık bu bakış açısının ve direnişin bırakılması gerekiyordu. Özellikle Türk kadınları hür birer vatandaş olarak kendilerine bahşedilen hukuklardan istifade etmeye gayret etmeliydiler. “*Müsâvât kanunu*” yalnızca miras ve talâk gibi meseleleri kapsamıyordu. Kanun, kadınların da erkekler derecesinde her haktan yararlanmalarını ve faaliyette eşitliklerini sağlamıştı. Bu kanunla dolaylı olarak onlar için resmi ve gayri resmi kurumlarda istihdam yolları açılmıştı. Bundan sonra kanundan yararlanamamak, ya kadınların beceriksizliğinden ya da kendilerine tanınan hakları kullanmayı bilmemekten ileri gelecekti.¹²⁴

O senelerde kadınlık ile ilgili mevzularda dillerde en ziyade dolaşan sözlerin biri “asrîlik” kavramıydı. Türkiye’de kuvvetli bir asrîleşme cereyanının olduğu inkâr edilemezdi. Peki, asrî Türk kadını nasıl olmalıydı? “*Asrî kadın* her şeyden evvel kendisinin bir insan olduğunu müdridir. Asrımızda bir insanın en yüksek vazifesi iş sahibi olmak ve çalışmaktır. Zamanımızda çalışmak için ise okuma yazma bilmek ve muayyen bir iş öğrenmek lazımdır. İş bilmeyen, çalışmayan adam (ister erkek, ister kadın olsun) asrî insan addedilemez. Demek bugün asrî kadının birinci hassası, süslenerek sokakda, çarşıda dolaşmak değil, muayyen meslek sahibi olmak ve çalışmaktır. Baba, ana ve akraba vesâyeti altında yaşamak yahud besleyecek bir koca bekleyip durmak asrî kızlara asla yakışmaz. Asrî kız kendi hayatını namusuyla müstakillen kendisi temin edebilecek sûrette yetişmelidir. Asrî ananın vazifeleri daha büyüktür. Bugün heyet-i ictimâiyyemiz sağlam vücûdlu, yüksek ruhlu, sarsılmaz seciyeli, çalışkan, vazife-şinâs ve fedakâr vatandaşlara pek ziyade muhtaçtır. Asrî Türk kadınının analık şerefine nâil olanlarının en âlî borcu işte şu ruhda vatandaşlar yetiştirmektir. Her asrî kadının çocuk terbiyesinden (pedagojiden) haberdâr olması lazımdır. Çocuğunun cismanî ve ruhî terbiyesinin usullerini bilmeyen kadın asrî kadın değildir. Bu gibi anaların çocukları içinden asrî hayat mücahideleri yetişemez. Demek asrî kadın olmanın ikinci mühim şartı analık vazifelerini iyice kavramaktır ve

¹²⁴ Fevziye Abdürreşid, “Türk Kadınlarının Hukuk ve Faâliyetde Müsâvâtı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, s. 2.

bu vazifeler vatan ve milletimize faideli olacak yolda ifa etmektir. İktisadî mücadeleden muzaffer olarak çıkmak, yani bugünkü fakr u sefâletten, onların doğurduğu perişanlık ve zebûnlukdan (âcizlik) kurtulmak için kadınlarımızın da tam manasıyla asrî olmaları yani hayat-ı ictimâiyyemizde muattal azâ olarak durmamaları, asrîlik diyerek süs ve moda ibtilâsına tutulmamaları, iş seven, hayat mücadelesinde korkaklık ibrâz etmeyen, hakikî, asrî vatandaşlar yetiştirmeye çalışmaları iktizâ ediyor.”¹²⁵

Asrî Türk kadını artık gözünü açmalı ve Türkiye’nin ilerlemesi için erkeklerle omuz omuza vermeliydi. Türkiye’nin işgücüne muhtaç olduğu bir dönemde, Avrupa ve yabancı ülkelerden göçmen işçi getirtmek yerine Türk kadınları da bu faaliyet içerisinde yer almalıydı. Bu Türk kadınları için bir hayat ve haysiyet-i milliye meselesiydi. “İhtiyâc-ı tabîî insanları her işe sevk eder. Namus ve haysiyet dairesinde hiçbir faaliyet hakir değildir. Bi’l-hassa mukaddes vatan bize bu hizmetleri teklif ederse, sevine sevine kabul etmemiz îcâb eder.”¹²⁶

Dergide Türk kadınlığının içinde bulunduğu durum ile ilgili bir taraftan karamsar bir tablo çizilirken, diğer taraftan inkılâbın idrakine layıkıyla mazhar olup zamanla olgunlaşan Türk kadınlığı mefkûresine hizmet edenlerin sayısının da gün geçtikçe arttığı haberleri veriliyordu. Bunu bir tutarsızlık olarak değerlendirmemek gerekir, çünkü herhangi bir örgün eğitim veya konak eğitiminden geçmemiş bir Türk kadını ile entelektüel veya aristokrat bir ailede yetişmiş eğitilmiş bir Türk kadınının Cumhuriyet’i ve Kemalist inkılâbı algılaması ve bu inkılâbın iki kadında tezâhürü elbette farklıdır.

Son inkılâpla birlikte hızlı bir tekâmüle erişen münevver ve asrî Türk kadını, bir prensip dâhilinde faaliyet ve içtihatlarına devam etmiş, mesâî/çalışma hayatında seçtiği ilmî, fennî, iktisadî ve bilumum mesleklerde erkekler derecesinde başarılı olmuştu. Artık “skolastik” düşüncenin geçerli olmadığı bir devreye girilmişti ve

¹²⁵ [ayın]. L., “Asrî Türk Kadını”, sayı 2/22, ss. 8-9.

¹²⁶ Fevziye Abdürreşid, “Türk Kadınlarının Hukuk ve Faâliyetde Müsâvâtı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, s. 2.

asırlardır maruz kaldığı cehalet ve muhalefete göğüs geren Türk kadını doğru yolda ilerlemekteydi. “Türk kadınlığının galebe çaldığı bu inkılâb, sırf kendi zekâ ve kudretiyle vücûda gelmiştir, elverir ki yürüdüğü ilmî, fennî, iktisadî meslek sahasında kendisine kat’î, ahlâkî ve ilmî bir hudûd tayin ederek, muntazam bir “rejim” ve esaslı bir teşkilat tahtında çalışmasına mümâna‘at (engelleme) gösterilmesin. [...] Bir milletin ilim ve fende tekâmülü, o milletin kadınlarının da erkekler derecesinde seviye ve enerjisiyle kâim olduğunu bu noktada der-hâtır etmek isterim. Her bir millet kadınıyla mütenâsiben yükselir ve sükût eder. Binâen-aleyh Türk kadınının da diğer milletlerin nisvânı gibi ilmen yükselmesi, onun bir hakk-ı meşrû‘udur. Ebedî minnetdârı bulunduğumuz Türkiye Cumhuriyeti, Türk kadınlığına her husûsda bir kıymet vererek, lâıyk olduğu mevkîleri bahşederken, dârülfünûn, dârümuallimât ve dârüssanâalarda bir mahall-i mahsûs tefrîk ederek kadının da erkek derecesinde yükselmesine yollar açarken, bazı muhît ve müesseselerin hayat-ı mesaide hâlâ kadın ve erkek farkını gözetmeleri, hâlâ “muhadderât” kelimesi üzerinde sakîm (hastalıklı) zihniyetlere, “skolastik” fikirlere sıkı sıkı sarılmaları, yükselmek, ilerlemek isteyen bir milletin zihniyetiyle kâbil-i te’lîf değildir.”¹²⁷

Ancak tenevvür etmek ve gözünü açmak isteyen bir milletin en hassas ve faâl bir zümresi olan kadınlık için azminden vazgeçmek ve davasından dönmek asla düşünülemezdi. Türk kadınının istediği tek şey, Diyojen’in dediği gibi “*Yalnız gölge etme, başka ihsân istemem.*” sözü ile anlaşılabilirdi. Yüksek bir “ideal sahibi” ve “realist” iş ve ilim kadınlarının sayısı arttıkça Türk kadınlığı mesaide galip gelecek ve mümtaz bir mahalle sahip olacaktı.

Çalışma hakkı, Osmanlı/Türk kadın inkılâbının en önemli adımını oluşturmaktaydı. Bu bağlamda dergide, kadınların çalışma hayatına katılımlarının teşviki ile çalışma saatleri ve çalışma koşullarının düzeltilmesi ve sosyal güvenlik haklarının oluşturulması talep edilmişti. Duhân (tütün) şirketlerinde çalışan genç yaşta kız ve kadın işçilerin çalışma şartları eleştirilmiş, kadınlara işçilik yerine yapabilecekleri ve geçimlerini sağlayabilecekleri çeşitli alternatif işler sunulmuştu.

¹²⁷ Kimyager Halide, “Münevver Türk Kadınlığının Hayat-ı Mesâisi Hakkında”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, ss. 2-3.

Özellikle küçük yaşta çocuğu olan kadınların, “annelik” rolü açısından bakıldığında, bu tür işyerlerinde çalışmalarının pek uygun olmadığı ifade edilmiş, bunun yerine mesela çamaşırcılık, ütücülük veya evlere giderek haftada birkaç gün temizlik gibi hizmetler yapmak, çamaşır ve sair elbiselerin söküğünü dikmek, örmek ve ufak tefek aile dikişleri dikmek gibi işlerle gündeliklerini çıkarabilecekleri söylenmişti. Bu tarzda maişetini temin etme, Avrupa’da çok yaygındı. Memur ve dışarıda çalışmak zorunda kalan “münevver hanımlar¹²⁸” için de evde gündelikçi kadın bulundurmak elzem bir husustu. Bu sistem iki tarafın da menfaatine olacaktı; fakir kadınlar gündeliklerini çıkaracaklar, dışarıda çalışan orta ve üst sınıfa mensup kadınların da ev işleri görülecekti.¹²⁹

Kadınlar çalışma hayatına ve böylelikle kamusal alana dâhil olmaya başlamışlardı ama onların iş hayatında karşılaştıkları zorlukların bertaraf edilebilmesi için de sadece hükümete değil memleketin zengin hanımlarına da görevler düşüyordu. Avrupa’da zenginler tarafından kurulan “ilticâ hayırhâneleri”ne (bugünkü kreş) tam gün çalışan işçi kadınlar ücretsiz olarak çocuklarını bırakabiliyorlardı. Burada çocukları hem emniyette oluyor, hem de iyi beslenip iyi terbiye görüyorlardı. İstanbul, İzmir ve Bursa gibi işçisi ve fakiri çok olan şehirlerde zenginlerin sayısı da oldukça fazlaydı, bu şehirlerde Avrupa’dakine benzer ilticâhânelerin tesisi hususunda hanımlardan hayırlı bir girişim bekleniyordu.¹³⁰

“Hizmetçilere muamele” de dergide tartışılan konulardan biriydi. Hizmetçilerine insan muamelesi yapan hanımlar nadirattandı. Az bir maaşla çalıştırılan hizmetçi ve gündelikçilerden “yalnız iş değil, bütün benliğini, bütün vaktini, kuvvet ve muhakemesine varıncaya kadar her şeyini kendi menfaatimize sarf etmesini talep ediyoruz. Hizmetçinin de bir insan olduğu, herkes gibi onun da yaşamak, düşünmek hakkını hâiz olduğu adeta nazar-ı itibara alınmıyor. [...]

¹²⁸ Bu tabirin kullanılması, “bir sınıf ayrımcılığından söz edilebilir mi?” sorusunu akıllara getiriyor. “Münevver hanımlar” tabirini kullanan muharrir, yazarken bu niyette olup olmadığı bilinmiyor, ancak kanaatimce işçi kadınları “öteki” statüsüne koymuştur. Osmanlı kadın dergilerindeki sınıf ayrımcılığı tartışması için bkz. Yavuz Selim Karakışla, *a.g.m.*, ss. 15-24.

¹²⁹ P. Z., “Duhan Şirketleri ve Fakir Türk Kadınları”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, ss. 4-6.

¹³⁰ P. Z., “Duhan Şirketleri ve Fakir Türk Kadınları”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, ss. 4-6.

Herhangi bir işi başkasına yaptırabilmek için o işi anlamak ve emekdârın hizmetini takdir edebilmek lazımdır. Hizmetçiyi körü körüne emri îka eden bir maaş sahibi olarak değil, vazifeyi paylaşan emekdâr diye tanınmalı ve öyle muameleye alışdırmalıyız.”¹³¹ Hanımlar hizmetçilerinin tembelliğinden, itaatsizliğinden ve hayırsızlığından şikâyet ediyorlardı, hizmetçiler ise hanımın asabiyetinden, kıskançlığından, yatacak ve istirahat edecek odasının yokluğundan, açlıktan ve onu bunu aşırıya mecbur kaldığından şikâyetçilerdi. Peki, hangi taraf haklıydı, hangi taraf hatalıydı? Hata, hizmetçiyi idareden aciz hanımlara aitti. Çünkü hanımın muhakeme kabiliyeti hizmetçiden daha yüksekti ve orta yolu bulmak, yanında çalıştırdığı hizmetçisini eğitmek ve idare etmek onun vazifesi idi. “Evin her umûru gibi hizmetçileri de, hanımın terbiye ve iktidârına bağlıdır.”¹³²

Evlilik kurumu da, o günün kadınlarının konuştuğu kadınlık meselelerinden biriydi. Dergide, “*Son Saat*” adlı bir başka dergiden alıntılanan bir mektupta, aile hissinden mahrum ve Türk hayatından oldukça uzakta kaldığı kanaatine varılan “bekâr” bir Türk genci, evliliklerin azaldığından bahsetmiş ve buna sebep olarak da evlenilecek özellikte (yani îcâb eden terbiye-i medeniyye, beytiyye ve şahsiyyeye mâlik / aile içinde şen, faziletkâr, idâreci, temizliğe kabiliyetli, çalışkan, erkeği idâre edebilir, ev işi bilir münevver bir anne ve kadın!) kızların bulunmamasını göstermiş ve şöyle demişti: “İzdivaçların tekessürü ve bilhassa aile saâdetinin mevcûd olabilmesi hiç şübhesiz bir kadın meselesidir. Bir kadın, kadın terbiyesine mâlikse zevcini her vakit tatmin eder, ona evini şen gösterir. Evine girmeyi bir saâdet olarak bildirir.”¹³³ *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* muharrirlerinden Emine Müeyyed tarafından bu mektuba çok sert bir üslupla cevap verilmişti:

“Cümleden zikrettiğimiz makâlenin muharriri, evlenince süt limanda yaşamak, bir verip beş almak, zevcelerinden binler ve yüz binlerle servet istemek, romantik bir güzellikde, lisâna âşına, mûsikîden haberdâr ve ilâveten dünya güzeli bir zevce ararlar (bir kere olsun aynaya bakıp düşünmeden). Kendi vâridât ve masraflarını,

¹³¹ Mevhibe İclâl, “Hizmetçiler ve Onlarla Muamele”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 10-11.

¹³² Mevhibe İclâl, “Hizmetçiler ve Onlarla Muamele”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 10-11.

¹³³ C. “İzdivaçlar Niçin Azalıyor?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 13-14.

sefâhat âlemlerinde dökdükleri maaşlarını, kazandıklarının kaçını hüsn-i muhâfaza ve iddihâr etmeleri mümkün olduğunu itibara almadan Türk kadınlarının evlenilecek ve sevilecek bir şey olmadığını, onun zırlatısını, müsrifliğini ve sâir ahvâl-i mezmûmesini tesbih gibi dizerler. [...] İzdivaçların azalmasında en büyük âmil Türk kadınının müsrif olması değildir. Asıl sebep Türk erkeklerinin kazanamaması, kazandıklarını hüsn-i idâre edememesi ve aile beslemek gibi mukaddes hissiyâtdan mahrum bulunmasıdır. [...] İstanbul’da yalnız kendi semere-i mesâîsi ile ailesini müreffeh yaşatan kaç yüz aile gösterilebilir? Bunlardan kaç yüzü bir servet vücûda getirmiş de refîkaları israf edip bitirmiştir, bunlardan kaç refîkalarının mevki-i ictimâîsi veya serveti sayesinde dünyaya çıkmıştır? Kaçı say u iktidâr-ı zâtîsiyle mutenâ bir mevki ihrâz etmiştir ve kaç babadan kalma serveti ifnâ etmiştir? Türk kadını lekelemek hevesine düşenlerden kaç Türk gençliğine numûne-i imtisâl olabirmiştir? Bu halleri düşünecek olursak görürüz ki, asıl izdivaçların azalmasına sebep erkeklerin cehil ve iktidarsızlığı ve cesâret-i medeniyeden mahrum olmalarıdır.¹³⁴

Günün ekonomik ve sosyolojik şartları çokeşliliği pratikte ortadan kaldırmıştı, zaten İslam poligamiyi öyle şartlara bağlamıştı ki Müslümanların çoğunluğu hemen hemen hiçbir zaman bu kurumdan yararlanmayı düşünmemişti. Medenî Kanunu’nun kabulüyle de poligaminin “resmen” kaldırıldığı ilân edilmiş, Türk kadını bu hususta yıllardır verdiği mücadeleyi kazanmıştı. Evlilik ve karı-koca ilişkileri hususunda dünyanın muhtelif milletlerinin yaşadığı tartışmalar da bizdekinden çok farklı değildi. Avrupalılar evlilik ritüellerine sıkı sıkıya bağlıyken, Amerikalılar evlilikte en fazla tek eşliliğe ve karı-koca arasındaki iletişime önem vermişlerdi:

“Tezevvüc (evlilik) meselesi, İngiltere ve Latin ırkına mensûb Fransa, İtalya ve sâir memleketlerde gayet kadîm âdât üzerine müsteniddir. Ale’l-umûm Avrupa memleketlerinde vahdet-i zevce meselesine o kadar büyük ehemmiyet verilmez, yalnız tezevvücün dâimî olmasına ve ailede dünyaya gelen evlâda emin bir melce’

¹³⁴ Emine Müeyyed, “İzdivaçlar Niçin Azalıyor?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 9-13.

(sığınacak yer) tedârik olunmasına ehemmiyet verilir. Yani zevc ve zevce beynindeki nikâhın hiçbir vecihle fesholunmamasına dikkat olunur. Ve beynlerinde müşâreket-i hayat (anlaşma) mümkün olmadığı takdirde, her birinin bir tarafda her nev‘ tereddiyât-ı ahlâkiyyeyi mûcib harekâtta bulunmasına o kadar büyük ehemmiyet verilmez. Bu maksada mebnîdir ki Avrupa’da ekseriyetle aile reislerine yani erkeklere daha büyük hukûk ve ihtiyârât bahşolunmuş ve kadınların pek çok hakkı zevclerinin eline tevdi‘ olunmuştur. [...] Amerikalılar’ın tezevvüde en ziyâde itinâ ettikleri nokta, vahdet-i tezevvücü matlûb, ahlâkî ve mantıkî bir sûretde idâme etmeye çalışmak ile beraber herhangi taraftan bunu ihlâl eden bir hareket zuhûr ettiği vakit taraf-ı muhâlifin talâk talebinde haklı olmasıdır. Bu sebebe mebnî her bir Amerikalı zevc ve zevce teşrîk-i hayat ettiği refîkinin her bir arzusunu aklî ve mantıkî esâslara istinâden îfâyâ çalışmayı en mukaddes vazîfesi addeder; zira insanları yekdiğerine en ziyâde rabt eden vesîleler, mâbeynlerindeki muamelât-ı mutekâbilelerin mütesâvî ve mantıkî olmasıdır.”¹³⁵

Hatta Amerikalı kadınlar için “eş” olmak, “anne” olmaktan daha önde gelmekteydi. Amerikalı kadınları bu duruma sevk eden de o günün ekonomik şartlarıydı. Ancak bu, kadınlık açısından düşünüldüğünde tasvip edilebilir bir durum değildi:

“Amerika’da zevc ve zevcenin yek-diğerine karşı olan vezâîfi, zevcelerin çocuklarına karşı olan vezâîf-i mâderânesine (annelik görevleri) nisbeten daha esaslı ve daha sıklıdır. Binâen-aleyh Amerikalı kadınlar “ *Bir mâder olmakdan ziyâde bir zevcedirler.*” dense de hatâ değildir zannederim. Amerikalı kadınların bir vâlîde olmakdan ziyâde bir zevce olmayı tercih etmelerinden de bahsetmek istiyorum. Bir genç çift bugün küçük bir odada idâre-i hayat edebildiği halde ailelerinde üçüncü vücûdun meydana gelmesiyle masrafları iki kat tezâyüd eder. İlâveten Amerikalı kızların ekserîsi ailelerine birer muîn ve zahîr (destek) olmak için tahsillerini ikmâl eder etmez amelî bir hayata atıldıklarından Amerikalı zevceler çocuk terbiyesi ve ev idâresi gibi işlerde oldukça geri kalmışlardır. Binâen-aleyh orta halli genç ailelerde

¹³⁵ Rebecca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 2-5.

bir çocuğun tevellüdü, bir hizmetçi veyahud bir mütehassıs mürebbiyeye ihtiyaç gösterir. Bugün Amerika’da hizmetçi veya mürebbiye saklayabilmek için ona [en] azında[n] haftada, 35 veya 45 Lira vermek îcâb etmektedir ki netîcede ailenin bütün hesâbâtı, bütçesi altüst olur. Böyle birçok sebebler Amerikalı kadınları iyi bir vâlîde olmak nimetinden mahrûm etmektedir.”¹³⁶

Kadınların kişisel gelişimlerini tamamlamaları destekleniyor, bunun için gerekli şeyin kendilerine bir sanat veya fen dalında meşguliyet edinmeleri olduğu söyleniyordu. Böylelikle sadece kendilerini eğitmek, geliştirmek ve güçlendirmekle kalmayacak, toplumun topyekûn mutluluk ve refahına da vesile olacaktı. “Kadınların ahlâken tekâmülüne en birinci âmil, sanat ve fenne ciddî bir iştiyâkla sarılmaktadır. Böyle bir kadın hayatın darbelerine mağlûb olmaz, diğerlerini de mesûd eder.”¹³⁷

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, okurlarını dünyadaki kadın hareketinden ve yurtdışında hemcinslerinin kazandığı haklardan haberdar edip onları aydınlatmak için birçok sayısında dünyanın çeşitli ülkelerindeki kadınlardan ve oralardaki kadınlık meselelerinden haberler vermiş, tercüme yazılar yayınlamıştı. Derginin ilk sayısında Âlâ Kız Mektepleri Müdürü Profesör C. Şimoda, Japonya kadınları ile ilgili bir yazısında, Japonya’da “kadınlık meselesi”nin tam manasıyla harekete geçmediğini belirtip bunu sevk ve idare edenlerin o dönemde Japon erkekleri olduğunu söylemiştir. Ekserisinin teşebbüsleri hayır işleri ve himaye-i etfâlden öteye geçememiş olan Japon kadınlarının hayatlarından çok da memnun olduklarının söylenemeyeceğini belirten C. Şimoda, Japon kadınının hak ve hukuk açısından Avrupa ve Amerika’daki kadınların seviyesine çıkabilmek için daha fazla eğitim almaları gerektiğinin farkında olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Japon kadınları bugünkü hayatlarından memnûndurlar demek tamâmıyla doğru olamaz; tabîdir ki Japon kadınlığı memleketlerinin kavân-i mevzûasında

¹³⁶ Rebecca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidedirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 2-5.

¹³⁷ Mevhibe İclal, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 7-9.

mezkûr “hukûk-ı nisvân”ın ihtiyâcât-ı asriyyelerini temîn edecek derecede olmadığını, bazı hukûklarının erkekler tarafından gasb olunduğunu görmekte, kezâ İngiltere ve Amerika kadınlarının hukûklarını himâye uğrunda gösterdikleri fedâkârlıkları da nazar-ı itibâra almaktadırlar; lâkin dûrbîn (ileri görüşlü) Japon kadınları kendilerinin bu mübârezeye (mücadele) atılacak derecede müterakkî olmadıklarını ve ilmen gayr-ı müterakkî bir kitlenin dâimâ mağlûb olacağını nazar-ı itibâra alarak, Japon kadınlığını ilmen ve ahlâken terakkî ettirdikten sonra garb kadınlığının vâsıl olduğu dereceye sulhen îsâlini daha mantukî ve muvâfık bulmaktadır.”¹³⁸

Japon kadınları hakkında başka bir yazıda, Japon kanunları nazarında kadın ile erkeğin eşit olduğu ve yirmi yaşını ikmal eden bir kadının, bir erkek kadar hür ve her fiilinden aynı nispette sorumlu bulunduğu vurgulanıyordu.¹³⁹

Dünya kadınlarının siyasal ve çalışma haklarını elde etmelerine dair de muhtelif haberler verilmiş, bu kadınlar emsal gösterilerek Türk kadınına da (siyasal/çalışma) haklarının tam ve kati surette verilmesi talebinde bulunulmuştu.¹⁴⁰

İkdâm’dan alınan bir başka haberde ünlü Amerikan süfrajyetlerinden Alice Paul’ün öncülüğünde dünya kadınlarının birleşeceği yorumları yapılıyor, daha genç yaşta olan Paul’ün azmi ve heyecanı takdirle karşılanıyordu:

¹³⁸ C. Şimoda, “Şark Âlem-i Nisvânı: Japonya’da Kadınlık Meselesi”, müt. Fevziye Abdürreşid, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 5-6.

¹³⁹ “Japon Kadını”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 3-6.

¹⁴⁰ “Meksika’da kadınlar intihâb hakkı taleb etmekte; Kanada ve İngiltere kadınları ise ayanlığı talep ve iddiâda bulunuyorlar; İngiltere’de bundan sonra liman komiserliği vazîfesi kadınlara dahî teşmîl edilecektir. Zira o hakda olan kanundan, erkek kelimesi tayyedilecekmiş; Miss Pera, Miss P. Schmidt ve Miss Rebecca Adelman Amerika’da ticaret kapdanlığı mezûniyetlerini almış olduklarından, vapurlarıyla 12 Mart’ta Filistin’e müteveccihen hareket etmişlerdir; El-Kâhire’de Coğrafya Kongresi’ne dört kadın azâ iştirâk etmişlerdir. Üçü Polonyalı biri de Fransız’dır.” Şuûn-ı Nisvân, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, ss. 7-9; “Berlin’de yalnızca kadınlardan müteşekkil polis heyeti vücûda getirilmektedir. Vazifeleri kadınlara tarassud etmek ve lâzım muavenetde bulunmaktan ibaretdir. Polis kadınlar sokaklarda, istasyonlarda ve umûmî mahallerde bi’l-hassa vilâyetlerden gelen kadınları takib ederek polis merkezlerinde husûsen sinn-i rüşde ermeyen kızların ifadelerini aldıktan sonra, mahkemeler ve müessesât-ı hayriyye huzûrunda onların menâfiini himaye için lazım tedâbiri ittihâz edeceklerdir. Bu polis kadınların resmî elbise ve şabkaları vardır. Silah taşımazlar; fakat boks bilmeleri matlûbdur.” Havâdis-i Mütenevvia, “Kadın Polisler”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, ss. 9-10.

“Amerika’da kadın ittihâdını vücûda getiren Madam Alice Paul Avrupa’ya gelmiştir. Yirmi iki yaşında olan bu genç kadın daha şimdiden İngiltere ve Fransa’da kadınlık cereyânlarını temsîl edecek birer komite teşkîl etmiştir. Madam Alice Paul bütün dünya kadınlarını birleştirmek gâyesini istihdâf etmektedir. Bu Amerikalının yakında bütün dünyaya kök salacak bir ittifak vücûda getireceği kuvvetli bir ihtimal dâhilindedir.”¹⁴¹

Mısır Kadınları İttihâdı Başkanı Hüdâ Şirâvî Hanım, Paris’te yaptığı bir konuşmada Mısır’ın, dünyanın en eski “feminist” medeniyeti olduğunu söylemişti. Eski Mısır’da kadın ve erkek eşitti. Kadın, erkeğin yaptığı her işi yapıyor, ailesinden kalan miras ve emlâkını istediği gibi idare ediyordu. Kadın nefretini Mısır’a getiren Yunanlılar, Romalılar ve Acemlerdi. Lâkin İslamiyet’le haklarını yeniden elde ettiler. Mısır’da asıl kadın inkılâbı 1919’dan sonra baş göstermişti. O dönemde Mısır kadınlarını en çok meşgul eden konu, kız çocuklarının tahsiliydi. Bu arada siyasî haklar da unutulmamıştı, bir gün Mısır kadınları da seçimlere katılacaklardı.¹⁴²

Dergide yer alan haberlerden birinde Hindistan’da kadınlar için kurulan bir darülfünunda birçok münevver ve mütefekkir kadının yetişmekte olduğu, Hindistan Millî Meclisi’nde üç kadın üye ile Adliye Mahkemesi’nde bir kadın kadı bulunduğu ve vilayetlerdeki belediye üyeleri arasında da çok sayıda kadının yer aldığından bahsedilip bu kadınlar Türk kadınlarına örnek olarak gösteriliyordu.¹⁴³

Çin Türkistanı’ndan gelen bir mektupta, esaret altındaki Türkistan kadınlarının cehaletinden ve onları bu cehaletten kurtaracak tahsil ve terbiyeden bahsedilmişti. Türkistan kadını için de istikbal; hürriyet ve terakkîde görülmüş ve asrî Türk kadınından bu hususta yardım talep edilmişti.¹⁴⁴

¹⁴¹ Şuûn-ı Nisvân, Âsâr-ı Nisvân, sayı 8, ss. 7-9.

¹⁴² Şuûn, Âsâr-ı Nisvân, sayı 12, s. 15.

¹⁴³ Şuûn-ı Nisvân, “Hindistan’da Kadınlara Mahsûs Dârülfünûn”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 1, s. 16.

¹⁴⁴ “[...] okumak, yükselmek, hürriyetine kavuşmak istiyor. Fakat onu yükseltecek mektebi, kitabı, kalemi ve matbûâtı yoktur. Bu mukaddesâtı hediye edecek, ona rehber olacak, genç muallimleri, gayûr, münevver Türk kızlarını bütün varlığıyla davet ediyor, bekliyor. İşte bu zavallıları esâretten kurtaracak, Türk kadınına yükseltecek en büyük kahramanlar, Türk muallim ve muallimleri olacaktır. Türkiye Dârülmuallimât ve Dârülmuallimîni’nde ikmâl-i tahsîl eden gençlerin vazîfesi

Diğer taraftan, Amerika ve Avrupa'nın kafasındaki "Türk" algısının nasıl olduğunu göstermek açısından, "*Cumhuriyet*"in 9 Teşrin-i Evvel tarihli nüshasında, Paris'te çıkan "*Revo de Balkan*" dergisinin 1 numaralı Teşrin-i Evvel nüshasından alınarak yayınlanan bir makalede Türkiye harem hayatından bahsediliyor, her türlü reformu gerçekleştirip Türkiye'ye cumhuriyet yönetimini getiren Mustafa Kemal Paşa'nın harem müessesesine dokunmaya cesaret edemediği vurgulanıyordu. Daha da ileri gidilerek genç Hristiyan kızlarının Türk haremlelerinde esir olarak tutulduğu ve akrabaları katledilip satılığa çıkarılmış binlerce küçük Hristiyan kızı olduğu iddialarında bulunuluyordu.

Avrupalıların Türk aile hayatıyla ilgili bu tutum ve söylemleri ciddî ve sert bir şekilde eleştirilmiş, bu makalenin Avrupalıların Türkler hakkında ne düşündüğünü, Avrupa'dan ne beklenebileceğini ve Avrupa'nın ne kadar Türk dostu olduğunu açıkça tasvir ettiğinden bahsedilmişti. "[...] *Türkiye'de Haremler* ser-levhâlî yazıyı okuyup da gülmek elimden gelmedi. Bîçare Türk, mağdur Türk, sana neler isnâd ediyorlar, seni daha ne vakte kadar göremeyecekler, çekemeyecekler, ta yevm-i kıyamete kadar mı Hristiyan âlemi ile çekeceksin? [...] Demek Türkler yine Avrupalıların gözüne batmağa başladı, demek yine bir şeyler var, yine Türk'ün başına bir çorab örölmek isteniyor, yine Türk'e bir belâ hazırlanıyor, Türk'ün şimdiki gidişi beğenilmiyor, başı belâsız kalırsa, terakkî ve tekemmül ederse asıl vahşilerin kimler olduğu tezâhür edeceğinden korkuluyor ve söylenecek söz, atılacak iftira bulunamayınca Türk'ün harîm-i ismetine (namus ocağı) kadar kanlı eller uzatarak, Türk kadınının hüviyeti tedkîk edilmek isteniyor. Ne küstâhâne hareket, ne edepsiz ve vicdansızcasına bir hücum. Artık takılacak, taarruz olunacak nokta kalmayınca hüviyetimizi tesbît etmek cesareti gösteriyorlar. [...] İslamiyet'in bize bahşetmiş olduğu mezâyâ-yı ahlâkiyye ve ale'l-husus hukuk-i aile sayesinde Türklerin pek yüksek olan aile hayatını "Hristiyan medenîleri" hiçbir vakit anlayamayacakları tabîdir."¹⁴⁵

zannetdikleri kadar kolay değildir. Zîrâ altmış milyon Türk'ün yegâne halâs-kârı onlar olacaktır. Genç mürebbîlerin ona göre hazırlanmaları, en kuytu, en uzak Türk köylerine dağılarak milletin terakkî ve teâlîsi için pek çok çalışmaları îcâb eder.", Fatma Murad, "Eski Türk İlinden Bir Mektub", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7, ss. 6-8.

¹⁴⁵ ..., "Türkiye Harem Hayatı", *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 3-4.

3.2. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda “Vezâif-i Nisvân”: Terbiye-i Etfâl ve İdâre-i Beytiyye

“Vâlidelerin saâdeti çocuklarının sıhhati ile kâimdir.”

“Bir hânenin güzelliği, onun nezâfeti ile kâimdir.”

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda her ne kadar kadınlık meselesinin temelini oluşturan medenî kanun, kadının çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı ile kamusal alana dâhil olma gibi mevzulardan sıkça bahsedilmiş ve bu hususlarda Türk kadını teşvik edilmişse de, derginin en fazla üzerinde durduğu konu; bir anne, bir eş/ev hanımı ve bir Müslüman olarak kadına biçilen görev ve sorumluluklardı. Bu geçiş sürecinde Türk kadını, Cumhuriyet hükümeti tarafından “asrî”leştirilmeye çalışılsa da bahsedilen rollerinden soyutlanarak yalnızca bir “vatandaş” olarak algılanmamıştı. Memleketin her alanda kalkınması için toplumsal dönüşüm şarttı, bu dönüşümün enstrümanı da Türk kadınıydı. Toplumsal dönüşüm aileden başlayacaktı, ailenin merkezinde de anne vardı. Kadın görevlerini hakkıyla yerine getirirse ailesi refaha erişecek, ailelerin refahı da toplumun refah ve saâdetini getirecekti:

“Eğer bir memleketin mâliye, dâhiliye ve maârif vekâletleri matlûb miktârda muvaffakiyetle çalışırlarsa o memleketde esbâb-ı terakkî temîn olunmuştur demektir. Hâkezâ bir ailede de bu üç vekâleti der-uhde eden kadın, ailenin en mühim uzvudur. Eğer o, bu üç mühim vekâleti muvaffakiyetle sevk ederse ailesi müreffeh olur. Bir hânenin umûr-ı dâhiliyesi şübhesizdir ki o kadının mahâret ve kudretiyle mütenâsibdir. Hâkezâ hânenin vâridâtına göre ihtiyâcât-ı beytiyyeyi idâre etmek, vâridât ve masârif beynindeki muvâzeneti hüsn-i idâre etmek bir kadının vazîfesidir. Evlâdlarını evvelâ peder ve vâlidelerine sâdık, sâniyen millet ve vatanına hâdim mühim bir unsur olarak yetiştirmek, ahlâkını ve istidâdını ıslâh ve tervîc etmek gibi en mühim aile vazîfeleri yalnız o kadının yed-i dirâyetine tevdi’ olunmuş mühim vazîfelerdir.”¹⁴⁶

¹⁴⁶ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 1, ss. 1-3.

“Terbiye-i etfâl” kavramı, çocuk bakımı/sıhhati ile çocuk eğitimi konularının her ikisini de içine almaktadır. Bu bölümde daha çok çocuk bakımı/sıhhati üzerinde durulup, çocuk eğitimi hususuna ilgili bölümde detaylıca yer verilecektir.

Annelere, özellikle “geleceğin anneleri” olacak kız çocuklarını yetiştirmede büyük görevler yüklenmiştir. Yeni kurulan devletin bekâsı ve istikbâli bu annelerin yetiştireceği evlatların elindedir. “İstikbâlin saâdetini arzu eden her bir vâlide, husûsen kızlarının ciddî muhâkemâta alışmasını ve efkâr-ı ciddiye karşı nazar-ı dikkatlerini celb ederek böyle müfid iştigâlât-ı ciddiye muhabbetlerini tezyîde her vesîle ile gayret etmelidir.”¹⁴⁷

İmparatorluk devri kapanmış, cumhuriyet devrine geçilmişti ve Türk milleti de her milletin yaşadığı doğal demokratikleşme sürecini yaşayacaktı. Bu doğal sürecin emin ve sıhhatli bir şekilde yaşanması için Türk annelerine büyük görevler düşmekteydi. Geleceğin annelerini yetiştirmek, bugünün annelerinin sorunluluğundaydı. Eski saray terbiyesi yerine ciddî ve ilmî esaslara dayalı sağlam bir demokratik aile terbiyesi hükümrân olmağa başladıktan sonra istikbal emniyet altına alınmış olacaktı.¹⁴⁸

“Terbiye-i etfâl” yani çocuğun yetiştirilmesi/eğitilmesi vazifesi iki kurumun tasarrufundaydı: Okul ve aile. Eğitim ve öğretim okulda, terbiye ise ailede verilmeliydi. Çocuğun kişiliğinin oluşması, üzerinde durulması gereken bir husustu. Ona özgüven aşılayabilme ve hayatını kendi kendine idâme kabiliyetini kazandırma noktalarında ailelere ve özellikle annelere büyük görevler düşmekteydi. Çocuk terbiyesi konusunu ciddî şekilde irdeleyen dergide, Amerikalı annelerin çocuklarını nasıl yetiştirdiklerine ve nasıl terbiye ettiklerine dair örneklerle yer verilmişti:

“Amerikalı vâlideler çocuklarına verdikleri terbiyelerde mantığa istinâd eden usûlü tercih etmişlerdir. Onlar çocuklarını gençliğinden itibaren müstakillen harekete, kendi ihtiyârını hüsn-i isti‘mâle sevk ederler; fakat irâde ve ihtiyârını hüsn-

¹⁴⁷ Mevhibe İclal, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 7-9.

¹⁴⁸ Fevziye Abdürreşid, “Demokratik Aile Terbiyesine Muhtâcız”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 1-2.

i isti'mâl edemeyen çocuklara vesâyet etmekde de kat'iiyen kusur etmezler. Bir sinn-i muayyene geldiği halde kendini idâreden âciz çocukların isti'dâdsızlığına hükmolunduğu gibi böyle çocuğun ebeveyninin de evlâd terbiyesine muktedir olmadığına hükmolunur.”¹⁴⁹

Dergide çocuk eğitimi üzerinde durulan diğer bir husus da Türkiye’de çocuklara yönelik yayıncılık faaliyetlerinin mevcut olmamasıydı. Bu, çocukların ruhsal gelişimleri açısından ciddî bir sorundu. Çocuk kitaplarının Türkiye’de yaygınlık kazanmadığı ve bu yüzden çocukların, ebeveynlerinin okuduğu gazete, dergi, kitap ve romanları okumaya maruz kalması eleştirilirken, “Çocuklara gazete okutup okutmamak” meselesi de gündeme gelmiş ve ebeveynlerin, özellikle de annelerin bu konuda temkinli olmaları gerektiği vurgulanmıştı:

“Memleketimizde çocuk edebiyatı henüz taammüm etmemiştir. Ale'l-umûm denecek derecede çocuklarımız büyüklerin okudukları roman, hikâye, mecmûa ve sâir yazıları okurlar. Bu mütâlaaların çocuklarımız üzerinde icrâ etmekde olduğu te'sîrâtın fâide ve zararını hiçbir ebeveyn düşünmediği gibi gazete mütâlaasının çocuklara müsaade edilib edilmemesi meselesi de zannedersem pek azlarımızın fikrini iştigâl etmiştir. İyi düşünülecek olursa, bin türlü naz ve naîm içinde, hayatın tehlikelerinden, ufak sarsıntılarında bile müteessir olmalarını istemeyerek üzerlerine titredikleri yavrulara, hangi bir ebeveyn gazete mütâlaasını müsaade edebilir? Sevgili çocuklarının gazeteler vasıtasıyla, hayatın acı hakikatlerini, menfûr sâhifelerini, kendimizden bile ırak bulundurmak istediğimiz bin türlü çirkin ve mülevves (kirli) sahâifini, yangın alevi gibi uzakdan parlayıp tutuşarak nihâyet meydana çıkan siyâsî havâdisleri öğrenmelerini ciddî ve müşfik bir ebeveyn arzu eder mi? [...] gazeteye düşkün gördüğümüz çocukları, o gazeteleri mütalaadan, kat'iiyen men' etmemeli, ancak nerelerini okuyacağını ve nerelerini okumamasını, iyilikle rica ederek hakîkati çocuğun ruhuna mütevâfık izâhât ile tenvîr etmelidir. Gazetelerin çocuklara muzır aksâmı, zâbita havâdisleri, açık ve hafif roman ve tefrikalar, mahkeme havâdisleri ve siyâsî vukuatlardır. Spor, îcad ve keşfiyâta dâir bendler, seyahate, tarih ve fenne aid

¹⁴⁹ Rebecca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidedirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 2-5.

makâlelelerin okunmasından bir zarar görülmez bununla beraber her bir terbiye ve talîmde olduğu gibi, gazete mütâlaası meselesinde de ebeveyn, bi'l-hassa vâlideler kendi evlâdlarının ahvâl-i rûhiyyesine vâkıf olmaları muhakkak lâzımdır.”¹⁵⁰

Türk kadınlarının vazifelerinden olan terbiye-i etfâlin kapsamında olan çocuk sağlığı ve çocuk bakımına da hemen her nüshasında geniş yer ayıran *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi, bu konuda Türk kadınlarını, annelerini ve anne adaylarını bilinçlendirmek için alanında uzman şahısların makalelerine ve görüşlerine yer verirken çocuk bakımı ile ilgili uygulamaları pratikte de okurlarına sunmak için illüstrasyon ve resimler yayınlamıştı.

Çocuk sağlığının önemini sık sık vurgulayan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, bu hususta önemli bir adım atmıştı. Doktor Gâlib Hakkı Bey ile anlaşarak dergide bir kupon sunulmuş, bu kuponla birlikte Gâlib Hakkı Bey’e ulaşan anneler çocuklarını muayene ettirme fırsatı bulmuşlardı:

“Nâfi‘ Biir Teşebbüs / Çocuk Bakımı İçin Kupon

Kârielerimize

Çocuk doğmadan mukaddem, doğum esnâsında, çocuğun vâlidesinin sıhhat ve selâmeti ve çocuk doğduktan sonra süt emzirme, temizlik, kundak ve tarz-ı hayat hakkında malûmât, aşılama, diş çıkarma, beslenme, ebeveyn terbiye meseleleri hakkında îzâhât, sütten kesme, süt yerine başka mevâd vermenin usûl ve şekilleri, nevzâdların sıhhatleri tâm olarak yetişmeleri, kemik ve sadr hastalıkları gibi hastalıklardan vikâyeleri ve bunların izâlesi hakkında meccânen malûmât almak için bu ve bundan sonra nüshalarımızdaki kuponu keserek Aksaray’da Edhem Pertev Eczâhânesi’ndeki muâyenehânedeki Doktor Gâlib Hakkı Bey’e mürâaat etmeleri tavsiye olunur. Doktor Gâlib Hakkı Bey, Topkapı Çocuk Bakım Evi’nin müessisi ve çocuk bakımı mütehassısıdır. Bu defa müessese-i hayriyyedeki çocuk bakımı hizmetini ta‘mîm maksadıyla mecmûamızın bu faideli teşebbüsünü maa’l-iftihar

¹⁵⁰ Kadriye Abdürreşid, “Çocuklarımız Gazete Okumalı mı? (Etfâlin Terbiye-i Rûhâniyesi)”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, ss. 6-7.

kabûl edeceğini beyân etmiştir. Her kupon bir defa mürâcaat içindir. Yevm-i mürâcaat: Her Cumartesi günü öğleden dörde kadardır.”¹⁵¹

Yine dergide verilen başka bir ilânda Doktor Gâlib Hakkı Bey’in kullandığı bir yöntem olan ultraviyole tedavisinden bahsedilmiş ve bu tedavi yönteminin özellikle çocuk hastalıkları ile cilt ve bünyevî hastalıklarda faydalı olduğu dile getirilmişti:

“Çocuk Bakımı ve Hastalıklarıyla Dâhilî Hastalıklar Mütahassısı
Doktor Gâlib Hakkı
Ultraviyole – Sun‘î Güneş Ziyâsı Tatbîkâtı

Hasta çocuklardan mâadâ sağlam çocukların da hastalanmamaları ve düzgün büyümeleri için haftada bir tartmak ve mütahassısın vâki olacak tavsiyesi mûcibince bakmak lâzımdır ve bu sûretle çocuk sıhhate, aile de saâdete kavuşur. Doktor Gâlib Hakkı Bey, Cuma’dan mâadâ her gün sabahları Topkapı’da hânesinde ve öğleden sonra da akşama kadar Aksaray’da Edhem Pertev Eczâhânesi’nde bulunur. Çocuk hastalıkları ile cilt ve bünyevî hastalıklarda hayret-bahş ve çok faideli olan [u]ltraviyole tatbîkâtı Aksaray’daki muâyenehânesindedir.”¹⁵²

Dergide yeni dünyaya gelen çocukların beslenmesi meselesine yeteri kadar ehemmiyet gösterilmediğine dikkat çekilmiş, yeni doğum yapmış anneleri bu konuda bilgilendirmek ve özellikle anne sütünün faydalarını aktarmak için İsviçreli Doktor Y. Gavaley’in “*Genç Vâlidelere Meşveret*” adındaki eserinden bazı bölümler sunulmuştu. “Bir Türk nevzâdının (yenidoğan) istikbali, hayatı, sıhhat ve selameti ve saadeti bile ilk günlerde alacağı vâlîde sütüyle pek ciddî surette alakalıdır.”¹⁵³

¹⁵¹ “Nâfi‘ Bir Teşebbüs”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, s. 32.

¹⁵² [İlânlar], “Çocuk Bakımı ve Hastalıklarıyla Dâhilî Hastalıklar Mütahassısı Doktor Gâlib Hakkı Bey”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, s. 28.

¹⁵³ ..., “Terbiye-i Etfâl: Çocukları Ana Sütü ile Irzâ Hakkında Bazı Malûmât”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 9-10.

Günümüzde de çocuk doktorları arasında sıkça tartışılan “boş emzik” meselesi ile ilgili bir okur tarafından gönderilen mektupta, boş emziğin yararlı mı yoksa zararlı mı olduğu konusunda doktor ve uzmanların da bir mutabakat sağlayamadığı ve bundan dolayı annelerin zor durumda kaldığı anlatılmış, tecrübesiz anneler tarafından nasıl bir yol takip edileceği konusunda çözüm beklendiği dile getirilmişti. Dergi idâresinin verdiği cevapta, dergi sütunlarının çocuk bakımı ve çocuk doktorluğu ile meşgul doktor ve tecrübeli annelerin mütâlaalarına açık olduğu söylenmişti.¹⁵⁴

O dönemde tartışılan meselelerden bir diğeri de nüfus sorunuydu. İmparatorluk döneminde ardı ardına yaşanan savaş yıllarından sonra Türk milletinin nüfusu, özellikle de erkek nüfusu, hızla azalmış, bu da ülkenin geleceği için ciddî bir tehdit oluşturmıştı ve Türk hükümetinin bir nüfus politikası belirlemesi gerekliydi. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* da bu meselenin farkındalığını artırmak ve Türk kadınlarını bu hususta aydınlatmak, bilinçlendirmek ve birer anne olarak üzerlerine düşen sorumluluğu onlara anlatmak için her nüshasında bu meseleye dair haberler ile hamilelik süreci, yenidoğan bakımı ve çocuk sağlığına dair yazılar yayınlamıştı. Çünkü annelik Türk kadınının asıl ve asîl mesleği idi.

Müderres Doktor Kadri Râşid Paşa, Darülfünûn Konferans Salonu’nda “nüfus siyâseti ve halkımızın bu husustaki vazîfesi” konulu bir konferans vermiş, bu konferansta Türkiye’de bir “çocuk politikası” oluşturulması gerektiği üzerinde durmuştur. Bazı otoriterlerce işsizlik sıkıntısı yaşanmaması için nüfus planlaması adı altında birtakım politikalar geliştirilmeye çalışılıyorsa da, Kadri Râşid Paşa bu politikaları Türkiye’nin geleceği açısından uygun bulmuyordu. Türkiye, Millî Mücadele döneminde çok kayıp vermişti ve sıhhatli, güçlü bir Türkiye geleceği tasavvuru için Türkiye’nin asker ve insan gücüne ihtiyacı vardı.

Fakat nüfus politikasının hâricindeki asıl mesele, çocuk ölümlerinin önüne geçebilmektir. Türkiye’de çok yüksek olan bu rakamı düşürmek annelerin elindeydi.

¹⁵⁴ ..., “Boş Emzik”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 12-13.

İhmallerden kaynaklanan çocuk ölümlerini engelleyebilmek için öncelikle nazar, yıldız, büyü gibi hurafeleri kaldırmak, sonrasında da anneleri ve anne adaylarını “yenidoğan ve çocuk bakımı” konusunda eğitmek gerekliydi.¹⁵⁵

Çocuk ölümlerine dair bir haber de Mısır’dan gelmişti. Mısır seyahati esnasında P. Z.’nin duyduğu bir anekdotta, aynı anda dokuz çocuk cenazesine rasgelen Mısır hanedanından merhume Aynülhayat Hanım’ın dikkatini çeken bu mevzu üzerine yaptırdığı araştırma neticesinde toplu çocuk ölümlerinin hurma mevsimine tesadüf ettiği anlaşılmıştı. Bunun üzerine Aynülhayat Hanım gerekli tedbirleri aldırarak fakir çocuklar için bir muayenehane ve bakımevi tesis ettirmiş, fakir, muhtaç ve kimsesiz çocukların muayene ve bakımları bu müessesede ücretsiz olarak yapılmıştı. Bu muayenehaneye Mehmed Ali Paşa adına bir hatıra olarak “Müberrâ Mehmed Ali” ismi verilmişti.¹⁵⁶

Asırlardır kadına biçilen mutlak rollerin ilk sıralarında yer alıp *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinde de kadının vazifelerinden biri olarak dile getirilen diğer bir konu “idâre-i beytiyye” yani ev idaresi hususundaki yazılara dergide geniş yer verilmişti. Peki, “İdâre-i beytiyye” kapsamına neler giriyordu? “İdâre-i beytiyye”den kasıt yalnızca evlerin temizliği, güzelliği ve sofra düzeni miydi? Bu kavramın iktisadi ve milli bir boyutu da var mıydı?

Aslında “idâre-i beytiyye”, bünyesinde birçok kavramı birlikte barındıran bir terimdi. Maişet, hayat iktisâdı, aile bütçesinin kontrolü, evin temizliği ve düzeni, sofra düzeni ve adabı gibi hususların hepsi bu kavram kapsamındaydı. Bir başka deyişle “iyi eş ve iyi ev hanımı nasıl olunur?” sorusuna verilecek cevapların bütünüydü.

İdâre-i beytiyyenin en zor ve aile açısından belki de en önemli boyutu, iktisâdi boyutuydu. İyi bir ev hanımı aile bütçesini dengede tutmalı, harcamalarını

¹⁵⁵ ..., “Dr. Kadri Râşid Paşa’nın Mühim Bir Konferansı: Nüfus Arttırmak; Çocuklara İyi Bakmakla Kâimdir”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, ss. 8-9.

¹⁵⁶ P. Z., “Seyahat Hatıralarımdan: Müberra Mehmed Ali”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, ss. 3-4.

dikkatli yapmalıydı. Evin geçiminden mali olarak erkek sorumlu olsa da tasarruf kadının denetiminde olmalı, evin ihtiyaçlarını gözetip çocuklarının nafakasını ayırmalı, gelir-gider dengesini ayarlamalıydı.

Dergide üstünde durulan bir konu gün geçtikçe zorlaşan maişet mücadelesiydi. Refah ve huzur içinde yaşamak o günün şartlarında sadece zenginlere nasip olan bir saadet haline gelmişti. Alt ve orta tabakaya mensup birçok aile, maaşlarının neredeyse tamamını yalnız aslî ihtiyaçları olan ev kirası ve yemek masraflarını karşılamak için kullanırken bir kısmı ev eşyalarını satarak ve bir kısmı da ebeveynlerinden miras kalan hisselerini satmak veya rehin vermek suretiyle yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlardı.

Bu amelî hayata kendini nasıl hazırlamalı sorusuna dergide, “hayatın bu acı tecrübelerini [onun] sille-i te’đîbi ile öğrenmekden ise, bizden evvel yaşamış insanların tecrübeleri netîcesinde istihsâl ettikleri malûmâtları birer birer tahlîl ve tedkîk ederek bizim için müfîd ve hayat-ı hâzıramıza muvâfık olanlarını tecrübe ve tatbîk edersek daha iyi ve kolay olmaz mı?”¹⁵⁷ sorusuyla cevap verilmişti.

Bu hayata hazırlanmak için Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere ve Belçika’nın en küçük kasabalarında bile “*Renseignement Pour La Vie*” ismini taşıyan hayat okulları mevcuttu. Bu “*amelî hayat*” okullarında ev idaresi, ev iktisâdı ve ev işleri hem teorik hem de pratik olarak öğretilmekteydi ve bu okullar ahali tarafından ciddî rağbet görüyordu. Hatta Avrupa’da o dönemde idâre-i beytiyye konusu o kadar önem kazanmıştı ki, Fransız kadınları kendi aralarında imza toplayarak, kızlarını yalnızca programlarında “idâre-i beytiyye” dersi bulunan kız okullarına göndereceklerini ilan etmiş, hükümetten okul programlarına “idâre-i beytiyye” dersleri konulmasını istemişlerdi.¹⁵⁸

“İdâre-i beytiyye” derslerinin Türk kız mekteplerinin müfredatlarında yer almayışı ve kadın edebiyatında bu alanda olan eksiklikten dolayı üzüntüsünü dile

¹⁵⁷ Kadriye Abdürreşid, “Hayat İktisâdı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 12-13.

¹⁵⁸ Kadriye Abdürreşid, “Hayat İktisâdı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 12-13.

getiren Kadriye Abdürreşid, bu açığı kapatmayı derginin amaçlarından biri olarak addetmiş ve şu satırlarla Türk kadınlarına müjde vermişti:

“Bu boşlukları nazar-ı itibâra alan mecmûamız her nüshasında usûl-i idâre-i beytiyyeye aid bendlerle hanımlarımızın vazîfelerini tahfîfe çalışacaktır. Amelî tecrübeler sayesinde husûle gelmiş olan bu tavsiyelerimiz, her halde hemşîrelerimize müfîd olacağını ümîd ederiz.”¹⁵⁹

Bir kadın ailesinin saadetine, ancak onun sıhhati ile kâim olacağını aklından çıkarmayarak nezâfete daima dikkat etmeliydi. Dergide eski Türk evlerinin temizliği ve tertibi sıkça vurgulanmış, evler ne derece sıhhatli olursa, sahipleri de o derece sağlam olur denilmişti. Bu bağlamda evleri silip süpürmek, haftalık temizlik, bahar ve kış temizliği, bazı lekelerin çıkarılması, evleri havalandırmak, böceklerden korunma, eski mobilyaları tamir etmek ve süslemek, mutfak, banyo ve odaları modern tarzda düzenlemek, elbise ve çamaşırların yıkanması ve muhafazası gibi konularda kadınlara pratik bilgiler verilmişti.

Yeniliklerin takip edildiği dergide, elektrik ve teknolojinin kadınlara sunduğu nimetlerden olan küçük ev aletlerinin kadınların hayatında sağladığı kolaylıktan bahsedilip, Amerikalı kadınların çağın getirisi olan bu teknolojiden nasıl yararlandıkları anlatılmıştı:

“Amerika şehirlerindeki asrî tekemmülât-ı medeniyye o derecede kemâle vâsıl olmuştur ki bugün her kadın oturduğu yerinde, elektrikli matbah odasında, yemeğini ihzâr eder, bulaşığını elini dokundurmadan yıkar ve kurular, odalarını bir musluğu çevirmekle ısıtır ve banyosunda her istediği dakikada fıkır fıkır kaynayan su bulabilir. İki saniye zarfında toplanma masasını kurar, eli altındaki buz kutusundan suyunu ve sâir soğuk yemeklerini çıkarır koyar ve her bir yemek işi bitmiş olur.

¹⁵⁹ Kadriye Abdürreşid, “Hayat İktisâdı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 12-13.

Hâkezâ kukla evi gibi ve fazla bir kediye yer bulunmayacak kadar dar, yağlı boyalı, cicili bicili evini birkaç dakika zarfında elektrikli bez ve süpürge ile temizler.”¹⁶⁰

Derginin “İlânlar” bölümünde ev dekorasyonu ve mobilya reklamları yayınlanmıştı. Bunlardan bir tanesi şöyleydi:

“Mobilya ve Marangoz Fabrikası
Bedreddin Apanay
Dersaâdet
Çenberlitaş Tavukpazarı’nda Numro 55
Her nev’ mobilya, kapı ve pencere imâl olunur.
Fabrikamızın cümle mamûlâtı garanti üzerinedir.”¹⁶¹

Dikiş-nakış konusu da dergide ihmal edilmemiş, her sayıda çeşitli modeller ve motifler, resim ve açıklamaları ile okurlara sunulmuştu. Bunlar arasında mektep entarisi, yazlık ve mevsimlik entari, kadın bluzu, vizit ve kabul entarisi ve çocuk elbiseleri modelleri vardır. Temalar hazırlanırken okurların tavsiyeleri de dikkate alınmış, ev ekonomisine destek için evlerde dikiş dikmek teşvik edilmiş, talep eden okurlara belirli bir meblağ karşılığında modellerin kâğıttan kalıpları gönderilmişti.

Dönemin aydınları toplumsal değişmeye paralel olarak yemek kültürünün de değişmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdi. Değişen yemek yeme kuralları, âdâb-ı muâşeret kitapları ile dönemin gazete ve dergilerinde en ince ayrıntısına kadar ele alınmış ve konunun toplumsal yaygınlık kazanması hedeflenmişti. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda da üzerinde sıklıkla durulan modernleşen yemek yeme kurallarının bilinmesi kişinin saygınlığı açısından da önemliydi. Asrî bir Türk kadını “salon âdâbı”¹⁶²’nı bilmeli, ailesine ve evine davet ettiği misafirlerine güzel ve şık sofralar hazırlayıp, onları rahat ettirmeliydi. Bu yüzden dergide Avrupâî tarzda sofrâ

¹⁶⁰ Rebecca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidedirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 2-5.

¹⁶¹ [İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2.

¹⁶² Nevin Meriç, *Osmanlı’da Gündelik Hayatın Değişimi: Âdâb-ı Muâşeret*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2000, ss. 130-137.

tertibi ve sofrâ âdâbının teferruatlarına değinilmiş, evde verilecek akşam ve çay ziyafetlerinin nasıl hazırlanacağına dair ev hanımlarına ipuçları verilmişti.¹⁶³

Yine aynı amaca binaen dergide bir “Tabâhat” bölümü de mevcuttu. Bu bölümde Türk mutfâğının yanı sıra batılı tarzda da birçok yemek tarifine rastlanmaktadır. Karnıyarık, tereyağlı pilav, küçük ekmek bisküvileri, süt şekeri, portakallı ördek, portakal karamelası, özel bayram yemekleri, İsveç-Danimarka usulü kurabiyeler, Alman usulü irmik kurabiyesi, portakallı av kuşu ve ördek salatası ve Çin usulü badem kurabiyesi, limonata, portakal ve gelincik şurupları verilen çeşitli yemek tarifleri arasındadır.

3.3. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Eğitim Sorunu: Kadının

Eğitimi ve Millî Eğitim

“Bir milletin tekâmülü onun efrâdının tekâmülüyle kâimdir.”

“Milletimizin terakkî ve teâlîsi onun kısım-ı nahîf ve latîfi, Türk kadınlığının terakkiyâtıyla mütenâsib olacaktır.”¹⁶⁴

1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile yeni bir yapı ve biçim kazanan eğitim sistemi, Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda ciddiyetle ve en fazla üzerinde tartışılan konulardan biri olmuştur. Dergi muharrirleri tarafından kadın inkılâbının ve dolayısıyla toplumsal gelişimin en önemli aşamalarından biri olan eğitim konusunda talepler, öneriler ve çözümler ileri sürülmüş, yabancı ülkelerin maarif sistemlerinden, müfredatlarından ve uygulanan metotlardan örnekler verilmiştir.

Hayattan esas maksat toplumsal gelişimin tamamlanmasıydı. Cemiyetleri teşkil eden her bir birey devlet nezdinde ehemmiyete sahipti. “[...] bizim en küçük ve

¹⁶³ Sofra Tertîbi, Âsâr-ı Nisvân, sayı 6, ss.10-12.

¹⁶⁴ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 5, ss. 1-2.

en ehemmiyetsiz addolunan bir ferdimiz bile bizim için pek kıymetdârdır.”¹⁶⁵ Toplumbilimciliğin asıl amaç ve hedefi, milletlerin terakkîsini sağlayıp hayatlarını medenî bir ortamda idâme ettirmelerine yardımcı olmaktır. Bu bakımdan bir milletin gelişmişliğinin derecesi, ancak o milleti oluşturan bireylerin genelinde görülen gelişmişlik ve başarı ile mukayese edilebilirdi. Bu gelişmişlik ve medenîlik seviyesine toplumu ulaştıracak tek vasıta da “eğitim”di. Türk toplumunda öncelikle nesilleri yetiştiren annelerin yani kadınların durumlarının iyileştirilmesi şarttı:

“Husûsen binâ-ı millîmizin temel taşı vazîfesini îfâ eden nısf-ı nahîfimizin kıymeti bizce pek büyüktür. [...] Bi’l-hassa tereddiyât-ı ahlâkiyyeye düşmüş bir Türk kadını kurtarabilmek, bizim için müstakbelde birkaç Türk’ü arttırmak demektir. Binâen-aleyh, eğer milletin hastalığa uğramamış eczâ-yı bedenini teşkîl edenlerimiz ve hükûmet-i cumhuriyyemiz, felâket-zede kadınlarımızın ıslâh-ı hâl etmelerine ve kendi hâllerine muvâfık, millet için müfîd bir hâlde yaşayabilmelerine çâreler ihzâr etmeye teşebbüs edersek pek büyük bir hizmet-i vataniyye îfâ etmiş olmaz mıyız?”¹⁶⁶

Bu hususta devlet büyüklerine ve hükûmete büyük görevler düşmekteydi. Kadınların içinde bulunduğu bu durumdan onları kurtarmak onları refaha ulaştırmak en büyük vazife olarak addedilmişti:

“Şübhe yokdur ki bugün düşdükleri mezbeleden kurtulmak isteyen, kesb-i salâh etmenin çarelerini düşünen birçok felâket-zedeler vardır. Zaten birçok küberâ ve ricâl-i mühimmenin tercüme-i hâllerini okurken görürüz, birçokları bir türlü zillet ve sefâhat âlemlerini gördükden ve geçirdikden sonra mütenebbih olmuşlar ve büyük mevkîlere kadar suûd ederek milletlerine büyük fâideler getirmişlerdir. Tövbe etmek pek büyük bir nimettir. Tövbe edebilmek de ıslâh-ı hâl için birinci adımdır. Bizim vazîfemiz, dalâlet ve sefâhat hayatına dalmış hemşîrelerimizi hayat-ı hakîkîye iâde ederek onları müfîd olarak yaşamaya teşvîk ve cezb etmeye çalışmak olmalıdır.”¹⁶⁷

¹⁶⁵ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, ss. 1-2.

¹⁶⁶ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 1-2.

¹⁶⁷ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 1-2.

Mustafa Kemal'in İzmir Kız Muallim Mektebi'nde "Türk kadını nasıl olmalıdır?" sorusuna verdiği cevap şöyleydi: "Türk kadını en münevver, en faziletkâr ve en ağır kadın olmalıdır. Ağır, sıkletinde değil, ahlâkda, faziletde ağır ve vakûr bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazîfesi, Türk'ü, zihniyetiyle, azmiyle muhâfazaya, müdâfaaya kâdir nesiller yetiştirmekdir. Milletın menba'-ı hayat-ı ictimâîsinin esası olan kadın, ancak faziletkâr olursa vazîfesini îfâ edebilir."¹⁶⁸ "Kemalist feminizm"ın felsefesini oluşturan kadınların "toplumun temelini oluşturma" ve "nesil yetiştiriciliği" rolleri, Mustafa Kemal'in bu cümlelerinde de tekrarlanmıştı.

Kadının eğitimi yıllardır ihmal edilmişti, hâlbuki kadının eğitimi yalnız kendisi için değil toplumun geleceği açısından da önemliydi. İlköğrenim yeri okuldan önce anne kucağıydı, aileydi. Dönemin gazete ve mecmûalarında boy gösteren millî örf ve adetlere, ahlaka aykırı haber sütunlarına ve yazılara rastlamanın pek de şaşırtıcı olmadığı dile getiriliyor, ancak eğitilmiş ve aydın annelerin iyi terbiye görmüş, geleneklerine bağlı vatansever evlatlar yetiştirebileceği vurgulanıyordu. Şimdiye kadar yapılan hatalar ve ihmaller elbette önemsenmeliydi, fakat asıl önemli olan şey kadının eğitimi konusunda bundan sonra ne yapılacağıydı, maarif tarafından ne yapılması gerektiği idi:

"Malûmdur ki bir milletin istikbâli vâlidelerin elindedir. Vâlideler iyi evlâd yetiştirmeğe muvaffak olurlarsa millet mesûd olur, terbiyede ihmâl ederlerse yetiştirecekleri çocuklardan kendileri de millet ve devlet de mutazarrır olur. Şu halde her şeyden mukaddem kız mekteblerimizin tekmîline istikbâlde bir Alman veya Japon kadını kadar vatan-perver, müdebbir ve muktedîr vâlideler yetiştirecek bir hâle gelmelerine sarf-ı himmet etmeliyiz. Bu yolda ilk atacağımız adım da kız mekteblerimizin müdür, muallime ve mürebbiyelerinin; onlara tevdi' olunan milletin emânetini takdîr edebilmelerine, vazîfelerinden tamâmen haberdâr, usûl-i terbiye ve ilm-i terbiyede tecrübe-dîde ve vazîfelerine âşık ve her bir fedâkârlığa âmâde olmaları düşünölmelidir. Husûsen muallim ve müdürlerin intihâb ve tayîninde maârif müdürleri ve sâir erkân-ı maârifimiz pek müteyakkız bulunmalıdırlar. Kız

¹⁶⁸ Şuûn, "Türk Kadını Nasıl Olmalıdır?", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, s. 10.

mekteblerinin kürsülerinde müstahak olmayan bir zâtın bulunmasına vicdân-ı vatan hiçbir vakit râzı olamaz ve himâye-gerdelere buralarda hiçbir vecihle meydan verilmeyeceğini ümîd ederiz. Zira bu kürsüler vatanın temel taşlarını ihzâr eden mukaddes analarımızı yetiştirmekle mükellef birer makâm-ı muallâ-yı muhteremedirler ki orada yalnız bâlâdaki evsâf ile mevsûf üstâdlar istikbâlimizin saâdetini tenmiye etmekle meşgûl olabilirler.”¹⁶⁹

Kadınların “annelik” ve “nesil yetiştiriciliği” rollerine sıkça vurgu yapılıyor, Türk milletinin terakkîsinin, Türk kadınının terakkîsi ile mümkün olacağı söyleniyordu:

“Biz kadınlığımızı matlûb derecede ‘ilim ile teslîh edebilirsek, vicdânını dâimâ uyanık, iffet ve ismetini müdrîk bir hâle getirirsek millî terakkîmizin en mühim adımını atmış oluruz. Zîra affî (iffetli), vicdanlı ve malûmatlı bir ana, yetiştirmekde olduğu yavrusuna telkîn ve talîm olunacak mesâilden dâimâ haberdâr olduğu gibi onun nasıl terbiyeye muhtâc olduğunu ve nasıl terbiye görmüş evlâdın vatan için müfîd olacağını da takdîr etmekde su‘ûbet (zorluk) çekmez.”¹⁷⁰

Yine bir başka yazıda çocukların ve gençlerin ahlaken düzgün yetiştirilmesine vurgu yapılmış, bu ahlakı verecek olanların da anneler olduğu söylenmişti. Anneleri yetiştirmek, Cumhuriyet inkılâbının en önemli ve öncelikli adımlarından biriydi:

“Vâlîde bir şefkat menba‘ı, fazilet üstâzı, bedâyi‘-i tabîyyeyi çocuklara tanıtan, vatanın en mühim bir uzvu ve Cenâb-ı Hakk’ın en sevgili bir bendesidir. Fakat her bir vâlîde öyle midir? Husûsen bizde vâlîdelerin ekseriyeti ne haldedir? [...] Bizim için vâlîde yetiştirmek, Çanakkale, Dumlupınarları doğuracak yüz binlerle vâlîde yetiştirmek ihtiyâcı pek bârızdır. Bu işimiz yalnız kızlarımızın ahlâkî terbiyesine ayrı bir itina sarfıyla, gençlerimizin en ziyade ahlâkî terbiyesine ehemmiyet vermekle vücûd bulacaktır. Kızlarımızın en mühim ve müfîd olanları Anadolululardır. Zira Anadolu kızı bir Türk kızı olmakla beraber bir Türk muhitinde

¹⁶⁹ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 1-3.

¹⁷⁰ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, ss.1-2.

yetişen ve ağyârın debdebe ve tantanasından baîd bir muhitde saf ve temiz kalan, hatta gözü bile Garb sefâhatı ile telvîs (kirlenmiş, bozulmuş) olunmamış afîf (iffetli) Türk analarıdır. Bu sebebe mebnî dâhildeki kız mekteblerinin programı ayrıca bir ihtimam ve itina ile oraların ruhuna ve ihtiyâcâtına vâkıf zevât tarafından tertîb olunursa büyük menâfi‘ temin edebilir. Milletimizin en mühim bir uzvu olan vâlideler yetiştirmek hakkında ne kadar söylene yeri vardır.”¹⁷¹

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın Ramazan ayında çıkan nüshasında, kadınların sadece Ramazan ayında camiye gitme alışkanlıkları ve camide vaaz veren hocaların kadınlık meselelerine uzak duruşları eleştiriliyor ve hükümete günümüzde “Diyanet İşleri Başkanlığı” tarafından hayata geçirilmiş olan bir uygulama tavsiye ediliyordu: “Kadınlara camilerde sadece Ramazan ayında değil sâir zamanlarda da vaaz verilmesi”. Milletın refahı ve mutluluğu için kadının terakkîsinin şart olduğu dile getiriliyor, cami hocalarının bunu idrak edip vaazlarını kadınların anlayacağı ve onlara yol gösterici bir üslup ve şekilde tekrardan düzenlemeleri gerektiği de söyleniyordu.¹⁷²

Dergide, hükümetçe takip edilen “*millî eğitim*” politikaları destekleniyor, milliyetçilik ve vatanperverlik kavramlarına sıklıkla göndermeler yapılıyordu. Okullarda görevli bulunan öğretmenler öğrencilerine vatan ve vatandaşlık

¹⁷¹ Fevziye Abdürreşid, “Vâlide”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18, s. 4.

¹⁷² “Bütün sene imtidâdınca nasâyihden mahrûm yaşadıkdan sonra şu mübârek ayda cevâmî’-i şerîfeden müstefiz olmak isterler. Fakat bu son senelere kadar câmilerde mev’ize ile iştigâl eden erkekler hiçbir vakit kadınlarımızın ihtiyâcâtını tatmîn ve müterâkim-i mütenevvi‘ mesâilî halledecek, onlara râh-ı selâmeti gösterecek, itikâdâtını mantikî ve aklî bir sûrette takviye ve ailesinin şerefini, milliyetini ve ismetini muhâfaza edecek rûhda telkînâtta bulunmayı, hatırlarına getirmedikleri gibi, umûr-ı terbiyede kadınlarımızın itinâ etmeleri icâb eden nikâta da temas etmemişlerdir. [...] Asırlardan beri dinine sarılmış, dini için yaşamış, dini yolunda ölmüş Anadolu’yu yahud asırlardan beri dini yolunda milyonlarca evlâd fedâ etmiş, dâimâ hissiyât-ı diniyyesine mağlûb Türk kadınlığını, onun anlayamadığı ve daha doğrusu ona anlatmadıkları bir rûhda söylenen sözlere, yazılan yazılara bigâne kaldığından, ta‘assub ile itham etmek de doğru değildir. Zîrâ bu muhâlefet ve bigânelik Türk kadınının yahud Anadolu’nun rûhen muta‘assıb olduğundan değildir. Bi’l-akıs vatan-perverliği bugüne kadar yalnız dini himâye etmek rûhunda yapılan telkînât usûlüyle telakkî etmiş olmasındandır. Eğer vâizlerimiz milletın refâh ve saâdeti için kadınların tekâmül-i aklî ve ilmî ile muttasıf olmalarının en mühim bir mesele olduğunu anlayıp ona göre mev’izelerinin programlarını tertîb etselerdi şübhesiz âlî netîceler istihsâl olunabilir ve pek çok nevâkımız tashîh ve ıslâh edilirdi.”, Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, ss. 1-2.

kavramlarının mahiyetini tam anlamıyla idrak ettirmeliydi, onlara vatan sevgisini aşılamalıydı, ancak bu şekilde istikbal kurtulabilirdi:

“Muallime ve mürebbiyeler talebenin zihnine, istikbâlin ağır mes’ûliyeti boyunlarına yüklü olduğunu, onların fedâkârlığıyla vatanın ve milletin istikbâli kurtarılabilirliğini ilkâ etmelidirler. Şâkirdleri fedâkârlığa, vatana hizmet etmek hissine âşık olmaya ihzâr etmelidirler. Vatanı sevmek, vatanı tanımak, vatandaşlara hürmet etmek nedir, vatan nedir ve neresidir, gibi meseleleri pek açık bir lisânla dâimâ tekrar etmelidir.”¹⁷³

Gerçek vatanperverliğin İstanbul’a değil Anadolu’ya hizmetle mümkün olacağı söyleniyor, Anadolu insanının hizmet beklediği şu satırlarla ifade ediliyordu:

“Meselâ pek çoklarımız vatan-perverlikden bahseder; hâlbuki bu mezkûr “vatan-perver”lerin İstanbul’da yaşayabilmek için buldukları en mahfî bir âlet-i müdâfaasıdır. Bunlar indinde vatana hizmet, evvelâ kendi refâh ve istirahatlarını temîn etmenin çârelerini ihzâr edib yumuşak bir külâh kapmak, yerleştikleri sıcak köşede oturub etrafa itâle-i lisân etmek ve her bir muhâlifin hamîyyetsizliğinden dem [v]urmakdır. Bu makûle vatandaşlarımız indinde “vatan” kelimesinin mânâsı İstanbul ve civârı demektir. Bunlarca; evlâdlarına Avrupa usûlü terbiye vermek, dâimâ modaya muvâfık elbise giyebilmek, süslenmek ve boyanmak bir nev’ vatanî muvaffakiyettir. Hâlbuki asıl vatanımız, memleketimizin canı ve bedeni olan Anadolu tamâmen mensî (unutulmuş) ve güya üvey evlâd, onu düşünen ve oraya gitmeye heves eden, orada teskîn-i ruh etmek isteyen kaç gence tesâdüf edebiliriz? Biz İstanbulluların bu fenâ halkından pek çok Anadolulu vatandaşlarımız da hisse kapmakdadırlar. Bunlardan bazılarının ana ve baba muhabbetini bile söndürmüşüzdür. Onların da pek mühim bir kısmı tahsillerini ikmâl edince İstanbul’da kalıb geçinmenin çârelerini aramaktadırlar. Meselâ dârümuallimâtımızın, tıbbiyemizin ve sâir mekteblerimizin her sene çıkardığı talebeden pek çoğu ve hatta cümlesini desek de hatâ olmaz, İstanbul’da kalmanın

¹⁷³ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 1-3.

çarelerini bulmak için ötekinin berikinin elini öpmek tenezzülünde bulunuyorlar. Hâlbuki Anadolu'nun ıssız ve ücrâ köşelerinde binlerce vatandaşlarımız hasta, yüzlerce mekteblerimiz, milyonlarca talebemiz muallimsiz, ziraât müdüriyetlerimiz rehbersiz.”¹⁷⁴

Vatanın sadece İstanbul'dan ibaret olmadığını, asıl vatanın Anadolu olduğunu çocuklarına ve öğrencilerine anlatmak ve geleceğin tesadüflere bırakılmasını engelleyecek bilinçli ve milliyetçi bir nesil yetiştirmek bağlamında annelere ve öğretmenlere düşen görevin kutsiyeti aşikârdı:

“İşte bugünkü vâlide ve mürebbiyelerimiz bu hâlleri nazar-ı itibâra alarak en büyük vazîfelerinin evlâd-ı vatanı şu acı hakîkatlere ihzâr etmekde olduğunu, bugünkü küçük hanım veya küçük beylerin yarın Anadolu'nun en uzak köşelerine giderek vatanının refâh ve saâdeti için çalışmakla muvazzaf olduğuna onların kanâat hâsıl etmesine çalışmak olduğunu idrâk etmeleri lâzımdır. Her bir Türk genci İstanbul'un güzel havasını sularını ve daha bilmem nelerini düşünmeden evvel Anadolu'nun toprak ve çamur evlerinde inleyen kardeşlerini ve cehâletten bunalan yavrucaklarımızı râh-ı selâmet ve saâdete îsâl etmekle muvazzaf olduğuna kanâat hâsıl etmelidir. Bu hissi ne mekteb ve ne kitâb, vâlideler kadar ilkâ edemezler. Binâen-aleyh bu mukaddes vazîfeyi îfâ etmek yalnız vâlidelerin uhdesindedir; bu vazîfenin ihmâl olunması, istikbâlimizi felâkete sürüklemek demektir. Ümîd ederiz ki vâlidelerimiz bu hakîkati idrâk ederler; evlâdlarını vatan uğrunda fedâ-yı hayata kadar her bir nev' vatan-perverliğe âmâde bir rûhda terbiye ederler. Yalnız böyle bir terbiye görmüş evlâdların sayesinde vatan da istikbâlini ebediyyen temîn etmiş ve târihî tesadüflere bağlı bir hayattan da kurtulmuş olur.”¹⁷⁵

Yine bu bağlamda, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* okurlarından Hikmet Osman'ın gönderdiği mektup manidardır. Okur, İzmir'e trenle dört saat mesafede bulunan Ahmedli'de hâlâ bir kız mektebi bulunmamasını eleştiriyor, yeni kabul

¹⁷⁴ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 1-3.

¹⁷⁵ Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 1-3.

edilen Medenî Kanun ve Maârif düzenlemelerinden sadece büyük şehirlerin değil nahiye ve köylerin de yararlanmasını talep ve temenni ediyordu.¹⁷⁶

“Kadın eğitimi”, Maârif’in yeni temel taşı olarak görülmüş, özellikle okul öncesi ve ilkokul çağı çocuklarının terbiyesi hakkında yayınlanacak kadın eserlerine ihtiyaç artmıştı. Okul müfredat kitaplarından evvel anneleri yetiştirecek tercüme ya da telif eserler yayınlanmalıydı ki, aile içinde terbiye almamış bir çocuğa okul da bir şey veremezdi.¹⁷⁷

Basın ve edebiyat eserlerinin niteliği, millî eğitimi yakından ilgilendiren bir konuydu. [Elif]. M. R., son yıllarda Türk edebiyatında yaşanan durgunluktan ve ortaya koyulan eserlerin niteliksizliğinden şikayetçiydi. Özellikle basını eleştiren yazısında [Elif]. M. R., Avrupa bulvarlarının kalitesiz eserlerine özenen yazarlara ve sadece sütun doldurmak için Türklüğe ve ahlâka mugayir tercüme eserler yayınlayanlara, bu eserlerin okurlar ve Türk gençliği üzerinde yapacağı etkiden bahsetmişti. Yazar bu durum devam ederse Türk milletinin okumaktan vazgeçeceğinin de altını çizmiş ve hükümeti uyarıyordu:

“Edebiyatımızın son on senelik târihini süzgeçten geçirirsek görürüz ki edebiyatımız tedricen fakat muntazaman tedennî etmektedir. Ciddî eserlerin, hayat-ı

¹⁷⁶ Hikmet Osman, “Vilâyet Mektûbları”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, s. 14.

¹⁷⁷ “Bugün bizim kadın edebiyâtına olan ihtiyâcımız o kadar mübrem ve o kadar âcildir ki, bir coğrafya veya tarih kitabının yahud bir hesâb kitabının bir sene daha ders programlarında kalmasından evlâd-ı vatana gelecek zararlar buna nisbetle hiç mesâbesindedir. Zîrâ bir hatâ yazılmış tarih kitabı bir sene daha mekteplerde okunsa bile, bundan kimsenin hayatı tehlikeye ma’rûz kalmaz; fakat terbiye-i etfâle aid bir eser bir sene evvel vücûda getirilirse ve hatta bir ay ve belki de bir gün evvel vâlidelerin eline geçerse bununla birkaç gün çocuğun doğru bir terbiye ve tenmiyeye nâil olması ihtimâldir ki, neticede binlerce hayata müstaid, sağlam ve halûk vatandaş artmış olur. [...] Bizim için en ziyâde lâzım olanlar bir yaşından yedi-sekiz yaşına kadar olan çocuklara verilecek terbiyeden bâhis eserlerdir. Zîrâ bugün matbûât pazarında iyi kötü, nevzâdları terbiyeye aid bazı eserler mevcûddur. Fakat mekteb sinîne kadar ve mektebe duhûl ba’inde verilecek ana terbiyesine aid elimizde hiçbir şey yoktur. Almanca, İngilizce ve Fransızca bu hakda yazılmış eserler pek çoktur. Bunların tercüme ve ta’mîmi, kulüblerde hem eğlence hem ders olarak sinematograflarda göstererek îzah ve tadrîsi de düşünülürse pek büyük menâfi temîn olunabilir. Şübhesiz mekteplerimizin asrî ve yeni kitablara ihtiyâcı pek büyüktür. Fakat evvelâ yazılacak kitablardan ziyâde onları lâyıkıyla okuyub istifâde edecek çocuklar yetiştirmek icâb eder. Bu ise te’lif ve tercüme heyet-i muhteremesinin biraz da vâlidelerimizin, ev içinde çocuklara verecekleri terbiyeye esas olacak eserler ihzâr etmek emeğine katlanmasıyla meydana gelebilecektir.”, Fevziye Abdürreşid, “İhtiyâcâtımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7, ss. 1-2.

millîmizden bâhis güzel romanların, ahvâl-i rûhiyyemizi tahlîl eden hikâyelerin; düşündüklerimizi yazıcıların, fenâ düşünce ve hareketlerimizi tenkîd edeceklerin adedi günden güne eksilmektedir. Muharrirlerimiz ciddî eserler yazmaktan imtinâ etdiler, adaptasyon ve tercüme asrı başladı. Türk’e ve Türklüğe ait her şey unutuldu. Her romancımız Paris, Berlin ve Viyana bulvarlarının hoppa eserlerini taklîde, haftada bir roman, günde bir ve hatta birkaç manâsız hikâyeler yazmayı daha kârlı buldular. Gazetelerimizde günde bir hikâye neşrine başladılar. Bunları kârilerine nasıl bir tesîr bırakacağını, gazetelerinin nasıl mütâlâa edileceğini ve genç unsurumuzu nereye doğru sürükleyeceğini düşünemediler. Yalnız yazının ucuzluğu, gazetede birkaç sütunun dolması, birkaç gencin güle güle okuyacağı ve bu sûretle gazeteye müşteri celbi düşünüldü. [...] Netice itibâriyle halk yavaş yavaş okumaktan ve mütâlaadan vazgeçmekte, mümkün mertebe matbûâtdan tebâüd etmekde, gazetelerin yalnız havâdis kısmı, mecmûaların yalnız ilmî makâleleri, romanların da yalnız millî olanları ve bunların nedretine mebnî ekseriyetle pek azı okunmaktadır. Bu haller düşünülür ise matbûât cemiyetimizin ne maksadla teessüs ettiği, ne ile meşgûl olduğu ve bu meseleleri düşünmeyi kimlere terk ettiği câ-yi suâl olmaktadır.”¹⁷⁸

[Elif]. M. R., aynı yazısında İsveç, Norveç, Japonya ve Amerika gibi ülkelerin edebiyatlarını örnek göstererek, oralardaki kalem erbabının vatandaşlarının ahlakını bozacak değil onu süsleyecek, güzelleştirecek eserler ortaya koyduklarını söylemiş, bir inkılâp devrinden geçen Türkiye’de, kalem erbabının niteliksiz eserlere mahal bırakmaması gerektiğini belirtmişti:

“Söz sırası, eğer bizim seviyemizde olan milletlerin edebiyâtını aylarca karıştırsak, matbûâtımızdaki kadar tereddiyât-ı ahlâka hâdim yazılara tesâdüf edemeyiz; zira oralarda erbâb-ı kalem yalnız kazancını düşünerek yazmaz ve vatandaşlarını ahlâk-ı hasene ile tezyîn etmek vazîfe-i vicdâniyyesiyle muvazzaf olduklarını daima makarrırlar. Hattâ matbûâta hürriyet-nâme verilmiş olan en müterakkî İsveç, Norveç, Japonya ve Amerika gibi memâlikde bile Fransa’nın ve

¹⁷⁸ [elif]. M. R., “Edebiyât-ı Hâzıramızdaki Sönüklüğün Esbâbı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 3-4.

husûsen Paris'in “ bulvar” edebiyatına tesâdüf olunamaz; çünkü kalemlerini böyle saçma yazılarla lekelemeye tenezzül edecek ehl-i kalem oralarda yoktur. Sû-i ahlâkı bâ'is olacak eserlerin neşrinde kanunen bir mahzur görülüp görülmemesi oralarda kimsenin hatırına bile gelmemiştir. Çünkü onlarda herkes söylediği ve yazdığı sözlerden yalnız kânûnen değil vicdânen dahî mes'uldür. Binâen-aleyh milletin edebiyâtına, ahlâksızlığa hâdim eserler ihdâ etmekden dâimâ kendini men' etmek iktidârını hâizdirler. Memleketimizin bir inkılâb devri yaşamakta olduğu ve binâen-aleyh her bir emir takarrür edinceye kadar tabîi süprüntü nev'inden şeyler de ortaya fırlatılacağı malûmdur. Fakat vatanına müfid olmak isteyen ehl-i kalem, böylelerine müstahak oldukları mahalli göstermekde ve kârilerin gözünü açmakda tereddüd etmemelidirler.”¹⁷⁹

O dönemdeki en büyük eksikliklerinden biri de kütüphanelerin sayısıydı. Dünyanın diğer başkentlerindeki mevcut kütüphane sayıları verilerek Türkiye ile kıyaslanmış, eğitim ve toplumsal aydınlanma için bu durumun hükümet tarafından dikkate alınıp bir an evvel harekete geçilmesi lüzumu vurgulanmıştı. Büyük şehirlerdeki kütüphane sayısı artırılmalı, çocuklar ve gençler kütüphanelere alıştırılmalıydı. Okuma alışkanlığı küçük yaşta kazandırılacak bir fiildi. Çocuklara daha küçük yaşlardayken okul öncesi için özel hazırlanmış renkli ve resimli kitaplar alınmalı, hikâyeler ve masallar okunmalı, böylece okuma fiili sevdirelmeliydi. Çocuklar kendileri okuyacak yaşa geldiği zaman da onlara her fırsatta ilgilerini çekecek kitaplar hediye edilmeliydi. Zamanından önce hissî romanları okumak çocukların psikolojisini menfi yönden etkileyeceğinden kitap seçimi noktasında ebeveynler tarafından dikkatli ve özenli olunmalıydı.¹⁸⁰

Kadınlara ve genç kızlara tavsiye edilen eserlere bakıldığında da, ekserisinin erkekler tarafından yazılan hayalperest ve romantik türde kitaplar olduğu görülür. Bu kitaplar kadınları melankolik bir ruh haline iter, zayıflatır. Kadınlar bu tür romantik

¹⁷⁹ [elif]. M. R., “Edebiyât-ı Hâzıramızdaki Sönüklüğün Esbâbı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 3-4.

¹⁸⁰ Emine Müeyyed, “Halkımızda Okumak Hevesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, ss. 18-19.

eserler yerine daha ciddî eserlerle meşgul olurlarsa bunlar kadını kuvvetlendirir, hayata karşı dirençli hale getirir.¹⁸¹

Ülkede son günlerde yaşanan intihar olayları artmakta; midesinden muzdarib, sevdiğine gidemeyen, kocasının zulmüne tahammül edemeyen, iş bulamayan, sınıfından geçemeyen, kızlar, kadınlar ve gençler intihara teşebbüs etmekteydi. Bu intiharların sebebi neydi? Bunun önüne nasıl geçilecekti? Fevziye Abdürreşid, yazısında bu sorulara şu şekilde cevap vermişti:

“Cemiyetimize bir öldürücü mikrob gibi sirâyet etmekde olan intihar modasının esbâbını teftîş ve tedkîk edersek yegâne âmil olarak terbiyemizin noksanlığını buluruz. Gençlerimize sabır ve tahammül hislerini ilkâ etmekde, gençlerimizi düşünmeye teşebbüs etmeye alışdırmakda kusur ettiğimizi görürüz. [...] Türklüğü gençlerimize takdîs etdiren, çalışmayı, düşünmeyi, hüsn-i ahlâkı ve ale’l-husûs vazîfe-şinaslığı öğreden edîblerimiz istikbâlimizin necâtçılarıdır. Bunlar geleceğin büyük Türklüğünü ihdâs edecek, bugünün büyük Türklüğüne hiss-i hürmet uyatacak şule-i edîbdirler. Fikre hâdim eserler tahrîz olunursa memleketimizde yeni, sağlam ve uyanık bir edebiyât devresi doğar ve gençliğimize sağlam ve uyanık olarak neşv ü nemâ bulur. İntiharların da önüne geçilmiş olur.”¹⁸²

Çocukların ahlakına en çok dikkat edilecek zaman ilkokul çağıdır. Çocukların ekserîsi bu dönemde fiziksel ve psikolojik değişimler geçirirler. Bir kısmı okul ortamını, öğretmenlerini ve arkadaşlarını sevip uslanırlar, bazıları ailelerinden uzaklaşarak kendi başlarına hareket etmeye çalışırlar, bazıları da bu duruma alışamazlar ve okuldan kaçmanın yollarını ararlar. İlkokul çağındaki çocukların bu

¹⁸¹ “Kadın, hangi tabakaya mensûb olur ise olsun hayatın göz kamaştırıcı hayâlî perdelerinden ziyâde hakîkî tarafını görebilmeye kendisini alışdırmalıdır. İşte bu sebebe mebnî kadınların hayat ve sıhhatlerine mütedâir ciddî ve fennî âsârı mütâlâa etmeleri istifâde-bahşdır. Şimdiye kadar genç kız ve hanımlara tavsiye olunan kitablardan ekserîsi, hatta hepsi kavî bünyeli erkekler tarafından uydurulmuş, hayâlî ve heyecân-âver, aynı zamanda kadınların yalnız zaafından bâhis fennî olmayan âsârdır. Hâlbuki kadın, hayatın şerâit-i hakîkiyesinden bâhis ciddî âsârı mütâlâa ve telakkî etdikden sonra sarsılmaz bir rûha malik olur. Kadın hassasdır; bununla beraber hissiyat kurbanı olmamaya çalışmalıdır. İşte bu husûsda dahî ancak iştigâlât-ı fikriyye ve muhâkemâtın büyük faide ve tesiri olabilir.”, Mevhibe İclâl, “Kadınların Güzelliği”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 3, ss. 11-12.

¹⁸² Fevziye Abdürreşid, “Quo Vadis? Nereye Gidiyoruz?”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 11, ss. 1-2.

tür değişimlerini fark etmek hem annenin hem de babanın vazifesidir. Çocuklara evvelâ okulu sevdirmek gerekir. Bu konuda muallim ve muallimeler ile mürebbiyelere de çok iş düşmektedir. Okulun ilk yılında çocuğu sıkmadan, ona arkadaş gibi davranarak çocuk okula ısındırılmalı, çocuğun üzerine fazla gidilmemelidir. Durgun olan çocukları canlandırmak da yine öğretmenlerin görevidir. Ayrıca, çocuğun okula uyum sağlaması ve başarısı açısından ebeveynleriyle devamlı irtibât halinde kalınmasının ne kadar önemli olduğu da sürekli vurgulanan noktalardan biridir.¹⁸³

Hatta bu konuda muharrir tarafından Maârif Vekâleti'ne bir öneri de verilmişti:

“Her bir mektebde okuyan çocukların ebeveyninden bir heyet-i müşâvere teşkîl edilse, muallim ve muallimelerle haftada yahud ayda bir defa toplanıp her bir çocuk hakkında, her bir sınıf ve grub hakkında mübâdele-i efkârda bulunsalar, mektebin veremediği programının hâricinde olan mesâile mürebbî ve velilerin nazarı dikkatini celb etseler, veliler de muallimlerin talîm ve terbiye mesâilinde gösterdikleri bazı ihmâlleri işâre ederek, fikirlerini beyân etseler, acaba nasıl olurdu? Çünkü böyle “*veliler heyeti*” nâmıyla Avrupa'nın bir çok memleketlerinde meşveret ve murâkabe cemiyetleri mevcûddur. Amerika'nın küçük kazâlarında ve köylerinde bu vazîfeye mahsûs bir heyet-i ihtiyâriyye vardır ki aynı zamanda bunların reislerine bir nev' fahrî müfettişlik vazîfesi de bahşolunmuşdur.”¹⁸⁴

Maârif'in eksiklikleri hususunda en çok eleştirilen konulardan biri de, okullarda öğrenim gören çocuk ve gençlere “*hürriyet-i şahsiye*” ve “*haysiyet-i şahsiye*” hislerinin kazandırılmasına fırsat verilmemesiydi. Bir Darülfünûn talebesiyle bir ilkokul öğrencisi arasında hiçbir fark yok gibiydi. Maârif müdürleri ve Darülfünûn emîni bir vasî gibi hareket etmekteydi, okullarda öğretmen-öğrenci ilişkisinden ziyade âmir-memur ilişkisi vardı. Bu sebepten dolayı okuldan mezun

¹⁸³ Emine bint-i Râgıb, Tahsil-i İbtidâî Devresindeki Etfâl Hakkında Bir Mütâlâa, Âsâr-ı Nisvân, sayı 3, ss. 5-7.

¹⁸⁴ Emine bint-i Râgıb, Tahsil-i İbtidâî Devresindeki Etfâl Hakkında Bir Mütâlâa, Âsâr-ı Nisvân, sayı 3, ss. 5-7.

olan gençler, ruhen solgun ve hayata hazırlıksızdı. Öğrencilerin büyük çoğunluğu ücretsiz olarak okuduğundan, tahsilinden mahrum bırakılmak korkusuyla müdür ve öğretmenlerin fikirlerine muhalif bir şey söylemeye cesaret edemez, hatta en bariz haksızlıklar karşısında bile susarlardı. Bu durum, öğrencideki hürriyet ve haysiyet-i şahsiye ruhunu söndürmekteydi. Asrîleşmek isteniyorsa öncelikle öğrencilerin zihinleri ve fikirleri özgürleştirilmeli, asrîleştirilmeliydi. Bunun için de eğitim-öğretim sisteminde Avrupa’da takip edilen “münâkaşa” (tartışma) yöntemine önem verilmeli, öğrencilere kendilerini özgürce ifade edebilecekleri tartışma ortamları hazırlanmalıydı.¹⁸⁵

Dergide Avrupa’daki kız okullarının müfredatı ve disiplini ile Türkiye’de bulunan kız okullarının karşılaştırılmış, Maârif’in artık Tanzimatçıların uygulamalarından kurtularak Cumhuriyet’e ve çağa yakışır kararlar vermesi talep edilmişti: “Bugün Avrupalı bir kız mektebini ikmâl ettiği zaman, çocuk terbiyesinden, ev işlerinden, temizlikden, hıfz-ı sıhhatden ve sâir umûr-ı beytiyyeden ve ale’l-husûs tabâhatden tamamen haberdar, bir ev idâresini der-uhde ettiği saatden itibâren kemâl-i muvaffakiyetle idâre edebilecek bir halde neş’et etmekte olduğu gibi, eski elbiselerini de asrına tevfiik ederek düzeltmeğe yenilerini saklamaya, malın fenasını almakdansa iki elbise yerine birini yaparak üç elbisenin göreceği işi gördürmeye, mektebde gördüğü tarz-ı terbiye ve telkînât sâyesinde muvaffak olmaktadır. Hâlbuki bir Türk kızı, dünyanın en fakir milletlerinden birine mensûb olduğu halde, ne bir sahan yemek pişirecek derecede amelî matbah dersleri görmüş, ne iktisâda riâyetskâr ve ne de yarın vâlîde olduğu zaman ailesine hediye edeceği yavrusunun hayatını ilmî iktidârıyla temîn edebilecek bir halde malûmât ve tecrübe görmüşdür. Bunlar hep bugüne kadar garbı zâhiren taklîd etmek hastalığından ve mekteblerimizde takib olunan programların hayatî ve amelî olmayışından gelmiştir. Mekteblerimizin hayatımıza elverişli olmaları için evvelâ mekteblerimizden süs ve moda tard olunmalıdır. Sâniyen kızlarımıza güzelliklerini ilim ve marifet ile tetvîc etmeleri, tarâvet (tazelik) ve nefâset-i zâhirelerini ilim, ahlak ve edeb şua’larıyla tezyîn etmeleri, sâlisen iktisâda riâyetskâr olmaları ve râbian fedâkâr olmaları telkîn

¹⁸⁵ Münire Münir, “Hürriyet ve Haysiyetimiz”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, ss. 3-4.

olunmalıdır. Yalnız bu dört umde üzerine müessis kız mekteblerimiz bize hakikî Türk kadınları yetiştirmek iktidârını hâiz olacaktır.”¹⁸⁶

Bu bağlamda, Maârif Vekâleti tarafından okul kıyafetlerinin düzenlenmesi ve sadeleştirilmesi ile ilgili çıkarılan genelge çok isabetli bulunmuştu. Okul çocuklarının kıyafetlerinin yeknesak olmaması sınıf farklılığını görünür kılıyordu. Zengin ve fakir çocuğun giyimi elbette aynı değildi. Maârif’in aldığı “*okul elbiselerinde sâdelik ve vakârın esası*” kararıyla, okul dâhilinde bulunan muallime ve talebeler ipekli elbiseler giyemeyecek, süslenemeyecek ve sınıf farklarını ortaya koyacak kıyafetlerle okula giremeyeceklerdi.¹⁸⁷ “Dünyanın münevver devletlerinin hiçbirisinde mektebler moda evi, salon değildir. Zirâ mektebler ilim, edeb ve mebd-i saâdet olan iktisâda riâyeti öğreden bir müessese-i mukaddesdir. Maârif Vekâletimizin bu ciddî olduğu kadar vatanî hareketini alkışlamamak, onu tebrîk etmemek elimizden gelmez. Bu büyük adımın atlanmasını emreden muhterem vekâlete onu muvaffakiyetle ikmâl etmesini temennî ederiz.”¹⁸⁸ denilerek Maârif Vekâleti’nin bu girişiminden dolayı duyulan memnuniyet dile getirilmişti.

Tanzimat döneminde kurulan Maârif Nezâreti, okul programlarını, o günün şartlarında Tanzimatçı, ıslahatçı ve reformcu devlet adamı yetiştirmek amacıyla hazırlamıştı, ancak o dönem artık kapanmış, millet ve devlet işleri aydın zümrenin elinden alınıp milletin kendisine verilmişti, böylece aydın zümreye mahsus programlara da ihtiyaç kalmamıştı. Bu sebepten dolayı okul programları değişmeli, Cumhuriyet Türkiye’sinin ihtiyacı olan rençper, tüccar ve sanatkâr insanları yetiştirecek düzenlemeler yapılmalıydı. Fakat okul müfredatlarından önce “terbiye” programlarının değişmesi gerekiyordu, bunun için de anneler ikaz edilmeliydi. “Bugün, evlâd yetiştiren Türk kadınları, dünkü Türk kadınlarından farksızdır. Bugünkü analar da dünkü analar gibi çocuklarını memur olmaya, paşa olmaya ihzâr etmekdedirler. Hâlâ evlâdlarının kâtib olmasını, maaş almasını, müstehlik olmasını, rençber, tüccar ve sanatkâr olmasına tercih etmekdedirler. Vâlidelerimizde hala

¹⁸⁶ Fevziye Abdürreşid, “Bize Aid”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 1-2.

¹⁸⁷ Şuûn, “Büyük Bir Teşebbüs”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, s. 16.

¹⁸⁸ Fevziye Abdürreşid, “Büyük Adım”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, ss. 1-2.

bütün kuvvetiyle bâkî kalan bu an'aneyi silebilirsek, onlara bir memur ile bir sanatkâr beynindeki farkı anlatabilirsek ve terbiye etmekde oldukları çocukları bundan sonra hürriyet ve istiklâl-i şahsî ve millîsini himâye ve muhâfaza ederek çalışmaya sevk etmesi lâzım olduğunu kendi lisânıyla ifhâm edebilirsek, şübhesizdir ki mekteblerimizin programlarını ıslâh için daha müfid zemin ihzâr etmiş oluruz.”¹⁸⁹

Vâlidelerin bu hususta yetiştirilmesi için Maarif Vekâleti'nin şu teşebbüslerde bulunması çok isabetli olacaktı:

“1) Kadınlara ve kızlara mahsus vatanperverlik, fedakârlık, sadakat, şefkat ve samimiyet gibi hissiyât-ı âliyeyi uyatan kıraat kitapları, kadınlara mahsus sıhhat rehnümâları (kılavuzları), âdâb-ı muâşeret, âdâb-ı aile, felsefe-i aile, aile iktisâdı, kadın teâvün cemiyetlerinin programları, çocuk terbiyesi (nevzâd, tıfl, mekteb sinnindeki çocuklara verilecek terbiye ve sâireye aid gayet ucuz eserler neşretmek.

2) Münteşir âsârı ta'mîm ve okunmasını tahrîz için hükûmet tarafından kitabçı dükkânları açmak yahud kitabçılara komisyon ile satdırmak.

3) Kadınların ümmî ve mütâlaaya heveskâr olmayan kısmını müstefid etmek için eğlenceli konferanslar, sinema salonları vücûda getirmek, bu salonlarda ev tezyînatına aid ve bir kadının kendi kuvvet ve iktidârıyla yapabileceği mütenevvi' eşyayı teşhir etmek. Taşralarda bahçeciliğe, kuşculuğa, hayvancılığa aid konferanslar verdirmek ve konferanslara muayyen olacak mevâdd-ı ilmiye ve emsileyi güzel boyalarla tab' ederek mezkûr sinema ve konferans salonlarına ta'lîk etmek. Birinci mebhasda mezkûr mesâilden bâhis eserleri mütâlaaya tahrîz etmek ve onlardan istifâde yollarını göstermek.”¹⁹⁰

Maârif Vekâletince atılan başka bir adım da “aile ismi” yani “soyadı” hakkında alınan karardır. “Ba'demâ her çocuk mektebe aile ismiyle kaydolunacaktır

¹⁸⁹ Emine Müeyyed, “Terbiye Programlarımızın Islâhı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, ss. 3-4.

¹⁹⁰ Emine Müeyyed, “Terbiye Programlarımızın Islâhı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, ss. 3-4.

ve şahıs ismi, aile ismiyle beraber tezkâr olunacaktır.” Böylelikle aynı isimli çocuklar için lakap kullanılmayacaktı.¹⁹¹

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreseler kapatılmış, bu kanunla eğitim birliği hedeflenmişti, ancak Osmanlı Devleti döneminde muhtelif Avrupa devletlerinin açtığı, papaz, rahip ve Cizvitler tarafından idare edilen yabancı/misyoner okullar hâlâ faaliyet gösteriyordu! Milliyetçiliğin ve “millî eğitim”in her şeyin üstünde tutulduğu bir dönemde bu okullar Türk dili, Türk coğrafyası ve Türk tarihi öğretmenlerini bile kabul etmek istemiyorlardı, bunlardan Türkler lehine menfaat beklenebilir miydi? Misyoner okulları ülkede faal olduğu müddetçe “tevhid-i tedrisât” (eğitim birliği) sağlanamayacaktı. Bu konuda Maârif Vekâleti tarafından bir an evvel tedbir alınmalıydı.¹⁹²

Kadınların eğitimi hususunda ciddiyetle duruluyor, bu konuda yurtdışındaki gelişmeler yakından takip ediliyordu. Kadriye Abdürreşid bir yazısında, Alman kadınlığı hayatında yeni bir adım olarak nitelendirilen Doktor Friedrich Tesmer’in

¹⁹¹ Şuûn, “Büyük Bir Teşebbüs”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, s. 16.

¹⁹² “Şarklıları “medenîleştirme” hedefine doğru mekteb vasıtasıyla yürümeye karar vermişler ve pek de isabet etmişlerdir. Zira insanları herhangi bir yola sülûk ettirmek için en müessir çare, onların terbiyesini ele almak ve bu sayede onların dimağ ve kalblerine hâkim olmaktır. Şarklı çocukların masum dimağ ve kalblerine tahakküm etmek ve onların fikir ve duygularına muayyen bir istikamet vermek maksadıyladır ki Katolik Cizvit rahibeleri, Protestan papazları, Presbiteryan Kilisesi misyonerleri ve sair Hristiyan dînî pedagogları bizim aramıza sokularak ibtidâî, tâlî ve hatta âlî mektebler açmışlardır. Memleketizde “ilim ve medeniyet” maskesi altında şimdiye kadar yaşayan bu papaz ecnebî mektepleri, Avrupa diplomatlarının memleketimizi “hasta adam” tabir etdikleri, onu “kapitülasyon” zincirleri ile boğup öldürmeye çalıştıkları meşûm devrenin acı hatıraları ve uğursuz eserleridirler. Bu misyoner müesseselerinin idâreleri sınıf odalarındaki haçları ve dînî tasvirleri kaldırmamak için Maarif Vekili Vasıf Bey günlerinde iyice mukâvemet göstermişlerdi. Bunlar “kapitülasyon” devresi zihniyetinden hâlâ da ferâgat etmiyorlar ve Avrupa’nın çoktan yıkılmış kurûn-ı vüstâî mefkûrelerini bizim memleketimizde hâlâ da yaşatmak istiyorlar. [...] Elbet biz bu mekteblere çocuklarımızı göndermemek yoluyla da, onların bizce nâ-matlûb tesirlerinden kurtulabilirdik. Fakat nedense bunu yapamıyoruz, hatta içimizden bazı belli başlı zevat bu papaz mekteplerini millî mekteplerimize tercih etmekle, şuursuz orta sınıflarımıza ön ayaklık ediyorlar. Bu teessüf olunacak bir haldir. Biz Türkler bu ecnebî mekteplerine çocuklarımızı göndermekten vazgeçsek bile, memleketimizdeki gayr-i Türk ve gayr-i Müslim vatandaşlar yine çocuklarını bu mekteblere göndermekde devam edecekler ve bu sûretle terbiyesi Türk terbiyesine tamamen aykırı, vatanperverlik duygusundan mahrum, yurdumuzu lâıykıyla tanımayan, siyasi, ictimai mefkûrelerimize yabancı vatandaşların türemesi ile maşaallah devam edip gidecektir ki vatan menfaati nokta-i nazarından en muzırr hâldir.”, [aynı]. L., “Memleketimizde Ecnebî Mektepleri”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, ss. 7-8.

İncil talimatlarına dayalı “kızlar yurdu” namıyla açtığı okullardan bahsedip bu okulların amacını şu şekilde dile getiriyordu:

“Bu mekteblerin programları kadınları kadınlık vazâifinde terakkî ettirmek, kadınlık sahasındaki ihtiyâc ve kusurları doldurmakdır. Mektebin gâyesi: köyde, şehirde hukûk-i medeniyyesine hakkıyla vâkıf ve sâhib, halk cemiyetlerinde müfîd ve malûmâtlı, sâhib-i iktidâr, ailede vâlide, zevcine muâvine ve müşâvirelik edebilecek bir derecede tahsil ve terbiye görmüş amelî hayata her an hâzır ve mütediyyin bir Alman kadını yetiştirmekdir. Bu sûretle hayat-ı ictimâiyyede kadının mevkiini yükseltmek ve onu hükümete, millete, ailesine müfîd bir unsur olarak terbiye ve tekâmül ettirmekdir.”¹⁹³ 1922 senesi Teşrin-i Sâni’sinde Eisenach şehrinde kurulan ilk “Kız Yuvası Çalıştırma Cemiyeti” de yine bu amaçlara hizmet etmekteydi.

16 Haziran 1926’da Mustafa Kemal’e düzenlenen suikast, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* tarafından Türk milletinin medenîleşmemesinin ve eğitim eksikliğinin bir göstergesi olarak yorumlanmıştı:

“Bizim medenîleşmemiz için, tekrar ediyorum, evvelâ medenî bir ruha ve vatanî hissiyâta mâlik analar yetiştirmemiz, böylelikle medeniyeti esasından zer‘ edecek vâlideler ihzâr etmemiz lâzımdır. Böyle vâlideler ise dekolte elbise, son moda tayyör, “mun kapriz” “çorab”, yahud “de Valencia” ile vücûda gelmez. [...] Zira süs, safa ve zevk insanı daima fenalığa sevk eder, âli hislerinden mahrum ve her nev‘ denâeti (alçaklık) mübah bir hale getirir. [...] Bu vaka bize bir mühim ders vermiştir ki o da halkımızın ahlâken pek aşağı olduğunu [...] bize ifhâm etmiştir. Binâenaleyh mekteblerimizin en ibtidâî sınıflarından en son dârülfünûn sınıflarına kadar, kezâ en mutantan konaklardan en muhtaç ve en fakir kulübelerimize kadar ahlak dersleri ve tehzîb-i ahlak propagandaları yapmaya mecburuz. Bu acı, muzlim ve lekeli tarih sahifemizden şu ders-i ibreti almalı ve istikbâle doğru hareketimizi tayin ederken evvelâ ve dâima seviye-i ahlakımızı nazardan dûr tutmayarak ilerlemeliyiz.

¹⁹³ Kadriye Abdürreşid, “Almanya’da Kız Terbiyesi: Alman Kız Yuvası Çalıştırma Cemiyeti”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, ss. 6-7.

Bu ibret-âmîz vakadan böyle istifade etmezsek ve hâlâ yaldızlı tabirleri, şekerli hap gibi yutmakda devam edersek vah halimize...”¹⁹⁴

Bu bağlamda, Türk hükümetinin ve maarifinin en çok dikkat ve özen göstereceği husus, kız çocuklarının terbiyesine ehemmiyet vermektir ve onları millî ruhla beslemektir. “İstikbâlimiz bugünün kızlarına iyi bir millî terbiye vermeye bağlıdır.”¹⁹⁵

3.4. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Kadınların Güzelliği/Sağlığı ve Giyim/Moda

“Bugüne kadar dünyaya hiçbir kadın gelmemiştir ki güzel olmak istemesin.”

“Kadın hangi tabakaya mensûb olursa olsun hayatın göz kamaştırıcı hayalî perdelerinden ziyade hakiki tarafını görebilmeğe kendisini alışdırmalıdır. İşte bu sebebe mebni kadınların hayat ve sıhhatlerine mütedâir ciddi ve fennî âsârı mütalaa etmeleri istifâde-bahşdır.”¹⁹⁶ ifadesiyle kadın ruh ve beden sağlığının önemini vurgulayan Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, bu hususta da Türk kadınına bilinçlendirmeyi ve aydınlatmayı hedeflemiştir. Asrî Türk kadını sağlıklı ve kuvvetli olmalı, bakımlı görünmeliydi. Ayrıca Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, Türk kadını dönemin giyim ve moda haberlerinden mahrum bırakmamış, sunduğu kıyafet modelleri ve kalıplarıyla da kadınların hem modayı yakından takip etmelerini sağlamış, hem de aile bütçelerine destek olmuştu.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları mecmûasının, “neslin sıhhati ve sağlamlığı” açısından önem verdiği konulardan biri ruh ve beden sağlığıydı. Allah insanı fıtraten ve ahlâken güzel yaratmıştı. Fakat asırlar geçtikçe insanoğlu kendisine bahşedilen bu güzel fıtrat ve ahlâkı su-i istimâl etmiş ve bunun neticesinde farklı simâlı ve ahlâklı insanlar türemişti. Bu sebepten dolayı beden ve ruh terbiyesi ile uğraşan âlimler

¹⁹⁴ Fevziye Abdürreşid, “İbret-âmîz Bir Vaka: Suikasd”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, ss. 1-2.

¹⁹⁵ Emine Müeyyed, “Ümid-i İstikbâl”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 6-7.

¹⁹⁶ Mevhibe İclal, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 7-9.

münakaşadan, kötü ahlaktan ve aşırılıklardan mümkün olduğunca uzak bir hayatı tavsiye etmişlerdir. Hayatlarını temiz ve muntazam bir şekilde geçiren insanların, kendileri sıhhatli ve sağlam olacağı gibi onlardan dünyaya gelecek çocukların da vücutları sağlam, sıhhatleri yerinde ve simaları güzel olur. Güzelliğin bu en büyük âmilllerinden biri olan sıhhati korumak her ferdin vazifesidir.¹⁹⁷

Ruh ve beden sağlığı, güzellik ve kişisel bakım hakkında dergide Mevhibe İclâl tarafından “Kadınların Güzelliği” başlığıyla bir yazı dizisi hazırlanmıştı. Her nüshasında farklı bir konuyu ele alan muharrir, her konuda itidali elden bırakmamak gerektiğini vurgulamıştı. Her şeyin azı da fazlası da zarardı. Bir yazısında, “Güzel olmak isteyen her bir kadın fazla semizlikten ve zayıflıktan pek ictinâb etmelidir.” diyen Mevhibe İclâl, şişmanlığın sebepleri hakkında bilgiler verip şişmanlıktan kurtulmak için yol göstererek kadınlara bazı önerilerde de bulunmuştu.

Mevhibe İclâl, kadın okurlara bedenî faaliyetleri tavsiye ettiği gibi fikrî faaliyetleri de tavsiye etmişti. Kadınlara komşu gezmeleri yerine zihinlerini geliştirecek ve ufuklarını açacak müze ve sergi ziyaretleri ile sinema, tiyatro ve konser gibi aktiviteleri önermiş ve “Teennî (dikkatli davranma) ve tefekküre sarf olunmayan bir gıda, tabîatıyla ahlâkı bozar ve vücûdda yağ tabakalarının birikmesine hizmet eder.” diyerek zihnî meşguliyetlerin, şişmanlığı önlediğini vurgulamıştı.¹⁹⁸

Mevhibe İclâl diğer bir yazısında bedenî ve ruhî zayıflığın nedenlerini açıklamış, zayıfların nasıl beslenmesi ve spor yapması gerektiği hakkında pratik bilgiler vermiş, zayıflıkta “kımız tedavisi”¹⁹⁹ nin faydalarını anlatıp okurlara ne tür

¹⁹⁷ Mevhibe İclâl, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 7-9.

¹⁹⁸ Mevhibe İclâl, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 7-9.

¹⁹⁹ “Kısırak sütünden mamûl “kımız” namındaki meşrûbat zayıf ve bi'l-hassa müteverrimler için yegâne ve basit usul-i tedâvîdir. Kırgız ve Başkurd milleti miyânında pek mebzûl bulunan bu meşrûbat Harb-i Umûmî'ye kadar Rusya'nın verem sanatoryumlarının isti'mâl ettiği yegâne ilaç idi. Altı hafta zarfında mütemâdiyen günde dört şişe olmak şartıyla açık ve temiz havada bu sütü içenlerde zayıflık ve fakru'd-dem tamâmen zâil olur. Ve pek çok müteverrimlerin iâde-i âfiyet ettiği tibben müsebbitdir. El-yevm memleketimizde kımız imâlini Akşehir vilâyetindeki muhâcir köyleri tamîm etmek fikrinde olduklarını işidiyoruz. Sekenemizin dörtde üçü verem ve yahud vereme mütemâyil olduklarını nazar-ı itibâra alarak sıhhiye vekâletimizin bu husûsda muhâcirler ile münâsebeti girişmesi sıhhat-i umûmiye nokta-i nazarından pek büyük ehemmiyeti hâiz olacaktır zannındayım.” Mevhibe İclâl, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 11-12.

eserleri okuyacakları konusunda da tavsiyede bulunmuştu. Bunun hâricinde cilt bakımı için özel reçeteler, eller için kremler, masajın faydaları, bazı cilt bozukluklarının ve hastalıklarının iyileştirilmesi, mucize bitkiler ve balın faydaları, parfüm seçimi gibi kadınların güzelliğini ve cilt sağlıklarını ilgilendirecek birçok mevzuda pratik bilgiler vermişti.

Güzel ve zarif olmak isteyen her kadın sıhate riâyet etmeliydi. Yaz aylarında yapılan güneş ve deniz banyoları²⁰⁰ sıhhatin idâmesi hususunda en önemli vasıtaydı. Cumhuriyet döneminde iyice yaygınlaşan yüzme ve güneşlenmeyi okurlarına tavsiye eden dergide mayolu kadın fotoğraflarına da yer verilmişti.²⁰¹

Artık kadınlar da erkekler gibi her sporu yapma imkânını bulmuş ve bu sporları hemen benimsemişlerdi, ancak her spor kadının vücut yapısına uygun değildi, buna dikkat edilmeliydi. Dergide, sağlıklı yaşam için kadınlara spor yapmak önerilmişti. Önerilen sporlar da tenis, yüzme ve kürek çekmeydi. Kadınların kürek çekme sporuyla ilgilenmeleri daha çok Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra artmış ve kürek çekme kadınlar arasında ciddî bir spor haline gelmişti.²⁰²

Kadınların bir diğer ilgi alanı olan giyim/moda, Osmanlı son dönemi ve erken dönem Cumhuriyetinde kadınlık meselesi bağlamında en çok tartışılan konulardandı. Modernleşme, geleneksel dönemden farklı olarak “görünür olanın” bir başka ifadeyle “kıyafetin” değişimini gerektirmişti. Bu anlayış Cumhuriyet modernleşmesinde de devam etmiş, toplumsal değişmeye paralel olarak kıyafette, özellikle de kadının kıyafetinde önemli değişimler olmuştu. Sosyal hayatta batılı kıyafetlere “moda”

²⁰⁰ “Deniz banyosu almak tabirini, Cumhuriyet insanının, batılı ölçülere göre şekillenen “plaj ve deniz” algılayışını geleneksel kodlar kullanarak yeniden üretmesi ve içselleştirme çabası olarak da kabul edilebilir. Denize açıktan girmek, işgal yıllarında yabancı uyruklu askerler ve Beyaz Ruslara özgü bir davranıştı. Çok geçmeden bir kısım İstanbul halkı da denize açıktan girmeye başlamış, Cumhuriyet döneminin laik yapısında da, İstanbul’un çeşitli sahillerinde kadınlı erkekli gruplar halinde yüzme moda olmuştu. Bu gelişme sosyal hayatta “hamam”dan “plaj”a geçiş şeklinde bir değişimin yaşanmasına neden olmuştu. Deniz hamamlarından plaja geçmek toplum hayatına “deniz kıyafeti” ve bu kıyafetin nasıl olacağı sorununu getirmişti. Dönemin dergilerinde ele alınan bu konu ve yeni deniz kıyafetleri resimleri dönemin en önemli yeniliklerinden biriydi.”, ayrıntılar için bkz. Meriç, a.g.e., ss. 145-148.

²⁰¹ Kadın Yazıları, sayı 5/25, s. 15.

²⁰² ..., “Kadın Sporları: Kürek Çekmek”, Kadın Yazıları, sayı 3-4/23-24, ss. 23-24.

olarak meşruiyet kazandırılırken, modayı takip etmek “medenî” ve “asri” olmanın tezahürü gibi kabul edilmişti. Cumhuriyet kadını sokakta “medenî” kıyafetleri giyerek, Batı’ya çağdaş toplumların yaşam biçimine uygun değişiklikler yapıldığının mesajını veriyordu. Ayrıca Cumhuriyet yönetimi geçmiş döneme ait mirastan kurtulmak için yeni topluma, yeni bir insan modeli sunmaktaydı. Bunun için de bir “milli kıyafet” tanımına gerek vardı.²⁰³

1925 yılı Temmuz ayında kılık-kıyafetle ilgili yapılan düzenlemelere ve basında geniş ölçüde yer alan kadının tesettürü ve giyimi tartışmalarına rağmen *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda bu mevzuda herhangi bir yazıya ya da habere rastlamamak dikkat çekicidir. Böyle bir mevzunun gözden kaçırılması imkânsız gibi görünüyor. Bu bilinçli ihmal ancak *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın kendisini “siyasî” bir dergi olarak tanımlamaktan çekinip bu tür polemiklere girmemeyi tercih etmesi şeklinde yorumlanabilir. Diğer bir ifadeyle, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi bu tercih ve tavrıyla tarafsız olduğunu göstermiştir. İncelenen dönemin bir kısmının Takrîr-i Sükûn yasasına tekâbül etmesi ve bu dönemde Kemalist iktidar tarafından uygulan basın sansürü göz önüne alındığında ortamın muhalefete ve tartışmalara pek de uygun olmadığı görülür.

Dergide Avrupaî şekilde giyinmiş kadın resimleri ve illüstrasyonlarına sıkça rastlanırken, tesettürlü kadın fotoğrafı daha önce de belirtildiği gibi yalnızca üç yerde görülür. Fotoğraflardan ilki Mustafa Kemal’in eşi Latîfe Hanım²⁰⁴, ikincisi Hüdâ Hanım Şirâvî²⁰⁵, ye ve sonuncusu ise Bîamân Hatun²⁰⁶, a aittir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, kılık-kıyafet konusunda okurlarına siyasî polemikleri sunmaktansa Paris modasından yeni haberler vermeyi tercih etmişti:

²⁰³ Meriç, *a.g.e.*, ss. 100-107.

²⁰⁴ [Kapak], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s.1.

²⁰⁵ [Kapak], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, s.1.

²⁰⁶ Şuûn-ı Nisvân, “Bîamân Hatun”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, ss. 12-13.

“Paris’te Son Modalar:

Bu sene Paris salonlarının ekserîsinde şifon, velvet ve sâir ince kumaşlardan kürklerle mezc ederek yapılmış elbiseler nazar-ı dikkati celb etmektedir. Kullanılan kürkler miyânında beyaz renklileri daha çok müsta’meldir. Bazen de iki türlü renkteki kürkler birbirine karıştırılarak elbiselerin tezeyyün olunduğu görülüyor.

Salonlar için gündüz elbiselerinde kollar kısa ise de dekolteler oldukça darlaşmış ve yalnız boyun açıktır. Gece elbiselerinde renkler (bleu de saxe) koyuca mâî, karanfil ve anber renkler üzerine o renklere mutâbık şifon kumaşları gümüşî renkte dalgalarla tezyîn etmek pek modadır.

Sokak elbiselerinde siyah, kahve ve lâciverd renklere çokça tesâdüf olunmaktadır.

Bluzlar en çok maroken yâhud ağır (crepe de chine) krepdöşinden ma’mûldür. Kollar oldukça dar, yakaların ekserîsi kapalıdır. Bluzlar etekliğin üzerinden giyilir ve uzundur. Kolların ağzları ekseriyetle geniş ve beyaz iş ile müzeyyendir.

Eteklerin koyu renkli ve muhtelif santraşlı kumaşlardan imâli son modadır.

Bolero ve ceketlerin ufak örneklerle müzeyyen ve etekliklerden daha açık renklileri makbûldür. Ayakkabılarda topuklar oldukça alçalmış ise de uçları hâlâ uzun ve incedir.

Bu seneki modanın tuhaflıklarından biri de çorap lastiklerine ceb dikmekdir. Bu küçük cebler ayna, pudra kutusu ve pudra ile sâir küçük tuvalet levâzımı vaz’ etmeye mahsûsdur.

Paltolar en son moda güderiden ma'mûldür. Bazıları da diğer yünlü kumaşlardan olub yaka, ceb ve kollarında güderi tezyînât görülmektedir.²⁰⁷

Modayı takip eden şık kadınların giyimlerinde önemli rol oynayan dört köşe Türk şalları artık demode olmuş, onların yerini artık uzun ve ince boyun atkıları almıştı. Akşam ziyafetlerinde veya akşam gezmelerinde, arkaya atılan şal ve atkılar, elbiselerin şıklığını tamamlamak için vazgeçilmez birer aksesuardı.²⁰⁸

Moda ile ilgili başka bir yazıda, o senenin modasında büyük bir değişiklik olmadığı söylenmiş, bunun sebebinin de kumaş fabrikatörlerinin moda âlemine yeni kumaş sunmaktansa bir önceki senenin kumaşları üzerinde ufak değişiklikler yaparak takdim etmeyi seçmeleri olarak belirtilmişti. O senenin modasında dikkat çekici şeylerden biri dekolterilerin azalmasıydı ve bu konuda yapılan yorum çok ilginç ve ironikti: “Londra, Newyork ve Berlin geçen iki sene adeta soyunuyordu. Bu sene tekrar giyinmeye başladı.”²⁰⁹ Ayrıca Paris salonlarında artık Fransızca’dan ziyade İngilizce’nin yaygınlaşıp moda olmaya başladığı haberi verilmişti.²¹⁰ Bu haber, günümüzdeki İngilizce popüleritesi düşünüldüğünde çok manidar görünüyor.

Paris modalarından son haberler dergi sütunlarında yer alsa bile kadınlar moda konusunda aşırıya kaçmamaları için uyarılmış, “ucuz şıklık” a dair ipuçları verilmişti.

Zarif ve modaya muvâfık giyinmek şüphesiz her bir medenî kadının hakkı ve arzusudur. “*Tab‘an zevk-i selîm sâhibi olan memleketimiz nisvânı*”nda moda arzusu daha fazlaydı. Ancak bu arzu, birçok aile bütçesini altüst etmekteydi. Çağdaş Türk kadını iktisatlı olmalıydı; moda uğruna aile bütçesini zorlamamalı, çocuklarının nafakasından kesmemeli, kocasının israfını önlemeliydi. Eski alışkanlıklarını bırakıp iktisat konusunda rehberlik yapma rolü “Türk kadını”na verilmişti:

²⁰⁷ Moda Şuûnu, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s. 16.

²⁰⁸ ..., “Atkıları Nasıl ve Nerede Kullanmalı?”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 17-18.

²⁰⁹ K. H. K., “Moda Şuûnu”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 10-11.

²¹⁰ K. H. K., “Moda Şuûnu”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 10-11.

“Bizim gibi asırlardan beri mütenevvi‘ vesîlelerle bütün garb devletleri ve hatta kendi tebaaları tarafından ezilmiş, Harb-i Umûmî ve işgal fecîaları geçirmiş bir memleketin, milletin iktisâdî ihtiyâcâtı şüphesiz diğer milletlere nisbeten binlerce defa ziyâdedir. Fikrimize göre her umûrda olduğu gibi iktisâd sahasında da milletimize rehber ve ön ayak olacak gene kadınlarımızdır. Zira muktesid bir kadın zevcinin isrâfâtına mâni olur, evlâdlarını iktisâda alışdırır. Hâlbuki bu haftanın et parasını, terziye; ay başının ekmek ve süt borçlarını, çarşaf ve mantoya veren; tedbîrsiz, idâresiz bir kadın, ne zevcinin emniyetine ve ne de evlâdlarının hürmetine kesb-i istihkâk edebilir. Biz, kazancımızı günü gününe sarfa almış bir milletiz. Fakat asrî bir Türk kadını ninelerinin bu tahrîb-kâr izini takib etmemelidir.”²¹¹

3.5. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Millî İktisat: “Teşvik-i Sanayi”

*“Askerî zaferin getirdiği muvaffakiyet, iktisâdî muvaffakiyetle tetvîc olunmalıdır. Hilâfı takdîrinde zafer-i askerînin manâsı kalmaz.”*²¹²

Millî Mücadele kazanılmış, Cumhuriyet kurulmuş ve devrim niteliğindeki reformlar ardı ardına sıralanmıştı. Ancak inkılâplar henüz tekâmülünü tamamlamamıştı. Kazanılan askeri zaferin iktisadî bağlamda devamı gelmezse bu zaferin hiçbir anlamı kalmazdı. Bunun için de Türk milleti milliyetçiliği ve millî iktisadî idrak ederek çok çalışmalı, gayret göstermeli, kendi ekmeğini ve kendi ihtiyaçlarını kendi üretmeli, dışarıya bağımlı olmamalıydı.²¹³

Her geçen gün gazete sütunlarında hükümetin teşvik-i sanayi uğruna muhtelif şehirlerde himayesine aldığı sanayi müesseselerinden bahsedildiği haberler artıyor, hükümet teşviki ve desteğiyle birçok yeni işlere başlanıyordu. Şüphesiz ki Türk milleti ekonomik olarak ilerlemeli, gelişme kaydetmeliydi, Türk halkı artık müreffeh

²¹¹ Heyet-i İdâre, “Elbiselerimiz”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 6-7.

²¹² Mustafa Kemal Atatürk’e ait teşvik-i sanayiye dair bir sözdür, kullanıldığı makale için bkz. Emine Müeyyed, “Ümid-i İstikbâl”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 6-7.

²¹³ Emine Müeyyed, “Ümid-i İstikbâl”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 6-7.

bir hayat yaşamalıydı, ancak bu refah ve ekonomik gelişme sadece hükümetin gayret ve teşebbüsleriyle gerçekleşemezdi. Devlet yalnızca kendi ihtiyaçlarını imal etmek ve iktisadî politikasında gerekli olan sanayi müesseselerini ve fabrikaları kurmakla görevliydi. Diğer yatırımlar için şahsi teşebbüs ve faaliyet şarttı.

Müreffeh bir hayat yaşamak için ne yapmak lazımdı? Yüksekokullar, sanat okulları, fabrikalar açılmalı ve sanayi alanında uzmanlar ve eğitimciler yetiştirilmeliydi. Bu amaca binaen 15-20 seneden beri Avrupa'ya öğrenci gönderilmekteydi, fakat bu öğrenciler tahsil ettikleri ilim ve fennin ne kadarını memleketlerine sunabiliyorlardı? Getirdikleri malumat sarf olunan meblağın faizini bile kapatacak derecede değildi ve artık bugüne kadar sanayi ve maârif uğrunda sarf edilen paraların boşuna gittiğini kabul etme ve bu başarısızlığın sebeplerini araştırma sırası gelmişti. Acaba hangi noktada yanlış yapılıyordu? Az mı para sarf ediliyordu? Kurulan fabrikalarda mı bir sorun vardı? Öğrenciler yanlış mı seçiliyordu? Yoksa Avrupa'ya giden öğrencilere tahsillerinde mani olanlar mı vardı?

Aslında sorun, ne öğrencilerde ne de fabrikalardaydı. Sorun ailelerde ve terbiye usulündeydi. Türk anneleri evlatlarını terbiye ederken sebatkâr olmaya alıştıramıyorlar, ancak gayret ve sabır göstererek işlerinde başarılı olabileceklerini öğretemiyorlardı. Bu yüzden “[...] bizim için bugün fabrika kurmakdan vazgeçerek fabrikaları idâre edecek adam bulmağı düşünmek lâzımdır. Bu adamların yetişmesi ise, evvelâ onların analarının yetişmesine mütevakıftır. [...] Binâen-aleyh bizim de asr-ı sâbık metrûkâtı olan saltanatın bırakmış olduğu mütezebzip (kararsız) gençlikten bir menfaat ümîd etmemiz nafi değildir. Sağlam bünyeli adamlar, sağlam fikirli olur derler. Bu sebebe mebnî biz de sanayimizin esaslarını sağlam fikir ve vücûdlu gençler üzerine istinâd ettirmeğı düşünmeliyiz. [...] biz, fabrikalar ve Avrupa'ya i'zâm etmekde olduğumuz talebe kadrolarına sarf ettiğimiz paraları kızlarımıza ve sağlam vücûdlu kadın fikirli sebât-kâr “*demokrat analar*” yetiştirecek kız muallimleri mekteblerine sarf etmeliyiz. [...] Zira muhtâc olduğumuz kadın ve

vazifeşinâs ve sebât-kâr bir unsur vücûda gelmedikçe fabrikaların dumanı nafîle tütecek ve dökdüğümüz paralar heder olub gidecektir.”²¹⁴

Yukarıda zikredilen cümlelerle sanayileşme ile ekonomik gelişme ve kalkınmanın âmilleri de Türk annelerinin terakkîsine ve eğitime bağlanmış, bundan dolayı Türkiye’yi sanayi ve maârif alanında kalkındıracak nesilleri yetiştirecek annelerin eğitimi yine en önemli meseleler arasında ilk sırayı almıştı.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda millî sermayeyi ve yerli malını teşvik edici birçok ilân yayınlanmıştı. Bunların içinde şüphesiz en dikkat çekici ve o günün “milliyetçi” ortamında en mânidâr olanı, derginin her nüshasında yer alan “*Hereke Fabrikası*” ilânıdır. Bu ilânla yerli malları kullanımı teşvik edilmiş ve milli iktisat politikalarında Türk kadınına düşen görev ve sorumluluğun ehemmiyeti vurgulanmaya çalışılmıştı:

“Türk sanâyi-i nesciyyesinin enmûzec-i iftihârı addine şâyân olan Hereke Fabrikası’nın mamûlât-ı nefîsesi terakkiyât ve teceddüdât-ı ahîresi sayesinde bir kat daha mazhar-ı revnak ve tekâmül olmuştur. İpekli çarşaflık ve esvâblık nefîs ve metîn kumaşlarıyla tayyörlük ve mantoluk her nev’ diraları pek dil-nişîn ve en son modaya muvâfık çeşid ve renklerde yapılmıştır. Kazmirler ve kostümlük ve paltoluk kumaşlar zarâfet ve metânet ve ehveniyetce cidden emsâlsizdir. Fesler nefâset itibâriyle ecnebî mamûlâtına fâik ve ehvendir. Gâyet kıymetdâr halı ve seccadeler, hâlis yün fanila ve çorabları, battaniyeleri ve daha sâir birçok mamûlât-ı nefîse ve mütenevvi‘ası sanâyi-i milliyemizin inkişâf ve terakkîsini arzu eden nefâ’is-perverâna tavsiye olunur. Topdan ve perâkende satış mağazaları: İstanbul’da Yeni Postahâne Caddesi’nde mağaza-i mahsûsa telefon: İstanbul 517, Ankara’da Askerî Fabrikalar satış mağazasıdır.”²¹⁵

Diğer bir ilânda, Esirgeme Derneği satış mağazasının tanıtımı yapılıyor, Türk kızlarının el emeğiyle meydana getirdiği millî el işleri ve millî kumaşlardan dikilen

²¹⁴ Fevziye Abdürreşid, “Nereden Başlamalıyız?”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 1-2.

²¹⁵ [İlânlar], “Hereke Fabrikası”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1.

bluzler, çocuk elbiseleri, yastıklar, abajurlar, minderler ve sofrta takımları gibi ihtiyâcât-ı beytiyye satışı sunuluyordu.²¹⁶

Yine bir başka ilânda daha mamûlât-ı milliyeye vurgu yapılmış, yerli malı meraklıları mağazaya davet edilmişti:

“Bedr-i İkbâl Haffâfiye ve Lastik Ticârethânesi

Ali Rıza ve Mahdûmu Mehmed

Çarşı-yı Kebîr Aynacılar Numro 29

Envâ‘ ayakkabılar, terlikler, mestler, çocuk ayakkabıları ve saire mamûlât-ı milliye meraklılarının nazar-ı dikkatini celb ederiz.”²¹⁷

Kadınları yerli mallarına teşvik ve millî iktisâda destek amacıyla Şam’da kurulacak olan “Kadınlar İktisâd ve Teâlî Cemiyeti” ile ilgili bir haber yayınlanmış, Türk kadınından da hem ev hem de ülke ekonomisine destek olmaları istenmişti. Şam’da yayınlanan “el-Muktebis” dergisinden alınan haber şöyleydi:

“Kadın İktisâd-ı Teâlî Cemiyeti

El-yevm Şam kadınları miyânında “Kadınlar İktisâd ve Teâlî Cemiyeti” nâmıyla bir cemiyet-i iktisâdiyye tesîs olunmak üzeredir.

Cemiyetin asıl gâyesi kadınlar miyânında her nev‘ iktisâda riâyetin ta‘mîmidir. Bi’l-hassa kumaş iktisâdı gâyelerinin esâsıdır.

Binâen-aleyh bu cemiyet Şam kadınlarını, ömrü kısa Avrupa kumaşlarına sağlam yerli kumaşların tercihini, kumaşların da mümkün olduğu kadar sağlamlarını intihâba davet eder.

²¹⁶ [İlânlar], “Esirgeme Derneği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12.

²¹⁷ [İlânlar], “Bedr-i İkbâl Haffâfiye ve Lastik Ticârethânesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1.

Cemiyete duhûl şerâiti:

- 1) Ecnebî kumaşları ve dayanıksız ince kumaşlar giymemek.
- 2) Sağlam ve ucuz fiyatı mu‘tedil kumaşlar giymek.
- 3) Düğünlerde fazla sarfiyat yapmamak.
- 4) Mehirlerde itidâl.
- 5) Memlekete, maddî ve manevî menfaat te’mîni husûsunda çalışmak.
- 6) Her âzâ cemiyetin gâyesini diğer hemşîreleri miyânında ta‘mîme çalışmak.”²¹⁸

3.6. Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda Yardımlaşma ve Sosyal Sorumluluk Bilinci

Yardımlaşma, vakıf kurumu ve hayır hizmetleri, asırlardır Türk toplumsal hayatının en önemli ve vazgeçilmez karakteristiklerinden addedilir. Türk tarihine bakıldığında, her devirde vakıf veya hayır müesseseleriyle karşılaşmak mümkündür. Konak yerleri, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, imaretler, çeşmeler ve hastaneler ile daha birçok vakıf ve hayır eseri günümüze kadar ulaşmıştır. Türk insanı en zor günlerde bile yardımlaşma hissini kaybetmemiş, bu medenî vazife ve sosyal sorumluluğun hakkını fazlasıyla vermiştir.

Hayır hizmetleri alanında en büyük görevi yerine getiren ve *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda “âbide-i muazzama” olarak adlandırılan “Hilâl-i Ahmer”den övgüyle bahsedilmiş, “Fukarâperverler Cemiyeti” ile himâye-i etfâl ve diğer yardım kuruluşlarının da önemli bir açığı kapatmaya çalıştıkları ancak bu azamî mesainin yeterli olmadığı dile getirilmişti.

Gerek İstanbul ve gerek diğer büyük şehirlerde mevcut bulunan hayır ve yardım yurtlarına destek olmak ve bu tür müesseselerin olmadığı şehirlerde de yenilerini tesis etmek tüm zengin ve merhamet sahibi insanların vazifesiydi. Varlıklı kesim arasında hayır işlerine dair cüzi bir alaka uyanması bile hayır cemiyetlerinin

²¹⁸ Şuûn-ı Nisvân, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, s. 8.

sağlayacağı faydayı kat kat artıracaktı. “Başkalarının saâdetini düşünmeyen, kendi saâdetini ihzâr edemez. Diğerleri için endişe etmeyenler, er geç başkalarının yardımına muhtâc bir hâle gelmeleri şübhesizdir. İnsan, ebnâ-yi cinsine muâvenetin selâmet ve saâdet için manevi bir sigorta olduğunu hiç unutmamalıdır. Kendini düşünen her bir âkil ve müdebbir insanın bu sigortaya mukayyed olması elzemdir.”²¹⁹

Kurtuluş Savaşı’ndan galip çıkan Türkiye bunu Lozan Barış Antlaşması ile resmîleştirmiş ve Balkanlarda bulunan yarım milyon vatandaşını kurtarmıştı. Fakat bugüne kadar yapılan fedakârlıklar hep hükümet hesâbına yapılmış, bütçenin en mühim ihtiyaçlarından kesilerek Balkan muhacirlerinin maişetleri tesviye edilmeye çalışılmıştı. Bu nüfusun yalnız hükümet ve Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’nin desteğiyle geçiminin sağlanması imkânsızdı. Bize nispetle daha zengin olan Yunanistan bile Hristiyan Avrupa’dan aldığı maddî ve manevi destekle ayakta kalmayı başarıyor, ülkesini kalkındırıyordu. Türkiye artık zengin bir ülke değildi ve sosyal sorumluluk adına Türk halkının da harekete geçmesi lazımdı.

Millî Mücadele döneminde cephe ve cephe gerisinde gösterdikleri merhamet ve fedakârlıklarla erkekleri hayrete düşüren Türk kadınından yine aynı gönüllülük ve içtenlikle Hilâl-i Ahmer’e yardım etmesi bekleniyor, Ramazan ayının yaklaşması hasebiyle kadınların kullanmadıkları eski kıyafetlerini muhacirlere verilmek üzere Hilâl-i Ahmer’e teslim etmeleri isteniyordu.²²⁰

²¹⁹ “İctimâî inkılâplarımızın aciz bir hâdimi olmağa çalışan mecmûamız şehrimizde mevcûd ictimâî müesseseleri tedkîk ederek peyderpey meşhûdatını yazacaktır.”, ..., “Memleketimizde Teâvün Yurdları”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, ss. 4-5.

²²⁰ “Böyle bir mühim meseleyi yalnız hükümet ve Hilâl-i Ahmer’e terk edib milletin bir yabancı gibi seyirci kalması hiçbir vecihle tecvîz olunamayacak bir günahdır. [...] Bugün Yunanistan bize nisbeten daha zengin olduğu halde bütün garb ağniyâsından dilenmekte ve bütün “medenî” Avrupa, “İslam ve Türk barbarlığından kurtarılan Hristiyanları tahlîs için” (bu kelimeler Londra’da münteşir bir beyânnâmeden aynen iktibâs olunmuşdur) her bir imkân buldukları yerde îâneler cem’ etmekde ve bu para ile Pire ile Atina arasında “Neo Simirna” (Yeni İzmir) isminde otuz bin hâneli asrî ve pek muntazam bir şehir inşâ etmeye çalışmaktadırlar. Hâkezâ Amerika’da milyonlarla topladıkları dolarlarla her nev’ köy ve zirâat için levâzîmât almaktadırlar. Biz ise hâlâ hükûmete musallatız, hâlâ hükûmetimizi tenkid ve kendi söylediğimizi beğenmekle iktifâ ediyoruz. Aramızdan birisi çıkıp da muhâcirlerimize muâvenet, muhâcir-hânelerimizde çıplak yatan, istikbâlin askerleri ve anaları olacak yavruların bedenini örtmek, ısıtmak, karnını doyurmak gibi meselelerde fiilî bir teşebbüsde bulunmadığı gibi hükûmetimizin var yok kuvveti ile gösterdiği muâveneti de takdir edemedik desek hata olmaz. [...] Ale’l-husûs son vakitler muhâcir-hânelerde ve yeni iskân olunan mahallerdeki

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nda önem verilen diğer bir husus "*Tayyare Cemiyeti*"ne yardım kampanyasıydı.²²¹ "*Tayyare Cemiyeti*"ne muâvenet hizmet-i vataniyedir." ve "*Tayyare, vatanın bekçisidir.*" gibi sloganlarla dergide ilânları yayınlanmış, *Tayyare Cemiyeti Mecmûası*'nı almanın bir vatan borcu olduğu ısrarla dile getirilmiştir.²²²

Sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmesi bağlamında İsviçre'nin birçok şehir ve kasabasında hükümetin desteği olmadan tamamen yerli esnaf ve ahalinin desteğiyle kurulmuş olan hastane ve dârüşşafakalardan bahsediliyor, bu kurumlarda ülkenin en iyi doktor ve diş hekimlerinin haftada bir veya iki kez ücretsiz çalıştıkları ifade ediliyordu. "Ale'l-husûs İstanbul gibi fukarâ ve acezesi çok şehir için bu usûl pek makbûl ve şayân-ı tavsiyedir. [...] Bizde asırlardan beri evkâf-ı İslâmiyye'yi kemiren, senelerden beri millet içinde mikrob gibi semiren bir unsur-ı muzırrın eline geçmekte olan küllî meblağlarda buna ilâve olunarak hakîkî bir muâvenet-i umûmiye müessesesi, o cümleden evkâf bankası, evkaf esnaf mektepleri vücûda getirilebilse idi, şübhesiz bunlar memleketimizin en mühim emrâzına ilâc-ı âcil vazîfesini görürlerdi."²²³

Kadınlara dair haberlerde Mersin ve Trabzon-Soğuksu'da bulunan mümtaz (seçkin) ve münevver (aydın) kadınların, Tayyare Cemiyeti yararına iâne topladıklarına dair malumat veriliyordu.²²⁴

*muhâcirlerimizin büyük ihtiyaçlar içinde kıvrandıkları, husûsen elbiseye pek muhtaç oldukları işitiliyor. İşte bu, pek derin bir ciddiyet ile düşünülecek meseledir. [...] Mübarek Ramazan-ı Şerîf takarrüb ediyor. Kalbinde nûr-ı iman taşıyan, asırlardan beri bu mübârek ayı a'mâl-i hayriyye ile geçirmeye alışmış, Harb-i Umûmî ve Balkan Muhârebeleri'nde gösterdikleri şefkat ve merhametle pek çok erkekleri hayretlere dûçâr etmiş olan Türk kadınlığı, şu mübarek ayda o çıplak hemşirelerini tahattur etseler, o çıplak yavrular için gönüllerinden kopan eski ve kendileri kullanmadıkları elbiselerinden bir kısmını Hilâl-i Ahmer'e götürüb muhâcirlere tevzi' olunmak için verseler, vatanımıza asker ve ana yetiştirmek için her gün saatlerce tarlasında çalışmaya mecbûr, toprağından, evinden, yuvasından ayrılarak, yalnız vatan ve din muhabbeti ile tâ kalb-gâhımıza Anadolu'ya ilticâ eden o biçârelere gönderseler, vazîfe-i vataniyyelerinden bir kısmını ifâ etmiş olmazlar mı?", Heyet-i Tahrîriye, "Türk Kadınlığımızın Nazar-ı Şefkatine", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, ss. 1-2.*

²²¹ Fevziye Abdürreşid, "Tayyare", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, ss. 1-2.

²²² [İlânlar], "Tayyare Cemiyeti Mecmûası", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11.

²²³ P. J., "İsviçre'de Dilenmek Memnû'dur", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, ss. 5-6.

²²⁴ Şuûn, "Hanımlarımızın Mühim Teşebbüsü", *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, s. 16.

İstiklâl Harbi'nin kahramanları olan Türk şehit ve gazilerinin evlatları, anaları ve eşleri köylerinde aç, hasta, ilaçsız, doktorsuz, ekmeksiz ve kitapsız şekilde yaşam mücadelesi vermekteydi. Köy ihtiyar heyetleri tarafından köylerdeki fakir ve muhtaç durumda olan ahaliye dair isim ve ihtiyaç listeleri hazırlanıp vilâyet merkezlerinde “*Köy Cemiyet-i Hayriyyeleri*” ismiyle kurulacak yardım organizasyonları vasıtasıyla toplanan îânelerin dağıtılması suretiyle köylere ulaşılabilirdi. Köylere yapılacak yardım her Türk ferdinin vatan borcuydu.²²⁵ “Zira bu milletin ve memleketin istikbâli köyün refah ve tenvîrine mütevakıftır.”²²⁶

Musul, Avrupalı devletler tarafından İngiltere'ye peşkeş çekiliyor, oradaki Türk vatandaşlarından da, İngiltere'nin ve Avrupa'nın hizmetçileri olmaları bekleniyordu. Çünkü Musul'da gazyağı (petrol) vardı, demek ki oralar Avrupalıların olmalıydı. Ancak Türkler hiçbir zaman esir olmadılar, olmayacaklardı da. Musul vilayetindeki yüz binlerce göçebe, saf Türk kabilelerinin Arap maskesi altında gizlenen İngiliz esaretinde kalmasına göz yumulmayacaktı.²²⁷

²²⁵ “[...] Çanakkale, Sarıkamış’dan başlayınız da, Sakarya, Dumlupınar ve İzmir kahramanlarının o büyük gayretleri sayesinde teessüs eden bugünkü istiklâliyetimizi düşününüz. Onları yalnız Üsküdarlı, Aksaraylı, Trabzonlu, Samsunlu, İzmirli, Ankaralı, Bursalı, Ahmed, Ali, Rıfat, Şevki, Kemal, Kamiller mi kazanmışdır; yoksa Böğrüdelikli, Gülhasanlı, Sarıpınarlı, Soğuksulu, Taşdeğirmenli, Subaşı, Demirci oğlu Mehmed, Kazancı oğlu Ahmed, Mustafa, Ali, Veliler mi kazanmışdır? Birincilerin bu muvaffakiyetlerimize ne kadar muavenetleri dokunmuşsa şübhesiz ikincilerin de tarihe kayd olunamamış, kimse tarafından kaleme alınmamış, fakat tarihte misli görülmemiş besâlet ve cesâretleri, gayret ve himmetleri sarf olunmuşdur. Türk tarihinde eskiden mukarrebîn, kumandanlar, ümerâ ve vüzerânın kahramanlıklarından bahsolunur ve güya onların, gayret ve himmeti sayesinde elde edilen galebeler parlak cümleler ve ibarelerle tarihe geçirilirdi. O zamanlar öyle idiyse de bugün Türk tarihi öyle yazılmamalı ve o muvaffakiyetlerin asıl âmilleri, kahramanları, [...] tarihimizin en yüce sahifelerine kaydedilerek, bu memleketin asıl sahibleri olan ana evlâdlarının ahfâdına hatıraları menâkıbî-i hikâyeler halinde bildirilmeli köylerde söyletilmelidir. Aynı zamanda o hikâyeleri o menâkıbî ihdâs eden, kahramanların köylerinde tizkâr-ı nâmını bâdî eserler ihdas olunmalıdır. Bu kahramanlarımızın te’yîd-i nâmı için muvâfık çare onların vatani olan köylerde küçük kütübhâneler ihdâs ederek köylülerin anlayabileceği bir lisanla yazılmış eserler ve mütenevvi’ hastalıklara karşı kullanılabilecek levazım-ı ibtidâiyye-i tibbiyyeyi muhtevî ilaç sandıkları ve her bir ilacın da usul ve mikdar-ı isti’mâli ve sâir tafsîlâtını muhtevî küçük kitabçeler vaz’ olunmalıdır. [...] unutmayalım ki memleketimiz kadar aceze ve eytâmı çok olan bir memlekete de dünya yüzünde nâdiren tesâdüf olunur. Şehirlerimizdeki fukara, aceze ve eytâmımızı düşünmek ve muâvenet etmek borçlarımızın üçde birini teşkîl eder ise, köylerdeki aceze ve eytâmımızı düşünmek ve onların muâvenetine şitâb etmek borçlarımızın üçde ikisini teşkîl ettiğinden şübhe yoktur.”, Emine Müeyyed, “Köylerimize Muâvenet Farzdır”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 2-3.

²²⁶ Emine Müeyyed, “Köylerimize Muâvenet Farzdır”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, ss. 2-3.

²²⁷ “İngiltere hükümeti istediği kadar altın, petrol, pırlanta ve sâire tüccarının simsarlığını edebilir, istediği kadar gâsıblara hamilikde devam eder. Fakat yüz binlerce Türk halkı birkaç İngiliz sermayedarının kazancı hatırına esir edilmeyecektir. Evet, bin kere evet Türk esir olamaz, Türk’ün mukadderatı birkaç beyne’l-milel soyguncuların karı uğrunda kurban kesilemez. Görüyoruz ki Avrupa

İşte bu günlerde Türk kadınına düşen bir başka sosyal sorumluluk vazifesi de, Türk erkeğinin destekçisi ve yardımcısı olmaktı. Türk kadını herhangi bir tehlike anında vatanının selameti için birleşmeli, anlaşmalı ve gerekli tedbirleri almalıydı. Bu işlere teşebbüs edecek gönüllü Türk kadını, hakîkaten asrî bir kadın ve bu vatanın hakîkî anası olduğunu ispat edecekti. Türk kadınının vazifelerinden en mühimi hastabakıcılıkta uzmanlaşmak, yaralı askerler için uygun mahaller hazırlamak, yaralıların ihtiyaçlarını karşılayacak derecede tıbbî eğitim görmüş “şefkat hemşiresi” olmaya çalışmak, erkekler savaşa gittiği zaman başkalarına muhtaç olmadan geçimini sağlamak için çeşitli sanatlar elde etmek, postacılık, polislik, tramvay kondüktörlüğü, otomobil şoförlüğü, mağaza ve bakkaliye dükkânlarında tezgâhtarlık gibi, hatta imkânı takdirinde arabacılık, dökümhane işçiliği ve sâir sanatları elde etmeye gayret etmektir. Bir gün yersiz, yurtsuz ve himayesiz Türkleri emperyalist İngilizlerin elinden kurtarma günü gelecekti ve o gün için Türk kadını da yardıma hazır olmalıydı. “Musul Türkündür! Ve Türklük parçalanamaz!”²²⁸

bizi hâlâ anlayamamakta ısrar ediyor ve hâlâ bizi Koreliler, Çinliler, Avusturalyalı vahşilerle bir mikyâs üzerinden ölçüyor. Türkiye'nin istibdad devrinde, re's-i kârimizde korkak ve hodbin hükümdarlar bulunduğu bir devirde ihtimal bu fikir doğru da olmuştur. Çünkü o korkaklar o zamanlar Türk milleti namına her türlü denâeti kabul ederek yalnız kendi tahtlarının bekâsını düşünürlerdi. Fakat bugün iş o raddeden geçmiş, Türkler ya bir olarak, hür ve müstakil olarak yaşamaya, yahud da hür ve müstakil olarak şanla ve şerefle son şahsına kadar çarpışarak ölmeye karar vermiştir. Türk ya müstakil ve bir olarak yaşayacak, yahud o uğurda çarpışacak ve hiçbir kalmayacaktır.”, Seyyah, “Türk Kadını ve Musul”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 19, ss. 2-4.

²²⁸ Seyyah, “Türk Kadını ve Musul”, Âsâr-ı Nisvân, sayı 19, ss. 2-4.

SONUÇ

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'nın ekonomik alanda gerçekleştirdiği hızlı değişim kadınların durumunu da değiştirmiş, aile dışında sosyal hayata katılan kadın, çalışma hayatının da önemli bir parçası haline gelmiştir. Meydana gelen değişiklikler neticesinde önemli sorumluluklar yüklenen kadınlar, durumlarının düzeltilmesini talep etmeye başlamışlardır. Bunun üzerine Avrupa'da kadınların ekonomik, sosyal ve siyasî alanda erkeklerle eşit haklara sahip olması için mücadele eden teşkilatlar ortaya çıkmıştır.

Bu teşkilatların kadın hakları için yaptığı mücadele başarıya ulaşmış ve birçok Avrupa ülkesi kadınlar lehindeki istekleri kabul ederek, kadın erkek eşitliğini sağlayacak hukukî reformları gerçekleştirmiştir. Ücretleri artırılan, çalışma şartları düzeltilen, eğitim hakları tanınan Avrupalı kadınların yaşam kalitesi gün geçtikçe yükselmiştir.

İçlerinde kadınların da bulunduğu Osmanlı aydınları, Batı ülkelerinde yaşanmakta olan kadınlarla ilgili bu gelişmelere ve düzenlemelere kayıtsız kalmamış, imparatorlukta Tanzimat'ın ilanı ile birlikte kadının toplum içindeki statüsü, kamusal alandaki rolü ve kadın hakları gibi konular tartışılmaya başlanmıştır. İmparatorluğu kurtarmak için başlatılan ıslahat hareketleri Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile birlikte yeni bir aşamaya ulaşmış, ancak bu fermanla kadınlar lehine bir değişikliğe yer verilmemiştir. Buna rağmen meydana gelen yenilikçi ortam, daha sonraki günlerde kadınlarla ilgili gelişmelere zemin hazırlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında gelişen Müslüman kadın hareketi başlangıç olarak, kadının bireysel haklarından ziyade toplumsal çıkarların ön plana çıktığı, kadın ve erkeğin birbirinin tamamlayıcısı görüldüğü ve kadının yerinin özellikle ailesinin içinde olduğu gibi aile merkezli feminizmin desteklediği görüşlere sahip bir hareketti. Ancak kadının toplum ve aile içindeki rolünün niteliği ile Osmanlı sosyal yapısındaki cinsiyet düzeni, orta ve üst sınıf Osmanlı

aydınları/feministlerinin 19. yüzyılın ilk yarısında en çok tartıştığı konular olmuştur. Kadının aile içindeki yeri toplum açısından önemli sayılsa bile Osmanlı feministleri, kadının evinin ve ailesinin dışında da önemli bir rol üstlenebileceğini savunuyorlar, kadının özel alandan çıkıp bir şekilde kamusal alana dâhil olmasını talep ediyorlardı.

Tanzimat sonrası Osmanlı toplumuna mensup fertler arasında fikrî gelişmeyi sağlayan okulların açılmasıyla kızlara verilen eğitim imkânları, toplumda aydın bir zümrenin oluşmasını sağlamıştır. Bu aydınlar öncülüğünde kadın ve aile konusunu işleyen, kadın haklarını savunan, kadınların bilinçlendirilmesini amaçlayarak çeşitli konularda bilgi veren yayınlar çıkarılmıştır.

Bu dönemde Osmanlı orta ve üst sınıfından gelen kadınlar, ilk önce yazılarıyla görünür olmaya çalışmışlardır. Basın bu kadınların seslerini duyurmada en etkin rolü oynamış, kadınlar basın aracılığıyla taleplerini ve beklentilerini dile getirerek bir çeşit kamuoyu yaratmaya teşebbüs etmişlerdir. Kadın basın faaliyetleri, Osmanlı kadınının kamusal alana girmesi için toplumun altyapısını hazırlamıştır. II. Meşrutiyet döneminde kadınlarla ilgili yayınların sayısı artarken, kadın haklarını savunan yazılar da fazlalaşmıştır.

Osmanlı Devleti'nde kadın haklarıyla ilgili tartışmaları ve fikrî gelişmeyi sağlayan propaganda ağırlıklı yayınlar genellikle gayrimüslimler tarafından çıkarılmış ve desteklenmiştir. İmparatorlukta, ilk gazete ve dergileri yayınlayan gayrimüslimler, ayrılıkçı faaliyetlerini bu yolla yaygınlaştırırken, çeşitli meselelerde kamuoyu oluşturmaya çalışmışlardır. İmparatorluğu parçalayıp ortadan kaldırmayı amaçlayan Batı menşeli milliyetçi fikirlerin savunulduğu yayınlarda kadınların durumlarının düzeltilmesini isteyen yazılar da yer almıştı. Bu yazılar bazı tartışmalara zemin hazırlarken, kamuoyu da oluşturmuştur. Avrupa basını da bu dönemde Osmanlı'daki kadın meselesi ile ilgili yayınlar yaparak, milliyetçi akımları ve kadın hakları lehindeki gazete ve dergileri desteklemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda dinî nitelikli tarikat ve cemaat bünyesinde oluşturulan kadın teşkilatlarının haricinde ilk defa Tanzimat sonrasında batılı cemiyetlere benzeyen cemiyetler kuran aristokrat ve bürokrat ailelere mensup

Osmanlı entelektüel kadınları, savaş yaralılarına, askerlere, göçmenlere ve kimsesizlere yardım etmeyi amaçlamış, şehirli kadınları çalışmaya teşvik etmiş, toplumda gittikçe artan ahlaksızlığı önleyip kadınların namuslu bir şekilde geçimini temin etmek ve kurslar düzenleyip kadınları eğitmek gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır. Tanzimat sonrası kurulan bu cemiyetler II. Meşrutiyet döneminde sosyal yardım amaçlarının dışındaki faaliyetlerde yer almış ve çeşitlilik göstermişlerdir.

Avrupa’da ve dünyada meydana gelen kadın haklarındaki gelişmeler basın aracılığıyla halka duyurulurken, Osmanlı aydın kadınları tarafından kurulan derneklerin düzenlediği toplantı ve konferanslarla, aynı çatı altında toplanan kadınlara mücadele çağrılarını yaparak Osmanlı kadın hareketinin yaygınlaşmasına hizmet edilmiştir. Okuma-yazma oranının çok düşük olduğu Müslüman kadınlar arasında basında çıkan yazılardan çok, kadın hakları savunucularının kendi aralarında oluşturdukları heyetlerin düzenledikleri toplantılar etkili olmuştur.

Basın, dernekçilik ve hayır hizmeti gibi çeşitli faaliyetlerle hemcinslerinin alanına dâhil olan kadınların tadrîcen karma kamu alanlarına girmeleri de toplum nazarında kabul görmüştür. Böylece Osmanlı entelektüel kadın ve erkeklerin feminizm noktasında verdikleri bu mücadele Osmanlı kadınına siyasal haklar hususunda Osmanlı erkeği ile eşit seviyeye çıkaramasa da, kadınların var olan ve kabul edilen ataerkil toplumdaki yerini değiştirip yükseltmek için önemli bir rol oynamıştır.

II. Meşrutiyet dönemi kadınların millî meselelerin yanı sıra idarî ve siyasî konularla da ilgilendikleri bir dönem olmuştur. Az sayıda olmakla birlikte Jöntürk hareketinin içerisinde yer alan kadınlar daha sonra siyasî faaliyetlerini daha çok İttihad ve Terakkî Cemiyeti ve partilerde sürdürmüş ve ideolojik teşkilatlarda yer almıştır. Bu dönemin Osmanlı kadın hakları savunucuları zor ve zahmetli bir uğraşı başarıyla sürdürmüşler ve Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e uzanan tarihî süreçte kadınlara inkılâplarının gerçekleşmesinde fikrî zeminin hazırlayıcısı olmuşlardır. Kendilerinden sonra gelecek ve Türk toplumsal tarihinin kaderini belirleyecek

hemcinslerine, hafızalardan bilinçli olarak sildirilip unutturulmuşsa da, güçlü bir miras bırakmışlardır.

1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk kadınının sosyal statüsünün düzenlenmesi için harekete geçilmiş, Millî Mücadele yıllarında oluşan milliyetçi ve mücadeleci kadın tipi bu dönemde de devam ettirilmiştir. Ayrıca ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel eğitim ve siyasal hayatına da katkıda bulunan, kalkınmasına hizmet eden fedakâr “Milliyetçi Türk Kadını” anlayışı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmaya konu olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisinin yayınlandığı yıllara tekabül eden erken Cumhuriyet döneminde, Batı medeniyeti içerisinde yer alacak ve Türk toplumunu değiştirecek “asrî kadın”ın, sosyal hayatta yer almasını sağlayacak birtakım inkılâplar yapılmıştır. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisât Kanunu'nun kabulü, 1925'te kılık kıyafet alanındaki düzenlemeler, 1926'da Medenî Kanun'un kabulü, şeriat uygulamalarının kaldırılması gibi inkılâpların hayata geçirilmesi ile Türk kadının hayatında sınırlı da olsa bir değişim yaşanmıştır.

Bu çalışma, bir erken Cumhuriyet dönemi kadın dergisi²²⁹ olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'ni formatı, karakteristik özellikleri, yayın felsefesi, yazar kadrosu, içeriği, haberleri ve makalaları ile bir bütün olarak değerlendirecek, tarihsel bağlamı içerisinde dergi hakkında detaylı ve doğru bir fikir sunmayı amaçlamıştır. Bu çalışmada ayrıca, derginin detaylı analizi ile elde edilen bilgiler ışığında imparatorluktan cumhuriyete geçiş sürecinde Türk/Kemalist kadın algısının dergide nasıl ortaya çıktığı ve bu süreçteki feminist söylemler ile bu söylemin en önemli enstrümanı olan “kadının tederîsi ve terakkîsi” kavramının nasıl yorumlandığı gibi sorulara da cevap aranmıştır.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, kadrosu tamamen kadınlardan oluşup 26 Ocak 1925 ve Kasım 1926 tarihleri arasında İstanbul'da 28 sayı olarak yayınlanmış bir

²²⁹ Yayın tarihi itibarıyla bir Cumhuriyet dergisi gibi görünen *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*; genel tutumu, stili ve yazar kadrosuyla daha çok son dönem Osmanlı kadın dergilerinin özelliklerini taşımaktadır.

kadın dergisiydi. Derginin yayınlandığı imparatorluktan ulus devlete geçiş döneminde yükselen Türkçülük cereyanları ve okurlardan bu yönde gelen yoğun ısrarlara karşılık veren idare heyeti, *Âsâr-ı Nisvân* dergisinin adını *Kadın Yazıları* olarak değiştirmiş, dergi 21. sayısından itibaren *Kadın Yazıları* ismiyle yayınlanmıştır. İstikrarlı bir yayın politikasına sahip olan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın hedef kitlesi, her ne kadar kapak sayfalarında “millî aile mecmûası” yazsa da, her kesimden, her yaştan ve Türkiye'nin her yerinden seslerini duyuracakları asrîleşmekte olan ve asrîleşmek isteyen Türk kızları ve kadınlarıydı. Derginin içeriği tamamen kadınlara mahsus konulardan oluşuyor, dergi muharrirleri ve idare heyeti okurlarına hitap edeceği zaman “kârie (kadın okuyucu)” kelimesini tercih ediyordu.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'nın imtiyaz sahibi ve mesul müdürü Fevziye Abdürreşid, aynı zamanda derginin başyazarlarındandı. Babası Kazan Türklerinden İbrahim Abdürreşid'in 1924'te Topkapı civarında yaptırdığı ilkokulun müdüreliliğini de yapmış bir eğitimci olan Fevziye Abdürreşid, derginin en önemli yayın felsefesi olan kadın eğitimi konusundaki yazılarıyla ön plana çıkmıştı. Kızkardeşi Kadriye Abdürreşid de derginin yazar kadrosundandı. O da ailesi ile birlikte Berlin'deyken aldığı müzik eğitimi sayesinde İstanbul'da özel müzik öğretmenliği yapıyor, aynı zamanda musiki ve ailede müzik eğitimi konularında dergide makaleler yazıyordu. Aristokrat veya bürokrat bir aileye mensup değillerdi. Ancak Ruslara karşı direnen ve neredeyse tüm dünyayı gezen seyyah ve pan-İslamcı bir eylem adamı olan babalarının ilmî ve manevî desteğiyle çıkardıkları dergi, kadın edebiyat ve matbûat hayatında bir boşluğu doldurmuş, yabancı memleketlerin kadın meselelerinin, kadın haklarının ve eğitim sistemlerinin tartışıldığı makaleleriyle Türk kadınına dünyanın kapılarını açmıştı. Radikal İslamcı bir babanın kızları olmalarına rağmen *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nda radikal söylemlere yer verilmemiş, kadının eğitimi ve gelişimi ile sosyal hayata katılımı noktasında İslamî yaşam ile modernite uzlaştırılmıştır

Türkiye'deki kadın edebiyatının sönüklüğünden yola çıkan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*'nın ilk amacı, bu alandaki boşluğu doldurmaktır. Eğitime

muhtaç Türk kadınının, ilmî ve hayâtî ihtiyaçlarını karşılayacak, cehaletini giderecek ve onlara rehberlik edecek eserlere ihtiyacı vardı. Genç ve tecrübesiz ev hanımlarını yetiştirip onları cumhuriyet ideolojisi nezdinde “ideal” kılmak için dergide en geniş bölüm idâre-i beytiyye, terbiye-i etfâl, kadın sağlığı, ev tabâbeti, dikiş, dekorasyon, âdâb-ı muâşeret, âile muâşereti ve terbiye-i rûhiyye gibi konulara ayrılmıştı.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları, iyi bir anne ve iyi bir ev hanımı yetiştirebilmek için kadın eğitiminde reformun gerekliliğini savunmuş ve kadının eğitimi yoluyla terakkîsini kendisine vazife edinmişti. Bir milleti gelişmişlik ve medeniyet seviyesine ulaştıracak olan eğitimdi. Gelişmişlik ve medeniyet toplumun bütün fertlerinde zuhur ederse bir toplum medenî ve gelişmiş sayılabilirdi. Bu sebepten dolayı, “nesil yetiştirici” rolü açısından öncelikle Türk kadının eğitimi şarttı. Dergide sıkça üzerinde durulan bu rol modelden yola çıkılarak, İttihat ve Terakkî feminizminin en önemli enstrümanı olan “kadın eğitimi”nin, aynı misyonla cumhuriyetçi/Kemalist feminizminde de devam ettiğini söylemek herhalde yanlış olmaz.

Yine bu bağlamda, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda kız okullarının sayısının artırılması ve kız okullarının müfredatlarının idâre-i beytiyye derslerini içerecek şekilde yeniden düzenlemesi hususunda Maârif Vekâleti’ne önerilerde bulunulmuştu.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nda, “asrî kadın” olmanın ilk adımının “insan olduğunu idrak etmek”, ikinci adımının ise “bir meslek sahibi olmak” olduğu belirtilmişti. Giyinip süslenip çarşıya gitmekle asrî kadın olunmuyor, okuma-yazma öğrenip çalışma hayatına atılarak kimseye muhtaç olmadan yaşamını sürdürmekle asrî kadın olunuyordu. Türk milletinin yıllarca yaşadığı savaşımlardan sonra ortaya çıkan insan gücü açığı, kadınların çalışma hayatına dâhil olmasıyla kapatılabilirdi. Çağdaşlık bunu öngörüyordu. Kadının mesai hayatına katılımı, siyasî hak talebini de beraberinde getirecekti. İşte cumhuriyetçi (erkek egemen) ideolojinin çekindiği nokta da buydu: Ya kadınların daha fazla talepleri olursa?

Milliyetçi/cumhuriyetçi feminizm söylemlerinden biri ve belki de en önemlisi olan asrî Türk kadınının “nesil yetiştiriciliği” rolü, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*

sayfalarında en çok bahsi geçen kavramlardan birisiydi. “Asrî vâlide” olmayı isteyen her kadının çocuk sağlığından ve çocuk pedagojisinden anlaması gerekiyordu. Asrî Türk kadını sağlam vücutlu, yüksek ruhlu, sarsılmaz karakterli, çalışkan, vazifesinas ve fedakâr vatandaşlar yetiştirmeliydi, bunun için de çocuk eğitimi ve ahlâkı hususunda kendini yetiştirmeliydi.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları ayrıca, Cumhuriyetin ilk yıllarında kamusal alanda daha fazla görünür olmaya başlayan Türk kadınının ictimai, iktisadî ve hukukî alanlar ile çalışma hayatındaki hak talebini, Cumhuriyet yönetimine duyurmayı en önemli vazifelerinden biri addetmişti. Cumhuriyet’in Türk kadınına tanıdığı hakların hayata geçirilmesini de kendine hedef olarak belirlemişti.

Asrî Türk kadını hem aile bütçesine dikkat etmeli hem de ülke ekonomisine katkı sağlamalı, milliyetçi feminist söylemin kendisine yüklediği “ideal kadın” rolünün hakkını vermeliydi. Kadınları aile bütçesinin muhafazası ve millî iktisat konularında bilinçlendirmek ve aydınlatmak maksadıyla makaleler yayınlanmış ve millî sermaye ile üretilen yerli mallarının kullanımını teşvik etmek için bunların ilânlarına yer verilmişti.

Türk kadını Avrupa’da ve dünyanın çeşitli yerlerinde kadın hakları ve hukuku alanında meydana gelen gelişmelerden uzak tutmak istemeyen *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* dergisi, her sayısında farklı milletlerin kadınlık meselelerinden bahsederek okurlarını bu alanda da aydınlatmayı hedeflemişti. Yurtiçinden ve yurtdışından başarılı kadınların haberlerini okurlarına sunan dergi, bu başarılı örneklerin Türk kadını açısından teşvik edici olmasını arzu etmişti.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları’nın diğer bir amacı, Millî Mücadele yıllarında cephe Türk erkeği ile birlikte vatan savunmasında bulunmuş ve cephe gerisinde de eşinin yokluğunu hissettirmeyerek kendi geçimini sağlayabilmiş asrî Türk kadını, yardım organizasyonları ve diğer sosyal sorumluluk projeleri içinde yer alması için bilinçlendirmektir. Bunun için, dergi sayfalarında Hilâl-i Ahmer, Hilâl-i Ahdar ve Tayyare Cemiyeti gibi derneklerin haber ve ilânlarına yer verilmişti.

İmparatorluk mirası üzerine inşa edilmeye çalışılan ulus devlete geçiş sürecinde yayınlanan *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, görünüş ve içerik açısından değerlendirildiğinde gayet Avrupaî tarzı –kullanılan eski alfabe hâricinde– ve milliyetçi tavrıyla gündemdeki tartışmalara mahal vermeden bu yeni cumhuriyetçi/milliyetçi ideolojinin söylemlerini destekler gibi görünmektedir. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nın yayınlandığı 1925-1926 yılları arasındaki dönem dikkate alınacak olursa, Şeyh Said Ayaklanması’nın neticesinde kabul edilen Takrir-i Sükûn Yasası ile muhalefet susturulmuş ve irtica içerikli müesseselere ve yayınlara yasak getirilmişti. *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları* idare heyeti de böyle bir ortamda iktidar ve ideolojinin söylemine ters düşmeden; “siyasî” nitelikli bir dergi olmaksızın, asrî Türk kadınının tenvîr ve terakkîsi vasıtasıyla Türk toplumunun eski itibarını kazanmasına hizmet etme felsefesinde ciddi bir dergi olmayı tercih etmiştir.

Sonuç olarak, *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*, yayınlandığı dönemin kadın algısına, kadın meselelerine, kadınca söylemlerine ve kadın ilgi alanlarına ışık tutmaktadır. Dergi içeriğine bakıldığında, o dönemin kadınlarının, siyasî istikrarsızlığa ve muhalefete karşı uygulanan baskı ile sansüre rağmen dünyada ve ülkelerinde varolan feminizm²³⁰ olgusundan ve kadın sorunlarından bîhaber olmadıkları, “asrîleşmek” ve “ideal kadın”a ulaşmak için çaba gösterdikleri görülmektedir.

Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları dergisinin yazar ve okurlarının bakış açısıyla döneminin kadın sosyal ve entelektüel tarihini bir nebze olsun aydınlatmayı amaçlamış bu çalışma, erken Cumhuriyet dönemi kadını ve sosyal hayatını incelemek isteyen tarihçiler için iyi bir kaynak olacaktır. Ayrıca bu çalışma, yalnızca on küsur yıldır mevcut olup çok az sayıda bulunan eski harfli kadın süreli yayını çalışmaları arasına girerek bu alandaki boşluğun bir kısmını doldurmaya matuftur.

²³⁰ *Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları*’nda “feminizm” kelimesi tercihen kullanılmamış, bu kelimenin yerine “kadınlık meselesi” kavramı telaffuz edilmiştir.

EKLER

EK-1: Metin İçinde Kullanılan Makalelerin Transkripsiyonu

Sayı: 1

Sayfa: 1-3

HAYATIMIZ

Kadınların hayatı, küre-i arzın hiçbir kıtasında ve hiçbir zaman veya asırda hâl-i tabîi üzere cereyân ettiğini iddiâ edecek bir kadın farz edemem.

Zaten bu müsbet bir davadır ve münâkaşaya ihtiyâç bile yoktur. Zîrâ bu mesele öyle bir bâriz-i hakîkatdır ki, mülâhaza ve muhâkemesine mâlik olan bir ferdin bunda tereddüd etmesi gayr-i vâridir.

Evvelâ “Kadınlar, erkeklere nisbeten fıtraten ve tab‘an zayıfdırlar.” Bu bir kânûn-ı lâ-yetegayyerdır. Sâniyen, malûmdur ki insan tab‘an zâlim ve cebbârdır. Mâdem ki insan tab‘an zâlimdir, cebbârdır; demek insanların fıtraten ve tab‘an zayıf kısmına karşı kavî kısmının zulmetmesi de inkârı gayr-ı mümkün bir hakîkatdır.

Şu hâlde, kadınlar hakkında idâre-i kelâm edileceği zaman, evvelâ kadınların asırlardan beri ve binlerce seneler imtidâdınca erkeklerin zulümlerine marûz bulunduklarını der-hâtır etmek ve ona göre söz söylemek îcâb eder.

Hâkezâ, kadınlar âleminin bir ufak kitlesini yâhud birkaç müstesnâlarını alıp da onların iyi ve kötülüklerini bütün âlem-i nisvâna isnâd ederek beyân-ı fikir etmek de büyük bir hatâdır.

Bizim her işimizde olduğu gibi, “kadınlar meselesi” nâmını taşıyan meselede de, efkâr-ı umûmiyemizin ve husûsen matbûâtımızın birtakım fazla coşkunculuklarına kapıldıklarını görüyoruz. Bazıları Türk âlem-i nisvânına numûne olarak Avrupa’nın en kibâr âilelerinden misâller getiriyorlar; lordlar, kontlar ve sâir aristokratlar ve milyonlar, hayatından dem vuruyorlar. Muhâfazakârlarımız da coşkunculukda

muhâliflerinden geri kalmıyorlar, beş yüz binden fazla bir Türk nüfûsuna mâlik İstanbul âleminde, envâ‘-ı ilcâât zarûretle, kim bilir nasıl bir hayatın ve kimlerin günâhının cezâsını çekerek ve yirminci asrın hürriyet velvellerinin manâsını kemâ-hüve idrâk edemeyerek, ellerine geçen fırsattan istifâde ümîdiyle, şehrimizin kozmopolit mahallelerinin tesîrleri netîcesinde, kendilerini hatâ yollara kapdırmış, nihâyet birkaç yüz kadının seyyiâtını bütün Türk âlem-i nisvânına isnâd etmek derecesinde mübâlağaya varıyorlar. Bazen düşünmeden pak ve nezîh muhadderâtın haysiyetini rencîde edecek bir lisân kullanmak derecesinde itidâllerini kaybediyorlar.

Bir kere dünyanın inkilâblar geçirmiş diğer memleketlerini ve o memleketlerin kadınlarının geçirmiş olduğu inkilâbları hâtırımıza getirelim, târih sahîfelerinde biraz taharriyâtta bulunalım. Sonra da asırlardan beri dolab arkasında, kafesler içinde yaşamış ahvâl-i âlem ve târih-i nisvândan bî-haber memleketimizin âlem-i nisvânını gözümüzün önüne getirelim. Bir de hürriyetin manâsını anlamayarak, hürriyeti, malını medheden câhil tezgâhdâr gibi ayyuka çıkararak, lüzûmundan fazla ballandıran bir nev‘ muharrirlerimizin âlem-i nisvânımıza telkîn ettikleri birtakım münâsebetsiz teşvîkâtını ve uçurdukları, sabun köpüğü balonlarını nazar-ı itibâra alalım.

İnkilâblar geçirmiş, diğer milletlerin târihinden bî-haber hürriyet kelimesinin medlûlüne gayr-ı vâkıf ve hürriyetden nasıl istifâde edileceğini düşünememiş, câhil birkaç Türk kadınının tatlı hülyâlara kapılmasına bakıp da nezîh Türk kadınlığına hücûm etmeyelim. Cümlemizce malûmdur ki Türk kadınına şimdiye kadar âlet-i müdâfaa-i ilmiyye bahşolunamamıştır. Binâen-aleyh o, tecâvûze mütehammil değildir. Türk kadınlığı hele hayat mübârezesine hazırlanamamış, kendi hakkını ve kendi nefsinin himâye edecek bir istidâda vâsıl olmamıştır. Çünkü bu güne kadar, ona hakîkî yolları gösterecek eserler, rehberlik vazîfesini îfâ edecek kitablarda takdîm olunmamıştır.

İşte şu hâlleri düşünürsek uhdemize terettüb eden vazîfe-i mukaddese-i milliye ve vataniyyenin de neden ibâret olduğunu açıkça görürüz.

Bâlâda arz ettiğim vazîfe-i mukaddeseyi dâimâ itirâf ettiğimden, âkıbet âcizâne şu “Âsâr-ı Nisvân” mecmûasını neşretmekle vatanıma ve hemşîrelerime karşı hissettiğim borcu ödemeye karâr vererek bu ağır yükün altına girdim. Mesleğimin ciddiyetini ve vazîfemin ağırlığını itirâf etmekle berâber, son nefesime kadar gayret ve metânetle çalışmayı iltizâm etdim.

Bizde ve ale'l-umûm dünyanın her tarafında kadınlara bir unsur-ı tâlî nazarıyla yüksekten bakmak âdet-i müstekrehesi mevcûddur.

Hâlbuki her bir nokta-i arzda, kadın memleketin ruhu ve milletin hayatıdır. Her bir âile, her bir memleketin en büyük bir uzvu ve en ibtidâî bir teşkilâtıdır. Bir memleketin ibtidâ-yı teşekkülünde tasavvur olunabilecek nezâretlerin esâslarını yine âile derûnunda arayabiliriz. Bir memleketin kemâl ve zevâlî onun üç vekâletinin terakkiyât veya tedenniyâtına merbûtdur.

Eğer bir memleketin mâliye, dâhiliye ve maârif vekâletleri matlûb mikdârda muvaffakiyetle çalışırlarsa, o memleketde esbâb-ı terakkî temîn olunmuştur demektir. Hâkezâ bir âilede de bu üç vekâleti der-uhde eden kadın, âilenin en mühim uzvudur. Eğer o, bu üç mühim vekâleti muvaffakiyetle sevk ederse âilesi müreffeh olur. Bir hânenin umûr-ı dâhiliyesi şübhesizdir ki o kadının mahâret ve kudretiyle mütenâsibdir. Hâkezâ hânenin vâridâtına göre ihtiyâcât-ı beytiyyeyi idâre etmek, vâridât ve masârif beynindeki muvâzeneti hüsn-i idâre etmek bir kadının vazîfesidir. Evlâdlarını evvelâ peder ve vâlidelerine sâdık, sâniyen millet ve vatanına hâdim mühim bir unsur olarak yetiştirmek, ahlâkını ve istidâdını ıslâh ve tervîc etmek gibi en mühim âile vazîfeleri yalnız o kadının yed-i dirâyetine tevdi' olunmuş mühim vazîfelerdir. Binâen-aleyh mecmûamızın tutacağı meslek de Türk kadınlığına şu üç mühim meselede âcizâne muâvenet etmekden ibâret olacaktır.

Milletini ve vatanını seven hemşîrelerimizden, bize zahîr olacak pek çoklarının zuhûrundan emîniz. Binâen-aleyh avn-ı ilâhî ile mesleğimizde sâbit ve hizmetimizde muvaffak olacağımızı ümîd ederiz.

Fevziye Abdürreşid

Sayı:1

Sayfa: 3-4

EDEBİYÂT-I HÂZIRAMIZDAKİ SÖNÜKLÜĞÜN ESBÂBI

Edebiyatımızın son on senelik târihini süzgeçten geçirirsek, görürüz ki edebiyatımız tedricen fakat muntazaman tedennî etmektedir. Ciddî eserlerin, hayat-ı millîmizden bâhis güzel romanların, ahvâl-i rûhiyyemizi tahlîl eden hikâyelerin; düşündüklerimizi yazıcıların, fenâ düşünce ve hareketlerimizi tenkîd edeceklerin adedi günden güne eksilmektedir. Muharrirlerimiz ciddî eserler yazmaktan imtinâ etdiler, adaptasyon ve tercüme asrı başladı. Türk'e ve Türklüğe âid her şey unutuldu. Her romancımız Paris, Berlin ve Viyana bulvarlarının hoppa eserlerini taklîde, haftada bir roman, günde bir ve hattâ birkaç manâsız hikâyeler yazmayı daha kârlı buldular. Gazetelerimizde günde bir hikâye neşrine başladılar. Bunları kâriilerine nasıl bir tesîr bırakacağını, gazetelerinin nasıl mütâlaa edileceğini ve genç unsurumuzu nereye doğru sürükleyeceğini düşünemediler. Yalnız yazının ucuzluğu, gazetede birkaç sütunun dolması, birkaç gencin güle güle okuyacağı ve bu sûretle gazeteye müşteri celbi düşünüldü.

Bir taraftan selâtûnin saraylarda irtikâb etdikleri rezâletlerden bahsederek mutlakiyet-i idârenin Türk milletine indirdiği ahlâkî darbeleri ta'dâd ve milleti îkaz ile meşgûl olduğumuz hâlde, aynı gazete veya mecmûânın birkaç sahîfe veya birkaç satır ilerisinde, garbın en çirkin sahîfelerinin yaldızlı, fakat tedenniyât-ı akliyye ve ahlâkiyyeyi bâis kirlerini, bir eser-i edebî diye matbûâtımızın bâkir sahîfelerine ve milletimizin saf ve nezîh nazar-ı mütâlaasına arz ediyoruz. Bunların hiçbirinden utanmadık, sıkılmadık, ağlamadık... sırtıdık. Netîcede hâl-i hâzırdaki tedenniyât-ı ahlâkiyyemiz meydana çıktı; fakr-ı edebiyât doğdu. Bugün herhangi bir âileye girib kitab raflarını karışdırırsanız görürsünüz, orada on dokuzuncu asrın evâhirinde ve yirminci asrın birinci öşründe münteşir birçok cildler âsâr-ı milliye vardır. Her bir kitab defeâtla ve âilenin mütenevvi' tabakâtı tarafından mütâlaa edilmiştir.

Hâlbuki son vakitlerde intişâr eden âsârdan pek azları bu bâkir âile köşelerine girebildiği gibi, girenleri de büyük bir nefretle çöp sandıklarına fırlatılmış ve onlara verilen paralara acınmıştır. Esbâbını aramaya bile lüzûm hissedilmez. Birinciler her

okuyanın ruhunda bir inşirâh hâsıl ettiği hâlde, sonrakiler nefret ve hattâ hacâlet tevîd etmekdedir; bunları bir defa okuyan bir daha okumayı düşünmediği gibi, diğerlerine de tavsiyede mütereddiddir. Hâlbuki eski eserler güzel bir mûsikî parçası gibi hâlâ şevkle okunmakda ve tekrârı girân gelmemekdedir. Netîce itibâriyle halk yavaş yavaş okumakdan ve mütâlaadan vazgeçmekte, mümkün mertebe matbûâtıdan tebâüd etmekde, gazetelerin yalnız havâdis kısmı, mecmûaların yalnız ilmî makâleleri, romanların da yalnız millî olanları ve bunların nedretine mebnî ekseriyetle pek azı okunmaktadır.

Bu hâller düşünülür ise matbûât cemiyetimizin ne maksadla teessüs ettiği, ne ile meşgûl olduğu ve bu meseleleri düşünmeyi kimlere terk ettiği câ-yi suâl olmaktadır.

Bizde bir âdet vardır, her şeyi hükûmetden bekleriz yâhud kânûna ve nizâma mutâbakatını der-pîş ederiz. Hiçbir gün olmamıştır, ki biz kendi başımıza şu fenâlığımızı terk edelim yâhud şu iyiliği yapalım da diğerlere rehber olalım dememişizdir. Aynı zamanda hükûmetin de hiçbir emrini tamam manâsı ile îfâ etmeyi ve hükûmetin maksad-ı hayır-hâhânesini de hüsn-i isti‘mâli düşünmemişizdir.

Eğer hükûmet bir ahlâkî sansür vaz‘ etse idi efrâd-ı kalemden yüzlercemiz, bunun yersizliğinden, Avrupa’nın hiçbir tarafında böyle kânûnların mevcûd olmadığından bahseder ve bî-çâre hükûmetimizi Ali Sâib Bey’in meşûm meselesinde olduğu gibi, bazı fazla tecâvüzlere marûz bırakır ve hattâ irticâ ile de itham ederdik. Mecmûamızın mesleği siyâsî olmadığından Ali Sâib Bey’in lâihasından bahsetmek fikrinde değil isek de, sağlam ve halûk bir millet yetiştirmek vazîfesiyle muvazzaf olduğunu unuttuğuna hiçbir vecihle imkân veremediğimiz hükûmetimizin de, bu hâlimizi nazar-ı ehemmiyetle tahlîl ve tedkîk edeceğine ümîd ederiz.

Söz sırası, eğer bizim seviyemizde olan milletlerin edebiyâtını aylarca karıştırsak, matbûâtımızdaki kadar tereddidiyat-ı ahlâka hâdim yazılara tesâdüf edemeyiz; zîrâ oralarda erbâb-ı kalem yalnız kazancını düşünerek yazmaz ve vatandaşlarını ahlâk-ı hasene ile tezyîn etmek vazîfe-i vicdâniyesiyle muvazzaf

olduklarını dâimâ mukırdılar. Hattâ matbûâta hürriyet-nâme verilmiş olan en müterakkî İsveç, Norveç, Japonya ve Amerika gibi memâlikde bile Fransa'nın ve husûsen Paris'in “ bulvar” edebiyâtına tesâdüf olunamaz; çünkü kalemlerini böyle saçma yazılarla lekelemeye tenezzül edecek ehl-i kalem oralarda yoktur. Sû-i ahlâkı bâis olacak eserlerin neşrinde kânûnen bir mahzûr görülüb görülmemesi oralarda kimsenin hâtırına bile gelmemiştir. Çünkü onlarda herkes söylediği ve yazdığı sözlerden yalnız kânûnen değil vicdânen dahî mesûldür. Binâen-aleyh milletin edebiyâtına, ahlâksızlığa hâdim eserler ihdâ etmekden dâimâ kendini men' etmek iktidârını hâizdirler.

Memleketimizin bir inkilâb devri yaşamakta olduğu ve binâen-aleyh her bir emir takarrür edinceye kadar tabîi süprüntü nev'inden şeyler de ortaya fırlatılacağı malûmdur. Fakat vatanına müfid olmak isteyen ehl-i kalem, böylelerine müstehakk oldukları mahalli göstermekde ve kârilerin gözünü açmakda tereddüd etmemelidirler. Bu vazîfe-i mukaddese îfâ edilmeyib sükûtda devâm edildikçe, asrımızın ehl-i kalemi Türk edebiyâtının zevâline hizmet etmiş addolunabilir; böyle mesâilde sükût ayn-ı cürümdür.

Ayazpaşa, 2 Kânun-ı Sâni [1]925

E.M.R.

Sayı:1

Sayfa: 16

MODA ŞUÛNU

Paris'te Son Modalar:

Bu sene Paris salonlarının ekserisinde şifon, velvet ve sâir ince kumaşlardan kürklerle mezc ederek yapılmış elbiseler nazar-ı dikkati celb etmektedir. Kullanılan kürkler miyânında beyaz renklileri daha çok müsta'meldir. Bazen de iki türlü renkdeki kürkler birbirine karıştırılarak elbiselerin tezeyyün olduğu görülüyor.

Salonlar için gündüz elbiselerinde kollar kısa ise de dekolteler oldukça darlaşmış ve yalnız boyun açıktır. Gece elbiselerinde renkler (bleu de saxe) koyuca

mâî karanfil ve anber renkler üzerine o, renklere mutâbık şifon kumaşları gümüşî renkte dalgalarla tezyîn etmek pek modadır.

Sokak elbiselerinde siyah, kahve ve lâciverd renklere çokça tesâdüf olunmaktadır.

Bluzlar en çok maroken yâhud ağır krepdöşinden (crepe de chine) ma'mûldür. Kollar oldukça dar, yakaların ekserîsi kapalıdır. Bluzlar etekliğin üzerinden giyilir ve uzundur. Kolların ağızları ekseriyetle geniş ve beyaz iş ile müzeyyendir.

Eteklerin koyu renkli ve muhtelif santraşlı kumaşlardan i'mâli son modadır.

Bolero ve ceketlerin ufak örneklerle müzeyyen ve etekliklerden daha açık renklileri makbûldür. Ayakkabılarda topuklar oldukça alçalmış ise de, uçları hâlâ uzun ve incedir.

*

Bu seneki modanın tuhaflıklarından biri de çorab lastiklerine ceb dikmekdir. Bu küçük cebler ayna, pudra kutusu ve pudra ile sâir küçük tuvalet levâzımı vaz' etmeye mahsûsdur.

*

Paltolar en son moda güderiden ma'mûldür. Bazıları da diğer yünlü kumaşlardan olub yaka, ceb ve kollarında güderi tezyînât görülmektedir.

ŞUÛN-I NİSVÂN

Hindistan'da Kadınlara Mahsûs Dârülfünûn:

Aliger beldesinde nisvâna mahsûs dârülfünûn şubeleri mevcûddur: tıbbiye, kabile, hukûk ve sâire. Bu şubelerde birçok münevver ve mütefekkir kadınlar yetişmektedir.

Hindistan Milli Meclisi'nde dahî müntehib üç kadın bulunuyor. Adliye Mahkemesi'nde kadınlardan "Cec" Hanım kâdiyedir. Vilâyâtda belediyye azâları miyânında kesretle müntehib kadın azâların bulunduğu malûmdur.

Vaktiyle bunlara âid ayrı ayrı malûmât arz olunacağını kaviyyen ümîd ederiz.

*

Evlâdının adedi çok olan Paris civârı âilelerine mahsûs (Cognacq-Jay) mükâfâtını tevzî' etmeyi Fransız Akademisi karâr vermiştir. Bu mükâfâtı alacak âileler iki kısma tefrîk olunmuştur. Birinci sınıf mükâfât 25 bin, ikinci sınıf da 10 bin Frank'tır.

Birinci sınıf mükâfâta nâil olanlar miyânında 15-16 ber-hayat evlâda mâlik olan âilelerin isimleri görüldüğü gibi, ikinci sınıf mükâfâta nâil olanlar miyânında 7,8 ve 9 ber-hayat evlâda mâlik olanlar oldukça müteaddiddir.

*

Lota Sverd Müdâfaa Cemiyeti

Finlandiya kadınları kendi miyânlarında bu nâm ile bir cemiyet tesîs etmişlerdir. Bu cemiyetin el-yevm iki yüz bin azâsı mevcûd olub, cemiyete dâhil olacak kadınların hüsn-i ahlâk ve fazîletine iki zâtın şehâdeti matlûbdur. Bu cemiyete dâhil olan kadınların maksadı, erkek askerle berâber vatanın müdâfaasına vakf-ı nefis etmektir. Lota Sverd ittihâdının en esâs maksadı tenzîh-i ahlâkdır. Bunun efrâdı lekesiz bir hayat ile diğerlerine numûne olmak arzusundadırlar. Bu kadınlara vatan nerede muhtâc ise onlar orada muâvenete hâzırdırlar.

"İkdâm"

Sayı:2

Sayfa: 1-3

HAYATIMIZ

Son günlerimizin yevmî gazetelerini bir gözden geçirirsek her gün çıkan nüshalarının her birisinde denecek derecede âdâb ve terbiyemizin nevâkısından bâhis sûtûnlar dolusu makâlelere tesâdüf ederiz.

Bu makâlelerin ekserîsi memleketimizin fecr-i müstakbeli olan gençlerimizi ve vatan-ı mukaddesin ruhu, nisvânımızı dil-gîr edecek bir ruhdadır.

Bana kalırsa, bu nev‘ topdan muâhezelerde matbûât-ı yevmiyyemiz, ihtimâl bir dereceye kadar haklı bile olsa da, biraz mevsimsiz hüçûm etmektedir.

Bu meseleyi halledebilmek için biraz geriye ircâ‘-ı nazar etmek isterim.

Malûmdur ki bugünün unsurunu yetiştiren vâlidelerin ekserîsi, zaman-ı sâbıkda akıl, vicdân ve îmanın kabûl edemeyeceği şerâit tahtında memleketin en hücrâ ve uzak köşelerinden getirdilmiş, saraylarda, konaklarda ve harem dâirelerine verilmiş “saray terbiyesi” görmüş bî-çârelerdir. Ana ve baba muhabbet ve şefkatinden mahrûm, saray ve harem entrikaları içinde ömürlerini geçirmiş bu vâlidelerin vatana ihdâ ettiği efrâd-ı milletin bu kadarcıkla kaldığına hayret etmelidir.

Binâen-aleyh seyyiât-ı hâzıramızdan dolayı yalnız gençlerimizi ve onlara lâzım mikdârda terbiye vermeğe muvaffak olamayan vâlidelerimizi nâfile yere muâheze etmeyelim ve mâzinin seyyiâtını ortaya döküb nevâkısımızı âleme ifşâ etmekle de bir kâr elde edemeyiz demek istiyorum. Zîrâ asırlardan beri kanımıza karışmış ve tabîat-ı sâniye hükmüne girmiş kirlerimizi her gün bir daha karıştırsak, yalnız midemizi bulandırır ve netîce itibâriyle bir şey elde edemeyiz. Böyle kana karışmış nesilden nesile intikâl etmiş ahlâk-ı mezmûmemizin vücûdunu bugün cümlemiz ikrâr etsek bile bununla mesele hallolunamaz. Yalnız, biz bu tereddidiyatımızdan kurtulmak için ne yapmak lâzım olduğunu düşünmekle kendimizi vazîfedâr edersek ve düşündüklerimizi söylersek bu belâdan kurtulabiliriz.

Malûmdur ki bir milletin istikbâli vâlidelerin elindedir. Vâlideler iyi evlâd yetiştirmeye muvaffak olurlarsa, millet mesûd olur, terbiyede ihmâl ederlerse yetiştirecekleri çocuklardan kendileri de millet ve devlet de mutazarrır olur.

Şu hâlde her şeyden mukaddem kız mekteblerimizin tekmîline istikbâlde bir Alman veya Japon kadını kadar vatan-perver, müdebbir ve muktedir vâlideler yetiştirecek bir hâle gelmelerine sarf-ı himmet etmeliyiz.

Bu yolda ilk atacağımız adım da kız mekteblerimizin müdür, muallime ve mürebbiyelerinin, onlara tevdi' olunan milletin emânetini takdîr edebilmelerine, vazîfelerinden tamâmen haberdâr, usûl-i terbiye ve ilm-i terbiyede tecrübe-dâde ve vazîfelerine âşık ve her bir fedâkârlığa âmâde olmaları düşünölmelidir. Husûsen muallim ve müdürlerin intihâb ve tayîninde maârif müdürleri ve sâir erkân-ı maârifimiz pek müteyakkız bulunmalıdırlar. Kız mekteblerinin kürsülerinde müstehakk olmayan bir zâtın bulunmasına vicdân-ı vatan hiçbir vakit râzı olamaz ve himâye-gerdelere buralarda hiçbir vecihle meydan verilmeyeceğini ümîd ederiz. Zîrâ bu kürsüler vatanın temel taşlarını ihzâr eden, mukaddes analarımızı yetiştirmekle mükellef birer makâm-ı muallâ-yı muhteremdirler ki orada yalnız bâlâdaki evsâf ile mevsûf üstâdlar istikbâlimizin saâdetini tenmîh etmekle meşgûl olabilirler.

Eğer rûfekâ-yı muhtereme-i yevmiyyemiz azâsı bu hakda beyân-ı fikir etmek iltifâtında bulunsa idiler, milletin amîk şükrânına nâil olacaklarında şübheye mahal kalmazdı.

Bir vakitler İstanbul'da küşâd ettiğim husûsî bir mektebimin devâmı esnâsında mütenevvi' tetebbuâtında bulunmuşdum. Husûsen bazı garb ulemâsı tarafından milletimizin istidâd-ı fitrîsi hakkında söylenen hezeyânların ne derecede muvâfık-ı hakikat olduğunu anlamaya çalışmışdım. Hâkezâ Almanya'da ve Rusya'da bulunduğum uzun müddetler zarfında her iki memleketde birkaç mekteb müdür ve muallimleri ile kesb-i ülfet ederek mektepleri ziyâret ettiğim gibi Rusya'nın bazı hükûmet mekteblerinde ve husûsî muallimliklerde de bulunarak aynı tedkîkatıma devâm etmişdim. Bugün uzun tecrübelerimin netîcesi olarak diyebilirim ki Türk milleti istidâd-ı ilmî meselesinde diğer milletlerden hiçbir cihetde aşağı değildir; yalnız mekteblerimizin hâlâ bir sistem intihâb edemeyişleri ve Maârif Vekâletimizin matlûb-ı usûl-ı terbiyeye vusûlde bazı bir teehhürlere uğraması, tedrîsâtımızın müsmir netîcelere vâsıl olamayışına sebep olmaktadır.

Fikrimce terbiye-i ibtidâiyyeden itibâren bütün merhâle-i tedrisâtımız millî hattâ bir dereceye kadar taassubât ve an'anât-ı milliyemizi himâye esâsına mübtenî olmalıdır. Gördüğüm tecrübelerden sonra, gençler millî ruhda terbiye olunmadıkça, matlûbumuza muvâfık semereler istihsâl etmek bize güç olacağında şübhem kalmamıştır. Muallime ve mürebbiyelerin bu husûsda her nev' şiddet ve sebâtları pek ve pek müfid netîcelere verebilir.

Muallime ve mürebbiyeler talebenin zihnine, istikbâlin ağır mesûliyeti boyunlarına yüklü olduğunu, onların fedâkârlığıyla vatanın ve milletin istikbâli kurtarılabilirliğini ilkâ etmelidirler. Şâkirdleri fedâkârlığa, vatana hizmet etmek hissine âşık olmaya ihzâr etmelidirler. Vatani sevmek, vatani tanımak, vatandaşlara hürmet etmek nedir, vatan nedir ve neresidir, gibi meseleleri pek açık bir lisânla dâimâ tekrâr etmelidirler.

Biz de mâziden kalma pek fenâ bir ahlâk vardır ki o da pek dar hodbinliğimizdir.

Meselâ pek çoklarımız vatan-perverlikden bahseder; Hâlbuki bu mezkûr "vatan-perver"lerin İstanbul'da yaşayabilmek için buldukları en mahfî bir âlet müdâfaasıdır. Bunlar indinde vatana hizmet, evvelâ kendi refâh ve istirahatlarını temîn etmenin çârelerini ihzâr edib, yumuşak bir külah kaymak yerleşdikleri sıcak köşede oturub etrâfa itâle-i lisân etmek ve her bir muhâlifinin hamiyetsizliğinden dem urmaktır.

Bu makûle vatandaşlarımız indinde "vatan" kelimesinin manâsı İstanbul ve civârı, demektir. Bunlarca; evlâdlarına Avrupa usûlü terbiye vermek, dâimâ modaya muvâfık elbise giyebilmek, süslenmek ve boyanmak da bir nev' vatanî muvaffakiyettir.

Hâlbuki asıl vatanımız, memleketimizin canı ve bedeni olan Anadolu tamamen mensî ve gûyâ üvey evlâd, onu düşünen ve oraya gitmeye heves eden, orada teskîn-i ruh etmek isteyen kaç gence tesâdüf edebiliriz. Biz İstanbulluların bu fenâ halkından

pek çok Anadolu vatandaşlarımız da hisse kapmaktadırlar. Bunlardan bazılarının ana ve baba muhabbetini bile söndürmüştür.

Onların da pek mühim bir kısmı tahsîllerini ikmâl edince İstanbul'da kalıp geçinmenin çârelerini aramaktadırlar. Meselâ dârü'l-muallimâtımızın, tıbbiyemizin ve sâir mekteblerimizin her sene çıkardığı talebeden pek çoğu ve hattâ cümlesi desek de hatâ olmaz, İstanbul'da kalmanın çârelerini bulmak için ötekinin berikinin elini öpmek tenezzülünde bulunuyorlar. Hâlbuki Anadolu'nun ıssız ve hücrâ köşelerinde binlerce vatandaşlarımız hasta, yüzlerle mekteblerimiz, milyonlarca talebemiz muallimsiz, zirâat müdüriyetleri rehbersiz.

İşte o hücrâ ve çıplak köşelere atılan gençler, vatanın o ıssız bucaklarında nûr-ı irfân, derde dermân ve fukarâyâ umrân bahşedecek olursa onların vatan-perverliklerine inanmak îcâb eder. Zîrâ insanı böyle fedâkârlıklara yalnız aşk-ı vatan sevk eder. Yoksa kirli Anadolu'nun kolacısı yok, boyacısı yok,istirâhat ve tenezzüh mahalleri mefkûd, diyerek bakılırsa, tabîidir ki ne giden Anadolu'ya ve ne de Anadolu oraya giden İstanbul'ya ısınabilir. Biri tuvalet merâklısı diğeri şalvar ve kuşak merâklısı, bu iki yek-diğerine mübâyin ve yek-diğerini anlamak hissinden mahrûm unsurların birleşebilmesi nasıl mümkün olabilir.

İşte bugünkü vâlide ve mürebbiyelerimiz bu hâlleri nazar-ı itibâra alarak, en büyük vazîfelerinin evlâd-ı vatani şu acı hakîkatlere ihzâr etmekde olduğunu, bugünkü küçük hanım veya küçük beylerin, yarın Anadolu'nun en uzak köşelerine giderek vatanının refâh ve saâdeti için çalışmakla muvazzaf olduğuna onların kanâat hâsıl etmesine çalışmak olduğunu idrâk etmeleri lâzımdır.

Her bir Türk genci İstanbul'un güzel havasını sularını ve daha bilmem nelerini düşünmeden evvel Anadolu'nun toprak ve çamur evlerinde inleyen kardaşlarını ve cehâletten bunalan yavrucaklarımızı râh-ı selâmet ve saâdete îsâl etmekle muvazzaf olduğuna kanâat hâsıl etmelidir. Bu hissi ne mekteb ve ne kitab vâlideler kadar ilkâ edemezler. Binâen-aleyh bu mukaddes vazîfeyi îfâ etmek yalnız vâlidelerin

uhdesindedir; bu vazîfenin ihmâl olunması, istikbâlimizi felâkete sürüklemek demektir.

Ümîd ederiz ki vâlidelerimiz bu hakîkati idrâk ederler; evlâdlarını vatan uğrunda fedâ-yı hayata kadar her bir nev' vatan-perverliğe âmâde bir ruhda terbiye ederler. Yalnız böyle bir terbiye görmüş evlâdların sâyesinde vatan da istikbâlini ebediyyen temîn etmiş ve târihî tesâdüflere bağlı bir hayattan da kurtulmuş olur.

Fevziye Abdürreşid

Sayı:2

Sayfa: 6

HÜDA HANIM ŞİRÂVÎ

El-Kahire'de muhadderât-ı İslam'a münâsib Mısır kadınları miyânında teâlî nisvân için fedâkârlıkda bulunarak gâyet büyük hizmetler göstermekde olan bu kadın hakîkaten vücûduyla iftihâr olunur bir sîmâdır.

Mısır nisvânına her husûsda rehberlik ederek büyük cemiyetlerde hitâbet eder. Nutuklar îrâd eder, kadınlara mahsûs mecmûalarda makâleler yazar, Mısır Millet Meclisi'ne lâyiha ve arızalar takdîm etmek sûretiyle hukûk-ı nisâyı müdâfaa eder. Kavlen fi'len âdâb-ı nisvâna her cihetden rehberlik eder ve bazen memleketin alâkadâr olduğu en mühim meselelerde bile husûsî nutuk îrâd ederek, Mısır nisvânını vatan-ı menâfiinden ve millet hukûkundan haberdâr eder. Ümîd ederiz ki bu büyük hemşîremiz kendi vatanında muhadderât-ı İslam'a göstermekde olduğu hidemâtiyle umûm şark kadınlarına ve bi'l-hassa bugünkü bizim İstanbul kadınlarımıza da bir numûne olsun.

Sayı:2

Sayfa: 6-7

ALMANYA'DA KIZ TERBİYESİ

Alman Kız Yuvasının Çalışdırma Cemiyeti

Eskiden Alman milleti kızların terbiye-i ictimâiyyesini temîn için mektebi bade'l-ikmâl pansiyonlara verirlerdi. Bu pansiyonlarda salon terbiye-i ictimâiyye ve

âdâb-ı muâşeretî öğretilir, mekteplerde istihsâl ettikleri derslerden bi'l-hassa sanâi-i nefîse ve medeniyet târihlerini hayat-ı ictimâiyyede sûret-i tatbîk ve istifâdelerini temîn etmek üzere, bunların terakkî ve tenmiyesine çalışırdı ki esâs maksad hanım kızları vâlidelerinin arzu ve maksadlarına binâen hayat-ı ictimâiyyeye bu sûretle hazırlamakdan ibâret idi.

Fakat bugünkü ebeveyninin fikirlerini geçirdikleri ağır imtihan devreleri değiştirmiştir. El-yevm onlar kızları için bundan daha istifâdeli ve daha serî ve hayat-ı ameliyyeye müsteid tahsîl ve terbiye istemektedirler. Kızların tahsîl ve terbiyesinden amelî sûretde istifâdelerini temîn edecek tekâmüllerini ve aynı zamanda kısa bir müddetde meslek sâhibi olmalarını talep ediyorlar.

Bu ihtiyâc-ı ictimâîyi nazar-ı itibâra alan Doktor (Friedrich Tesimer) talimât-ı İncil'e müstenid "kızlar yurdu" nâmıyla mektepler küşâd etmiştir ki bu Alman kadınlığı hayatında yeni bir adımdır.

Bu mekteplerin programları kadınları kadınlık vazâifinde terakkî ettirmek, kadınlık sahasındaki ihtiyâc ve kusûrları doldurmakdır. Mektebin gâyesi: köyde, şehirde hukûk-ı medeniyyesine hakkıyla vâkıf ve sâhib, halk cemiyetlerinde müfîd ve malûmâtlı, sâhib-i iktidâr âilede vâlide, zevcine muâvine ve müşâvirelik edebilecek bir derecede tahsîl ve terbiye görmüş amelî hayata her an hâzır ve mütedeyyin bir Alman kadını yetiştirmekdir. Bu sûretle hayat-ı ictimâiyyede kadının mevkiini yükseltmek ve onu hükûmete, millete, âilesine müfîd bir unsur olarak terbiye ve tekâmül ettirmekdir.

Çünkü bugün hayat-ı ictimâiyyeye atılacak her bir Alman kadın ve kızı, eskiden iktifâ edebildiği salon terbiye ve eğlenceleriyle, hayattan istifâde edemeyeceğini bi-hakkın idrâk etmiş ve amelî bir hayata, hayatın ağırlıklarına göğüs gerecek bir tarzda terbiye ve tahsîle muhtâc olduğunu bi't-tecrûbe anlamıştır.

1922 senesi Teşrin-i Sâni'sinde (Eisenach) şehrinde tesîs olunan ilk "Kız Yuvası Çalıştırma Cemiyeti" hep bu ihtiyâçlardan tevellüd etmiş müesseselerdir.

Bu [elif]. D.T. Çalışdırma cemiyetleri el-yevm terbiye-i resmiyye cemiyeti, Katolik usûl talîm ve terbiye pansiyonlarıyla tevhîd edilmiştir. Yani programları ve hedefleri birdir.

Bu cemiyetler ile talimât-ı İnciliyye müesseselerinin usûl-ı terbiye ve evlerde hemşîrelik nâm şubeleri (Magdeburg) şehrinde küşâd edilmiştir. Hepsinde gâye yukarıda zikrettiğimiz esâslara müsteniddir ki aynı zamanda ihtiyâc veyâhud diğer bir mâni dolayısıyla kesb-i ihtisâsda geç kalan ve vaktiyle mektebe devâm edemeyen talebelere her türlü muâvenetde bulunarak teshîlât ibrâz etmek bu cemiyetlerin cümle-i vezâifindendir.

Bu amelî mektebler ebeveynin arzu ve ihtiyâclarına binâen küşâd olunduğu gibi, tadrîsâtta dahî onların bütün arzu ve yardımlarını nazar-ı itibâra aldığından itimâd ve emniyetlerini kazanmıştır ve birçok müesseseler ile hedef ve gâyesini, programını tevhîde çalışmaktadır.

K. [ayın].

Sayı:3

Sayfa: 1-2

HAYATIMIZ

Şübhe yokdur ki hayattan esâs maksad tekâmül-i ictimâiyyâtdır. Efrâdın ehemmiyeti ise, yalnız cemiyetleri teşkîl etmelerindedir. Bir milletin tekâmülü onun efrâdının tekâmülüyle kâimdir. İctimâiyyâtın yegâne maksad ve hedefi, milletlerin tesîs-i kuvvet ve temîn-i hayat etmelerine matûf olduğundan, bir milletin derece-i tekâmülü o milletin umûmen efrâdında görülen terakkiyât ve muvaffakiyâtla mukâyese olunarak takdîr ve tahmîn olunur.

Aynı zamanda efrâd-ı millet miyânında kiberâ-yı ricâl-i devletin vücûdu ne kadar mübrem ve elzem ise, en âdî bir ferdin de vücûdu pek kıymetdârdır. Zîrâ bir âilede olduğu gibi, bir millet âilesinde de her bir ferdin kendi mevkii ve kıymeti vardır.

Bu sebebe mebnî âsâr-ı kadîmede milletlerin heyet-i mecmûası bir binâyâ ve bazen de bir vücûda teşbîh olunmuştur. Binânın temeli, tavanı, duvarı, kapı ve pencere ve hattâ ufak tefek kapı sürmeleri ve sâiresi kendi yerinde lâzım ve fenâ da olsa vücûdu bir ehemmiyeti hâizdir.

Binânın âdî bir taşı yerinden oynarsa, onun hüsn ve etrâdını zâil eder. Artık temel taşı oynarsa, düşünmeli ki o hâne ne hâle gelir. Ahvâl-i hâzıramızı düşünürken, bâlâdaki misâlin bize pek mühim dersler verebilecek ve bizi pek büyük mülâhazalara sevk edecek bir mâhiyeti hâiz olduğunu görürüz.

Bugün biz, iki büyük harbdan çıkmış, milyonlar kaybetmiş, kâşaneleri virânelere dönmüş, hayata, refâha, ilmen ve mâlen terakkiyâta susamış, nüfûsca tezâyüd etmeye, hayat için havaya muhtâc olmak derecesinde, mecbûr bir hâldeyiz.

Binâen-aleyh bizim en küçük ve en ehemmiyetsiz addolunan bir ferdimiz bile, bizim için pek kıymetdârdır. Husûsen binâ-ı millîmizin temel taşı vazîfesini îfâ eden nısf-ı nahîfimizin kıymeti bizce pek büyüktür.

Binâen-aleyh, azâ-yı milletimizden ister kadın ve ister erkek bazı bir efrâdının, fedâ olunuvermesine hiçbir vecihle kâil olmamaklığımız îcâb eder.

Çinliler yumurtanın çürüğünü de atmazlarmış ve ondan bir nev' tatlı yaparlarmış; nasıl olur da biz insanları atabiliriz. Bu, oturduğumuz binânın bazı aksâm-ı mühimmesini, beğenmeyib söküb atmaya benzer.

Birkaç vakitden beri matbûât sütunlarında, bir takım ahvâl-i merdûde ve sukût-ı ahlâk mübtelâsı hemşîrelerimiz ve gençlerimiz hakkında fazlaca tecâvüzlere ve onların ıslâh-ı hâline çâreler arayacak yerde, onları kangren olmuş bir cüz-i uzuv gibi kesib atmayı tavsiye eden makâlelere tesâdüf olunuyor.

Onların bu hâli, ihtimal muvakkat bir sekerâtı bizi de dil-hûn ediyor. Fakat biz onların vücûd-ı milletden kesilib atılması tarafdârı değiliz; biz, evvelâ, o hasta eczâ-

yı uzvumuzu tedâvî etmenin çârelerini düşünmeyi daha muvâfık buluyoruz. Bir uzvun cüzî bir kangren alâmeti göstermesiyle onu kesmeye, koparıp atmaya yeltenmek ictimâî tabâbet ve cerrahlıktan bî-haber olduğumuzu isbât eder. Biz o eczâ-yı uzvumuzu içimize alarak salâh-ı hâl etmelerine çalışmalı ve her ferdini milletimiz için müfîd bir yolda istihdâm etmeye, yani milleti kendi iktidâr ve hâlleri derecesinde müfîd olmalarına çâreler ihzâr etmeliyiz.

İnsanların kusûrlarını saymak pek kolaydır; fakat kusûrları görmek ve tadâd etmekle iş bitmez; belki de bizi yalnız maksaddan uzaklaştırır ve ittihâd yerine iftirâk tevlîd ederek, yaşamakta olduğumuz milliyet asrında mümkün olduğu kadar kuvvetimizi tezyîde muhtâc bir devrimizde kuvvetimizin tenâkusunu bâdî olabilir.

Şu sebebe mebnî, tereddidiyât-ı ahlâkiyye mübtelâsı birâder ve hemşîrelerimizin bugünkü hâllerine bakıp da onları kendimizden tebîd edeceğimize, takrîb ve tatyîb etmenin çârelerini aramaya başlamalı ve teşhîs-i emrâz ile îcâb eden ilâcları ihzâr etmenin çârelerini düşünmeliyiz. Biz, Çinliler gibi dört yüz milyonlu değiliz ki, mühim bir kitlemizi muhitimizden tebîd etmekden göreceğimiz zarar gayr-ı mahsûs kalsın. Bi'l-hassa tereddidiyât-ı ahlâkiyyeye düşmüş bir Türk kadını kurtarabilmek, bizim için müstakbelde birkaç Türkü arttırmak demektir. Binâen-aleyh, eğer milletin hastalığa uğramamış eczâ-yı bedenini teşkîl edenlerimiz ve hükûmet-i cumhûriyyemiz, felâket-zede kadınlarımızın ıslâh-ı hâl etmelerine ve kendi hâllerine muvâfık, millet için müfîd bir hâlde yaşayabilmelerine çâreler ihzâr etmeye teşebbüs edersek, pek büyük bir hizmet-i vataniyye îfâ etmiş olmaz mıyız?

Şübhe yokdur ki bugün düşdükleri mezbeleden kurtulmak isteyen, kesb-i salâh etmenin çârelerini düşünen birçok felâket-zedeler vardır.

Zaten birçok küberâ ve ricâl-i mühimmenin tercüme-i hâllerini okurken görürüz, birçokları bin türlü zillet ve sefâhat âlemlerini gördükden ve geçirdikden sonra mütenebbih olmuşlar ve büyük mevkilere kadar suûd ederek milletlerine büyük fâideler getirmişlerdir. Tövbe etmek pek büyük bir nimettir. Tövbe edebilmek de, ıslâh-ı hâl için birinci adımdır. Bizim vazîfemiz, dalâlet ve sefâhat hayatına dalmış

hemşîrelerimizi hayat-ı hakîkîye, îade ederek onları müfîd olarak yaşamaya teşvîk ve cezbetmeye çalışmak olmalıdır.

Fevziye Abdürreşid

TEŞEKKÜR-İ ALENÎ

Şehrimizde ve dışarıda münteşir müteaddid rüfekâ-yı kirâm, ve ehibbâmızın tebrîklerine, temenniyâtına ayrı ayrı teşekkür sahîfelerimizin adem-i müsâadesine mebnî teveccühât ve temenniyât-ı hasenelerine mazhar olduğumuz bi'l-cümle rufekâ-yı muhtereme ve ehibbâmıza beyân-ı teşekkür eder ve böyle samîmî iltifâtlara nâiliyetimizden dolayı kendimizi bahtiyâr addederiz.

Heyet-i Tahrîriyye

Sayı: 3

Sayfa: 2-5

AMERİKALI KADINLAR NASIL BİR ZEVCE VE VÂLİDEDİRLER?

İngiltere'nin kadın hayatıyla iştigâl eden pek meşhûr muharrirlerden (Miss Rebeca West), Amerika'ya seyahâti esnâsında Amerika kadınlığı âleminden istihsâl ettiği intibâatını tamam bir ev kadını nokta-i nazarından ber-vech-i zîr hülâsa ediyor. Mûmâ-ileyhânın ciddî ve hayatî nokta-i nazarlardan kadınlık hakkında yazdığı daha birkaç eserlerini elde edeceğimizden yakında kârielerimize takdîm arzusundayız.

Amerika'ya son seyahâtinden avdet etdikden sonra rüfekâmdan biriyle görüşürken, Amerika kadınları hakkında birkaç suâllere marûz kaldım. Ez-cümle “Amerika muharrirlerinden birçoklarının dediği gibi, Amerika kadınları bir iyi vâlide olmakdan ziyâde bir zevcedirler, dedikleri doğru mudur?” denmiş idi.

Mesâhibimin bu suâline kısa bir cevâb vermek mümkün değildi, binâen-aleyh ben meseleyi esâsından tahlîl etmeyi muvâfık gördüm.

Her ne kadar Amerikalılar aynı İngiliz-Sakson ırkına mensûb bir millet iseler de, onların hayata olan nazarlari, esâsından İngilizlerin nazarına muhâlifdir. Biz

İngilizler ekseriyâ hayatî mesâilimizi âdât ve an'anâtımıza ibtinâen hallettiğimiz hâlde, Amerikalılar her şeyde mantık ve prensibi ileri sürmekte ve ale'l-husûs âile umûruna âid mesâilde nezâhet-i ahlâkiyye esâslarına müstenid prensibler üzerinden yürümektedirler.

Eğer dikkat eder iseniz görürsünüz ki biz İngilizler'in yazdığımız eser, düşünce ve sâireler dâimâ müstakîm-i tabîi ve an'anevî bir ruhda cereyân etmektedir.

Bu sebebe mebnî İngiliz âsâr-ı edebiyesi Amerika'da fazla hüsn-i kabûl görmemektedir; çünkü orada an'anelerin yerini mantık ve prensib işgâl etmiştir.

Bana kalırsa, yeni dünyanın İngilizler'e bahsettiği en büyük fâide, İngiliz-Sakson ırkının mühim bir kısmını an'anevî hayatdan mantıkî hayata sevk etmesidir.

Aynı ırka mensûb ve aynı lisânla mütekellim bu iki milleti yek-diğerinden tefrîk eden sevâik-i târihiyyeyi karıştıracak olur isek, emînim ki bunda en büyük âmil yine prensib ve an'ane cereyânlarını görürüz.

Tezevvüc meselesi, İngiltere ve Latin ırkına mensûb Fransa, İtalya ve sâir memleketlerde gâyet kadîm âdât üzerine müsteniddir.

Ale'l-umûm Avrupa memleketlerinde vahdet-i zevce meselesine o kadar büyük ehemmiyet verilmez, yalnız tezevvücün dâimî olmasına ve âilede dünyaya gelen evlâda emîn bir melce tedârik olunmasına ehemmiyet verilir. Yani zevce ve zevce beynindeki nikâhın hiçbir vecihle fesh olunmamasına dikkat olunur. Ve beynlerinde müşâreket-i hayat mümkün olmadığı takdîrde, her birinin bir tarafda her nev' tereddiyât-ı ahlâkiyyeyi müceb harekâtda bulunmasına o kadar büyük ehemmiyet verilmez. Bu maksada mebnîdir ki Avrupa'da ekseriyetle âile reîslerine yani erkeklere daha büyük hukûk ve ihtiyârât bahş olunmuş ve kadınların pek çok hakkı zevcelerinin eline tevdi' olunmuştur.

Malûmdur ki Avrupa’da çocuklar sinn-i bülûğa erdikden sonra da pek çok zamanlar ebeveynin taht-ı murâkabe ve itâatinde bulunmak mecbûriyetindedirler. Fikrime göre bu âdât ve an‘anât dahî aynı esâslara müsteniddir.

Amerikalılar’ın tezevvüde en ziyâde itinâ etdikleri nokta, vahdet-i tezevvücü matlûb, ahlâkî ve mantıkî bir sûretde idâme etmeye çalışmak ile berâber, herhangi taraftan bunu ihlâl eden bir hareket zuhûr ettiği vakit taraf-ı muhâlifin talak talebinde haklı olmasıdır.

Bu sebebe mebnî her bir Amerikalı zevc ve zevce teşrîk-i hayat ettiği refîkinin her bir arzusunu aklî ve mantıkî esâslara istinâden îfâya çalışmayı en mukaddes vazîfesi addeder; zîrâ insanları yek-diğerine en ziyâde rabt eden vesîleler, mâ-beynlerindeki muâmelât-ı mutekâbilelerin mütesâvî ve mantıkî olmasıdır.

Amerikalı vâlideler çocuklarına verdikleri terbiyelerde mantika istinâd eden usûlû tercîh etmişlerdir. Onlar çocuklarını gençliğinden itibâren müstekillen harekete, kendi ihtiyârını hüsn-i isti‘mâle sevk ederler; fakat irâde ve ihtiyârını hüsn-i isti‘mâl edemeyen çocuklara vesâyet etmekde de katiyyen kusûr etmezler.

Bir sinn-i muayyene geldiği hâlde kendini idâreden âciz çocukların istidâdsızlığına hükmolunduğu gibi böyle çocuğun ebeveyninin de evlâd terbiyesine muktedir olmadığına hükmolunur.

Talak meselesi Amerika’da olduğu kadar hiçbir memleketde kesb-i ciddiyet etmemişdir dense hatâ olmaz zannındayım. Aynı zamanda talak Amerikalılar miyânında pek âdî mesâilden olmak derecesine gelmiştir.

Meselâ Chicago gazetelerinin birinde şuûn miyânında şu satırlar nazar-ı dikkatimi celb etmişti:

“Madam filan oldukça kuvvetli bir sese mâlik olduğundan, birkaç sene Fransa’da ihtisâsını ikmâl arzusundadır. Binâen-aleyh zevci böyle uzun bir müddet

işinden ayrılarak Fransa’da kalamayacağından talaka karâr vermişlerdir. Mösyö ve madam filanlar, imkânı takdîrinde, madamın ikmâl-i tahsîlini müteâkib tecdîd-i nikâh etmek fikrindedirler.”

Bu hayret-efzâ bir karâr, bir İngiliz veya Fransız âilesinden sudûru hiçbir vecihle mümkün değildir böyle fikir ve hareketde bulunan bir âileye Avrupa’da iyi bir nazarla bakılmayacağına emînîm; fakat Amerikalılar böyle şeylere pek tabîî nazarıyla bakıyorlar. Çünkü onlar “Zevc ve zevce beyninde sadâkat-i bedenîyye ve rûhiyye tamamen muncelî olamayacak ise, o nikâhın hiç hükmü yoktur.” diyorlar.

Amerika gençleri yirmi bir yaşına geldikleri günden itibâren tezevvüc meselesinde tamâmen muhtârdırlar ve ebeveynlerinin hiçbir nev’ vesâyetine tâbi değillerdir. Bununla berâber Amerika’da mahfî tezevvüclere Avrupa’da olduğu gibi pek çok tesâdüf olunmaktadır. Bunun sebebini soruşdurduysam da kimse bana bir cevâb veremedi, ama benim anlayışına göre Amerikalılar’ın kanına yerleşmiş tuhafılık ve herkesden temâyüz etmek hisleri burada da kendini ibrâz etmektedir. Binâen-aleyh bu yalnız bir nev’ spordur.

Bâlâdaki sözlerimden Amerikalı gençlerin başıboş, büsbütün yularsız bir nev’ gençlik olarak anlaşılmasını hiç arzu etmem.

Amerika’da tezevvüc edecek gençler bu karârlarını ebeveynlerine ihbâr ederek onların muvâfakatlarını istihsâle tesîs etmek istedikleri yeni hayatın rüesâ-yı âilenin zîr-i cenâhına kabûl olunmasını ricâ etmeyi pek güzel bilirler. Ve bunu gâyet büyük bir itinâ ile îfâ ederler. Bu usûllere tamâmen riâyet olunmasa bile, Fransa veya İngiltere’de olduğu gibi bunu bir gürültü addedecek ebeveyne tesâdüf olunmaz demek isterim.

Bâlâdaki sözlerimden mühim bir netîce ihrâc etmek mümkündür:

Amerika’da zevc ve zevcenin yek-diğerine karşı olan vezâîfi, zevcelerin çocuklarına karşı olan vezâîf-i mâderânesine nisbeten daha esâslı ve daha sıkıdır.

Binâen-aleyh Amerikalı kadınlar “Bir mâder olmakdan ziyâde bir zevcedirler.” dense de hatâ değildir zannederim. Amerikalı kadınların bir vâlîde olmakdan ziyâde bir zevce olmayı tercîh etmelerinden de bahs etmek istiyorum.

Malûmdur ki bugün Amerika’da herkes iktisâd, iktisâd diye aklını oynatmıştır.

Her şeyden istifâde, her mümkün olan iktisâda riâyât etmek artık ifrâtı bile geçmiştir.

Bir genç çift bugün küçük bir odada idâre-i hayat edebildiği hâlde âilelerinde üçüncü vüçûdun meydana gelmesiyle masrafları iki kat tezâyüd eder. İlâveten Amerikalı kızların ekserîsi âilelerine birer muayyen ve zahîr olmak için tahsîllerini ikmâl eder etmez amelî bir hayata atıldıklarından, Amerikalı zevceler çocuk terbiyesi ve ev idâresi gibi işlerde oldukça geri kalmışlardır. Binâen-aleyh orta hâlli genç âilelerde bir çocuğun tevellüdü, bir hizmetçi veyâhud bir mütehasıs mürebbiye ihtiyâç gösterir. Bugün Amerika’da hizmetçi veya mürebbiye saklayabilmek için ona âzende haftada, 35 veya 45 lira vermek îcâb etmektedir ki netîcede âilenin bütün hesâbâtı, bütçesi alt üst olur.

Böyle birçok sebebler Amerikalı kadınları iyi bir vâlîde olmak nimetinden mahrûm etmektedir.

Fakat benim muhâkemelerimin şehirlere âid olduğunu nazarınızdan dûr tutmamanızı ricâ ederim. Amerika’nın “Amerika ruhundan uzak, hücrâ köşelerindeki hayatın Avrupa’ya oldukça daha çok müşâbeheti vardır. Meselâ oralarda bir talak meselesi bütün vilâyeti velveye düşürecek derecede Avrupa-vârîdir. Bu hakda birçok misâllere tesâdüf etdim.

Amerikalı kadınların biraz da menfî taraflarından bahsetmek isterim: Amerika şehirlerindeki asrî tekemmülât-ı medeniyye o derecede kemâle vâsıl olmuştur ki bugün her kadın oturduğu yerinde, elektrikli matbah odasında, yemeğini ihzâr eder, bulaşığını elini dokundurmadan yıkar ve kurular, odalarını bir musluğu çevirmekle ısıtır ve banyosunda her istediği dakikada fıkır fıkır kaynayan su bulabilir. İki sâniye

zarfında toplanma masasını kurar, eli altındaki buz kutusundan suyunu ve sâir soğuk yemeklerini çıkarır koyar ve her bir yemek işi bitmiş olur. Hâkezâ kukla evi gibi ve fazla bir kediye yer bulunmayacak kadar dar, yağlı boyalı, cicili bicili evini birkaç dakika zarfında elektrikli bez ve süpürge ile temizler. Ev işleri böyle kolay olduğu hâlde, Amerikalı kadınlarda el işleri ve sâir ev idâresine âid işler ile iştigâl etmek o kadar şuyû‘ olmamıştır. Amerika kadınlarını en ziyâde meşgûl eden, güzel ve lezzetli yemek ihzâr etmek, güzel ve şık giyinmek, para kazanmak, zevclerinin işlerine yardım etmektir ki bunların ekserîsi âile hayatında matlûb olan kadınlık hislerinin en güzel cihetlerini yavaş yavaş ortadan kaldırarak, kadınları erkekleştirmekde, erkek-vârî bir hayata sevk etmektedir. Zannıma kalırsa bu tarz hayat netîcede müfîd olmak ihtimâli olsa bile şu‘[û]riyet-i nisviyyenin zevâline sebep olmakda ve iki cins beynindeki güzel mübâyenete büyük darbe indirmektedir. Binâen-aleyh Amerika kadınları bugün bir vâlide olmakdan ziyâde bir zevcedirler; fakat böyle devâm ederse pek yakın istikbâlde bir zevce olmakdan ziyâde bir arkadaş, yâhud bir kumpanyon (şerîk) olacaklardır. O zamanın tezevvücü de kim bilir nasıl bir manâ ifâde edecektir.

Mütercimi: Emine. M. R.

Sayı:3

Sayfa: 5-7

TAHSÎL-İ İBTİDÂÎ DEVRESİNDEKİ ETFÂL HAKKINDA BİR MÜTÂLAA

Çocukların ahlâkına dikkat edilecek ve âdetlerini tesbît edecek fırsatlardan en mühimi ibtidâî tahsîl devresinde bulundukları zamandır.

Ekser çocuklar, bu devrede pek büyük tebeddüllere uğrarlar. Bazı birleri muallim ve muallimelerin, yâhud mekteb âleminde istihşâl ettikleri ilk intibân tesîriyle birden bire uslanırlar; bazıları ebeveyninin tesîrinden tebâüd ederek kendi başlarına hareket etmeye meylederler, bir kısmı da mektebin derslerinden ziyâde orada tesâdüf ettikleri arkadaşların, oyunların tenevvüünden hoşlanır ve onun için mektebi severler. Bir takımları da mekteb âlemine duhûllerinden itibâren bir türlü ısınamazlar, bir çâresini bulub mektebden savuşmanın yâhud sevmedikleri bir

müderresin dersinde bulunmamanın çârelerini ararlar ve daha böyle bir takım hâllere tesâdüf olunur ki tadâd ile bitmez.

Bu hâlleri bir kere derince düşünerek, çocuklarımızın mektebe girdikten sonra hâsıl olan böyle müsbet veya menfî tezâhürâtını tahlîl etmek her bir vâlide veya pederin vazîfesidir zannındayım.

Fikrime kalırsa çocukları evvelâ mektebe ısındırmaya çalışmalıdır. Bu meselede en mühim hizmet muallim ve muallimelere terettüb eder. Muallime ve muallimler çocukların ilk senesinde onlara mümkün mertebe dost olmaya, mekteb âlemini çocuğa sevdirmeye çalışmalı ve aynı zamanda çocukların fazla çapkınlarını nesâih-i mülâyime ile uslandırmaya ve ebeveynine icrâ-yı tesîr etmeleri hakkında ayda bir veya iki defa tenbîhâtta bulunmalıdırlar. Fakat ebeveyn de çocuğu mektebden soğudacak ruhda sözlerden ihtirâz etmek şartıyla çocuğa nasîhatde bulunmalı. Fazla uslu çocukları da biraz canlandırmaya çalışmak yine muallim ve muallimelere terettüb eden vezâîfdendir. Mürebbîler çocukları sıkılamaya ayrıca ihtimâm etmelidirler.

Şu ilk hatveyi müteâkib talebe miyânında fazla gürültücü veyâhud lüzûmundan ziyâde sükûti çocuklar kalmazsa, o zaman talebeye her şeyi anlatmak ve her bir istediğimizi yaptırmak daha kolay olur fikrindeyim. Bu devrede ebeveynin dikkat ve ihtimâm edeceği mesele-i mühimme, muallim ve şâkird arasında muhabbeti bâdî olacak ruhda telkînâtta bulunmaktır. Kezâ çocuğun her günkü derslerini takîb ederek verilen dersleri vaktinde ihzâr etmesine, vakitli yatıp vakitli kalkmasına, kitab ve defterlerinin intizâmına, vakt-i muayyeninde sokak ve bahçede oynadıktan sonra, derse oturacağı zaman el ve yüzünün yıkanmasına, mekteb hayatı hakkında her hafta bir defa olsun ebeveynine malûmât vermesine ve haftada bir iki saat mekteb arkadaşlarından birkaçını hânesine kabûl etmeye, yâhud onların hânesini ziyârete delâlet etmelidir. Bu nev' husûsî mülâkâtlar ve hâne dâhilinde usluca oturub kalkmalar, çocukların yabancılara karşı muâmeleye alışmasına pek büyük yardımı vardır. Birinci sene-i tahsîlde bulunan çocuklarda itinâ olunacak noktalarından biri de düşündüklerini evde ve mektebde saklamadan söyletmeye alıştırmaktır. En büyük

hatâlarımız, çocuklarımıza şu devirde hürriyet-i kelâm bahşetmemekliğimizden neşet etmiştir. Bu sinde fikrini söylemekden ictinâb eden bir çocuk, kendi nevâkısını anlamaya başladığı zaman, artık tamâmen sükûtî yâhud yalancı olur.

Bu devredeki çocuklara dürüş muâmele hiçbir vecihle afvolunamaz; ne muallimler ne de ebeveyn bu devrede çocukları dövmek gibi âdetlerden son derece ictinâb etmelidirler. Geçen gün bildiğim, küçük bir çocuk bana şöyle bir şey anlatıyordu: “Ben bizim el işi muallimesini artık hiç sevmiyorum; o benim elime ağaçla vurdu. Üç günden beri parmağım ağrıyor. Potinimi giyerken ablam yardım ediyor.” dedi. Sebebini sordum.

“Ben biraz haylazlık etdim de onun için [v]urdu.”

Ya, gördün mü, sen haylazlık etmemeliydin muallimen seni durub dururken dövmemiş.

Ama haylazlık eden çocukların dayak acısı haylazlık etmedikleri vakitte de devâm ederse, sonra ben onu nasıl severim.

... muallimleri sen her vakit sevmelisin, onlar sana ilim öğrediyorlar, senin iyi olmanı istiyorlar.” dedim. Fakat çocuğun sîmâsında adem-i muvâfakat eseri gördüm, “Ben öyle gaddâr muallimeye nasıl muhabbet edeyim.” der gibi oldu ve birkaç gün sonra çocuğun el işi dersine ehemmiyet vermek istemediğini işitdim.

Bu mesâil-i mühimme gözümün önünde bazen bir resm-i geçid yapar ve kendi kendime derim:

“Her bir mektebde okuyan çocukların ebeveyninden bir heyet-i müşâvere teşkîl edilse, muallim ve muallimelerle haftada yâhud ayda bir defa toplanıp her bir çocuk hakkında, her bir sınıf ve grub hakkında mübâdele-i efkârda bulunsalar, mektebin veremediği programının hâricinde olan mesâile mürebbî ve velîlerin nazar-ı dikkatini

celbetseler, velîler de muallimlerin talîm ve terbiye mesâilinde gösterdikleri bazı ihmâlleri işâre ederek, fikirlerini beyân etseler, acabâ nasıl olurdu.”

Çünkü böyle velîler heyeti nâmıyla Avrupa’nın birçok memleketlerinde meşveret ve murâkabe cemiyetleri mevcûddur. Amerika’nın küçük kazâlarında ve köylerinde bu vazîfeye mahsûs bir heyet-i ihtiyâriyye vardır ki aynı zamanda bunların reîslerine bir nev’ fahrî müfettişlik vazîfesi de bahşolunmuşdur.

Zannedersem bizim mekâtib-i ibtidâiyyemizde de böyle bir meşveret komitelerine ihtiyâç vardır ve hüsn-i isti’mâl olunursa, Maârif Vekâletimize pek çok muâvenetleri dokunacaktır. Bizde her şeyde olduğu gibi bu komitelerde de hemen mübâlağa edeceklerimiz de pek çok olacağından Maârif Vekâlet-i Muhterememiz komitelerin hukûk ve ihtiyârlarının hudûdunu da tayîn ederek muallimleri de onların bu tecâvüzlerinden masûn ederse, tabîidir ki bundan etfâl fevka’l-âde istifâde ederler.

Amerika mekâtib-i ibtidâiyyesinden birinde tanıdığım muallime mezkûr heyetin programını isteyerek bir mektub yazdım, eğer irsâl lütfunda bulunurlarsa, an-garîb “Âsâr-ı Nisvân” sütunlarında mufasssalan bahsedeceğimi va’d ederim.

Adana: Şubat 7, 1341

Emine bint-i Râgıb

Sayı:4

Sayfa:1-2

TÜRK KADINLARININ NAZAR-I ŞEFKATİNE

Harb-i Umûmî ve Balkan Harbi’nin bize bıraktığı şeyn ve lekeyi son cihâd-ı millimiz ile silmeye muvaffak olduğumuz gibi, Lozan Sulh Muâhede-nâmesi’yle de, düşman çizmeleri altında ezilerek mahv u nâbud olmaya mahkûm olan yarım milyon vatandaşlarımızın canlarını kurtardık. Sakarya ve Dumlupınar meydanlarında gösterdiğimiz iktidâr-ı askerîmizi Lozan meydan-ı siyâsetindeki ictihâdâtımızla tetvîc etdik.

Fakat bugüne kadar yapılan fedâkârlıklar hep hükûmet hesâbına, hep hazînemizin zâten boşalmış kesesine istinâden yapıldı ve hâlâ da bütçemizin en mübrem ihtiyaçlarından kesib an‘anevî düşmanlarımızın elinden kurtardığımız yarım milyonluk bir kitle-i azîmeyi âğuş-ı vatana basmakda ve mümkün olanın hepsini yaparak onların terfîhi için sarf-ı gayret edilmektedir.

Lâkin böyle azîm mikdârda bir nüfusun yalnız hükûmetin muzâheretiyle iskân ve ta‘yîş olunabilmesi âdetâ imkân hâricindedir. Böyle bir mühim meseleyi yalnız hükûmet ve Hilâl-i Ahmer’e terk edib, milletin bir yabancı gibi seyirci kalması, hiçbir vecihle tecvîz olunamayacak bir günâhdır.

Bugün Yunanistan bize nisbeten daha zengin olduğu hâlde, bütün garb agniyâsından dilenmekte ve bütün “Medenî” Avrupa “İslam ve Türk barbarlığından kurtarılan Hıristiyanları tahlîs için” (bu kelimeler Londra’da münteşir bir beyânnâmeden aynen iktibâs olunmuştur.) her bir imkân buldukları yerde îaneler cem‘ etmekte ve bu para ile Pire ile Atina arasında “Neo Smyrna” (Yeni İzmir) isminde otuz bin hâneli asrî ve pek muntazam bir şehir inşâ etmeye çalışmaktadırlar. Hâkezâ Amerika’da milyonlarla topladıkları dolarlarla her nev‘ köy ve zirâat için levâzımât almaktadırlar.

Biz ise hâlâ hükûmete musallatız, hâlâ hükûmetimizi tenkîd ve kendi söylediğimizi beğenmekle iktifâ ediyoruz. Aramızdan birisi çıkıp da muhâcirlerimize muâvenet, muhâcir-hânelerimizde çıplak yatan, istikbâlin askerleri ve anaları olacak yavruların bedenini örtmek, ısıtmak, karnını doyurmak gibi meselelerde fiilî bir teşebbüsde bulunmadığı gibi, hükûmetimizin var yok kuvveti ile gösterdiği muâveneti de takdîr edemedik desek hatâ olmaz.

Artık hiçbirimiz inkâr edemeyiz ki biz zengin bir millet değiliz. Hattâ dünyada en züğürt milletlerden birisiyiz. Binâen-aleyh hükûmetimizin muhâcir kardaşlarımıza muâvenet için istihdâm ettiği memûrlara vermekde olduğu maaşları da imkânını bulsak, muhâcirlere sarf ettirmenin çârelerini düşünmeli idik. Ale’l-husûs son vakitler muhâcir-hânelerde ve yeni iskân olunan mahallerdeki muhâcirlerimizin

büyük ihtiyâçlar içinde kıvrandıkları, husûsen elbiseye pek muhtâç oldukları işidiliyor. İşte bu, pek derin bir ciddiyet ile düşünülecek meseledir. Zîrâ bir çıplak köylü tarlasında çalışamayacağı gibi, bir çıplak Türk kadını da hiçbir vecihle zevcine zahîr ve muayyen olamaz, hattâ evinin içinde göreceği pek çok işlerini bile bu sebebe mebnî göremez.

Mübarek Ramazân-ı Şerîf takarrüb ediyor. Kalbinde nûr-ı îman taşıyan, asırlardan beri bu mübârek ayı a'mâl-i hayriyye ile geçirmeye alışmış, Harb-ı Umûmî ve Balkan Muhârebesi'nde gösterdikleri şefkat ve merhametle pek çok erkekleri hayretlere dûçâr etmiş olan Türk kadınlığı, şu mübârek ayda o çıplak hemşîrelerini tahattur etseler, o çıplak yavrular için gönüllerinden kopan, eski ve kendileri kullanamadıkları elbiselerinden bir kısmını Hilâl-i Ahmer'e götürüb muhâcirlere tevzî' olunmak için verseler, vatanımıza asker ve ana yetiştirmek için her gün saatlerce tarlasında çalışmaya mecbûr, toprağından, evinden, yuvasından ayrılarak, yalnız vatan ve din muhabbeti ile tâ kalb-gâhımıza Anadolu'ya ilticâ eden o bî-çârelere gönderseler, vazîfe-i vataniyyelerinden bir mühim kısmını îfâ etmiş olmazlar mı?

Vaktimiz pek kıymetdârdır. Husûsen köylü zerrâğ ve muhâcirlerimiz için ilkbahar pek girân-bihâdır. Bu günlerde gösterilen her nev' muâvenet-i maddiye onlar için pek büyük bir yardım olacaktır.

Hilâl-i Ahmer hizmetimize âmâde, hükûmetimizin de her nev' teşebbüsâtımıza zahîr olacağında şübhe yoktur.

Hemşîrelerimizden bu hakda her nev' amelî teklîflerde bulunmak isteyenlerin efkâr ve mülâhazâtını neşr için mecmûamızın sahîfeleri her vakit açıktır. Hissemize terettüb edecek her bir hizmet-i mukaddese-i muâveneti îfâ etmeye biz de âmâdeyiz.

Heyet-i Tahrîriyye

Sayı:4

Sayfa: 2-3

HAYATIMIZA BİR NAZAR

Bundan birkaç gün mukaddem davetli bulunduğum bir çay ziyâfetinde şehrimize yeni gelmiş ecnebî diplomatlarından birinin refîkaları ile görüşüyordum.

Memleketimizin havasından, mevki-i coğrâfisinden ve sâir ufak tefek şeylerden bahsetdikden sonra “Türk kadınlığını nasıl buluyorsunuz? Türk kadınlığının geçirmekte olduğu inkilâb hakkında fikrinizi sorabilir miyim?” dedim.

Madam, yüzüme manîdâr bir nazar atfetdikden sonra: “Hakîkaten Türk kadınının yeni bir hayat devresine duhûlünü ve bu yeni şehrhânda büyük bir süratle ilerilediğini müşâhede ediyorum; fakat malûmdur ki her emirde bir sürat-i tabîiyye ve matlûbe vardır. Emr-i teceddüdde de aynı esâsa riâyet etmek fâideden hâlî değildir. Türk kadınlığının sürat-i teceddüdünü lüzûmundan fazla serî buluyorum ve binâen-aleyh hadd-i muayyeninde tevakkuf edemeyerek, lüzûmundan fazla bir asrîliğe dûçâr olmalarından endişe ediyorum.” demişlerdi. Ecnebî madamın bu sözleri beni îkâz etdi. Hayat-ı hâzıramızı daha amîk tedkîk edebilmek arzu düşünceleri, bir günden güne beni fikren işgâl ediyor. Kendi kendime: “Ne idik, kim idik, hedefimiz ne idi ve şimdi neyiz, kimiz, nereye doğru gidiyoruz?” diyerek mütevâlî suâller veriyorum.

Bana kalırsa Türk kadını bundan on, on beş sene evveline kadar hakîkaten şâyân-ı merhamet ve muâvenet bir mevkide idi. Ne ilmen ve fikren, ne de hukûken onun hiçbir ihtiyâcı düşünülmezdi. Cüzî bir zümre-i münevvere ise bu mağdûr kismimizi uyandırmak, halkımıza müfîd bir unsur hâline ref‘ edebilmek ümîdiyle vatan-perverâne ve devr-i endîşâne programlar, tertîb ediyor, Türk kadınının vatanın refâh ve saâdetine en büyük âmil olacak derecede bir terbiye-i ulviyye ile tenvîrine hizmet etmek istiyordu. Türk millet-i necîbesine halûk, fedâkâr, vatan-perver, münevver, muktesid bir büyük kitle-i mâderân takdîm etmek arzusıyla çalışıyor çabalıyordu.

Fakat Harb-i Umûmî ve işgal mesâibi milletimizin her işini ve her hâlini çığırından çıkardığı gibi, bu arzularımıza ağır darbeler indirdi. O günlere kadar bize malûm olmayan bir takım tesîrât tahtında kadınlığımızın bir kısmı teceddüd ve asrîliği bize lâzım ve hayatda makûl olan manâda anlayamadı, hatâ yollara nâ-revâ düşüncelere zâhib oldu; teceddüdü modada, boya ve dans salonlarında taharrîye hasr-ı vakt etdi.

Harb-i Umûmî ve işgal esnâsında kaybetdiklerimizin iâdesini, boşanmış keselerimizin yeniden doldurulmasını, âilemizin târumâr olmuş an'anâtını tecdîd ve takviye etmeyi, umûr-ı terbiyemizi ıslâh etmeyi düşünemedi. Bu tereddiyât bu güne kadar devâm ettiği gibi, şimdi de doludizgin ilerlemekte ve mezkûr madamın dediği gibi, artık hadd-i muayyenini bile geçib gitmekdedir.

Biz isterdik ki şu asr-ı cedîd hayatımızda cumhûriyetin bize bahşettiği musâvât-ı hukûk sâyesinde kadınlarımız da ilme sarılsınlar, malûmât-ı hayatiyyelerini terakkî etdirdinler, asr-ı hâzır-ı hayatına ve hâlimize muvâfık bir sûrette ıslâh-ı hâl etsinler, kendi hukûklarını kendileri himâye etdikleri gibi, erkeklerinin de nevâkısını irâe ve ıslâha hasr-ı gayret etsinler. Zîrâ hayattan maksad sefâhat, fakr ve tedennîye doğru yürümek değildir; bi'l-akıs nezâhet, refâh ve teâlîdir.

Nevfel

Sayı:4

Sayfa: 6-7

ELBİSELERİMİZ

Zarif ve modaya muvâfık giyinmek şübhesiz her bir medenî kadının hakkı ve arzusudur.

Müşâhedâtımıza nazaran, tab'an zevk-i selîm sâhibi olan memleketimiz nisvânında bu arzu ve inhimâk daha ziyâdedir. Hâlbuki bu inhimâk esâsen pek ağır yüklü olan âile bütçelerimizi alt üst etmektedir.

El-yevm hiçbir devlet tasavvur edilemez ki bazı iktisâdî refâha muhtâc olmasın.

Bizim gibi asırlardan beri mütenevvi‘ vesîlelerle bütün garb devletleri ve hattâ kendi tebararı tarafından ezilmiş, Harb-i Umûmî ve işgâl fecîaları geçirmiş bir memleketin, milletin iktisâdî ihtiyâcâtı şübhesiz diğer milletlere nisbeten binlerce defa ziyâdedir. Fikrimize göre her umûrda olduğu gibi iktisâd sahasında da milletimize rehber ve ön ayak olacak gene kadınlarımızdır. Zîrâ muktesid bir kadın zevcinin isrâfâtına mâni olur, evlâdlarını iktisâda alışdırır. Hâlbuki bu haftanın et parasını, terziye; ay başının ekmek ve süt borçlarını, çarşaf ve mantoya veren, tedbîrsiz, idâresiz bir kadın, ne zevcinin emniyetine ve ne de evlâdlarının hürmetine kesb-i istihkâk edebilir.

Biz, kazancımızı günü gününe sarfa alışmış bir milletiz. Fakat asrî bir Türk kadını ninelerinin bu tahrîb-kâr izini takîb etmemelidir.

Fransa’da, Almanya’da değil ki bir hanım, hattâ hiçbir hademe tasavvur edilemez ki ihtiyât kasasında bir mikdâr parası olmasın fakat biz bankada beş on paraya yâhud bir kulübeye mâlik olabilmek için muhakkak mîras-yediliğe muhtâcız. Zannetmem ki memleketimizde kendi maaşından, yâhud âile bütçesinden beş on lira iktisâd ederek beş on para birikdirmiş bir kadın bulunsun. Hâlbuki bi’l-hassa mutevassıtu’l-hâl bir âile için her bir me’mûl kazâya karşı kenarda beş on para saklamak pek elzemdir.

Maaşı 40-50 nihâyet 70 ve 100 lirayı tecâvüz etmeyen bir memûrun âilesine terzilerin muâvenetiyle her mevsime münâsib manto ve elbise yetiştirmesi gayr-ı kâbildir. Zîrâ bugün İstanbul’umuzda böyle bir maaşla ancak yiyecek, içecek ihtiyâçlarımız ile ev kirâmızı tediye den fazla bir şeye sarfedebilmek imkân hâricindedir. Binâen-aleyh refîkasını süslemek, senede birkaç defa kostüm, palto ve sâire almak isteyen bî-çâre memûrlarımız ya hükûmet hesâbına sû-i isti‘mâlâtta bulunmak veyâhud boğazına kadar borca gömülmek mecbûriyetindedirler. Belki de üstâd-ı ekrem Ahmed Cevdet Beyefendi Hazretleri’nin buyurdıkları gibi, her bir fazlasını satıp savurmaya mahkûmdur.

Her ne kadar İstanbulumuz merkez hükûmet değil ise de bununla berâber sekenemizin kısm-ı küllîsi hâlâ memûrdur. Hayatını hükûmet dâirelerinde ve ticâret-hânelerde çalışmakla temîn eder. Binâen-aleyh ekseriyetimizin bütçesi bâlâda mezkûr hudûd dâhilindedir. Kısm-ı nahîfimizin masârifi günden güne tenâkus etmek şöyle dursun; dâimâ tezâyüdde her gün bir vesîle ile yeni yeni sarfiyât baş göstermekdedir.

İhtiyâc-ı müsrifâne temîn edilemeyince zevc ve zevce beyninde, burûdet, mütekâbil şikâyetler, her nev' imtizâcsızlıklar zuhûr etmekte. Netîcede çok mesûd olmaları îcâb eden âileler târümâr olarak birçok kadın ve erkeklerimiz bedbaht bir hayatın esîri olmaktadır.

Şübhesiz bir kadın güzel ve temiz telebbüs etmeli, asrına ve vaktine muvâfık elbiselere mâlik olmalı; fakat bunlara nâil olabilmek için âile bütçesini bozmak, çocuklarını aç bırakmak, zevcinin nâmûs ve haysiyetini ihlâl etmek gibi ifrât derecelere varmamalıdır. Bunun için de elinde mevcûd elbiselerini hüsn-i isti'mâl edebilmeli, dikmeli, kendi sa'y ve gayreti ile eskisini yeniletmeli, geniş daraltmak biçimsizi güzelleştirmek gibi sırf kadın işi olan bu işleri iftihârla yapmaya çalışmalıdır. Eğer bu iktidârları hâiz değilse terzilere mürâcaatdan kurtulmanın çârelerini düşünmelidir.

Eline iğne tutmasını yâhud dikiş makinesini kullanmayı bilmeyen kadınlar memleketimizde pek nâdirdir. Bunlardan ekserîsi kendileri dikmeyi bilir. Kesmeyi bilmezler. Kumaşlarını yazık etmeden, elbise yerine torba yapıvermekden ihtirâzen terzilere mürâcaat mecbûriyetinde kalırlar. İktisâda riâyetde artık ihtisâs kesbetmiş Alman ve Fransız kadınları miyânında, eli iğne tutan kadınlar hem terzi parasından, hem de bozmak ihtimâlinden kurtulmak için diğer çâreler düşünmüşlerdir. Buldukları yegâne çâre istedikleri elbisenin bir modelini kağıddan kesmek veya mütehassıs terzilerden kâğıdını aldıktan sonra onlara tatbîk ederek kumaşlarını serbestçe kesmektir.

Memleketimiz için fâideden hâlî olmayacak bu usûl ile elbiselerimiz daha ucuz olacağını nazar-ı itibâra alarak, memleketimizde tamîmi arzusıyla kârielerimizden elbise modeli arzu edenlere mecmûamızda münteşir modaların numûnelerini vermek niyetiyle bir mütehasıs istihdâmına karâr verdik.

Bundan böyle mecmûamızda münteşir her arzu olunan modanın numarası ihbâr olunursa, gösterilecek adrese, hemen kağıddan ma'mûl numûnesi takdîm olunacaktır.

Heyet-i İdâre

Hâmiş: Modanın numarası ve arzu edenlerin adresi ve isimleri açık yazılması ayrıca istirhâm olunur.

Mecmûamızda intişâr etmiş ve edecek elbise modellerinin biçkileri [kağıddan biçilmiş örnekleri] arzu eden hanımlara (20) kuruşluk posta pulu mukâbilinde gönderilir.

Sayı: 4

Sayfa: 11-12

KADINLARIN GÜZELLİĞİ

-Geçen nüshadan mâ-ba'd-

Fennî bir usûl tahtında dâimî yapılan masajın fâidesi pek büyüktür. Gelecek bendlerimizde bi'l-hassa cildin muhâfazasına âid mebâhisde masajdan esâslı bir sûretde bahsolunacaktır.

Zayıflık ve Zayıflığın Esbâbı

Zayıflık ile mücâdele arzu edenlerin iştigâlât-ı fikriyyeden mâ-adâ her husûsda şişmanların hilâfına olan kavâide riâyetleri matlûbdur.

Zayıf insanlar ekseriyetle asabî olurlar. Binâen-aleyh her şeyde fazla hiddet ve teessür irâe ederler. Asâbı teskîn husûsunda onlara da dimağlarını yormak şâyân-ı

tavsiyedir. İştigâlât-ı fikriyye, insanları hayatın can sıkıcı dedikodularından dâimâ masûn bıraktığı için müteessir olmak ihtimâlimiz olan binlerce acıları kolaylıkla izâlemize muâvenet eder.

Kadın, hangi tabakaya mensûb olur ise olsun hayatın göz kamaştırıcı hayâlî perdelerinden ziyâde hakîkî tarafını görebilmeye kendisini alışdırmalıdır. İşte bu sebebe mebnî kadınların hayat ve sıhhatlerine mütedâir ciddî ve fennî âsârı mütâlaa etmeleri istifâde-bahşdır.

Şimdiye kadar genç kız ve hanımlara tavsiye olunan kitapların ekserîsi, hattâ hepsi kavî bünyeli erkekler tarafından uydurulmuş, hayâlî ve heyecân-âver, aynı zamanda kadınların yalnız zaafından bâhis fennî olmayan âsârdır. Hâlbuki kadın, hayatın şerâit-i hakîkiyyesinden bâhis ciddî âsârı mütâlaa ve telakkî etdikden sonra sarsılmaz bir ruha mâlik olur.

Kadın hassasdır; bununla berâber hissiyât kurbânı olmamaya çalışmalıdır. İşte bu husûsda dahî ancak iştigâlât-ı fikriyye ve muhâkemâtın büyük fâide ve tesîri olabilir.

Hissî Romanların Mazarrâtı

Mütâlaayı tavsiye etmekden maksadım, yalnız romanlar ile iştigâli tervîc değildir. Bi'l-hassa heyecân-âver romanlar zayıfû'l-bünye hanımlar için pek muzırrdır. Böyle romanlar bi'l-akis asâbı tahrîş eder. Ve zâten hayal-perest olan zayıfları gece uykularından mahrûm eder. Bedenin aksâm-ı muhtelifesinin dâimî ve mütesâvî faâliyetde bulunmasını temîn için şübhesiz dimağın da faâliyeti matlûbdur; fakat bu faâliyet müsterih, doğru ve sıhhî kavâid tahtında icrâ olunmalıdır.

Bu husûsda da kanâatimizi açık beyân edebilmek için vezâifü'l-azâdan bir misâl arz edeceğim:

Midenin vazîfesi gıdâyı hazmetmekdir. Mevâdd-ı gıdâiyye ise iki nev‘dir. Biri mevâdd-ı mugaddiyedir ki vücûdumuzun ifrâzâtını temîn eder, diğeri mevâdd-ı muâvenedir ki kendisi bir gıdâ teşkîl etmediği hâlde hazmı tahrîk eder.

İşte romanlar da tıbkı böyledir. Dimağın yalnız hareketine yardım eder. Aynı zamanda ona elzem olan sıhhî ve tabîî gıdâyı veremez. Bi‘l-hassa çocuklar böyle romanları mütâlaadan şiddetle men‘ olunmalıdır.

Hâlet-i Rûhiyye

Zayıf ve asabî insanlar hâlet-i rûhiyyelerine istirâhat-ı dâimî temîn ettikten sonra kavâid-i sıhhiye ve gıdâya ehemmiyet vermelidirler.

Zayıfı‘l-bünye olanlar sabahları geç kalkmalı, el ve yüzlerini yatakda yıkamalı. Sabah kahvaltısını yatakda yemelidirler. Onlar için aç karnına hareket ve yorulmak muzırrdır, böyle insanlara dâimâ yağlı, aynı zamanda hazmı kolay yemekler ve meyve şâyân-ı tavsiyedir. Bi‘l-hassa bol yağ, yağlı et, ördeğin karaciğeri, şekerleme ve sâir tatlılar ve pek çok süt isti‘mâl etmeli. Balık yağı içebilenlere günde altı veya sekiz kaşık soğuk havalarda şâyân-ı tavsiyedir. Kuvvet pekmezlerinin fâidesi de pek büyüktür.

Zayıfların banyo ve duşları dâimâ ılık olmalı. Piyâde uzun yol yürümekden ihtirâz etmeli. Koyu çay ve kahve tavsiye edilemez. Hazmı batî yemeklerden zayıfların dâimâ ihtirâz etmeleri lâzımdır.

Kımızla Tedâvî

Kısrak sütünden ma‘mûl “kımız” nâmındaki meşrûbât zayıf ve bi‘l-hassa müteverrimler için yegâne ve basit usûl-i tedâvîdir.

Kırgız ve Başkurd milleti miyânında pek mebzûl bulunan bu meşrûbât Harb-i Umûmî‘ye kadar Rusya’nın verem senatoryumlarının isti‘mâl ettiği yegâne ilâç idi.

Altı hafta zarfında mütemâdiyen günde dört şişe olmak şartıyla açık ve temiz havada bu sütü içenlerde zayıflık ve fakru'd-dem tamâmen zâil olur. Ve pek çok müteverrimlerin iâde-i âfiyet etdiği tubben müsebbitdir.

El-yevm memleketimizde kımız i'mâlini Akşehir vilâyetindeki muhâcir köyleri tamîm etmek fikrinde olduklarını işidiyoruz.

Sekenemizin dörtde üçü verem veyâhud vereme mütemâyil olduklarını nazar-ı itibâra alarak, Sıhhiye Vekâletimizin bu husûsda muhâcirler ile münâsebeti girişmesi sıhhat-i umûmiye nokta-i nazarından pek büyük ehemmiyeti hâiz olacaktır zannındayım.

Mevhibe İclâl

Sayı: 4

Sayfa: 16

HİLÂL-İ AHDAR CEMİYETİ

“Hilâl-i Ahdar” refîkimizde okuduğumuza göre “Hilâl-i Ahdar” cemiyet-i muhteremesi beyne'l-milel Salîb-i Ahmer Cemiyetleri grubuna kabûl olunmuştur. Ve “Hilâl-i Ahdar” refîkimizin müessisi gayûr ve fedâkâr doktorumuz Mazhar Osman Bey'e beyne'l-milel teşkilâtın Türkiye mümessilliği teklîf olunmuştur.

“Hilâl-i Ahdar” Cemiyeti gibi vatanımızda pek lüzûmlu ve müfîd bir cemiyetimizin beyne'l-milel Salîb-i Ahmer Cemiyetleri grubuna kabûl olunması sâyesinde, ahâlîmiz miyânında pek müfîd bir sûretde çalışabilmesi için lâzım olan eserleri celb u tamîm edeceğinden şübhe yoktur. Muhterem cemiyete ve husûsen Doktor Mazhar Osman Bey'e muvaffakiyetler temennî ederiz.

*

Hilâl-i Ahdar Mecmûası

Memleketimizin en nâfi ve ciddî mecmûası olan muhterem “Hilâl-i Ahdar” refîkimizin 3. nüshası idâre-hânemize geldi, mecmûanın bu nüshasında da müfîd ve şâyân-ı ibret makâlât ve havâdis mûndericidir.

Türk kadınlığının bu ruhdaki âsârla alâka-dâr olması millîtimiz için elzem bir emr-i mühim olduğundan cümle kârielerimize mütâlaasını tavsiye ederiz.

*

İnsanlar Kendilerini Niçin Bunaltıyorlar?

Mecmûamızın yakın nüshalarından itibâren Rus meşâhir-i üdebâsından (Tolstoy)'un “İnsanlar Kendilerini Niçin Bunaltıyorlar?” nâm müskirât aleyhinde yazdığı mühim eseri teferruka olunmaya başlayacaktır.

Müskirât aleyhinde açılan mücâdele, milletimizin istikbâlini temîn sadedinde atılan adımların en mühimlerinden olduğundan bu yolda hizmet etmeyi “Âsâr-ı Nisvân” Mecmûası kendisinin mukaddes vazîfesi addeder.

Sayı: 5

Sayfa: 1-2

HAYATIMIZ

Âsâr-ı Nisvân'ın ilk nüshalarından birinde milletimizin teâlî ve terakkisi için en mühim bir âmil olacak kız mekteblerimize ehemmiyet verilmesi lüzûmundan bahsetmişdim ve kız mekteblerimizde takîb olunması îcâb eden hedefleri de ayrıca kaydetmişdim.

Bugün tekrâr ediyorum, milletimizin terakkî ve teâlîsi onun kısım-ı nahîf ve latîfi, Türk kadınlığının terakkiyâtıyla mütenâsib olacaktır. Eğer biz kadınlığımızı matlûb derecede ilim ile teslîh edebilirsek, vicdânını dâimâ uyanık, iffet ve ismetini müdrik bir hâle getirirsek, millî terakkîmizin en mühim adımını atmış oluruz. Zîrâ affî, vicdânlı ve malûmatlı bir ana, yetiştirmekde olduğu yavrusuna telkîn ve talîm olunacak mesâilden dâimâ haberdâr olduğu gibi onun nasıl terbiyeye muhtâc olduğunu ve nasıl terbiye görmüş evlâdın vatan için müfid olacağını da takdîr etmekde suûbet çekmez.

Bizde eski zamanlardan kalma bir âdet vardır. Ramazân-ı Şerîf'in hulûlüyle kadınlarımız cevâmi-i mübârekeyi ziyâret etmeye, mütenevvi' mesâilden bahsedici vâizleri dinlemeye şitâb ederler. Bütün sene imtidâdınca nesâihden mahrûm

yaşadıktan sonra, şu mübârek ayda cevâmi-i şerîfeden müstefîz olmak isterler. Fakat bu son senelere kadar câmilerde mev‘ize ile iştigâl eden erkekler hiçbir vakit kadınlarımızın ihtiyâcâtını tatmîn ve müterâkim mütenevvi‘ mesâili halledecek, onlara râh-ı selâmeti gösterecek, itikâdâtını mantıkî ve aklî bir sûretde takviye ve âilesinin şerefini, milliyetini ve ismetini muhâfaza edecek ruhda telkînâtta bulunmayı, hâtırlarına getirmedikleri gibi, umûr-ı terbiyede kadınlarımızın itinâ etmeleri îcâb eden nukâta da temâs etmemişlerdir. Hâlbuki câmilerimizde milleti irşâd için kurulmuş o mübârek kürsülerin hedef-i hakîkîsi işte şu mesâildir:

Mescidlerin heybet ve azametinden, tilâvet olunan âyât-ı şerîfenin tesîr-i belîğinden incelmış, Cenâb-ı Hakk’ın merhamet ve mağfiretine ilticâ etmiş, hassas ve dâimâ iyiliğe meyyâl bu kadın kalbleri, o makâm-ı mukaddesde işitdikleri her nev‘ mev‘ize ve telkînât-ı müfideyi bir safvet ve aşkla telakkî ve kabûl etmeye âmâdedirler.

Câmilerin kalblere ilkâ ettiği rikkatden istifâde edebilmek için büyük bir mahârete ihtiyâc yoktur. Husûsen asırlardan beri vâizlerin gösterdiği hat üzerinde hayat yolunu takîbe almış olan milletimiz, bugün de onların irşâdına ve bazı fırsat-cû fitnecilerin kara fikirlerini teşrîh ederek milleti râh-ı hakîkîye sevk etmelerine pek muhtaçdır.

Asırlardan beri dinine sarılmış, dini için yaşamış, dini yolunda ölmüş Anadolu’yu, yâhud asırlardan beri dini yolunda milyonlarla evlâd fedâ etmiş, dâimâ hissiyât-ı diniyyesine mağlûb Türk kadınlığını, onun anlayamadığı ve daha doğrusu ona anlatmadıkları, bir ruhda söylenen sözlere, yazılan yazılara bîgâne kaldığından, taassub ile ithâm etmek de doğru değildir. Zîrâ bu muhâlefet ve bîgânelik Türk kadınının yâhud Anadolu’nun rûhen mutaassıb olduğundan değildir. Bi’l-akıs vatan-perverliği bugüne kadar yalnız dini himâye etmek ruhunda yapılan telkînât usûlüyle telakkî etmiş olmasındandır.

Eğer vâizlerimiz milletin refâh ve saâdeti için kadınların tekâmül-i aklî ve ilmî ile muttasıf olmalarının en mühim bir mesele olduğunu anlayıp ona göre

mev'izelerinin programlarını tertîb etselerdi şübhesiz âlî netîceler istihsâl olunabilir ve pek çok nevâkımız tashîh ve ıslâh edilirdi.

Fevziye Abdürreşîd

Tebrik: Cümle kârîîn-i muhteremimizi mukaddes Ramazân'ın hulûlüyle tebrik ve sürûr-ı neşâtla imrârını temennî ederiz.

Sayı: 5

Sayfa: 7

ŞUÛN-I NİSVÂN

Kadınlık Cereyânları

Kadın Birliği'nde Efzâyîş Yusuf Hanımefendi'nin konferansı münâsebetiyle:

Geçen sene, Amerika'da münakid kadınlar kongresine iştirâk etmiş olan Türk kadınlığının muhterem sîmâlarından Efzâyîş Yusuf Hanımefendi'nin, İstanbul Kadın Birliği Cemiyeti'nde, Amerika kadınları hakkında vermiş oldukları konferans birçok noktalardan memleketimizin âlem-i nisvân ve ricâli için şâyân-ı ehemmiyet idi. Hanımefendinin konferansında milletimizin pek çok rahnelerini tedkîk ve tahlîle medâr olacak sözler mevcûddu.

Şehrimizin Kadın Birliği'nde görünen bu gâyet musîb hareket şâyân-ı tebcîldir. Âlem-i nisvânımızın efkârını mütenevvi' mesâille işgâl etmek, dâimâ müfîd ve semere-bahş netîceler tevlîd edeceğinden şübhe olunamaz. Türk âlem-i nisvânı miyânında Efzâyîş Yusuf Hanımefendi gibi hakîkî münevver sîmâların zuhûru bizi büyük ümîdlere sevk etmekte, kadınlık âlemimizin hayatını teâlî ve terakkî ettirmek yolunda düşünmeye ve mübâdele-i efkâr etmeye, istikbâle doğru metîn adımlarla yürümeye hâzır olduğumuzu tebşîr etmektedir.

*

Türk Kadınlığı'nın Ufk-ı Edebîsi'nde Zuhûr Eden Âsâr:

Harb-i Umûmî ve işgâl felâket-i milliyesinden sonra birkaç zamanlar mağmûm ve sâkit kalan Türk kadın üdebâsının tekrâr harekete geldiğini görmek bizim için pek büyük bir iftihârdır. Harb-i Umûmî ibtidâsından itibâren Hâlide Edib

Hanımefendi'den başka erbâb-ı kalemimizin cümlesi diyecek derecede muvakkat bir sükûta dolmuşlardı. Son ay zarfında sâha-i edebiyemizde Müfide Ferid, Gülsüm Niyazi ve Suad Derviş Hanımefendilerin mütenevvi' millî ve âilevî mesâili teşrih eden eserleri bu sükûtu ihlâl etdi. Ümîd ederiz ki, bundan sonra âlem-i matbûâtımızda Türk kadınlığının ahvâl ve rûhiyyâtından bâhis halkımız için müfîd eserlerin adedi çoğalır ve tekrâr kadınlarımız Türk âlem-i matbûâtında bir mevkî-i muhterem işgâl ederler.

Sayı: 6

Sayfa: 1-2

KADIN EDEBİYÂTINA MUHTÂCIZ

Kadın edebiyâtından bahsolununca bizde kadınlar tarafından yazılmış şiirler, hikâye ve romanlar hâtıra gelir. Yâhud kadınların hissiyât-ı âliye ve hayatından bâhis hissî şeylerin mevzû-ı bâhis olduğu zannolunur.

Hâlbuki Almanya'da yâhud garbın diğer memleketlerinde “Kadın Edebiyatı” tabîri, kadınların ahvâl ve husûsâtından, menâfi ve ihtiyâcâtından bâhis eserler için kullanılmaktadır.

Her ne kadar âlem-i matbûâtımızda kadınlarımızın kaleminden çıkmış birçok hissî ve edebî âsâra tesâdüf olunursa da ilmî ve hayatî ihtiyâçlarımızı tatmîn ve cehlimizi def' edecek, muhtâc-ı irşâd ve terbiye, hemşîre ve vâlidelerimize rehberlik vazîfesini îfâ edecek, âsâra pek nâdir tesâdüf olunmaktadır. Ez-cümle idâre-i beytiyye, terbiye-i etfâl, kadın hıfzu's-sıhhası, ev tabâbeti, dikiş, evleri tezyîn, âdâb-ı muâşeret, âile muâşereti, terbiye-i rûhiyye ve emsâli meselelerden bâhis eserlere âlem-i matbûâtımızda tesâdüf olunmamaktadır dense bile hatâ olmaz. Bu müessif hâlimizin esbâbını taharrî edersek şu hakikat karşısında kalırız:

Bugüne kadar Türk kadını esâret ve cehâlet içinde pûyân olmasına mebnî, kendi ihtiyâcât-ı maddiye ve maneviyyesini tedârik etmekden uzak kalmışdı ve binâen-aleyh terakkiyât-ı asriyyeden bî-haber ve bî-behre idi. Dünyayı ve onun terakkiyâtını erkeklerin kalemiyle yazılmış eserlerde gördüğü sanâî ve felsefî

tekâmüllerden ibâret zannederdi. Diğer milletlerin kadınlarının hayatlarını terfih ve teshîl için neler yaptıklarından, neler yazdıklarından bî-haber kalmışdı. Asrının tevîd-i ihtiyâcâtını hissettiği hâlde, o ihtiyâcâtı izâle edecek ilimden, rehberden ve kitabdan mahrûm idi.

Şu hakîkati idrâk ederek “Âsâr-ı Nisvân”ın Şubat’da münteşir ikinci adedinde kızlarımızın ilim ve edeble ve husûsen âlî ahlâkla tezyîn olunmalarının pek lâzım olduğunu kayıd ve artık bundan sonra câhil analar yetiştirmekden göreceğimiz zararları tadâd etmişdim.

Söz sırası gelmiş iken şunu da arz etmek isterim ki Türk matbûâtında kadınlığımızın ihtiyâcât ve nevâkısından bâhis âsârın fıkâdânına en çok sebep olan şeylerden biri de, kadınlarımız miyânında âlî tahsîl görmüş, vustâ tabakaya mensûb kadınların bulunmamasıdır. Zengin ve aristokratik bir hayat yaşayan bir Türk kadını ne kadar mükemmel tahsîl görürse görsün, Türk kadınlığı hakkında ne kadar ulvî düşünürse düşünsün o ahâlînin yani ekseriyetin ihtiyâçlarını anlayamamakda ve onlara çâre-sâz olacak ilmî muâvenetlerde bulunamamakda mazûrdur.

Malûmdur ki memleketimizin mümtâz sîmâlarından madûd birçok hanımlar matbûât âleminde vakit vakit zuhûr etmekte dirler. Fakat bunların eserleri ekseriyetle hissiyât-ı âliyeden bâhis şeyler olduğundan, okumaya alışmamış birinci derecedeki ihtiyâçları bile tatmîn olunmamış Türk kadınlarının nazar-ı dikkatini celb edememektedir. Zîrâ onların yazdıkları şeyleri okuyacak ve anlayacak muhît-i memleketimizin kadınları miyânında mefkûd denecek mikdârda azdır.

Türk kadınının ciddî ve hayatî eserlere ihtiyâcını çok vakitlerden beri düşünmekte olduğumdan “Âsâr-ı Nisvân”ı neşre başlamadan evvel, bazı matbûât-ı mensûbînimiz ve husûsen kadın mecmûalarına alâka göstermiş ehîbbâ ve meslekdaşlarımla mübâdele-i efkârda bulunmak ve böyle bir mecmûa hakkında onların düşüncelerini dinlemek istemişdim; fakat îrâd ettiğim suâllerin manâsı idrâk olunamamış ve ümîdimin hilâfında bazı cevâblara mâruz kalmışdım. Bunlardan ekserîsi yek-sadâ “Bizde kadınlara mahsûs âsâr mütâlâa olunmaz. Rub’ asırdan beri

âlem-i matbûâtımızda bu kadar şeyler zuhûr ettiği hâlde Türk kadınları bunlardan hiç birisine lüzûmu mikdârında rağbet göstermemiştir. Türk kadını şuh ve eğlenceli şeylere daha ziyâde heveskârdır.” diye Türk kadınlığına afvolunamaz bir iftirâ atdıkları, gibi onun ihtiyâcât ve matlûbâtından da habersiz olduklarını ifhâm etmişlerdi.

Ben o zaman bir dereceye kadar me’yûs olduysam da bazı ehl-i kalemimizden ciddî düşünen ve kadınlığımızın ihtiyâcâtını gören bazı muhterem zâtların tahrîz ve tergîbi netîcesinde “Âsâr-ı Nisvân” neşre karâr vermişdim. Şimdi artık cüzî mikdârda olsun istihsâl ettiğim tecrübeme istinâden diyebilirim ki, Türk kadını bizim tahmîn ettiğimizden pek çok defa ziyâde mikdârda ciddîdir. Ona ihdâ olunan eserler ne kadar ciddî olursa olsun, onun hayatına ve ihtiyâçlarına temas ederse, onda mündemiç menâfiini idrâk ederse, hemen büyük bir şevk ve hevesle ona sarılmaktadır. Meselâ “İkdâm”ın Ramazân-ı Şerîf’de münteşir adedlerinde, Türk kadınları miyânında uzun senelerden beri mekteb ve matbûât âleminde marûf sîmâlarımızdan Nezihe Muhyiddin Hanım’ın Türk kadınının ihtiyâcât ve ahvâlinde bâhis makâleleri zuhûr edince birçok hanımlar “İkdâm”ı her gün mütâlâa etmeye başlamışlardır. Bunlardan birkaçı muharrire hemşîremizi hayır ile zikrederek “Keşke “İkdâm” da dâimâ yazsa, biz de istifâde ederdik.” diyerek ihtiyâçlarını izhâr etmektedirler.

Şu küçük misâl de açıkça gösteriyor ki Türk kadını dâimâ ciddî eserlere, rehberlere muhabbetle merbûtdur ve onlardan istifâde etmekde hiçbir vecihle müsâhele göstermez. Eğer bazen havâî ve hoppa şeyler de okuyorsa da, bu hareketiyle onun şûh meşreb olduğuna hükmetmek pek hatâdır. İhtiyâcât-ı fikriyyesini tatmîn ve teskîn edecek ve onu alâka-dâr edecek âsâra tesâdüf edemeyen Türk kadını, onun ruhuna bîgâne olan bir takım lüzûmsuz şeyleri okuyamamakda mazûr olduğu gibi, erkeklerin okumaktan ictinâb etmedikleri edebiyât süprüntüsü tesmiye olunmaya müstehak bazı edebiyât mikroblarını nâdiren gözden geçirirse, bununla onları daha ziyâde sevdiğine veyâhud pornografik âsârı, âsâr-ı edebiyeye ve ilmiyyeye tercîh ettiğine de hükmetmek hatâ olacaktır.

Türk kadınlığının münevver ve mümtâz zümresi buna kadar hemşîrelerinin ihtiyaçlarını tedkîk ve tayîn etmekte büyük ve afvolunamaz bir müsâhele göstermiştir. Nedense onun ihtiyaçlarından hiç bahsetmemiştir. Artık hiç olmazsa bundan sonra bu kusûrlarını idrâk ederek umûr ve mesâil-i milliyemizin en mühimlerinden birini teşkîl eden kadınlarımızın muhtâc-ı irşâd olduğu mesâilden bâhis eserler neşrine çalışsalar milletimizin, istikbâli için pek mühim hizmetler îfâ etmiş olurlardı. Husûsen terbiye-i etfâlin her bir sahasına âid tercüme ve tahrîr olunacak eserlerin Türkiye’de pek büyük mikdârda rağbet-kârları bulunacağından, bu hakda yazılacak eserlerin pek çok mikdârda taammüm edeceğini de şimdiden tebşîr edebilirim.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 6

Sayfa: 3

TOKYO MEKTUBU

Muhterem “Âsâr-ı Nisvân” müdîresi hanımefendiye:

Hanımefendi;

Mecmûanızın ilk nüshasını aldım. Mündericâtının tercümesine vukûf kesb ederek cidden memnûn oldum, Japon kadınları hakkında yazdığınız satırları okuyarak uzak şarkdaki hemşîrelerinizin ahvâlini pek güzel tedkîke muvaffak olduğunuzu anladım. Türk kadınları miyânında sizin gibi zevâtın vücûdu iki memleketin âlem-i nisvânı beyninde büyük bir samîmiyet ve muhabbet-i mütekâbile uyanmasına hizmet edeceğine emînim.

Yeni Türkiye’ye, yeni Japonya’yı tanıdırsanız emînim ki bununla yeni Türk hemşîrelerimizin yeni hayatlarına ciddî adımlar ile duhûlüne de pek büyük muâvenetde bulunursunuz.

Bundan böyle ben de Japon kadınlığı hakkında kendi mütâlaalarımı, düşündüklerimi ve Türk kadınları hakkında esnâ-yı seyâhatimde istihsâl ettiğim

fikirleri, kaydetdiğim mütâlaaları, istihrâc etdiğim netîceleri takdîm edersem mecmûanızın bir köşesine derc etmek iltifâtında bulunursunuz ümîdindeyim.

Biz de Japonyalı hemşîrelerinizi alâkadâr edecek makâlelerinize ve onlar hakkındaki fikirlerinize muntazırız. Mecmûanızın güzel sahîfelerinde bu babda makâlelerinizi mütâlaa edeceğimize ümîd-vârız. Bunları tercüme etdirerek mahallî mecmûalarımızdan birine neşretdireceğimi şimdiden arz ederim.

Zât-ı âlîlerine mecmûanızın neşrinde sebât, muvaffakiyet, kaleminize kuvvet dilerim.

Kârielerinize uzak şarkdan samîmî hürmetlerimi takdîm ederim.

Kemâl-i hürmetle Barones Akiko Kando

28 Şubat 1925

Japonya-Tokyo

(İngilizce aslından tercümesi: E.M.R.)

Hâmiş: (Akiko) hemşîremiz Meclis-i Ayân azâsından ve elsine mütehassıslarından Baron Kando cenâblarının kerîmeleri bir şâire-i şarkdır. “Büyük Asyalılar Cemiyeti”nin müessislerinden olub, dâimâ şark ve tûrân fikirleriyle meşbû şiirler yazar. Müşârun-ileyhânın âsârını tercüme etdirmeye muvaffak olacağımızı ümîd ederiz.

*

İdâreden:

Bizim fakir ve ehemmiyetsiz mecmûamızın bendlerini tercüme ettirmek zahmetini ihtiyâr ile mütâlaa lûtfunda bulunan muhterem hemşîrelerimize bi'l-hassa mektubun sâhibe-i şehîresi (Barones Akiko Kando) Hanımefendi'ye teşekkürâtımızı takdîm ederiz.

Sayı:6

Sayfa:8

ŞUÛN-I NİSVÂN – MODALAR

Kadınlar Kongresi

Bundan birkaç gün evvel intişâr eden gündelik gazetelerde “Münevver Müslüman kadınları tarafından İstanbul’da bir kongre akdedilecektir.” ser-levhâsıyla yazılmış zîrdeki havâdisi okuduk:

Mısır sefîri Hüdâî Paşa’nın İstanbul’a muvâsaleti ve reîs-i cumhûr Gazi Paşa’ya itimâd-nâmesini takdîm ederek Türkiye-Mısır münâsebâtının teessüsünü müteâkib şehrimizde büyük bir Müslüman kadınları kongresi toplanacaktır. Bu kongrenin akdine Mısır Kadın Cemiyetleri Reîsesi Hüdâ Hanım Şirâvî sarf-ı mesâî eylemekde olub kongrenin akdi için Gazi Paşa’ya da mürâcaat edecektir. Bu kongreye bi’l-umûm Müslüman münevver kadınlarının murahhasları iştirâk edeceklerdir.

İslam kadınları miyânında böyle mühim teşebbüsde bulunan zevâtı tebrîk etmemek elimizden gelmez. Husûsen Mısır Kadın Cemiyetleri Reîsesi Hüdâ Şirâvî Hanım’ın bu kongrenin akdi bâbında teşebbüsâtta bulunduğunu okumak meserretimizi müceb oldu. Mûmâ-ileyhâ şark âlem-i nisvânının en mümtâz ve gayûr bir sîmâsıdır. Mûmâ-ileyhânın kongreye istirâki tekerrür etdiği takdîrde bu kongrenin âlem-i nisvânımız için pek müfîd hizmetlerde bulunacağını ümîd etmek mümkündür. Zîrâ Hüdâ Şirâvî Hanım’ı bize tanıtan Mısır matbûâtı onun müsmir ve müfîd teşebbüsâtını dâimâ zikretmekde ve vatanı Mısır için nasıl çalışdığını pek güzel tasvîr etmektedir.

*

Kadın İktisâd-ı Teâlî Cemiyeti

Şam’da münteşir “el-Muktebis” Cerîdesi’nden:

El-yevm Şam kadınları miyânında “Kadınlar İktisâd ve Teâlî Cemiyeti” nâmıyla bir cemiyet-i iktisâdiyye tesîs olunmak üzeredir.

Cemiyetin asıl gâyesi kadınlar miyânında her nev' iktisâda riâyetin tamîmidir. Bi'l-hassa libas iktisâdı gâyelerinin esâsıdır.

Binâen-aleyh bu cemiyet Şam kadınlarını, ömrü kısa Avrupa kumaşlarına sağlam yerli kumaşların tercîhini, kumaşların da mümkün olduğu kadar sağlamlarını intihâba davet eder.

Cemiyete duhûl şerâiti:

1. Ecnebî kumaşları ve dayanıksız ince kumaşlar giymemek.
2. Sağlam ucuz fiyatı mutedil kumaşlar giymek.
3. Düğünlerde fazla sarfiyât yapmamak.
4. Mehirlerde itidâl.
5. Memlekete, maddî ve manevî menfaat temîni husûsunda çalışmak.
6. Her azâ cemiyetin gâyesini diğer hemşîreleri miyânında tamîme çalışmak.

Belkıs Gürd

Sayı: 6

Sayfa: 15-16

POSTA KUTUSU

Kârilerimize cevâblar

Kırmızı burunlu hanıma:

Burunun kırmızılığını def' etmek için bir ilâc bilmiyoruz. Fakat dâimâ burnunuzun nezleden âzâde bulunmasına dikkat eder, sıcak şeyler içmez iseniz ve sokağa çıkacağınız zaman uzun müddet ve hafîfce burnunuzu süt yâhud koldkrem (cold cream) ile ovalarsanız kırmızılık kendiliğinden zâil olur.

Azîze Hanım'a:

Mayıs'ın dördünde tevellüd ettiğinizi haber veriyorsunuz. Sizin yıldızınız Zehrâ'dır. Sizin için en bahtiyar renk sarı renktir. Cuma günü ve altı adedi sizin için mihnet-âverdir.

Melek Hanım'a:

Onu unutmak istediğinizden bahsediyorsunuz. Çâresi pek kolaydır. Çokca mütâlaa ile ve açık havada bir arkadaşınızla gezinmeyi itiyâd ediniz, elişi ile meşgûl olmayınız derdiniz geçer.

Sayı: 7

Sayfa: 1-2

İHTİYÂCÂTIMIZ

“Âsâr-ı Nisvân” ın geçen nüshasında kadın edebiyâtına ihtiyâcımızdan bahsetmişdim. Mezkûr makâlemi okuyan dostlarımdan biri bana yazdığı mektubunda bu meseleyi mevzû-ı bahs ederek, Maârif Vekâletimiz'in telîf ve tercüme heyet-i muhteremesinin iştigâl ettiği mesâilin neden ibâret olduğunu soruyor ve şu hürriyet ve cumhûriyet asrında hâlâ nazariyyât ile uğraşıldığından bahsederek teessüf-i hevân oluyor.

Mezkûr mektubu mevzû-ı bahs etmekden maksadım telîf ve tercüme heyetinin birkaç mesâile dikkatini celb etmektir.

Bundan birkaç hafta akdem matbûât-ı yevmiyyede heyet-i mezkûrenin malûm bir program dâhilinde çalışmaya karâr verdiğini, mekteb kitapları ihzâr etmeye hasr-ı vakt ettiğini okuduk. Bu pek güzel bir şeydir. Fakat milletimizin mekteb kitaplarından daha ciddî bir nev' kitablara ihtiyâcı vardır ki, o da mektebe gidecek çocukları yetiştirecek analara rehberlik vazîfesini îfâ edecek, terbiye-i etfâle âid kitablardır. Hasta, asabî ve âile terbiyesi görmemiş bir çocuk için ne kitabın, ne de mektebin lüzûmu vardır. Evvelâ hulken ve bedenen sağlam çocuk yetiştirecek sağlam vâlideler yetiştirilmeli ve sâniyen çocukları ilim ile techîze muâvenet edecek kitab yazılmalıdır. Bu sebebe mebnî heyet-i muhtereme biraz da bu mesele ile iştigâl etse, azâsı miyânında bu ihtisâsı hâiz zevât yoksa biraz da böyle ihtisâsı olanları ve bu ihtiyâçlarımızdan haberdâr olanları da kendi aralarına celb etse ve maârif işimizi esâslı ve ciddî bir temele bağlamaya vesîle olacak şu temel taşı takviye etmenin çârelerini düşünse, vazîfesini daha esâslı îfâ etmeye şurû' etmiş olurdu zannındayım.

Bugün bizim kadın edebiyâtına olan ihtiyâcımız o kadar mübrem ve o kadar acildir ki, bir coğrafya veya târîh kitabının yâhud bir hesâb kitabının bir sene daha ders programlarında kalmasından evlâd-ı vatana gelecek zararlar buna nisbetle hiç mesâbesindedir. Zîrâ bir hatâ yazılmış târîh kitabı bir sene daha mekteblerde okunsa bile, bundan kimsenin hayatı tehlikeye marûz kalmaz; fakat terbiye-i etfâle âid bir eser bir sene evvel vücûda getirilirse ve hattâ bir ay ve belki de bir gün evvel vâlidelerin eline geçerse bununla birkaç bin çocuğun doğru bir terbiye ve tenmiyeye nâil olması ihtimaldir ki, netîcede binlerce hayata müsteid sağlam ve halûk vatandaş artmış olur.

Bugünkü terbiyemizin sakâmet ve muhtâç olduğunu ve husûsen vâlidelerimizin çocuklarını büyütmek için el-yevm tatbîk etmekte oldukları usûlleri bir tahattur edelim: “Aman kızım kapat şu pencereyi, çocuk soğuk alacak.” diye çocukları havasız ve ziyâsız, aylarca oda içinde bırakırlar: “Aman havalar bozuldu nezle olmasın.” diye çocukları yünden ve sâir ağır kumaşlardan sıcak elbiselere alışdırırlar; “Çocuk ağlıyor baksana, emzireyim de ağlamasın.” diyerek vakitli vakitsiz ve çocuğun sesi çıkdıkca besleyerek onun hayatını ömrünün birinci günlerinden itibâren intizâmsızlığa alışdırırlar. İlmî ve mantıkî esâslardan baîd şu usûl-i terbiyemiz sâyesinde, çocuklarımız havanın cüzî tebeddüllerinden bile müteessir ve intizâmsız bir hayatta büyüyerek günün birinde dünyanın en mükemmel mektebine dâhil olsa bile muvaffakiyetsizlikden muvaffakiyetsizliğe sürüklenir, âkıbet hırçın, emrâz-ı asabiyye ve sâireye marûz, nahîf ve ahvâl-i sıhhiyesi hayat ile mübârezeye gayr-ı müsâid bir hâlde dünyaya çıkar.

Bu şerâit tahtında büyüyen nesl-i âfûmize bakdıkça zâten rihne-dâr olan nüfûs meselemizin pek korkunç ve muzallam bir istikbâlini görmemek ve endişeye düşmemek mümkün müdür?

Bugün kadınlarımızın ihtiyâç hissettiği terbiye rehber-nâmeleri, yalnız yeni doğan çocukları nevzâdları terbiye etmek için değildir. Bizim için en ziyâde lâzım olanlar bir yaşından yedi-sekiz yaşına kadar olan çocuklara verilecek terbiyeden bâhis eserlerdir. Zîrâ bugün matbûât pazarında iyi kötü, nevzâdları terbiyeye âid bazı

eserler mevcûddur. Fakat mekteb sinnine kadar ve mektebe duhûl ba'dinde verilecek ana terbiyesine âid elimizde hiçbir şey yoktur. Almanca, İngilizce ve Fransızca bu hakda yazılmış eserler pek çoktur. Bunların tercüme ve tamîmi, kulüblerde hem eğlence hem ders olarak sinematoğraflarda göstererek îzah ve tedrîsi de düşünülürse pek büyük menâfi temîn olunabilir.

Şübhesiz mekteblerimizin asrî ve yeni kitablara ihtiyâcı pek büyüktür. Fakat evvelâ yazılacak kitablardan ziyâde onları lâyıkıyla okuyub istifâde edecek çocuklar yetiştirmek îcâb eder. Bu ise telîf ve tercüme heyet-i muhteremesinin biraz da vâlidelerimizin, ev içinde çocuklara verecekleri terbiyeye esâs olacak eserler ihzâr etmek emeğine katlanmasıyla meydana gelebilecektir.

Bu, yeni maârifimizin temel taşı olacaktır. Binâen-aleyh evvelâ temel taşı sağlam esâslara istinâd etdirerek binâ kurmayı düşünürsek terbiyemizin esâsları daha emniyetli ve dayanıklı olur.

Temel sağlam olmazsa çatının ve duvarların manâsı kalmayacağı gibi, terbiye işinde de ev terbiyesi esâslı sûrette ıslâh olunmazsa, mekteb, muallim ve kitabın ıslâh edilmesinden bir fâide hâsıl olmaz.

Evvelâ sağlam temel sonra sağlam duvar ve çatı!!..

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 7

Sayfa: 6-8

ESKİ TÜRK İLİNDEN BİR MEKTUB

Epey vakitten beri mektubunuzu alamıyordum. Geçen postada kısa bir mektubunuzla Âsâr-ı Nisvân'ın ilk nüshasını aldım. Mektubunuzda Türkistan-ı Çinî'ye, bi'l-hassa kadınlar hayatına âid yazılar istiyorsunuz. Ben şimdiye kadar yazıyla iştigâl etmemişdim. Mâdem ki bana cesâret veriyorsunuz. Turfan kızları miyânında İstanbul matbûâtına ilk yazı yazmak şerefini bana bahşetmenize teşekkür ederim.

Vaktiyle maârif ve medeniyet merkezi olan, pek çok kahramanlar yetiştiren koca Türkistan ve bi'l-hassa Türkistan-ı Çini, zâlim emirlerin, ehliyetsiz ümerânın idâresizliği yüzünden elden gitmiş, varlığı yağma edilmiş, milletin boynuna esâret zinciri geçirilmiş, Türk'ün eski satvet ve ihtişamından nâm u nişân kalmamıştır.

Bugün fakir, câhil, esîr fakat fedâkâr on milyona karîb nüfûsuyla yıkık mezara benzeyen evleri, dar, pis sokaklarıyla harab manzara irâe eden birkaç şehirden başka bir şey kalmamıştır.

İlk Türk medeniyetinin beşiği olan Turfan'ın eski sâkinleri olan Oğuz babalarımız bugün kabirlerinden başlarını uzatıp baksalar, kim bilir ne kadar müteessir olurlar ve şimdiki hâlimize âhireti tercih ederlerdi.

Senelerden beri esîr yaşayan bu muazzam Türk yurdunun maddiyâtı ve maneviyâtı tahrîb, mukaddesâtı tahkîr edilen, istiklâli ve bütün varlığı elinden alınan bî-çâre bu câhil kavmin kadınlarının hâlini siz tasavvur ediniz.

Büyük Cihan Harbi'nin füsûn-kâr tesîriyle esîr milletlerin ruhlarında uyanan hürriyet ve istiklâl duyguları, millî mukaddes mefkûreler kısmen buraya da sirâyet etmiştir.

Bugün esîr olan Türkistan-ı Şarkî ahâlîsi pek yakın bir âtîde istiklâl ve hürriyetine kavuşacaktır. Türkistan kadını da, esîr ve câhildir. Fakat esâret ve cehâletini anlamış, kurtulmak çâresini düşünmeye başlamıştır. Bunu da tahsîl ve terbiyede görüyor, okumak, yükselmek, hürriyetine kavuşmak istiyor. Fakat onu yükseltecek mektebi, kitabı, kalemi ve matbûâtı yoktur. Bu mukaddesâtı hediye edecek, ona rehber olacak, genç muallimleri, gayûr, münevver Türk kızlarını bütün varlığıyla davet ediyor, bekliyor.

İşte bu zavallıları esâretten kurtaracak, Türk kadınına yükseltecek en büyük kahramanlar, Türk muallim ve muallimleri olacaktır. Türkiye Dârümuallimât ve

Dârülmuallemînî'nde ikmâl-i tahsîl eden gençlerin vazîfesi zannetdikleri kadar kolay değildir. Zîrâ altmış milyon Türk'ün yegâne halâs-kârı onlar olacaktır.

Genç mürebbîlerin ona göre hazırlanmaları, en kuytu, en uzak Türk köylerine dağılarak milletin terakkî ve teâlîsi için pek çok çalışmaları îcâb eder.

Türkistan-ı Şarkî birkaç kısımdır. Cenûb ve cenûb-ı garbî taraflarına Altı Şehir, vasatına Turfan denir. Sâir cihetlerinde ise her şehir kendi ismiyle marûfdur. Altı Şehri teşkîl eden şehirler: Hotan, Cârgend, Kaşgar, Aksu, Güçar, Kara Şehir. Turfan asıl Turfan şehriyle âsitâne Kara Hoca (meşhûr "İdinot" şehri harâbesine muttasıl) Lökçinek Tuyuk kasabaları civârlarında bulunan pek çok köylerden ibâretidir.

Türkistan-ı Şarkî: Birkaç vâlî tarafından idâre edilir. Vâlîler de vâlî-i umûmiye tâbidir. Vâlî-i umûmînin merkez idâresi Urumçi'dir.

Her şehir toprak surla muhâtdır. Asıl Çinliler'in ikâmet etdikleri şehirleri ayrı olub bize yakındır.

Her akşam surların ağır demir kapıları kapanır. Geceleri hâriçden kimse şehre giremez ve çıkamaz. Bütün halk, memleketi idâre eden vâlîler, her tecâvüze karşı müdâfaa edecek kumandan ve asâkir akşamdan sabaha kadar mahbûs kalırlar.

Türkistan-ı Şarkî kasabaları ahâlîsi kâmilten Türk ve Müslüman'dır. Dağlarda ise at ve koyun sürüleri yetiştirmekle marûf müslüman Kavgızlar, bu dahî Kalmıklarla yaşarlar. Çin lisânı, örf ve âdeti taht-ı tesîrinde kalan Dunkanlar da anasıl Türk'dür. Kahramanlıklarıyla meşhûr olan bu kavim Çinliler'i hiç sevmezler. Düşmanlıklarını dâimâ izhâr ederler. Bununla berâber Çin ordusu kumandanları umûmiyetle Dunkanlar'dır. Bunlar Türkistan'ın her kasabasına dağılmışlar ve ahâlînin yüzde beşini teşkîl ederler. Buralarda Çinliler pek az olub yalnız memûrîn sınıfını teşkîl ederler. Zirâat işleriyle de iştigâl edenleri de vardır.

Çinliler son derece çalışkan, muktesid bir millettir. Maa't-teessüf iktisâdî hâkimiyet de onlarındır. Bi'l-hassa son seneler Rusya tarîkiyle idhâlât ve ihrâcât

olmadığından merkezi Çin'e giden büyük yolda faâliyet artmış, ticâretin mühim bir kısmı Çinliler eline geçmiştir.

Altı Şehir'de teaddüd-i zevcât çok şâyi'dir. Müteaddid kadın almayan erkekler yok gibidir. Hayatında müteaddid kocaya giden kadınlara da pek çok tesâdüf edilir. Şehrin birine gezmeye gelen bir erkek orada bir gece kalırsa evlenir. Altı Şehir'den geçen bir yolcu uğradığı kasabada bir gece bile kalsa evlenir. Her hafta evlenen erkekler çoktur. Misâfireten bir şehre gelen bir erkek bekar kalması tecvîz edilmez, muhakkak evlendirilir. Nikâhı da isteyen erkek kıyar. Bazen de yıkık han sahibi imam yerine kâim olur. El-hâsıl evlenmek ale'l-âde bir işdir. Bu yüzden pek çirkin ve fecî vakalara tesâdüf edilir. Turfan etrâfındaki köylerde kadın evin en mühim hayatî uzvudur. Tesettür yoktur. Kadın kocasıyla berâber tarlada çalışır, bağlarda meyve toplar, kapısının önünde şırl şırl akan dereler kenarında çarık yapar, bezini dokur, ata biner, pazara gelir, ticâret eder, gâyet serbest konuşur. Zenginlerin, şehirde oturanların hayatı büsbütün başkadır. Bunlarda kadın süslü bir bebektir. Kadın için çok para sarf edilir. İpeklere gark ederler.

Yabancı erkeklerden kaçırır, karısını bir hazîne gibi saklar. Maa-mâ-fîh tesettür pek de kuvvetli değildir. Kadın tanıdıkları erkeklerle serbest görüşür. Kocasından o kadar emîn değildir. Çünkü o isterse üzerine evlenir. Fakat kadın da epey kibirlidir, gururlanır, bazen kocasını yalvarır. Üzerinde icrâ-yı nüfûz eder.

Turfan kadınları şen, şûh, hoppa cidden güzeldir. Her kadın yerli mûsikî âletlerinden birini çalar. Güzelleri meşhûrdur. Güzel bir kadının kocası iftihâr eder. Arkadaşları ve tanıdıkları onun saâdetine gıpta ederler. Âilede çocuk çok sevilir. Fakat nezâfete dikkat edilmez. Siyah, kirli ve yağlı elbisesi parçalanmadan değiştirilmez. Çamaşırı yıkanmaz, gözlerinin çapakları silinmez. Burnu akar, yüzü eli haftalarca su görmez.

Çocuk her sabah evden çıkar, mahallede dolaşır, girmedığı delik, uğramadığı kapı kalmaz, çamurlara batar, pisliklere bulaşır, karnı acıkdığı zaman sevk-i tabî ile hânesine avdet eder.

Tahsîl çağına geldiği zaman mahalle mektebine gider, talîm ve terbiyenin ne demek olduğundan haberi olmayan sarıklı bir muallimin karşısına diz çöker. Hocasının pamuğunu ayıklar, odununu getirir, suyunu taşır, ateşini yakar, akşam paydos zamanı gelince arkadaşlarıyla damın üzerine çıkar, ezberden bağıra bağıra alışmış sûresini okur. Orada geçirdiği 7-8 sene zarfında Arabî Fârisî birkaç kitab hatmeden çocuk harf-i vâhid tanımadan mektebi ikmâl eder. Evlenir, nisbeten sâlim bir kafa ile hayata atılır. Âile sâhibi oldukdan sonra yükselmek tahsîlini ilerletmek isterse medreseye gider. Kocaman sarıklı uzun geniş cübbeli, âlim, fâzıl, mütefennin müttakî hocaların rahle-i tadrîsine devâm eder, cildlere Arabî Fârisî kitaplar hatmeder, iktisâb-ı feyz ve kemâlât ederek medreseden mezûn olur. Hurûfâtı tanır, okumak öğrenmiş; fakat bir satır Türkçe yazamaz, okuyamaz bir hâlde sultanmış beyni ile hayata atılır.

Gelelim kızların hayatına: O bî-çârelerin hayatı daha fecîdir. Çocukluk zamanlarını erkek çocuklar gibi aynı itinâ ve terbiye ile sokakda geçirir, mahalle mektebine onlarla berâber devâm eder. 12-13 yaşlarında evlenirler. Daha doğrusu evlendirilirler. Birkaç sene sonra vâlide olurlar. Maa-mâ-fih bu zihniyet artık sönmeye ve milletin gözü açılmaya başlamıştır. Çocuğuna asrî, müfîd terbiye vererek muntazam mekteblere göndermek isteyenler ekseriyeti teşkîl eder. Fakat maa't-teessüf böyle ebeveynin evlâdına rehber olacak, muallim mektepleri mevcûd değildir. Şu birkaç sene zarfında Turfan ve civârında yeni usûl üzere iki numûne erkek mektebi ile Turfan'a yakın bir kasabada da muallimesi bulunduğum bir kız mektebi vardır. Halk bu mekteblere çok ehemmiyet veriyor, maddî ve manevî her türlü fedâkârlık gösteriyor.

Gelecek mektubumda Turfan düğünlerinden bahsedeceğim. Mektubumla birlikde millî elbisesini lâbis bir Türkistan kızı resmini gönderiyorum. Münâsib görüldüğü takdîrde mecmûanıza derc ederek Türkiye'de bulunan hemşîrelerimize eski Türk yurdundan bir hemşîrelerinin resmini takdîm etmiş olursunuz.

Turfan 4 Mart 1925

Fatma Murad

Sayı: 8

Sayfa:1-2

TAYYÂRE VE TÜRK KADINI

Her ne kadar lisânımızda “tayyâre” kelimesi taammüm etmişse de şümûlu cereyân devremizde bu kelimeyi saf Türkçe “uçar” kelimesiyle tebdîl ederek tamîm etsek daha güzel olurdu zannındayım.

Harb-i Umûmî esnâsında uçarların îfâ etdikleri vezâif, Avrupa “medenîleri”nin Irak ve Rîf çöllerinde mazlûm milletleri taht-ı esâretlerinde ibkâ için kullandıkları uçarlardan istihsâl etdikleri fevâid, ale'l-umûm tayyârelerden görülen mütenevvi‘ istifâdeler cümlece malûmdur.

Fakat biz Türkler’in tayyâreye ihtiyâcı “medenî” milletler gibi istilâ ve zulüm için değildir. Biz yalnız emn u âsâyîşi muhâfaza ve düşmanlarımızın hücûmlarına mukâbele etmek için uçar filoları ihdâs edeceğiz.

Bugün bu uçar filolara ihtiyâcımızı gayûr hükûmetimizin teşvîk ve tergîbi sâyesinde bütün millet anlamış, husûsen Adanalılar bu meselede ön ayak olarak memleketimize bir “uçucular” mektebi hediye etmiştir. İzmir de, Adana’dan kalışmamak için elli altmış bin lira bir meblağı birkaç gün zarfında cem‘ etmiştir. Hâkezâ şehrimizde çıkan gazetelerde okuduğumuza göre İstanbul’da da bu günlerde iâne cem‘ine başlanacaktır.

Vatanın sınırlarında, her adımını fedâkârâne himâye etmeye müheyyâ duran ordumuza düşmanlarımızın havadan hücûm etmesine her vakit intizâr olunabilir. İşte şu hücûma marûz kaldığımız zaman, yırtıcı kuşların hücûmundan yuvasını sıyânet etmek için ileri atılan kartallar gibi vatanımızı havadan himâye edecek fedâkâr ve cesûr bir hava filosuna ihtiyâcımız şübhesiz pek büyüktür. Bunu takdîr eden Türk oğulları bugün memleketin her köşesinde tayyâre cemiyetleri ihdâs ederek bâlâda arz ettiğim vechile iâne toplamakda oldukları hâlde, bu iâne yığan cemiyetlerin listelerinde Türk kadınının ismi âdetâ görünmemektedir.

Türk kızı da bu vatanın evlâdıdır. Binâen-aleyh Türk kızlarının da bu mukaddes işe iştirâk etmesi farzdır.

Gönül isterdi ki Türk kadınlarından da bir heyet tayyâre cemiyetine dâhil olarak orada bir kadınlar şubesi vücûda getirsinler ve Türk kadınlığı miyânında toplanmış meblağ ile ayrıca bir Türk kadını filosu ihdâs etsinler. Gönül isterdi ki bu filonun en mükemmel tayyâresinin ismini muhterem ve sevgili reîs-i cumhûrumuzun refîka-i muhteremesi hanımefendiye isnâden “Latîfe” koysunlar. Gönül isterdi ki müşârun-ileyhâ bu heyetin fahrî riyâsetini der-uhde buyursun ve hemşîrelerini himâye-i vatan yolunda sahâvete ve fedâkârlığa sevk etsin.

Balkan Muharebesi’nde, Harb-i Umûmî’de ve ale’l-husûs mücâhede-i milliyede büyük fedâkârlıklar gösteren Türk kadını, şübhesiz bu defa da Türk oğullarının fedâkârlıklarına muâdil bir gayretle vazîfesini îfâ eder ve ilimizin göklerden gelecek düşmanlarına karşı durmak için birkaç uçar filoları alacak kadar para toplarlar.

Türk kadını da bu illerin yavrusudur. Demek onu düşmandan korumak Türk kadına da borçdur.

“Borcunu ödeyen yaşar” derler. Bugün her bir Türk’ün vazîfesi vatanının hava gemilerini arttırmaya çalışmak, her bir elinden gelenini yapıp o gemilere bir mih, bir karış tente olsun ilâve etmektir. Böyle bir ictihâdla borcumuzu ödemeye, vatanımızı yeryüzünde himâye etmeyi bildiğimiz gibi göklerde de himâye etmeye çalışalım.

“Borcunu ödeyen yaşar.”

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 8

Sayfa: 6-7

ÇOCUKLARIMIZ GAZETE OKUMALI MI?

(Etfâlin Terbiye-i Rûhânîsi)

Memleketimizde çocuk edebiyâtı henüz taammüm etmemiştir. Ale'l-umûm denecek derecede çocuklarımız büyüklerin okudukları roman, hikâye, mecmûa ve sâir yazıları okurlar. Bu mütâlaaların çocuklarımız üzerinde icrâ etmekde olduğu tesîrâtın fâide ve zararını hiçbir ebeveyn düşünmediği gibi gazete mütâlaasının çocuklara müsâade edilib edilmemek meselesi de zannedersem pek azlarımızın fikrini işgâl etmiştir. İyi düşünülecek olursa, bin türlü naz ve naîm içinde, hayatın tehlikelerinden, ufak sarsıntılarında bile müteessir olmalarını istemeyerek üzerlerine titredikleri yavrulara, hangibir ebeveyn gazete mütâlaasını müsâade edebilir? Sevgili çocuklarının gazeteler vâsıtasıyla, hayatın acı hakikatlerini, menfûr sâhifelerini, kendimizden bile ırak bulundurmak istediğimiz bin türlü çirkin ve mülevves sahâifini, yangın alevi gibi uzakdan parlayıp tutuşarak nihâyet meydana çıkan siyâsî havâdisleri öğrenmelerini ciddî ve müşfik bir ebeveyn arzu eder mi?

Emînim ki evlâdlarının saâdetini düşünen her mürebbîyi, “Çocuklara gazete okutmak” meselesi herhâlde derinden alâkadâr etmelidir. Az çok medenî ve okuryazar her evde gazete bulunacağından çocuklarımızı gazete mütâlaasından doğrudan doğruya men‘ etmek elimizden gelmez; zîrâ men‘ olunan her bir şey, herkesden ziyâde mini minilerin hoşuna gider; binâen-aleyh onları gazete okumaktan tamâmen men‘ edemediğimiz gibi, muzırr addeddiğimiz aksâmını ketmetmekle de hiçbir fâide temîn edemeyiz. Bu sûretle ketmetmek veya onların eline geçmemek için evde bulunan gazeteleri sıkı sıkı saklamak istersek, çocukların merâkını daha fazla celb ederiz. Hem de böyle saklamakla men‘ etmek kâbil mi? Sokaklar, istasyonlar, dükkânlar, sinema ve kahvehâneler ve’l-hâsıl her tarafımız serapâ gazete ile dolu değil mi? Merâk eden çocuk tabîatıyla bunları bulur.

İşte bu sebebe mebnî, gazeteye düşkün gördüğümüz çocukları, o gazeteleri mütâlaadan katiyyen men‘ etmemeli, ancak nerelerini okuyacağını ve nerelerini

okumamasını, iyilikle ricâ ederek hakîkati çocuğun ruhuna mütevâfık îzâhât ile tenvîr etmelidir.

Gazetelerin çocuklara muzırrı aksâmı, zâbıta havâdisleri, açık ve hafif roman ve tefrikalar, mahkeme havâdisleri ve siyâsî vukuatlardır. Spor, îcâd ve keşfiyâta dâir bendler, seyâhate, târîh ve fenne âid makâlelelerin okunmasından bir zarar görülmez. Bununla berâber her bir terbiye ve talîmde olduğu gibi, gazete mütâlaası meselesinde de ebeveyn, bi'l-hassa vâlideler kendi evlâdlarının ahvâl-i rûhiyyesine vâkıf olmaları muhakkak lâzımdır. Evlâdının ahvâl-i rûhiyyesinden bî-haber bir ebeveynin, yavrusuna hiçbir şeyi katî olarak tavsiye veya men' etmeye hak ve salâhiyeti olamaz. Evvelâ her vâlîde çocuğunun ahvâl-i rûhiyyesini derinden gizlice takîb ve dâimâ tedkîk ile meşgûl olmalı. Bu yeni inkişâf eden küçük adamın dağıttığı filizler üzerinde açılacak ezhâr-ı garâib, bir vâlîdeyi dâimâ en derinden ve ciddî sûrette işgâl etmeli. Çocuğun ahvâl-i rûhiyyesindeki tebeddülât ve tegayyurâtını gözünden kaçırmayan, tettebbu eden ebeveyn herhâlde onun ruhunda inkişâf edecek fenâlıkları, menfî cihetleri vaktinden evvel keşfeder, bunun iyiliğe tahvîline hizmet edebilecek tedbîrlerle nesâyihde bulunurlar. Bu sûretle çocuk, ruhunda henüz açılmamış bir arzu ve duygunun vâlîde tarafından keşf olunduğunu görünce ruhunda hiçbir kir gizleyemeyeceğini anlar, kendisini dâimâ tashîh eder. Ruhunu istilâ etmek isteyen karalıkları atmaya ve fenâ hisleriyle iyilerini tefrîke çalışır. Hiç olmazsa okuduğu paylar hakkında dâimâ iyi fikir edinmeye ve fenâlıklarından ibret almaya başlar. Maa't-teessüf asrımızda ekser-i vâlidelere, çocuklarının ahvâl-i rûhiyyesi meçhûl bir diyâr gibi yabancı kalmıştır. Onların ahvâl-i rûhiyyesiyle derinden alâkadâr olmayı kendi keyifleriyle meşgûl olmaya tercîh ederler.

K. [ayın].

Sayı:8

Sayfa:7-9

ŞUÛN-I NİSVÂN

Hâriçde Kadınlık Sadâsı

Belçika'nın Brüksel şehrinde (Bradsense) Sarayı'nda âile terbiyesi hakkında bir ictimâ olmuş ve programda dört mesele mevzû-ı bahs edilmiştir. “Çocuk ve muhiti”, “âilenin mektebe iştirâki”, “bugünkü ebeveyne yardım”, “yarınki ebeveyni ihzâr”.

*

Meksika’da kadınlar intihâb hakkı talep etmekde; Kanada ve İngiltere kadınları ise ayanlığı talep ve iddiâda bulunuyorlar.

*

İngiltere’de bundan sonra liman komiserliği vazîfesi kadınlara dahî teşmîl edilecektir. Zîrâ o hakda olan kânûndan, erkek kelimesi tayyedilecekmiş.

*

Miss Pre, Miss P. Schmidt ve Miss Rebecca Adelman Amerika’da ticâret kapdanlığı mezûniyetlerini almış olduklarından, vapurlarıyla 12 Mart’da Filistin’e müteveccihen hareket etmişlerdir.

*

El-Kahire’de Coğrafya kongresine dört kadın azâ iştirâk etmişlerdir. Üçü Polonyalı biri de Fransız’dır. Bunlardan Matmazel Polakona (Pedagogy-geographic-etfâle talîm olunan coğrafya) hakkında pek mühim bir nutuk îrâd etmiştir.

*

Mısır İttihâd-ı Nisvân Cemiyeti’nin en faal bir rûknü meşhûr Baro Reîsi İbrahim Bey el-Helbâvî’nin torunu Suad Besyoni Hanım henüz yirmi dört yaşında irtihâl-i dâru’l-bekâ eylemiştir. Hem-cinslerine son derece fedâkâr bir genç olub akrân ve emsâli memleketin ikliminden kaçdıkları Kahire’nin en sıcak mevsiminde bile cemiyetin kliniğini idâre ederek ebnâ-yı cinsine vakf-ı nefis etmiş idi. Cümle tanıyanları ve milleti için telâfi edilmez bir zâyîât olduğu bildiriliyor. Rahmetu’llâhi-aleyhâ.

*

Mısır el-Kâhire’de münteşir (Mısırlı) nâm mecmûanın son nüshasında görülmüşdür:

Mısır İttihâd-ı Nisvân Cemiyeti Reîsesi Hüdâ Şirâvî Hanımefendi Mısır Maârif Nâzırı’na mürâcaatla kız mekteblerinin idâre ve talîmlerinin kadınlara havâlesini talep etmiştir; zîrâ kadınları bu mesele ile daha fazla alâkadâr ve memleketin bu husûsdaki ihtiyâcât ve örf âdetlerine vâkıf olduklarını ileri sürerek, lâzım gelen itinâ ve ehemmiyetle çalışmalarını tabîi buluyor. Nâzır-ı mûmâ-ileyh de kendilerine verdiği cevâbında, maalesef şimdiye kadar, kadınlığın tahsîli asra göre hayli geri

bulunduğunu ve hükûmet-i hâzıranın bu husûsda yeni programlar ve yeni karârlar alacağını, şimdiden bile İngiltere’ye dört hanım gönderilerek bakaloryalarını alarak, bu gibi âlî hizmetlerde istihdâm edilmek için sarf-ı himmet edildiğini, pek yakın bir zamanda tıbbiye ve diğer âlî mekâtibde kızların çalışmasına müsâade edileceğini bildiriyor.

İttihâd-ı Nisvân Kulübü

Mısır’ın münevver ve ileri gelen âilelerinin gayretleriyle, sırf kadınlara mahsûs olmak üzere Mısır’da, “İttihâd-ı Nisvân Kulübü” nâmında bir kulüb tesîs olunduğunu maa’l-memnûniyye haber aldık.

Kulübün gâyesi, İslam kadınları miyânında sanâyi-i nefîse, mûsikî, spor gibi mesâilin taammümünü temîn etmek olduğu gibi, edebî konferans ve musâhabelerle ruhlarını terbiye etmektir. İçki ve kumardan âzâde olan bu kulübün müdâvimîni, pek güzel vakit geçirmekde olduklarını Mısır’dan gelmiş ehîbbâmız naklettiler. Hüda Hanım Şirâvî Hazretleri de bu kulübün müessiseleri ve gayûr azâları miyânındadır.

Gençlere âdâb-ı muâşeretî ve asrî terbiyeleri temîn eden böyle müessesât memleketimiz için de pek elzemdir zannındayız. Ve yakın bir istikbâlde, İstanbulumuz hanımlarının da böyle hayırlı teşebbüsâtını görmeyi Cenâb-ı Mevlâ’dan temennî ederiz.

*

Bütün Dünya Kadınları Birleşiyor

Amerika’da kadın ittihâdını vücûda getiren Madam (Alice Paul) Avrupa’ya gelmiştir. Yirmi iki yaşında olan bu genç kadın daha şimdiden İngiltere ve Fransa’da kadınlık cereyânlarını temsîl edecek birer komite teşkîl etmiştir.

Madam (Alice Paul) bütün dünya kadınlarını birleştirmek gâyesini istihdâf etmektedir.

Bu Amerikalı'nın yakında bütün dünyaya kök salacak bir ittifak vücûda getireceği kuvvetli bir ihtimâl dâhilindedir.

“İkdâm”

Sayı: 11

Sayfa: 1-2

NEREYE GİDİYORUZ?

Yevmî gazeteleri gözden geçirirsek görürüz ki her gün intihâr intihâr intihâr ve intihâr karşısındayız. Midesinden muzdarib, sevdiğine kocaya gidemeyen, kocasının zulmüne tahammül edemeyen, iş bulamayan, sınıfından geçemeyen, kızlar, kadınlar ve ale'l-umûm gençler intihâra teşebbüs ediyorlar.

Ne kadar çirkin ve ne kadar acınacak bir hâl!

Bunlar niçin intihâr ediyorlar? Midesinin ağrısına tahammül edemeyen bir hastayı, maşûkuna kavuşamayan bir kızı ve diğerlerini intihâra teşebbüs etdiren esbâb nedir? Bunlar niçin intihârdan başka çâre aramıyorlar, niçin yegâne çâre-i necât olarak intihârı buluyorlar?

Cemiyetimize bir öldürücü mikrob gibi sirâyet etmekde olan intihâr modasının esbâbını teftîş ve tedkîk edersek yegâne âmil olarak terbiyemizin noksanlığını buluruz. Gençlerimize sabır ve tahammül hislerini ilkâ etmekde, gençlerimizi düşünmeye, teşebbüs etmeye alışdırmakda kusûr ettiğimizi görürüz.

Almanlar kadar kadınlarına zulmeden bir millet yokdur dense hatâ olmaz. Kadını döven, boğan, kadınına her nev' zulmü revâ gören Almanlar'a pek çok tesâdüf edersiniz? Fakat bundan müteessir olarak intihâra teşebbüs eden Alman kadınlarına ve ale'l-husûs âşıkına kavuşamadığından zehir içen Alman kızlarına pek nâdir tesâdüf edersiniz. Ya Almanlar niçin intihâra teşebbüs etmiyorlar, onlar niçin bu hâlleri iktihâm ve izâle etmenin çârelerini bulabiliyorlar?

Bizde böyle bir zulme marûz kalan kadın veya kızı himâye edecek müessesât-ı adliye mi yokdur, Almanlar'ın müessesât-ı adliye ve inzibâtiyyesi böyle mesâilde bizden daha mı müteyakkızdır?

Hayır, asla.

Bir Alman kadını veya kızı böyle bir hücumla marûz kalınca îcâb eden mahallere mürâcaat eder ve sulhen hakkını tasdîk etdirmenin çârelerini aramaya, hücum edenin kusûr ve seyyiâtını isbât ederek meseleyi sulhen izâle etmeye çalışır, müessesât-ı adliye ve inzibâtiyyenin nazar-ı dikkatini celb ederek muâvenetini talep eder. İşsiz kalmaktan-nâşî hayatın tecâvüzlerine marûz kalırsa, bin bir çârelere tevessül eder, bin bir şeyler düşünür bulur ve bin bir teşebbüsde bulunarak ve âkıbet arzusuna muvaffak olur.

Bizde ise sakîm terbiyemizin gençlerimizin rûh-ı istiklâl ve teşebbüsüne indirdiği darbenin netîcesi olarak, gençlerimiz kendilerini ebeveyninin bir bendesi ve kulu gibi hissederler, kadınlarımız her meselede hukûk ve ihtiyârlarının derece ve mikdârını bilmezler ve her nev' haksızlığa ve zulme marûz kalınca veyâhud ümîd ettikleri muzâharet ve sıyânete mazhar olamayınca, hemen intihâra teşebbüs ederler.

Terbiyemizdeki bu sakâmeti yalnız ana ve pederlere yâhud mekteblerimize tahmîl etmek de doğru olamaz. Bir mikdârını üdebâ ve matbûâtımıza ve ale'l-husûs terbiye ve ahlâk dersleri ile iştigâl eden muallim ve muharrirlerimize tahmîl etmek îcâb eder.

Bu güne kadar yazılmış mekteb kitaplarımızda gençlerde istiklâl ve teşebbüs-i şahsî ruhlarını uyadıcı eserlere tesâdüf edemediğimiz gibi, mekteblerimizde ahlâk dersi veren muallimlerimizin de bu mebhâsi iyice tahlîl ederek talebeye ifhâm edemediklerini ve talebede uyanan istiklâl ve teşebbüs-i şahsî cereyânlarını hatâ telakki ederek bir isyan manâsında tefsîr eden muallimlerin pek çok görüldüğünü zikretmek mecbûriyetindeyiz.

Bu gidişimiz devâm ederse ilerimiz pek muzlimdir. İntihârcılarımızın adedi daha artacaktır.

Bunun için evvelâ etfâlin hâne dâhilinde görmesi îcâb eden terbiyeye âid kitablara muhtâc olduğumuz gibi, mekteb devresinde verilecek terbiyeye âid pek vâsi‘ bir edebiyâta muhtâcız. Gençlerimizin düşünce, teşebbüs ve istiklâl ruhlarını tervîc ve tevsî‘ edecek romanlara ve ale’l-husûs mekteb kitaplarına pek muhtâcız.

Almanlar’ın meşhûr muharrirlerinden Werner’in âsârına müşâbih romanlar ve hikâyeler yazan muharrir ve ediblerimize, Türk haysiyetini is‘âd ve i‘lâ eden, Türk unsurunu takdîs etdiren numûnelere mükâfâtlar vererek teşcî‘ etmeliyiz. Türklüğü gençlerimize takdîs etdiren, çalışmayı, düşünmeyi, hüsn-i ahlâkı ve ale’l-husûs vazîfe-şinaslığı öğreden ediblerimiz istikbâlimizin necâtçılarıdır.

Bunlar geleceğin büyük Türklüğü’nü ihdâs edecek, bugünün büyük Türklüğü’ne hiss-i hürmet uyatacak şule-i edebdirler. Fikre hâdim eserler tahrîz olunursa memleketimizde yeni, sağlam ve uyanık bir edebiyât devresi doğar ve gençliğimiz sağlam ve uyanık olarak neşv ü nemâ bulur. İntihârların da önüne geçilmiş olur.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 11

Sayfa: 8-9

KADRI RÂŞİD PAŞA’NIN MÜHİM BİR KONFERANSI

“Nüfûs Artırmak; Çocuklara İyi Bakmakla Kâimdir.”

Mütehasşıs doktorumuz diyor ki: “İş çocuk doğurmakda değil, doğan çocuklara iyi bakmakda ve onları yetiştirmekdedir.”

Müderris Doktor Kadri Râşid Paşa 11 Temmuz’da saat beşde Dârülfünûn Konferans Salonu’nda “nüfûs siyâseti ve halkımızın bu husûsdaki vazîfesi” mevzûlu bir konferans vermiştir.

Kadri Râşîd Paşa, memleketde bir çocuk siyâseti yapmak mecbûriyetinde olduğumuzu söyledikten sonra çocukların fazlalığından şikâyet eden yeni fikirleri mevzû-ı bahs etmiştir. Tevellüdâtın çokluğuyla işsizlik buhrânının artacağını iddiâ eden bir cereyân tarafdârları hakkında:

-Malı çok olan sıkılır, belki de bunda haklıdırlar, fakat biz...

diyen Kadri Râşîd Paşa, bizim fazla çocuk yapmak ve çocukların sıhhatine itinâ etmek mecbûriyet-i katiyyesinde olduğumuzu söylemiş ve bunun esbâbı miyânında askerî ihtiyâcımızı zikretmiş, adedin çokluğu dâimâ ve her yerde ihtirâmı celb ettiğini ilâve eylemiştir.

Kadri Râşîd Paşa, bundan sonra bizde çocuk vefeyâtının yüzde seksen raddesinde olduğu hakkındaki iddiâ ve mütâlaalar üzerinde tevakkuf etmiştir.

Kadri Râşîd Paşa, mütâlaaların vatanî ve insânî hislerin sevkiyle der-miyân edilmesine mu‘teriz olmamakla berâber gösterilen rakamların hakîkati ifâde etmediğine ve mübâlağalı olduğuna kânidir.

Muhterem müderris bu husûsdaki iddiâsını; bu işle uğraşdığı rub‘ asırdan beri kendi husûsî mesâisi ve taşradaki bazı tabîb arkadaşlarının yardımı ile topladığı istatistiklerle tevsîk etmiştir.

Kadri Râşîd Paşa, şehrimizde on senelik çocuk vefeyâtını, adedin gerek hastalıklara, gerek muhtelif unsurlara derece-i isâbetini Şehremâneti Sıhhiye Müdüriyeti’nin şemaları muâvenetiyle zikretmiş, müteâkiben muayyen bir âile adedi üzerinde çocuk tevellüdât ve vefeyâtı hakkında kendi tanıdığı istatistiği mevzû ittihaz etmiş ve buna dâir müfîd malûmât ve tafsîlât vermiştir.

Kadri Râşîd Paşa, bu rakamların şâyân-ı itimâd ve teselliyet-bahş olduğunu söylemiş ve “Size yüzde seksen meselesinden me’yûs olmayacak tebşîrâtda bulunuyorum” demiştir.

Kadri Râşîd Paşa, çocuklarımızın maalesef ale'l-ekser bakımsızlıktan öldüğünü, konferans salonunun bir kısmını dolduran vâlidelere hitâben büyük bir teessürle söylemiş ve kulağında çınlayıp duran, tıbbiyenin eski ve muhterem bir müderrisine âid hâtırasını nakletmiştir. Eski müderris, bundan yıllarca evvel tıbbiye devâm eden paşanın birâderine demiştir ki:

“-Köpekler her sene yedi sekiz tane doğurur, Hâlbuki koyunlar ancak bir veya iki tane. Köpeklere sokakda ilişen olmaz; fakat koyunları kuzuları insanlar mütemâdiyen keserler, yerler. Buna rağmen ne köpek adedi artar, ne koyun sayısı eksilir. Sebebi: Yavru, bakılırsa yaşar.”

Kadri Râşîd Paşa, vâlidelerin, çocuk vefeyâtını kendi ihmâllerinden ziyâde nazara atfetmekde olduklarını, bundan dolayı kendilerini ithâm ve tenkîd edecek yerde “O kadının gözleri ne fenâ, bir bakdı mı...” diye komşularına düşman olduklarını söylemiş ve nihâyet: “Allah verdi, Allah aldı!” diye kendilerine bir de kuru tesellî bulduklarını ilâve eylemiştir. Bu hurâfelerin kaldırılmasını temennî ve bu vazîfeyi de genç nesilden taleb eden Kadri Râşîd Paşa, konferansının mütebâki aksâmında çocuk hastalıklarından, çocuk doktorluğunun ehemmiyetinden bahs ile sözlerine alkışlar arasında hitâm vermiştir.

Sayı: 12

Sayfa: 4-6

DUHÂN ŞİRKETLERİ VE FAKİR TÜRK KADINLARI

Duhân şirketlerinin son seneler zarfında İstanbulumuz'un her tarafında pek çok amele istihdâm etmekde olduklarını görüyoruz. Çoluk çocuk, erkek kadın ve kız kitleleri Hıristiyan, İslam hep buralarda devâm ediyor. Husûsen çoluk çocuk sâhibi kadınların buralara devâm etmeleri bir dereceye kadar doğrudur; zîrâ ana himmetine muhtâç küçük yavrular büsbütün terk edilemez. Amele olan vâlide her akşam evine avdetle, lâzım gelen vazîfesini, hizmet-i mâderânesini îfâ etmek için çocuğu yanında bulunmaya mecbûrdur. Bu sebebe mebnî evlâd sâhibi olan vâlidelerin husûsî evlere giderek uzun müddet âilelerini terk etmeleri kâbil değildir. Lâkin acaba sırf duhân şirketlerinde çalışmakdan başka kadınlarımız için gündelikle hayatlarını temîn etmek

mümkün değil mi? Ben kadınlarımızın böyle duhân şirketlerine dökülmelerinden şimdiki hâlde farkına varamadığımız tehlikeler karşısında bulunduğumuza zâhib oluyorum. Ve o tehlikeyi de bu sûretle tasrîh ediyorum: Bir kere genç kadınlar ve kızlar, mahzâ güzel ve kimsiz kimsesiz de olurlarsa, tasavvuru kolay her nev' fenâlığa ve heves-i derûnîye marûz kalarak ahlâken sukût etmeleri pek muhtemeldir. Sâniyen İslam olan fukarâ kadın ve kızların duhân şirketlerine devâm etmeleri sâyesinde husûsî evlerde hizmetçilik edecek insanların fıkdanı, hizmetçi kullanan âilelerimizi daha şimdiden Hıristiyanlara muhtâc bırakmaktadır. Ve bu husûsda kârlı çıkan yine Hıristiyanlar oluyor. Çünkü evlerde çalışır iken yiyecek ve giyecekleri temîn olunduğundan, kazançlarının velev cüzî bir kısmını olsun tasarruf etmeye muvaffak olmakda ve aynı zamanda erkek kadın bir arada çalışmadıklarından, eğer hulkaten ahlâksız değilse, her hâlde ahlâkî sukût tehlikesinden uzak bulunuyorlar. Bir de Hıristiyanlar erkeklerle temâsa, ezelden alışık olduklarına mebnî bir arada çalışmaları onlar için Türkler'e nisbeten daha az mühlikdir. Bu sözlerimden ale'l-umûm kadınların fabrikalarda ve sâir umûmî mahallerde çalışmalarına mu'teriz olduğuma haml olunmaması matlûbdur; fakat her hâlde pek genç kızların oralara atılmalarına bî-gâne kalmak iktidârım hâricindedir. Her ne kadar yaşlı bir kadın nâmûs ve hissiyâtına hâkim olabilir ve yaşla muhâkemesini daha sağlam yürüterek kendini korumaya daha muktedirdir. Fakat genç kızlar... Bu zavallılara, bu korkulu muhîtin hâricinde vâsıta-i necât aramak ehl-i vicdân her Türk kadınının borcudur zannındayım.

Nice duhân şirketlerine gitmeden bile fakir kadınlarımız bi'l-hassa cilve-i hayatı tatmamış genç kızlarımız için müteaddid vâsıtalarla yevmiyelerini temîn etmek mümkündür. Meselâ çamaşırcılık, ütücülük, yâhud evlere giderek haftada birkaç gün silmek süpürmek gibi hizmetler yapmak, çamaşır ve sâire esbâbların söküğünü dikmek, örmek ve ufak tefek âile dikişleri dikmek gibi şeylerle gündeliklerini çıkarabilirler. Bu sûretle, amele hayatından başka bir tarzda maîşetlerini temîn edenler Avrupa'da pek mebzûldür. Hizmetçi kullanmayan orta hâlli âilelerde yâhud tek hizmetçi ile iktifâ mecbûriyetinde kalan pek kalabalık âilelerde bu nev' gündelikçiler büyük bir yardım ve suhûletdir. Ve âile için de bir tasarrufudur. Şöyle hâriçden gelenlere birçok iş gördürebilmek husûsen memûr olan

yâhud ekmeğini dışarıda kazanmaya mecbûr kalan münevver sınıf hanımlarımız için pek elzemdir. Avrupa seyâhatlerimde, yanlarında hizmetçisi olmayan madamların vakitlerinin adem-i müsâadesinde gündelikle birini getirib yıkanan çamaşırların söküklüklerini, aynı zamanda ufak tefek yamalarını dikdirenlere pek çok tesâdüf ederdim. Bizde de böyle teşkîlâtlar yapılabilirse iş gördürenlerimiz adamsızlıktan ve fukarâmız da yalnız duhân şirketlerine dökülmekten kurtulmuş olurlardı.

Bir de uzun gün amelelik eden kadınlar yavrularını evde yalnız bırakmak ya bir hayır-hâh komşuya bâr etmek, yâhud da onlara bakıcı tutmak mecbûriyetinde kalıyorlar. Fakir ve amele bir kadın için çocuğuna dadı tutmak imkân hâricinde bir külfettir. İşte Avrupa zenginleri buna da bir çâre bulmuşlardır. Bu da mekteb-i sinne dâhil olmayan çocuklara hattâ nevzâdlara mahsûs ilticâ hayret-hâneleridir. Orada amele yavrularına sabahdan akşama kadar meccânen bakar ve yedirib içirtirler. Kibar âile kızları bu müesseselere devâm ederek çocuk bakmasını öğrenirler. Ve tecrübe-dîde çocuk bakıcıların taht-ı nezâretinde lâzım gelen himmet ve itinâda bulunurlar. Vâlideler her sabah işe gider iken teslim etdikleri mini mini emânetlerini akşam işden avdet eder iken ilticâ-gâha uğrayıp alırlar. İşte bu sâyede evlâdlarının iyi bakılmasından ve beslenmesinden; terbiyelerine itinâ olunduğundan emîn vazîfelerine devâm ederler. Böyle müessesât-ı hayriyyenin adem-i vücûdundan memleketimizde uzun gün, yalnız başına terk olunmuş çocukların marûz kaldığı mazarratlar her tarafda görülmektedir. Bir taraftan ebeveyn evlâdını evde yalnız bıraktığına muzdarib olur iken diğer taraftan da çocukcağız sokaklarda her fenâlığa marûz kalmakda sıhhat ve terbiyesine hâlel gelmektedir.

İstanbul, İzmir ve Bursa gibi işçi ve fukarâmızın çok mahallerinde şübhesiz zenginlerimiz de az değildir. Böyle mühim merkezlerde birkaç iltica-hâneler vücûda getirmek bâbında mütemevvil hanımlarımız miyânında teşebbüssâtda bulunulsa, şübhesiz büyük menâfi temîn olunur ve pek çok çocukların hayatı ölümün pençe-i bî-amânından muhakkak kurtarılmış ve bu sûretle tekessür-i nüfûsumuza da hizmet edilmiş olurdu.

(P.Z.)

Sayı: 12

Sayfa: 6-7

MERHÛME MAKBULE REŞAD HANIM

Geçen nüshamızda üfûl-i elîmini haber verdiğimiz Türk kadınlığının kıymetdâr azâsından Heykeltraş Makbule Reşad Hanım merhûm Subhi Paşa'nın hafîdesi ve Maârif Vekîl-i Muhteremimiz Hamdullah Subhi Bey'in hemşîre-zâdesidir.

Makbule Reşad Hanım genç sinninden beri sanâyi-i nefîseye olan istidâd-ı fevka'l-âdesiyle âilesi derûnunda tanınmışdı. Bu sebebe mebnî Hamdullah Subhi Bey'in tahrîzi ile 1916 senesinde ihtisâsı dâhilinde tahsîl etmek için İsviçre'ye gitmişti.

İsviçre'de esnâ-yı tahsîlinde ve son imtihanlarında sınıfının diğer şâkirdâdına ilmen, fikren bi'l-hassa ahlâken tefavvuk ederek Türk kadınlığının istidâd ve iktidârını ağıyâra da tasdîk ettirmeye muvaffak olmuş ve muhâtindekileri cidden kendini sevdirmişdi.

Küçük yaşında hiçbir muallimden resim dersi almadan kendi ictihâd ve gayreti ile resim yapmaya başladığı zamanlarda da istidâdının gayr-ı tabîîliğini isbât etmiş olan bu Türk kadını tevsî'-i malûmât kasdıyla Paris'de kaldığı kısa bir müddet zarfında orada da kendini tanıtmaya muvaffak olmuşdu. Paris seferinden avdetinden sonra İstanbul'da birkaç müddet çalışmış ise de bu esnâda kanser hastalığına mübtelâ olmuş ve bu bî-amân hastalığını tedâvî ettirmek için tekrâr Paris'e gitmeye mecbûr olmuşdu. Fitrî metânet-i ahlâkiyyeye mâlik Makbule Hanım son nefesine kadar evcânı setre muvaffak olduğu gibi, kendinden ziyâde âile-i keder-dîdesini düşünmüş ve doktorundan âilesinin kederini teshîl ve teskîn etmesini ricâ etmiştir.

Bu esnâda Paris'de bulunan Prens İffet Hanımefendi Hazretleri ve Hüsnü Beyefendi'nin refîkaları Melek Hanımefendi merhûmeye bir vâlide şefkati ibrâz ederek hastanın yatağı yanında onu teselliye ve evcânı teskîne gayret etmişlerdir. Fakat bu müşfik hemşîrelerimizin gayreti, etibbânın ictihâdı "İrcîî..." emr-i celîli karşısında fâidesiz kalmıştır.

1341 senesinin 7 Temmuz’unda Türk kadınlığı pek girân-bihâ bir uzvunu kaybetmiştir.

Merhûmenin ziyâi yeni yeni canlanmaya başlayan sanâyi-i nefîse âlemimiz için de gayr-ı mahsûs kalamayacaktır. Bırakdığı âsâr miyânında Hamdullah Subhi Bey ile Rûfet Paşa’nın büstleri bi-hakkın bir büyük eser-i sanat denecek derecede mükemmeldirler.

Cenâb-ı Hak âile-i keder-dîdesine sabr-ı cemîl ihsân eylesin.

Sayı: 12

Sayfa: 16

ŞUÛN

Hanımlarımızın Mühim Teşebbüsü

Mersin hanımlarının tayyâre îânesi toplamakda pek büyük bir faâliyetle çalışdıklarını memnûniyetle haber aldık.

Kezâ Trabzon’un Soğuksu sayfiyyesinde bulunan bazı mümtâz ve münevver hanımların ictimâlar yaparak gâyet mühim teşebbüsâtta bulunduklarını tayyâre îânesi için kendi beynlerinde bir heyet vücûda getirerek müsâade-i resmiyyesini istihsâl eyledikten sonra mahallât ve köylerde îâne dercine çıkmak istediklerini “Yeniyol” refikimizde okuduk. Hamiyyetli ve gayûr bu Türk kadınlarını bütün varlığımızla alkışlar ve bu mühim teşebbüsâtın muvaffakiyetle netîcelenmesini diğer Müslüman ve Türk kadınlarına da numûne-i imtisâl olmalarını temennî ederiz.

*

Büyük Bir Teşebbüs

İslâhını düşünmemiz îcâb eden mesâil-i mühimden biri de mekteblerimize devâm eden talebenin meh-mâ-emken yek-nesâk giyinmelerine dikkat etmek meselesiydi. Mektebe gelen çocukların elbisesinden istidlâlen, mensûb olduğu âilenin tabaka ve derece-i serveti görünmemek fenn-i terbiyede pek mühim bir

mesele olduğu şübhesizdir. Bu mühim meseleyi nazar-ı itibâra alan Maârif Vekâletimizin zîrdeki talîmâtını yevmî gazetelerde okuyarak cidden müteşekkir olduk:

Maârif Vekâleti bütün kız mekteblerindeki talebelerin ve muallimelerin kıyâfet ve tuvaletlerinde sâdelik ve vakarın esâs tutulduğu hakkında teblîgâtta bulunmuştur. Muallime ve talebeler için mekteb dâhilinde ipekli elbise giymek ve süslenmek memnû‘ olacak ve kıyâfetlerinde sınıf-ı ictimâî farklarına delâlet eder hiç fazlalık bulunmayacaktır.

Maârif Vekâletimizin kız mekteblerine idhâline karâr verdiği bu ciddî tensîk mukaddimesi ne kadar büyük bir teşebbüs olduğunu şübhesiz cümlemiz takdîr ederiz.

*

Âile İsmi

Maârif Vekâleti’nin diğêr tamîmine nazaran “Bade-mâ her çocuk mektebe âile ismiyle kaydolunacaktır ve şahıs ismi âile ismiyle berâber tizkâr olunacaktır.”

Bugüne kadar mekteblerimizde bir sınıfta beş Fatma, üç Hatice, dört Ali, on Veli olurdu. Ve bi’l-mecbûriyye çocuklar beyninde bir takım lakablar ihdâs olunurdu. Maârif Vekâleti’nin bu karârı da birçok hatâların önünü alacağına şübhe edilemez.

Sayı: 13

Sayfa: 1-2

BÜYÜK ADIM

Rus komünistlerinin reîsi müteveffâ (Lenin)’in bir sözü hâtırıma geldi. O bir vakit “târih” bazen büyük bir adımla ileri atlamak için bir az geri çekilir demişdi.

Birçok vakitlerden beri maârifimizin ıslâhı, husûsen ahlâkî terbiyemizin teâlîsi için birçok gayretler sarf etdikden sonra, son birkaç sene zarfında mekteblerimizde

ahlâk ve âdâba riâyât ve iktisâd gibi pek muhtâc olduğumuz terbiyenin anâsır-ı esâsiyyesi tezelzûle uğramışdı. Yani biz maârif işlerimizin en mühim bir sahasında geri çekilmeye başlamışdık.

Kız mekteplerimizin müdâvim ve muallimelerini ipekli elbiseler, kuaför saçlar, boyalı dudaklar ile moda salonlarında dolaşır gibi gören bazı zevât bu irticâmızdan korkmakta memleketimizin emperyalizm terbiyesinde yetişmiş analar yerine açık düşünür ve mantıkî hareket eder kız, terbiyeli ve terbiye edebilir, muktesid analar görmek istediği bir devirde bütün âlem fakir ve ihtiyâcımızdan bahsederken, bizim böyle şânımıza gayr-ı muvâfık havâî şeyler peşinde dolaşmamızdan âdetâ teşâyüm etmekte idiler. Çünkü onlar bu pudra kutularının, bu boya, bluz, iskarpin ve sâir tuvalet masraflarının kadınlık âlemimizi nereye doğru sevk ettiğini ve hangi uçuruma îsâl edeceğini pek açık görüyorlardı ve âile hayatımızın nasıl bir felaketle sükûta doğru sürüklendiğini anlıyorlardı.

Maârif Vekâleti'nin mekteb, talebe ve muallimelerinin tarz-ı telakkîsi hakkında Ağustos'da münteşir teblîğini tahlîl edecek olursak görürüz ki o da bunu çokdan takdîr etmiş ve hâlâ bu felâketi göremeyerek tantana, alâyiş ve süse kapılarak yuvarlanmakta olan, oldukça kalabalık bir unsurumuzun îkâz ve ciddî bir edâ ile ve aynı zamanda pederâne bir şefkatle doğru yola ircâ etmeyi münâsib bulmuşdur.

Vekâletin bu emri, kısa bir geri çekilme devresinden sonra büyük cidden pek büyük ileriye doğru atılmış bir adımdır. Bu adım kız mekteplerimizin en büyük hatâ ve noksânını ıslâh ve tashîh yolunda atılmış en mühim bir teşebbüsdür. Zîrâ Avrupa ve bütün dünyanın hiçbir köşesinde kız mektepleri bizim mekteplerimiz hâlinde değildir. Dünyanın münevver devletlerinin hiçbirisinde mektepler moda evi, salon değildir. Zîrâ mektepler ilim, edeb ve mebd-i saâdet olan iktisâda riâyeti öğreden bir müessese-i mukaddesedir.

Maârif Vekâletimizin bu ciddî olduğu kadar vatanî hareketini alkışlamamak, onu tebrîk etmemek elimizden gelmez.

Bu büyük adımın atlanmasını emreden muhterem vekâlete onu muvaffakiyetle ikmâl etmesini temennî ederiz.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 14

Sayfa: Giriş

MEVLÛD-İ PEYGAMBERÎ

12 Rebiyyülevvel sene 1344

Ebnâ-yı beşere ilim ve hakkâniyeti ilk defa öğreden, ismet ve saâdet menbaı, istibdâd ve cehâletin düşmanı, büyük ve mukaddes dinimizin ulûğ müessis fahr-i kâinât Peygamberimiz Efendimiz Hazretleri'nin dünyaya geldiği mesûd ve sevinçli günle cümle okuyucularımızı ve cümle din kardeşlerimizi tebrîk ederiz.

Bugün insanları asırlardan beri dalâlete sürüklemiş olan putperestliğin yıkılıb, cehl, kâhinlik gibi hurâfâtdan kurtulmaya başlamasının mübârek bayramıdır.

Bugün İslâmiyetin hakikat nûru parlamış ve sanemlerin ateşleri söndüğü, hakkın bâtıla gâlib geldiği gündür.

Bugün büyük İslam âleminin her bir uzvu mensûb olduğu mübârek dinimizin evâmirini telakkî etmekle müşerref olduğundan Cenâb-ı Hakk'a şükrân edecek ve Peygamberimiz'in şefâatine ilticâ edecektir.

“İdâre”

Sayı: 14

Sayfa: 1-2

BİZE ÂİD

Geçen sayımızda da Maârif Vekâleti'nin muallime ve kızlarımızın elbiselerinin basitleştirilmesi hakkındaki bir tamîmini bir mikdâr tahlîl etmişdim.

Vekâletin bu emrini tedkîk edecek olursak görürüz ki bu kısa ve belîğ ve aynı zamanda pek müfîd ve mühim teblîğ hayat-ı millîmizde atduğumuz en mühim bir adımdır.

Eski Maârif Nezâretleri de âile hayatımızın ıslâhını ihtimâl düşünmek istemişlerdir; fakat nereden başlamak îcâb ettiğini, âilelerimizde türeyen isrâfın nerelerden itibâren önünü almaya teşebbüs etmek îcâb ettiğini maalesef görememişlerdir.

Vekâlet bu tamîmi ile tanzimatçılar devrinde birinci yanlış atılan adımı tamîre karâr vermiş olduğunu, yani artık bizim garb mukallidi olmak devrinden çıkarak ciddî bir devre-i hayata girmeye başladığımızı ifhâm etmiştir.

Muhterem ve merhûm tanzimatçılar devrinden bugüne kadar devâm eden mukallidliğimize bu tamîm ile nihâyet çekilmiştir. Zîrâ Türk kadınları bugüne kadar mekteblerde ciddî ve hayatî bir istifâde göremezlerdi. Mekteblerden ettikleri istifâde okuyub yazmayı öğrenmekten ibâret kalırdı. Mekteblerde geçirdikleri kalan ömürleri, bilâ-mübâlağa, denebilir ki istikbâlleri ve hayatları için fâideyi hâiz olmayan şeylerle, yek-diğerinin tarz-ı telebbüsünü taklîd veya tenkîd gibi pek bî-manâ işler ve sözlerle geçirirlerdi. Zîrâ bu mektebler amelî ve hayatî değillerdi. Zîrâ kız mekteblerimizin hiçbirinde onlara ciddiyet bahşedecek, ilmî ve harsî terakkîlerini bâis olacak eserler mütâlaası, kuvve-i tefekkür ve taakküllerini tenmîh edecek meseleler ile meşgûl olmaları tavsiye olunmadığı gibi, insanların bütün şeref ve muvaffakiyeti ilim ile müzeyyen olmasında ve binâen-aleyh süs ve modanın insanların haysiyet-i insâniyyesine nakîse bahşedici hevâiyyâtıdan şeyler olduğuna dâir bir söz söylenmezdi.

Bugün Avrupalı bir kız mektebini ikmâl ettiği zaman, çocuk terbiyesinden, ev işlerinden, temizlikden, hıfz-ı sıhhatden ve sâir umûr-ı beytiyyeden ve ale'l-husûs tabâhatden tamamen haberdâr, bir ev idâresini der-uhde ettiği saatden itibâren kemâl-i muvaffakiyetle idâre edebilecek bir hâlde neşet etmekde olduğu gibi, eski elbiselerini de asrına tevîk ederek düzeltmeye yenilerini saklamaya, mâlik-i fenâsını

almakdansa iki elbise yerine birini yaparak üç elbisenin göreceği işi gördürmeye, mektebe gördüğü tarz-ı terbiye ve telkînât sâyesinde muvaffak olmaktadır.

Hâlbuki bir Türk kızı, dünyanın en fakir milletlerinden birine mensûb olduğu hâlde, ne bir sahan yemek pişirecek derecede amelî matbah dersleri görmüş, ne iktisâda riâyet-kâr ve ne de yarın vâlîde olduğu zaman âilesine hediye edeceği yavrusunun hayatını ilmî iktidârıyla temîn edebilecek bir hâlde malûmât ve tecrübe görmüşdür.

Bunlar hep bugüne kadar garbı zâhiren taklîd etmek hastalığından ve mekteblerimizde takîb olunan programların hayatî ve amelî olmayışından gelmiştir.

Mekteblerimizin hayatımıza elverişli olmaları için evvelâ mekteblerimizden süs ve moda tard olunmalıdır. Sâniyen kızlarımıza güzelliklerini ilim ve marifet ile tetvîc etmeleri, tarâvet ve nefâset-i zâhirelerini ilim, ahlâk ve edeb şua'larıyla tezyîn etmeleri, sâlisen iktisâda riâyet-kâr olmaları ve râbian fedâkâr olmaları telkîn olunmalıdır. Yalnız bu dört umde üzerine müessis kız mekteblerimiz bize hakîkî Türk kadınları yetiştirmek iktidârını hâiz olacaktır.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 14

Sayfa: 2-3

KÖYLERE MUÂVENET FARZDIR

Bugüne kadar memleketimizde teessüs etmiş müessesât-ı hayriyyenin hepsi şehirlerin fukarâ ve malûllerini himâye arzusuyla şehirlerdeki eytâmı terbiye niyeti ile ve ale'l-umûm şehir ahâlîsini düşünerek vücûda getirilmiştir.

Binlerle âciz, muhtâc-ı muâvenet ve cidden şâyân-ı merhamet ebediyyen minnetdârı bulunduğumuz gazilerimizin, şehidlerimizin, o adsız kahramanlarımızın evlâd ve ahfâdı, anaları ve zevceleri kitabsız, aç, hasta, ilâcsız, ekmeksiz ve doktorsuz kıvrınmaktadırlar. Çanakkale, Sarıkamış'dan başlayınız da, Sakarya, Dumlupınar ve İzmir kahramanlarının o büyük gayretleri sâyesinde teessüs eden

bugünkü istiklâliyetimizi bir düşününüz. Onları yalnız Üsküdarlı, Aksaraylı, Trabzonlu, Samsunlu, İzmirli, Ankaralı, Bursalı, Ahmed, Ali, Rıfat, Şevki, Kemal, Kâmiller mi kazanmıştır; yoksa Böğrüdelikli, Gülhasanlı, Sarıpınarlı, Soğuksulu, Taşdeğirmenli, Subaşı, Demircioğlu Mehmed, Kazancıoğlu Ahmed, Mustafa, Ali, Veliler mi kazanmıştır?

Birincilerin bu muvaffakiyetlerimize ne kadar muâvenetleri dokunmuşsa şübhesiz ikincilerin de târihe kayd olunamamış, kimse tarafından kaleme alınmamış, fakat târihte misli görülmemiş besâlet ve cesâretleri, gayret ve himmetleri sarf olunmuştur.

Türk târihinde eskiden mukarrebîn, kumandanlar, ümerâ ve vüzerânın kahramanlıklarından bahsolunur ve gûyâ onların, gayret ve himmeti sâyesinde elde edilen galebeler parlak cümleler ve ibârelerle târihe geçirilirdi. O zamanlar öyle idiyse de bugün Türk târihi öyle yazılmamalı ve o muvaffakiyetlerin asıl âmilleri, kahramanları, göze görünmeden, şatamatsız, tantanasız ve şatafatsız, siperinde veya pususunda aç ve susuz günlerce yatarak, ma-fevka'l-beşer harekâtıyla milletimize vatanımıza şanlı târihler yazdıracak eserler terk eden o uslu, muî' ve aynı zamanda düşmana bî-aman neferlerin büyüklükleri târihimizin en yüce sahîfelerine kaydedilerek, bu memleketin asıl sâhibleri olan ana evlâdlarının ahfâdına hâtıraları menâkib-i hikâyeler hâlinde bildirilmeli köylerde söyletdirilmelidir.

Aynı zamanda o hikâyeleri o menâkibi ihdâs eden, kahramanların köylerinde tizkâr nâmını bâdî eserler ihdâs olunmalıdır.

Bu kahramanlarımızın teyîd-i nâmı için muvâfık çâre onların vatani olan köylerde küçük kütübhâneler ihdâs ederek köylülerin anlayabileceği bir lisânla yazılmış eserler ve mütenevvi' hastalıklara karşı kullanılabilecek levâzım-ı ibtidâiyye-i tıbbiyyeyi muhtevî ilâc sandıkları ve her bir ilâcın da usûl ve mikdâr-ı isti'mâli ve sâir tafsîlâtını muhtevî küçük kitabçeler vaz' olunmalıdır. Bunun, kahramanlarımızın büyük hizmetleriyle tekâbül edemeyecek cüzî ve aynı zamanda müfid bir hizmet-i vataniyye olacağında şübhe yoktur.

Hâkezâ köy heyet-i ihtiyâriyyeleri vâsıtasıyla her köyde şâyân-ı merhamet ve muâvenet olan aceze ve fukarânın bir listesi tanzîm etdirilerek kazâlarda vilâyet merkezlerinde “Köy Cemiyet-i Hayriyyeleri” nâmı altında teessüs edecek bir muâvenet ve muzâheret organizasyonu tarafından cem‘ olunacak iânelerden onlara lüzûmu mikdârında muâvenet ve muzâheret gösterilmelidir.

İhtimâl bu nev‘ müesseselere hiçbir memleketde tesâdüf olunamaz. Fakat unutmayalım ki memleketimiz kadar aceze ve eytâmı çok olan bir memlekete de dünya yüzünde nâdiren tesâdüf olunur. Şehirlerimizdeki fukarâ, aceze ve eytâmımızı düşünmek ve muâvenet etmek borçlarımızın üçde birini teşkîl eder ise, köylerdeki aceze ve eytâmımızı düşünmek ve onların muâvenetine şitâb etmek borçlarımızın üçde ikisini teşkîl ettiğinde şübhe yokdur. Zîrâ bu milletin ve bu memleketin istikbâli köyün refâh ve tenvîrine mütevakkıfıdır. Zîrâ bu köyler, Anadolu’nun ıssız sahrâlarında gömülmüş birer menâbi-i servetimiz olduğu gibi oranın her bir izbesi, her bir ocağı bir kahraman yatağı, bir fedâkâr Türk’ün beşiğidir. Zîrâ Çanakkale, Sakarya, Dumlupınar ve sâire yalnız onların süngüleriyle doğmuştur. Zîrâ teşekküründen âciz bulunduğumuz bugünkü istiklâliyetimiz de onların süngüleriyle kâimdir. Binâen-aleyh köylere muâvenet bize farzdır.

Emine Müeyyed

Sayı: 14

Sayfa: 3

HİCRÂN YOLUNDA

Hicrân mı ruhumda elem yaratmış
Ben neden Allahım derdliyim böyle
Yıllardır gönlümü hicrân kanatmış
Saçlarım ağarmış bin üzüntüyle

İçimde yırtılan bu hisler neden
Ben neden Allahım öksüzüm şimdi
Kalbimi acıtan her gizli derdden
Gözüme, gönlüme bin hicrân sindi

Kayadan yükselen her nefes ölgün
 Bir gümüş buharla örtülmüş sular
 Yapraklar sararıb döküldüğü gün
 Bülbüller bağında hicrânla ağlar

Her ümîd diyorlar bir gün sonunda
 Tûfânlar yaratan hicrân olurmuş
 Nasîbim elemse hicrân yolunda
 Bu kânûn ezelden böyle kurulmuş

Güzin Şefik

Sayı:14

Sayfa:10-11

MODA ŞUÛNU

Bir Amerikalı moda gazetesinin Paris muhbirinin yazdığı haberler miyânında, Paris'in moda salonlarında son vakitlerde Fransızca'dan ziyâde İngilizce'nin işidildiği zikrediliyor.

Bir vakitler Avrupa kibâr âleminin lisânı Fransızca idi. Her yerde ve her tarafda salonlarda, müzelerde, sergilerde gördüğünüz kibâr tabakaya mensûb zevâtın Fransızca konuştuğunu işidirdiniz! Fakat bugün her tarafda İngiliz ve Amerikalılar'ın serveti gâlib geldiği gibi, onunla berâber lisânı da taammüm etmeye başlamışdır diyor.

Mezkûr muharririn dediğine göre bu sene moda âlemi pek yavaş inkişâf etmesiyle ve modalardaki tebeddülün azlığıyla göze çarpmaktadır. Bunun sebebini fabrikatörlerden aramak îcâb eder. Zîrâ onlar bu sene yeni hiçbir kumaş moda âlemine takdîm etmemişler ve yalnız geçen senenin moda kumaşlarını bir dereceye kadar güzelleştirmeye sarf-ı dikkat etmişlerdir.

Meselâ: “Rodia”nın vitrinlerini bir gözden geçiriniz. Önümüzdeki kış için ihzâr olunan bütün “numune”leri hep geçen sene gördüğümüz şeylerdir. Meselâ geçen mevsimde pek moda olan (burafil)leri bu sene de görürsünüz. Bunlara yalnız bazı sunî ipek benekler ilâve ederek daha bir mikdâr parlak görünmelerine sarf-ı gayret edilmiştir. Geçen sene bu kumaşların krem, bej ve gül renklerini i‘mâl ediyorlardı; bu sene ise yeşil, kırmızı ve sarı renklerini de ilâve etdiler ve hattâ gümüş veya altunî tellerle müzeyyen olanlarını çıkardılar. Bir de bu sene altunî tellerle müzeyyen yeni moda bir kumaş zuhûr etdi. Salon elbiselerinde tatbîk olunacağı zannolunan bu kumaş hakîkaten parlak ve gözleri kamaştırıcı bir şey olacaktır.

İpekçi mağazalarında velvetlere ayrıca ehemmiyet verildiği göze çarpmaktadır. Anlaşılan bu mevsim velvet senesi olacaktır.

Yeni renkler: karamel, gül tozu, natya blu, lavender. Bu senenin kışlık sokak elbiselerinde şal yakalar yerine kısa yakalar kalın tüylü kürklerle tezyîn olunacaktır.

Hâkezâ kollara ve eteklere de geniş kürkler kullanılacaktır.

Anlaşılan dekolteler modadan çıkmaya başladı. Kışlık paltolara dikkat olunursa görürsünüz ki yakalı gömleklere göre uydurulmuştur. Koyu renkli elbiselerin yaka ve kollarına beyaz ve ale'l-umûm açık renkli yakalıklar ve kolluklar kullanmak taammüm ediyor.

Atkı ve şalların rengi de ciddiyet kesbetmeye başladı ümîd edelim ki yirmi asır evvelki renklere ve süslere bu sene tesâdüf olunmayacaktır.

Bu senenin iş ve ev elbiselerinde büyük bir tebeddül var. Etekler biraz genişlendi. Kollar uzadı, renkler koyulaştırıldı ve tayyörlerin yakaları da oldukça güzelleşti.

(Londra), (Newyork) ve (Berlin) geçen iki sene âdetâ soyunuyordu. Bu sene tekrâr giyinmeye başladı.

K. H. K.

Sayı:16

Sayfa:3-4

ALMANYA MEKTUBU

Muhtereme Hanımefendi,

Almanya’da ikâmetiniz esnâsında teşerrûf ettiğimizden ve o zaman gösterdiğiniz iltifâtlardan cesâret-yâb olarak şu mektubla sizi tacîze cüret etdim. Belki hâtırınızdadır? Harb-i Umûmî esnâsında “Salîb-i Ahmer” menfaatine verilen bir müsâmerede yerimiz yanyana tesâdüf etmişti. Siz Almanlar’ın mûsikîdeki ilmî gayret ve sebâtlarını medhetmişdiniz. O zaman vatandaşlarım hakkında kullandığınız tabîrler benim kalbimde bir gurûr ve sevinç uyatmışdı. Bir Türk hanımının takdîrlerini işitmek, nedense benim için pek gayr-ı me’ûl bir muvaffakiyete nâil olmak gibi bir his uyatmışdı.

Bundan birkaç vakit akdem dostlarınızdan Madam (Dietrich)’e tesâdüf etdim. İstanbul’da “Âsâr-ı Nisvân” isminde bir mecmûa neşrine teşebbüs ettiğinizi ve hattâ nüshalarını da hânesinde görebileceğimi işiderek cidden memnûn oldum. Alman milleti hakkındaki takdîr-kâr sözleriniz bir daha hâtıramda ihyâ olundu. Bende, madam ile hânesine kadar giderek, anlamasam bile mecmûanızı görmek hevesi uyandı. Bir fırsatla Madam (Dietrich)’in ziyâretine gitdim ve mecmûanızı görmek saâdetine nâil oldum. İnsanı derin düşüncelere fantastik hayallere gark eden Arab hurûfâtını, resimlerinizi gözden geçirdim. Şurada mecmûanız hakkında hâsıl ettiğim fikri arz etmeye müsâadenizi istirhâm ederim.

Mecmûanızın mündericâtından bî-haberim. Fakat zâhiri görünüşü bir Türk mecmûası olmakdan ziyâde bir Avrupa mecmûası olduğunu kayd edeceğim. Resimleriniz hep Garb ruhunda süsleriniz hep Garb hayatından alınmış. Acâib bir şey. Türkler’in kendi millî süsleri, millî elbiseleri olduğuna kâni olduğum hâlde mecmûanızın tamâmen bir Avrupa mecmûası, hattâ bir Amerika mecmûası şeklini hâiz olması hayretimi mûceb oldu.

Ben bir Alman muharriresi, bir Alman kadını olduğumdan, yazdığım eserlerde, onun tezyînât ve sâiresinde hep Alman ruhunda şeyler kullanırım. Hep Alman

kalmak, her bir sözümle ve her bir süsüm ile Alman görünmek isterim. Hâlbuki siz Türkler, eskiden de dikkat etdiğim vecihle, dâimâ Türk görünmemeye, Türk'den gayrı görünmeye çalışır gibi, Avrupa'ya, Alman'a, Fransız'a, İngiliz'e taklîd edersiniz. Şübhesiz bu milletlerin medeniyeti vardır, siz o medeniyetin meftûnusunuz. Fakat o medeniyeti niçin millîleştirerek kabûl etmiyorsunuz? Niçin o medeniyetin her şeyini alıyorsunuz? Niçin yalnız ruhunu alarak Türk boyasıyla süslemeyi düşünmüyorsunuz? Bir gün gelib de gençlerinizin bir Fransız'dan, bir Alman'dan farksız kalarak ve Türklüğü kaybederek harsî inkırâzınızı tevli'd edeceğini düşünmüyor musunuz?

Bir vakitler, Harb-i Umûmî esnâsında Türkiye Maârif Nezâreti Müsteşarlığında bulunan Mösyö (Schmidt) ile görüşürken mûmâ-ileyhden şu sözleri işitmişdim: “Türkler Garb medeniyetini almakda pek lâubâli davranıyorlar. Ahzetdikleri her şeyi alâ-hâlihi kabûl ediyorlar. Hiçbir şeyi millîleştirmeye heves etmiyorlar. Meselâ romanlarını alınız. Pek az Türk romanlarında, Türk gençlerinin kalbini kabartacak, millî hislerini galeyâna getirecek şeylere tesâdüf edersiniz. Türk gençliğinde mütâlaaya heves azdır. Çünkü onu düşündürücü, onu sevindirici ve cümlesine seyyânen zevk verici eserler Türklerde yok denecek derecede azdır. Garbdan aldıkları veya taklîden adaptasyon usûlüyle yazdıkları eserlere Türk ruhunu ilkâ etmeyi Türk muharrirleri düşünemiyorlar.” diyorlardı.

İhtimâl Mösyö (Schmidt)'in bu fikirleri o devre âid olmuştur. İhtimâl Türkler Lozan Muâhede'si'yle netîcelenen muvaffakiyetlerinden sonra milliyete sarılmanın menâfiini idrâk etmiş ve rûhen Türkleşmeye heves etmişlerdir. Fakat afvınıza mağrûren ve mecmûanızın ruhundan haberim olmadığından zâhirine bakarak bâlâdaki düşünceye düşdüğümünden, hâlâ Garb medeniyetini kalıbıyla almakda berdevâm olduğunuza hükmetmek mecbûriyetinde kaldım.

Türkler'e karşı beslediğim saf bir muhabbet ve zât-ı âlîlerinin Almanlar'a karşı gösterdiği iltifât ve samîmiyete istinâden Türk hemşîrelerime şunu tavsiye etmek isterim.

Terakkî etmeye, ilme sarılmaya devâm ediniz, asrîleşiniz. Fakat Garb'dan alacağınız her şeye Türk ruhu telkîh etmeye ve asrîleşirken, bir Türk asrîliği ihdâs etmeyi düşününüz. Hilâfı takdîrinde yalnız Türklük'den ve millî ruhunuzdan tebâüd etmiş, bir şeyi kazanmadan pek kıymetdâr olan milliyetinizi kaybetmiş olursunuz.

Eski Türk ve Alman dostluğunun en hâr tarafdârlarından olduğum ve Türkler'e karşı beslediğim samîmî hisler tahattür olunarak sözlerimin kalbî olduğunda şübhe edilmeyeceğinden emîn olduğumdan şu mektubumun muhterem “Âsâr-ı Nisvân” sütunlarına dercini ricâ ve bi'l-vesîle ihtirâmât ve meveddet beyân ederim.

B. Schultes

*

İdâreden: Madam Schultes'in mektubunun tercümesini aynen okuyucularımıza takdîm ediyoruz. Hakîkat acıdır. Fakat ne çâre hakîkat, hakîkatdır.

Madam Schultes Alman muharrireleri miyânında sebâtı ve uzun senelerden beri mekteblerde Alman ruhunda terbiye vermek Alman ruhunu i'lâ ve Almanlığı gençlerin kalbinde takviye etmek gibi meselelerle meşgûl gâyet ciddî bir (?)dir.

Mûmâ-ileyhânın tenkîdleri ilmî ve pek ihâtalı olduğundan Alman terbiyevî ve husûsen “Haus Frau” gibi âile mecmûalarında pek muhterem bir mevki işgâl eder.

Madam Schultes'in hakkımızdaki tenkîdini aynen derc etmekden maksadımız Garb'ın bize olan nazarını okuyucularımıza da göstermekdir.

Sayı:16

Sayfa:10

ŞUÛN

Türk Kadını Nasıl Olmalıdır?

Gazimizin İzmir'i ziyâretleri esnâsında kendilerine İzmir Kız Muallim Mektebi'nde bir müsâmere verilmiştir.

Bu esnâda Gazi Paşa kızlara birkaç suâller îrad etmiştir.

Suâllerine verilen cevâblardan mütehasıs olan Gazimiz suâllerini şu sûretle tekrâr ve teşrîh eylemişlerdir.

Türk kadını nasıl olmalıdır?

Türk kadını en münevver, en fazîletkâr ve en ağır kadın olmalıdır. Ağır, sıklatinde değil, ahlâkda, fazîletde ağır ve vakûr bir kadın olmalıdır. Türk kadınının vazîfesi, Türk'ü, zihniyetiyle, azmiyle muhafazaya müdâfaaya kâdir nesiller yetiştirmekdir. Milletin menbaı hayat-ı ictimâin esâsı olan kadın, ancak fazîletkâr olursa vazîfesini îfâ edebilir.

Her hâlde kadın çok yüksek olmalıdır. Burada “Fikret” merhûmun cümlece malûm olan bir sözünü hâtırlatırım:

“Elbet sefîl olursa kadın, alçalır beşer”

Sayı:17

Sayfa: 3-4

HÜRRİYET VE HAYSİYETİMİZ

Mekteb programlarımızı ne kadar tenkîd edersek o kadar yeri vardır.

Son senelerde mekteblerimize dâhil olan usûl-i terbiyede en ziyâde ihmâl olunan ve aynı zamanda en büyük ehemmiyeti hâiz olan şey talebenin hürriyet ve haysiyetine riâyesizlikdir. Bugün bizde bir dârülfünûn talebesiyle bir ibtidâî mekteb talebesi beyninde hiçbir fark yok denecek derecededir. Dârülfünûnumuzda olduğu gibi ibtidâî mekteblerimizde de gençlerimize hürriyet verilmemiştir. Her bir işde maârif müdürleri ve dârülfünûn emîni bir vasî gibi hareket etmektedir. Bu sebebe mebnî mekteblerimizden neşet eden gençler rûhen solgun ve hayata hazırlıksız çıkmaktadır.

Diğer milletlerde idâdîlerin yâhud liselerin talebesi bile mektebin umûr-ı dâhiliyyesini kendileri idâre eder, muallimlerin ve idârenin birçok işlerini uhdelerine alarak talebenin ihtiyâçlarını temîn eder. Konserler, konferanslar vermek için mütehassısları celb eder, talebe beyinde muhtâc-ı muâvenet olan ve dersine çalışamayanların derslerini öğrenmelerine muâvenet etmek için yukarı sınıf talebesi miyânından birkaçını intihâb ederek aşağı sınıfların geri kalan talebesinin tahsîline muâvenet ve muallimlerin işini teshîl eder, fakir talebenin maîşetini, mektebe tediye ettiği tahsîl parasını bulmakda teshîlât gösterir ve ale'l-umûm kendi ihtiyâçlarını kendileri temîn etmeye çalışırlar.

Aynı zamanda heyet-i talîmiyyede talebe ile muâmelesinde ihtirâm-kârâne ve mülâyemetle hareket ederek talebenin haysiyet-i şahsiyyesini incitmemeye, bilakis ona hürriyet-i tefekkür ve harekât bahşederek onu yükseltmeye gayret ederler.

Bizde ise talebe ile muallimler konuşurken hemen bir âmir ve memûr ruhu ortaya giriyor. Talebenin ekseriyeti meccânen okuduğundan, tahsîlinden mahrûm bırakılmak korkusuyla müdürler ve muallimler huzûrunda onların fikrine muhâlif bir hareketde bulunmak böyle dursun, hattâ en bâhir haksızlıklarına karşı sükût ediyor. Bu sâyede talebedeki hürriyet ve haysiyet-i şahsiyye ruhları sönüyor.

Halkımızın fakrı, malûmâtlı insanlara kesret-i ihtiyâcımız, mekteblerin ekseriyetle meccânî olmasının başlıca sebebidir. Fakat bu mekteblere sarf olunan mebâliğ yine halk parası yine ahâlînin cebinden çıkmıştır. Binâen-aleyh bir talebenin muallim veya müdüre karşı ve hattâ Maârif Vekâletimize karşı bu kadar korku içinde hareket etmesi ve talebeye o ruhun ilkâ edilmesi pek teessüf olunacak bir şeydir. Bu hâl devâm ettikçe mekteblerimizden muktedir gençlerin çıkmasını ümîd etmek de bî-manâdır.

Mâdem ki asrîleşmek istiyoruz, en evvelâ mekteblerimizdeki talebemizin düşüncesini asrîleştirmek, zamanına muvâfık hareket ettirmek gibi işlere ayrıca ehemmiyet vermeliyiz. Talebenin düşüncesini asrîleştirmek ise onu her eskiye nefret, her bir millî işimize ve an'anevî âdetlerimize istikrâh ile bakdırmakda

değildir. Bilakis onu teklîf olunan her bir yeniliği bade'l-muhâkeme kabûl edecek bir ruha getirmek düşüncesini uyatmak, muhâkemesini kuvvetleştirmekle olabilir. Bu ise talebeye mekteb dâhilinde bahşolunacak nısbî bir hürriyetle temîn olunur.

Bugüne kadar mekteblerimizden hiçbirinde discussion (münâkaşa)ya ehemmiyet verilmemiştir. Hattâ dârülfünûnumuzun nizam-nâmesi mûcebince talebenin dârülfünûn dâhilinde ictimâ ederek sırf akademik meseleleri münâkaşa etmeye bile hakkı yoktur. Bu sâyede talebemizin ne ibtidâî mekteblerimizde, ne liselerde ve ne de mekâtib-i âliyemizde ruhunu yükseltecek düşüncelerini halledecek, fikrini tenmîh edecek, hiç olmazsa maddî ihtiyâcını kolaylaştıracak bir melcei yoktur. Bu, talebenin ruhsuz bir âlet hâlinde hâfızasına malûmât doldurmak, ezberciler yetiştirmek usûlü pek muzır bir netîce vermekde ve tahsîl-i âlînin istihdâf ettiği maksad kaybolmaktadır.

Ümîd ederiz ki muhterem Maârif Vekâleti bu emr-i mühimme ayrıca ehemmiyet atfeder ve bundan sonra dârülfünûnun ve hattâ liselerin idâre-i dâhiliyyesini talebenin kendi uhdesine ihâle eder. Talebeyi çocukluğundan itibâren istiklâliyyete ve tedbîr sâhibi olmaya alışdırır ve bu sâyede gençlerimizde hürriyet-i şahsiyye ve haysiyet-i şahsiyye hisleri tenmîh olunarak, gençlerimizin ciddiyet kesbetmesine yollar açılır.

Münire Münir

Sayı:17

Sayfa:4

SONBAHAR

Heyhât ki emel bağlarının gülleri solmuş
Her nağme sönük, şiiri de solgun bu baharın
Boşlukları sarmış, ebedî zulmete boğmuş
Hicrânla esen rüzgârları toz diyârın

Korkunç ve derin bir gece hicrânla içimde
Bir yaşlı kadın hüznünü gördüm kamerinde

Yorgun uyuyan yıldızlara hep seni sordum
Şiiriyle, ziyâsıyla ümîd, nerde diyordum

Yalçın kayalık sâhili sislerle örülmüş
Bir kanlı alev gölgesi bâtab süzülürken
Solgun güneşin rengi de hicrâna gömülmüş
Neşesi solgun bu baharın senden uzakken

Güzin Şefik

Sayı:18

Sayfa:1-2

ÂDÂB-I UMÛMÎYYEYE RÎÂYET

Memleketimiz halkının âdâb-ı umûmiyyeye riâyetsizliğinden ve bundan doğan uygunsuzluklardan bundan akdem de bahsetmişdim.

Âdâb-ı umûmiyyeye riâyetsizliğimizin pek çirkin manzaraları cümlesinden biri de sokaklarda gezdiğimiz zaman göze çarpmaktadır. Sokakta yürürken destelerle ve belki yüzlerle adamın keyfi istediği gibi yolda yürüdüğünü, yolun tam orta bir yerinde durarak sağdan ve soldan gelenlere mâni olacak bir sûrette bildikleri ile görüşüğünü, yâhud bütün dünyada, herkesin ve her milletin kabûl ettiği vechile karşısına gelenlere soldan yol vermek, yolda durmadan yürümek, giderken arkasından gelenleri izâc etmemek için tevakkuf etmemek, yâhud önündekileri itib kakıp geçmemek ve kazâen itmek veya dürtmek mecbûriyetinde kaldığı zaman hemen itizâr etmek, yâhud teessûf beyân etmek gibi şeylere aslen riâyat etmediğimizi gören ağyârın hakkımızda hâsıl ettiği kanâati farz ediniz.

Bugün dünyanın hiçbir memleketinde ve hattâ Çin gibi en geri kalmış memleketlerde bile kalabalık sokaklarda ayaküstü satıcılarının mürûr ve ubûruna müsâade olunmaz. Tevakkuf ederek küfe ve sandıklarını sokak ortasında açarak icrâyı ticâret etmelerine bütün çârelere tevessül ederek mâni olurlar. Hâlbuki bizde, Beyoğlu'nun en büyük caddesinde, elindeki bir eldiveni bile satıcılarının bütün

sermâyesinden ziyâde para eden memleketimizin en temiz ahâlîsinin dolaşdığı caddelerde gündüz saatlerinde, küfesi sırtında, yâhud sepeti elinde, “Kemer patlıcan! Çavuş üzümü! Mis kokulu sabunlarım var, mis! Eğlencelik, çifte kavrulmuş fıstık... Boyacı, boyacı! Ciğer, ciğer! İki şişeye on mandal! Eskiler alayım!” gibi mütenevvi‘ yaygaraları dinlediğiniz gibi, İstanbul’un en kalabalık caddelerinden Sultan Hamamı, Postahâne Civârı, Bâb-ı Âlî Caddesi, Sirkeci, Divanyolu ve Eminönü gibi en işlek caddelerinde, ahâlînin intizâmsız ve etrâdsız yürüyüşünden hâsıl olan baş döndürücü izdihâm arasında bir de karşınızdaki yola küfesini koyarak yâhud sandığını açarak ticâretine başlamış aynı tüccâra tesâdüf edersiniz.

Böyle intizâmsızlığı kaldırmak için her ay binlerle lira sarf ederek beslediğimiz şehremânetinin “siyah hevâsâr”ları lakabını kazanan belediye memûrları bunları kovub ve tecziye ederek bitirmeye çalışacağına onlardan kendi keseleri menfaatine vergi toplar gibi rüşvet alarak günden güne onların türemesine hizmet etmekden başka bir şey yapmazlar. Hele Mahmudpaşa Yokuşu’nu ve çarşının büyük caddelerini dolduran “İğneci, iğne! Makaralarım, sağlam makara, şerid, sakızcı sakız!” diye bir durmadan feryâd eden tüccâr ve sürü sürü firkete, düğme, çıt bıt satan Ermeni ve Rum çocukları belediye memûrlarının medâr-ı mâîşetleridir.

Bu memûrlar ve âmirleri vazîfelerini, sebep-i tayînlerini, belediyenin ihtiyâr ettiği masârifi, bu ayak üstü tüccârından belediyenin menâfii ile dükkânlardan aldığı menâfiini ve bu ayak tüccârının dükkânlara îrâs ettiği zararı hiç düşünmezler mi? Belediyenin vâridâtını tezyîd etmekle muvazzaf olan müdirân-ı umûr bunları görmezler mi? Ya görüyorsalar niçin sükût ediyorlar, yoksa belediye memûrlarının vâridâtından onlar da mı pay alıyorlar?

Artık yeter, biraz da halkı düşünmeli, vazîfe-şinas olmaya çalışmalı. Muhteşem kalemlerde, maroken koltuklarda kurulan belediyecilerimiz, onların mütenevvi‘ müsâhalelerinden âdâb-ı umûmiyyemizin ne derecede muhattal olduğunu anlamalıdır.

Hele tramvay şirketinin halkı balık fıçısına istif edencesine vagonlara doldurmasına müsâmahakâr davranmamız, kendi isteğimizle emrâz-ı mütenevviaya halkımızı marûz etmek demek olduğunu hâtırlamalı.

Âdâb-ı umûmiyeye hizmet etmekde belediye idârelerinin pek büyük rolleri vardır. Onlar seyr ü seferi, yaya yolcularının mürûr ve ubûrunu, vapur ve tramvayların izdihâm ve nezâfetini dâimâ tanzîm ve tesbît ederlerse, âdâb-ı umûmiyyenin intizâma girmesinde birinci adım atılmış olur. Ondan sonra vazîfe mekteblere, yani maârif müesseselerine ve mürebbîlere kalır. Lâkin her hâlde birinci iş belediyelerin uhdesindedir.

Belediyeler vazîfelerini îfâ ederlerse halkın uhdesine isâbet eden inkıyâd meselesi pek çok kolaylaşır. Fakat evvelâ belediyecilerimiz vazîfelerini hakkıyla îfâ etmelidirler.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 18

Sayfa:4

VÂLİDE

Meşhûr (Kant)’ın bir sözü hatırıma geldi. “Bütün mevcûdiyetim müşfik irşâdıyla vücûda geldi. Fazîleti, iyiliği vâlidemden öğrendim. Tenefüslerim zamanında o bana bedâyi-i tabîini, vatana muhabbeti ve halkıma ibâdeti telkîn ederdi.” diyor.

Evet, vâlide bir şefkat menbaı fazîlet üstâzı bedâyi-i tabîyyeyi çocuklara tanıtan, vatanın en mühim bir uzvu ve Cenâb-ı Hakk’ın en sevgili bir bendesidir.

Fakat her bir vâlide öyle midir? Husûsen bizde vâlidelerin ekseriyeti ne hâldedir?

Maalesef, her gün görüyoruz, sürülerle gençlerimiz hedefsizlikten ümîdsizlikten intihâr ediyorlar, birçok genç kızlarımız, büyük ve münevver âilelere

mensûb kadınlarımız sefâhat ve fuhuş yoluna gidiyorlar. Bunlar hep, vâlidelerimizin (Kant)'ın vâlidesi gibi olmamasından ve o ruhu taşımamasından neşet etmektedir.

Çünkü bizde vâlideler, çocuklarıyla lüzûmu mikdârında meşgûl olmuyorlar, onlara telkîn olunacak ve yalnız vâlidelerin ağzından işitdirilecek şeyleri işitdirmiyorlar. Çocuklara karşı lüzûmsuz yerde hiddet ve şiddet göstermek, lüzûmunda çocuğa tarafgîr olmak gibi irtikâb etmekde oldukları müteaddid hatâlarıyla onları, terbiye edecekleri yerde bozuyorlar, hasta ediyor ve âilesinden bezdiriyorlar.

Bizde öyle vâlideler vardır ki insan onları vâlîde gibi mukaddes bir isimle tesmiye etmekden ictinâb etmek ister. Bizde öyle hân mân söndürücüler vardır ki onların bir âileye girmesi niceleri felâkete sevk eder.

Fakat onlara bakıp da bütün Türk kadınlığının terbiyesi nâkıs olduğuna hükmetmemeliyiz; zîrâ aynı zamanda bizde öyle vâlideler vardır ki isimleri târih sahîfelerine altın harflerle nakşolunsa azdır.

Bu girân-bihâ ve mukaddes vâlidelerdir ki bize Çanakkale'yi ve Dumlupınar'ı kazandırmıştır. Bu vâlideler sâyesinde (Lozan) Muâhede vücuda gelmiş ve işgâl devresinin lekeleri silinmiştir.

Bizim için vâlîde yetiştirmek, Çanakkale, Dumlupınarları doğuracak yüz binlerle vâlîde yetiştirmek ihtiyâcı pek bârızdır.

Bu işimiz yalnız kızlarımızın ahlâkî terbiyesine ayrı bir itinâ sarfıyla, gençlerimizin en ziyâde ahlâkî terbiyesine ehemmiyet vermekle vücûd bulacaktır.

Kızlarımızın en mühim ve müfîd olanları Anadolululardır. Zîrâ Anadolu kızı bir Türk kızı olmakla berâber bir Türk muhitinde yetişen ve ağyârın debdebe ve tantanasından bâîd bir muhitde saf ve temiz kalan, hattâ gözü bile Garb sefâhati ile telvîs olunmamış afîf Türk analarıdır. Bu sebebe mebnî dâhildeki kız mekteblerinin

programını ayrıca bir ihtimâm ve itinâ ile oraların ruhuna ve ihtiyâcâtına vâkıf zevât tarafından tertîb olunursa büyük menâfi temîn edebilir.

Milletimizin en mühim bir uzvu olan vâlideler yetiştirmek hakkında ne kadar söylense yeri vardır.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 18

Sayfa: 17

KAZAN TÜRKLERİ

Kazan Türkleri'nin Sâbık Millet Meclisi azâsından A. Battal Bey'in şu nâmında târihî ve siyâsî gâyet mühim bir eseri intişâr etmiştir. Türklüğün şimâl cebhesine dâir târihî ve siyâsî malûmâta muttali' olmak isteyenler için gâyet müfid, Türkiye'de ilk ve yegâne intişâr etmiş bir eserdir. Kazan Türkleri'nin Rus istilâsından evvelki târihî mukadderâtı, onların Rus Çarlığı'ndan çektiği çileler, Rus istibdâdına karşı açtığı mücadeleleri, ister Rusya inkilâblarından akdemki ve ister sonraki siyâsî, millî ve fikrî hareketleri bu kitabda kâfi derecede îzâh edilmiştir. 250 sahîfeden ibâret olan bu eser târihî ve asrî 25 aded resmi ve iki haritayı hâvîdir. Fiyatı 100 kuruşdur. Ekser kitabçılarda bulunur. Adres: İstanbul "İkbâl" Kütübhânesi

Sayı: 19

Sayfa: 1-2

TAYYÂRE

Birkaç vakit akdem aynı sütunlarda Türk kadınına bir "Türk kadınlığı tayyâre filosu" ihdâs etmenin vatanî bir borç olduğundan bahsetmişdim. Teessüf ve telehhüfle zikretmeliyim ki Türk kadını bu hizmet-i vataniyyesini pek ihmâl etdi. Bir vakitler hamiyet ve fedâkârlığıyla bütün cihan kadınlığına numûne-i imtisâl olan, herkesi hayretlere düşüren Türk kadını, bu defa iâne meselesinde âdetâ yabancı kaldı. Bunda birinci kusûr Türk kadınında oldu ise de diğer bir kusûr da Tayyâre Cemiyeti'nde oldu zannındayım. Nedense bu defa Türk kadınları cemiyetinde teşrîk-i mesâîye davet olunmadı, Türk kadınları miyânında iâne toplamak, Türk kadınlarının meşhûr-ı enâm hamiyet-i vataniyyesini tahrîk ederek cemiyetin

menfaatine onları çalışdırmak bir tayyâreye tek bir kanad olsun Türk kadınının hediye ettiği para ile takılmak düşünülmedi. Eski bir darb-ı meselimizde “Geç olsun da güç olmasın” derler; fakat ben “Ne yapalım ister geç olsun, ister güç olsun, ama olsun” diyeceğim ve muhterem Tayyâre Cemiyeti Heyet-i İdâresi’nin dârülfünûn salonlarından veyâhud münâsib diğer çokça adam istîâb edebilecek ve kolayca gidilecek salonlardan birinde Türk kadınlarına bir tayyâre müsâmeresi vermesini, Türk kadınına ibrâz-ı himmet ve hamîyyet etmeye sebep olabilecek envâ’-ı vesâile mürâcaat ederek bir tayyâreye, tek bir kanad parası olsun Türk kadınından tedârik ettirmeye çalışmasını tavsiye edeceğim.

Emînîm ki Türk kadını ibrâz-ı himmet ve hamîyyetden çekinmeyecek, elinde ve avucunda ne varsa cemiyete takdîm edecek, vatana bir tayyâre fazla olsun tedârik ettirebilecektir.

Bizde bir âdet var; bir işe şürû’ ederken âdetâ çılgınlık gösterircesine çalışırız, hattâ iktidârımızla gayr-ı mütenâsib teşebbüsâtta bulunuruz; fakat aradan bir müddet geçince o teşebbüsümüzden tamâmen soğur hattâ elimizden geleni bile yapmakda müsâhele gösteririz. Bu defa tayyâre teberrüâtında da, teessüfle ikrâr etmeliyiz ki, aynı hâl vukû bulmuştur. Büyük bir şevk ve hevesle başlayan îâne cem’i işi, bugün âdetâ suya düşmüş gibidir. Bu hâl devâm ederse cemiyetin yaptığı masârif şimdiye kadar toplanan îâneleri bile bel’ edecek ve bütün fedâkârlıklar ve emekler boşa gitmiş olacaktır.

Şu acıklı hâle meydan vermemek, bu büyük maksadı günden güne daha mükemmel bir hâlde devâm ettirmek için elimizden geleni fedâ ederek çalışmalı, her gün yeni ve yeni yollar ihdâs ederek îâne cem’inde devâm etmeli, toplanan îâne yekûnlerini haftada bir defa olsun gazetelerle bildirmeli, halkımızı vatanımızın istikbâlîni temîn uğrunda pek muhtâc olduğumuz hava filomuza muâvenete biz durmadan teşvîk etmeliyiz. Unutmayalım ki, cemiyetin bugüne kadar toplamaya muvaffak olduğu esmân, ihtiyâcımızın nısfını bile kapatamamıştır.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 19

Sayfa: 2-4

TÜRK KADINI VE MUSUL

Musul, Türk kavminin en kesîf yerlerinden biri olduğu hâlde bugün Avrupa “medenî”leri Musul’u Avrupa kapitalistlerinin hâmî-i müfehhamı İngiltere imparatorunun tahtına küçücük bir “peşkeş” olarak takdîm ediyorlar; çünkü o aç gözlü ve doymaz ruhlu obur medenîler paradan, o menfûr altından başka bir şeye teabbüd etmezler. Onlara göre ortalıkda altın bulundukça orada onların hakk-ı meşrûu vardır. Onların itikâdınca “Avrupa medenîleri” her şeye mâlik olmalı, başka milletler de onlara hizmetçi olmalıdır. Onlara göre hak, adâlet ve insâfın muktezâsı budur. Mâdem ki Musul’da yüklerle altına mukâbele edecek gaz yağı vardır, demek ki orası onların olmalıdır.

Dünyada mevcûd Avrupa’nın gayrı kavimler hakkında bu fikri yürütmeye alışan gâsıblar anladığımıza göre bu defa bir mikdâr hatâyâ zâhib olmuşlar ve bıçaklarını taşa çarpmışlardır. Çünkü Türk halkı o bildikleri Çinli, Malayolu, Afrika ve Avusturalyalı milletlerden biraz farklıdır. Çünkü Türk, hakkının gasb olunduğunu kenardan seyrederek kalamayacak, Musul vilâyetimizdeki yüz binlerce göçebe, saf, Türk kabîlelerinin Arab maskesi altında ihtifâ eden İngiliz esâretinde kalmasına muvâfakat edemeyecektir. Oralarda kalacak olan kardeşlerimizin âh ü figânları bizim rahatımızı selb edecek, bizi kapitalistlerin kazançları hâtırına iskât edemeyecektir.

İngiltere hükûmeti istediği kadar altın, petrol, pırlanta ve sâire tüccârının simsarlığını edebilir, istediği kadar gâsıblara hâmîlikde devâm eder. Fakat yüz binlerce Türk halkı birkaç İngiliz sermâye-dârının kazancı hâtırına esîr edilmeyecektir. Evet, bin kere evet Türk esîr olamaz, Türk’ün mukadderâtı birkaç beyne’l-milel soyguncuların kârı uğrunda kurbân kesilemez.

Görüyoruz ki Avrupa bizi hâlâ anlamamakda ısrâr ediyor ve hâlâ bizi Koreliler, Çinliler, Avusturalyalı vahşîlerle bir mikyâs üzerinden ölçüyor. Türkiye’nin istibdâd devrinde, re’s-i kârımızda korkak ve hodbin hükümdarlar bulunduğu bir devirde

ihtimâl bu fikir doğru da olmuştur. Çünkü o korkaklar o zamanlar Türk milleti nâmına her türlü denâeti kabûl ederek yalnız kendi tahtlarının bekâsını düşünürlerdi. Fakat bugün iş o raddeden geçmiş, Türkler ya bir olarak, hür ve müstakil olarak yaşamaya, yâhud da hür ve müstakil olarak şanla ve şerefle son şahsına kadar çarpışarak ölmeye karâr vermiştir. Türk ya müstakil ve bir olarak yaşayacak, yâhud o uğurda çarpışacak ve hiçbir kalmayacaktır.

Böyle mühim bir günde Türk kadınına birçok büyük vazîfeler terettüb etmektedir ki, bunlardan en mühimi de Türk erkeğine zahîr olmak, ona muâvenet etmektedir. Türk kadınının bu muâveneti sâyesinde erkeklerin kuvveti inkisâm ve za'fa uğramadan, yek-dil ve yek-vücûd düşman karşısında, hudûdlarımızda kale gibi dikilecek, arkasında bıraktığı halkını, âilesini, hasta ve yaralı kardaşını düşünmeden vatanın her adımını himâye edebilecektir.

Türk kadını bu vazîfeleri îfâ edebilecek bir hâle getirmek yine Türk kadınlarına terettüb edeceği âşikârdır. Geçirmekte olduğumuz günlerin kıymeti takdîr olunamayacak derecede büyük ve kaybedeceğimiz her dakika kıymetdârdır. O mühlik ve muhavvef günlerde ihtimâl vatanın dâhilî emniyetini de der-uhde edecek olan Türk kadını bugün birleşmeli, anlaşmalı ve alınacak tedbîrleri almalıdır. İşte bu işlere birinci teşebbüs edecek Türk kadını hakîken asrî bir kadın olduğunu ve bu mukaddes toprağın hakîkî anası olduğunu isbât edecektir. Zîrâ asrîlik ve vatan-perverlikden ümîd ettiğimiz mezâyâ işte bu günler içindir.

Yukarıda zikrettiğim Türk kadınının vezâif-i mühimmesinden en mühimi hasta bakıcılıkta ihtisâs kesbetmek, yaralı arslanlarımıza arslanlara yakışır istirâhat-gâhlar ihzâr etmek, vatanımızı kurtaracak fedâî askerlerimize bakacak, onların ihtiyaçlarını tatmîn edecek derecede tıbbî terbiye görmüş şefkat hemşîresi olmaya hazırlanmak, erkekler harb meydanına gitdiği zaman acıdan ölmek ve ağyâra muhtâc olmamak için şimdiden mütenevvi' sanatlar elde etmek, postacılık, polislik, tramvay kondüktörlüğü, otomobil şöförlüğü, mağaza ve bakkaliye dükkânlarında tezgâhdârlık gibi, hattâ imkânı takdîrinde arabacılık, dökümhâne ameleliği ve sâire sanatları elde etmeye gayret etmelidirler. Bu hünerleri bilen kadınlar Harb-i Umûmî'de milletlerini muvaffakiyete mazhar etmiş, isimlerini târihe kaydetdirmişlerdir.

Ale'l-husûs hasta bakıcılıkdaki nevâkısımızı İstiklâl ve Umûmî Muhârebeler'de defeâtle acı acı gördük ve tecrübe etdik. Binâen-aleyh artık bundan sonra da aynı noksanlarımızı îfâ etmemize hiçbir vecihle müsâmaha olunamaz; zîrâ bu defa karşımıza çıkacak düşman ne Yunanlı ne de Bulgar'dır, ne bir millet ve ne de bir devlettir. Agleb ihtimâl bu defa karşımızda başdan ayak zırh ve silâha bürünmüş, kapitalistlerin mühlik bir himâye sahâbetine nâil olmuş, sarhoş, yırtıcı, kopuk ve serseri alayı göreceğiz. Bunlar mukaddes vatanımızı çiğnemekle kalmayacak, harîm ismetimize kadar pis, leşe kokan ellerini uzatacaktır. İşte o gün en mühim vazîfe Türk kadınına isâbet edecek ve tırnakları arasından masûmların kanları akan Avrupa medenîlerine istihkâk kesbetdikleri mevkii erkeklerimizin irâe edebilmelerine yardım edeceklerdir.

Harb-i Umûmî esnâsında sık sık işitdiğimiz “silâh başına” sözünü bugün tekrâr etmek mecbûriyetindeyiz. Fakat bu defa erkeklerden evvel kadınlarımıza “silâh başına” diyelim ki bi-nâgâh erkeklerimizin silâh başına gitmesi îcâb ederse kadınların da iş başında ve taht-ı emniyetde olduğunu görerek erkeklerimiz müsterîhen işlerine devâm edebilsinler.

Yukarıdaki marûzâtımdan bugün ya yarın harbe hazırlanmamız îcâb edeceğini söylemek istemem. Fakat emînim ki Türklüğümüz ve birliğimiz bir gün bunu bize emredecek ve İngiliz çizmeleri altında kalarak esâret altında inlemekte olan vatandaşlarımızı düşmanın gaddar pençesinden ve tama'kâr emperyalistlerin bendesi ve esîri olmakdan, onların kan döküb mal toplamalarına hizmet etmekden onları âzâd etmek mecbûriyeti karşısında kalacağız. O garîb ve himâyesiz, yurdsuz, hürriyetsiz, yersiz ve anavatansız Türkleri ezici ve gaddar düşmanlarımızın boyunduruğundan kurtarmaya atılacağız. Bu istikbâlimizin emr-i katîsidir. Bu bizim saâdetimizin temel taşı olacaktır. Zîrâ Musul Türk'ündür! Ve Türklük parçalanamaz!

Seyyah

Sayı: 19

Sayfa: 6-7

ÜMİD-İ İSTİKBÂL

Büyük günler geçirdik, büyük ve târihî saatler yaşıyoruz ve istikbâlimizde daha büyük günlere intizâr etmemiz îcâb eder.

Vatanımızı korkulu geçidlerden geçirdik, bugün târihimizi yeni bir devre-i teceddüd ve tekemmüle sevk etmek ve istikbâlimizi var kuvvetimizle çalışarak temîn etmek uğrunda kan terleri akıdıyoruz. İnkılâbımız hele tamâmen programını ikmâl etmemiştir. Binâen-aleyh bu büyük yolda daha mühim ve daha ciddî ve târihî günler karşısında bulunacağız. Vatanın istikbâlini temîn edebilmek için daha birçok vakitler sarf-ı gayret etmek mecbûriyetindeyiz. Gençlerimiz o büyük anlarda cesûrâne, kahramânâne vatanımızı himâye etmeye ve milletimize merbût kalmaya alışdırılmalıdır ki, istikbâlimiz kurtarılabilsin.

Büyük Gazi'nin bir büyük sözü vardır. "Askerî zaferin getirdiği muvaffakiyet, iktisâdî muvaffakiyetle tetvîc olunmalıdır. Hilâfı takdîrinde zafer-i askerînin manâsı kalmaz." buyurmuşlardır.

Bu büyük sözleri şu anda ben, şöyle tahlîl etmek isterdim: "Kahraman halk istiklâlini bugün bazusu kuvvetiyle kazanmıştır. Lâkin iktisâden de yükselmeye ihtiyâcımız vardır. Eğer iktisâden yüксеlemezsek, bir durmadan, dâimî sûretde çalışarak, kendi ekmeğimizi ve kendi ihtiyâcımızı kendimiz tedârik edebilecek bir hâle gelmezsek kahraman halkımızın silâhıyla kazandığı istiklâliyetini ve kuvvetini kaybeder ve tekrâr diğer nev' bir esâret-i muhavvefe altına gireriz ki, ondan kurtulmak pek güç olur. Döktüğümüz kanlar, fedâ ettiğimiz şehidler boşuna zâyî edilmiş olur."

Hakîkaten büyük müncîmizin buyurduğu gibi bizim istikbâlimiz hele tamâmen temîn edilmemiştir. Onu temîn etmek ise yukarıda da arz ettiğim gibi yalnız milletimize merbût gençler yetiştirmekle kâim olabileceklerdir. Milliyete merbûtiyetimizi takviye etmedikçe gençlerimizde Türklüğe ve Türk'ün ruhuna vukûf

hâsıl olmadıkça ve her tabakaya mensûb gençlerimiz aynı ruh va aynı ümîd ile mütehasıs bulunmadıkça gençliğimizden büyük bir muvaffakiyet ümîd etmemiz abesdir.

Maa'l-esef bugün görüyoruz ki gençlerimizde hâlâ rûh-i millî kesb-i kuvvet edemiyor, yavrularımıza matlûb millî terbiyeyi veremiyoruz. Maârifimiz hâlâ, millî ruhu takviye edecek ve harsî maksad ve hedefimize sevk edecek bir program ihzâr edemiyor. İktisâdiyatımız hâlâ lüzûmu derecesinde inkişâf edemiyor. Bu hâlimiz devâm edecek olursa büyük Gazi'mizin dediği gibi zafer-i askerîmizin manâsı kalmayacak ve diğer bir esârete, daha müdhiş bir ecnebîleşmek ve mâlî iflâs esâretine doğru gitmiş bulunacağız ki bundan bizi, ne millî gayretimiz ve ne de silâhımız kurtarabilecektir.

Bu şâyân-ı esef hâlimizi görerek me'yûs olmamak kâbil değildir.

Fakat me'yûs olmakla mesele halledilemez. Binâen-aleyh ye'simizi giderecek çârelere başvurmamız îcâb eder. Bunun için de en mühim ve müfîd çâre kızlarımızın terbiyesine ehemmiyet vermek, istikbâlimizin yegâne ümîdi olan kızlarımızı millî ruhla teslîh etmekden ibâretidir.

Gözümüzün önünde Almanlar yalnız kız mekteblerinin mükemmeliyeti ve husûsen orada kızlara ilkâ olunan hissiyât-ı milliyenin kuvvetli olması ile Harb-i Umûmî gibi mühlik bir harbde de bu kadar büyük kahramanlıklar gösterebildiler. Kızlarına verdikleri millî ruhla erkeklerini takviye etdiler. O Alman kızlarıdır ki Büyük Almanya'yı vücûda getirdiler ve o Alman kadınlarıdır ki, Almanya'yı Harb-i Umûmî'de müttehidlere manen gâlib bir hâlde bulundurdular.

Bugün bizim hâlimiz de Almanların 19. asır ortalarındaki hâllerine müşâbihdir. O zaman Almanlar nasıl bir felâket karşısında idilerse, bugün biz de öyle bir hâldeyiz.

Fakat biz de Almanlar gibi kız terbiyesine ehemmiyet verir ve kızlarımızı hakîkî vatan anaları olarak yetiştirmeye çalışırsak emîn olmalıyız ki ümîd-i istikbâlimiz parlayacak ve halkımızı onlar, istikbâlin parlak şuâ'larına doğru yürütmeye muvaffak olacaklardır. Binâen-aleyh ümîd-i istikbâlimiz bugünün kızlarına iyi bir millî terbiye vermeye bağlıdır.

Emine Müeyyed

Sayı:19

Sayfa: 13-14

İZDİVAÇLAR NİÇİN AZALIYOR?

Muharrir Bey, ben evlenmedim ve evlenmek niyetinde de değilim. Kendi kendime diyorum ki, belki evliliğin bazı mezâyâsı vardır. Ondan mahrûmum, fakat evliliğin zırlıtlarından âzâde olmaklığım o mezâyânın yerini tutuyor ve beni tatmîn ediyor. Muharrir Beyefendi, evlenmiyorum ve benim gibi daha birçok tanıdıklarım da var hep aynı fikirdeyiz. Çünkü evlenecek kadın bulamıyoruz. Biliyorum “Amma tuhaf ha” diyeceksiniz: Evlenecek kadın, kız bulamamak ve bi'l-hassa İstanbul'da bulamamak tuhaf değil mi? Evet Muharrir Bey pek çok var, var ama yok. Maa't-teessüf bizim kızlarımızın bu bi'l-hassa son nesillerin terbiyesi ev kadını, evlenmeyi hak edecek, ocağını bahtiyâr edecek kadın yetiştirmiyor.

Bunu belki bir hakâret telakkî ederek bana hüçûm edeceklerin yaygaralarını, cins-i latîfe kompliman için riyâkârâne yazılar yazacakların ifâdelerini şimdiden görüyorum. Fakat bu beni müteessir etmiyor. Çünkü ben hakîkati görüyorum. Etrâfımda tanıdığım yüksek âilelerde âile saâdeti sırf hârice karşı bir cilâ, başkası öyle bilsinden ibâretidir. Daha aşağı tabakalardakini görmek için de mahkemelerin âile davalarından gazetelere intikâl edenlerini takîb ediniz. Diyeceksiniz ki iyi yetişmiş birçok genç kızlarımız var ve bunların gâye-i hayâli bir âileye saâdet bahşetmek, mesûd yaşamaktır. Fakat Muharrir Bey meselenin bu ciheti şiir ve romanların kızlarımızın hayâline sokduğu bir emeldir. Yalnız bu kadar kaç kadın çıkabilir ki; bu emelini hakîkate erışdirmiş olsun. Çünkü bir şeyi istemek başka, yapmak yine başkadır.

Kızlarımızın –ben ekseriyet-i azîmeden bahsediyorum- en fakir tabakaya mensûb olanları bile hayatda saâdeti büyük ve mükellef bir konakda, hizmetçiler arasında tırnaklarını manikür, saçlarını firize etdirerek, dans yaparak, otomobilde gezmek ve yaşamak şeklinde tasavvur ederler. Bizde maa’t-teessûf mevki-i ictimâî fikri yokdur. Fakir bir âile kızı, fakirâne de olsa temiz bir evde bir ocak kurarak kocasının bütçesine göre rahat ve mesûd bir hayat temîn etmeyi düşünmez. Hiç unutmam, Şehremîni’nde seyyâr yemiş satıcısı Mehmed isminde birisinin, karısının zînet masârifine para yetiştiremediği için intihâr etmiş olduğunu yalnız sizin gazeteniz veyâhud Vakit gazetesi yazmışdı. Bu bir misâldir. Günde bir lira yevmiye alan bir odacının kızı, mutlakâ ipek çarşaf ve ipek çorab ve imkân oldukça isrâf ve sefâhat hayatında yükselmek emelindedir.

Mütevassıt âilelerde de böyledir. Ben şöyle böyle yükselmiş bir âile kadınının mutlakâ matbah karısı olacağı ve evinden hiç çıkmaması lâzım geleceği düşüncesinde değilim. Fakat kadının da hayatda bir vazîfesi olmak ve kendisi için yapılan fedâkârlıkları hak etmek îcâb eder. Bugün düşününüz bir âile ocağı kuruluyor, buna “teşrîk-i hayat” deniliyor. Sorarım azîzim ne teşrîk-i hayat, bizdeki şeklinde bir âile kurmak, yalnız erkek için “tahmîl-i hayat”dan başka bir şey değildir. Ekseriyet-i ahvâlde kızın değeri nisbetinde masârif yaparak erkek evleniyor, ev tutuyor. Eşyâ satın alıyor, kurduğu âilenin matbah ve elbise masârifini ve sâiresini der-uhde ediyor ve buna karşı Allah aşkına söyleyiniz kadın ne der-uhde ediyor ve ne iş görüyor? Sırf tezeyyün ve isrâf değil mi? Acele etmeyin diyeceksiniz ki “Hanım evi idâre ediyor, şöyle yapıyor, böyle yapıyor”. Azîzim benim tanıdığım birçok âilelerde bu söyleyeceğiniz sözlerin hepsi nazariyât hükmünde kalıyor. Bir şeye dikkat ediyorlar:

Hâricî cilâ ve herkese karşı görünmek ve taklîd. Ziyâret ettiğim birçok âilelerde temizlik yalnız misâfir kabûlüne mahsûs odada ve o da yalnız göze görünecek yerlerde. Kadın bu âilelerde evin hesâbını tutuyor mu? Bütçesini idâre ediyor mu? Kocasının vâridâtını düşünerek ona göre masârifini tevzîn ediyor mu? Hayır ve hayır. Düşündüğü şey güzel bir manto yapmak, sinema ve tiyatrolarda parlak görünmek, manikür, berber, salon hayatı, dekolte, ipek çorab ilh ilh. Ayda üç

dört yüz lira kazanan bu arkadaşımın, karısının ibrâmı karşısında ben, otomobili satın almanın nasıl çâresini bulacağını düşünürken gördüğüm hâli hiç gözümün önünden gitmez. Kadın bizde yalnız müstehlikdir- (cins-i latîf nazariyyesi Donkişotlarının hücûmundan korkulmaz ise yalnız “tufeylî”dir derdim ve bu da doğru olurdu) yalnız müstehlik olmakla da kalmıyor, fenâ bir müstehlikdir. Ne hesâb ve ne kitab bilir. Âdetâ kurulan ocağa karşı bî-gânedir. Her âile fenâ günleri için bazı ihtiyât bulundurması îcâb eder. Bunu düşünmek, temîn etmek kadına âiddir. Nerede bizde onu düşünecek ve yapacak kadın?

Bizde kadının hayatta hiçbir yükü yoktur. Açılan ocağa bir hisse-i iştirâk şeklindedir, âhıma getirmez, (bilakis) böyle olduğu hâlde maddî fedâkârlıklar îcâb etmeyen vezâifi bile yapan azdır. Zevc hâricde mücâdele-i hayatın bütün mezâhimi ile yorgun eve geldiği vakit düşününüz bir güler çehre de görmez, ocağının işlerinin muntazâm idâre edilmediğini anlarsa ne hâle girer? Bir evin saâdetini yapmak kadının vazîfesidir ve o bunu yapmazsa fazîlet-i insâniyyeden mahrûm demektir. Fakat bu da yalnız istemekle, tahayyül etmekle, sinema şeridlerinde veya roman kitaplarında okuyarak heveslenmekle olmaz. Bunu bilmek lâzımdır.

Bu kendisine mahsûs bir terbiye eseridir. Şıklık yapmakla, dans etmekle, manikür yapmakla, dudaklarını kırmızıya boyamakla olmaz. Îcâb eden terbiye-i medeniyye, beytiyye ve şahsiyyeye mâlik olmayan bir kadın kurulan ocak için doğrudan doğruya bir felâket, bir “suikasdci”dir. Ekseriyetle âilelerin dağılması da bundan ileri geliyor. İzdivaçların çoğalmasını, mesûd âilelerin tekessür etmesini istersek kızlarımızın ekseriyetinin gitdiği yolu men’ etmeliyiz. Onları bir âilede şen, fazîlet-kâr, idâreci, temizliğe kâbiliyetli, çalışkan, erkeği idâre edebilir, ev işi bilir münevver bir anne ve kadın olarak yetiştirmeliyiz, yoksa evlenenlerimiz yemeğini yiyince kendisini dışarıya (kahve, gazino, sinemaya) atmakta devâm eder. Evlenmeyenlerimiz ise felâkete başlarını sokmaktan tevakkî ederler.

İzdivaçların tekessürü ve bi'l-hassa âile saâdetinin mevcûd olabilmesi hiç şübhesiz bir kadın meselesidir. Bir kadın, kadın terbiyesine mâlikse zevcini her vakit tatmîn eder, ona evini şen gösterir. Evine girmeyi bir saâdet olarak bildirir.

C.

İdâreden: Âile-i milliyemizi kasıp kavrayan ve cümlemizi derin düşüncelere sevk eden “izdivaçların azalması” meselesini pek açık tahlîl eden bâlâdaki mektubu “Son Saat” refkımızden aynen naklediyoruz.

Bu mektub heyet-i ictimâiyyemizi pek acı ve acı olduğu kadar açık tahlîl etmekde, noksan ve şâyân-ı şikâyet noktalarımızı gözümüzün önüne vaz' etmektedir.

Bu nüshamızda mektubu derc etmekle iktifâ eder ve gelecek nüshalarımızdan birinde bu hakkındaki fikrimizi efkâr-ı umûmiyyeye arza şitâb ederiz.

Sayı:20

Sayfa: 9-13

İZDİVAÇLAR NİÇİN AZALIYOR?

Geçen adedimizde “Son Saat” refkımızden naklen “İzdivaçlar Niçin Azalıyor?” ser-levhalı bir mektubu derc etmişdik.

Âile hissinden mahrûm, onu hiçbir defa görmemiş ve anlamamış bir erkek tarafından yazılan bu makâle bizi birçok düşüncelere sevk etti. Aynı zamanda bu mektubu yazanın asıl millî Türk hayatından bir derece uzağa düşmüş bir şahsiyet olduğuna kanâat etdik. Zîrâ manikür, pedikür ve firize saç gibi işlerle uğraşan yüksek tabakaya mensûb Türk zannettiği hanımlar, Türk cemiyetinin azâsı değildirler. Çünkü suare, dejone, five o'clock parti, tea partilere koşan o hanımların ef'âli Türk âdât-ı milliyesine mugâyirdir. Muharrir beyin Türk farzetdiği mezkûr hanımlar bize kalırsa İstanbul'un “levanten” gürûhunun Türklerden koparabildiği bir cüz-i gayr-i mühimdir. Binâen-aleyh mezkûr kadınlardan bahsederken Türk kadınına farz etmek birinci derecede bir hatâdır. Sâniyen mütevassıt ve fakir âilelerden koparak mezkûr

“levanten” muhitine karışmaya çalışan bir takım ahlâk kurbânı hanımları da iğfâl olunmuş bî-çâreler demekden başka hiçbir sözle tavsîf edemeyiz.

Bugün sâkin ve sâmit yaşayan fakir ve mütevassıt mahallelerde bir ev kadını olmaya, bir âile reîsesi olmaya hazırlanan, bir erkeği mesûd edebilecek bütün mezâyâyı cem‘ eden, vakûr, muktesid, affî ve hattâ mesâîsiyle âilesine muâvenet eden, pek kibâr âilelere mensûb iken, sevk-i zarûret ile sabahın ilk şua‘ından gecenin son saatlerine kadar çalışan, sâkin, dört büklüm olmuş Türk kızlarını görmek acâyibâtıdan değildir.

Birkaç Şişli’de sâkin Harb-i Umûmî spekülâtörlerini, birkaç imtizâc edememiş zevc ve zevcenin mahkeme salonlarına düşmüş misâllerini nazar-ı dikkate alıp da, bütün Türk kadınlığını telvîs etmek, onu yalnız müstehlik ve muhrib olarak tasvîr etmek cesâretinde bulunmak kadınlığa bir tecâvüzdür; zîrâ Türk kadınları miyânında öyleleri vardır ki, Avrupa’nın fenni ve asırlardan beri tekemmül etmiş usûl-i terbiyesi bile bunlar karşısında mebhût ve mütehayyir kalır.

Eğer İstanbul’un saf Türk ve fakir mahallelerinde bir dolaşır ve birkaç hâneği yakından ziyâret edecek olursanız görürsünüz ki oralara nice ve nice mütekâid memûr ve zâbit âileleri, nice ve nice son akarlarını satarak hayatlarını temîn etmeye çalışan ma‘zûl ve müstafî ricâl-i hükûmet âilelerine mensûb kızlar çarşı ve bedesten dükkânları için çamaşır ve hırka dikerek, esirgeme derneğine el işleri yaparak, göz nûru sarf ederler. Arttırdığı birkaç kuruşuyla pek nazlı ve doymaz gözlü erkeklerimizin gönlünü etmek için kendine cihaz yapmaya, yâhud o cüzî vâridâtından bir kısmını ayırıp âilesinin pek mahdûd ve ekseriyetle azamî mâhiyye 25-40 liradan ibâret vâridâtına bir şey ilâve etmeye ictihâd ederler. Hayatlarının genç ve şen sahîfelerini beli bükük, gözü yorgun, odalarında çalışarak, gaz parasından iktisâd etmek için sabah namazından kalkarak işlerine başlar; oynayacak, gülecek, hoplayacak ve sıçrayacakken, yorgun, belinin ağrısından, gözlerinin sızısından, inleyerek hayatının en mesûd günlerini odalarda kapanarak geçirirler. Bunlara kavuşan Türk gençleri munsif, ahvâlden anlar ve hassas ise tabîddir ki gazino ve kahvehânelere düşmez, hayatın lezzetini ocağında elde etmeye çalışır, âilesi içinceki

nevâkısı örtmek, fakr u zarûreti izâle için en ağır çârelere tevessül eden zevcesi ile başbaşa vererek âilenin pek sükûfî olduğu hâlde pek mukaddes ve ruhlu köşelerini aydınlatmaya çalışır. Bütün gün matbahın loş köşesinde gıda hazırlamak, ve hâne derûnunda çocuk beslemek, çocuk terbiye etmek gibi mütenevvi' âile işleriyle meşgûl refîkasına aydın yüz göstererek onun bu mahbûs hayatına lisânen olsun iştirâk eder. Onun vakûr metâlibini îfâyâ, iktidârının hâricindeki arzularını söndürmeye ve mezkûr arzuların âilenin iktidârı hâricinde olanlarının îfâ olunamamasının esbâbını lisân-ı muvâfıkla îzâh etmeye gayret ederse, şübhesiz, refîkası da râzı olur ve tezevvücünden akdem günlerce beli bükük çalıştığı hâlde tezevvücünden sonra hayatında husûl bulan tahavvüllerini ganîmet sayar ve zevciyeti takdîr eder.

Fakat bizim bir takım erkeklerimiz var. Cümleden zikrettiğimiz makâlenin muharriri, evlenince süt limanda yaşamak, bir verib beş almak, zevcelerinden binler ve yüz binlerle servet istemek, romantik bir güzellikde, lisâna âşinâ, mûsikîden haberdâr ve ilâveten dünya güzeli bir zevce ararlar (bir kere olsun aynaya bakıp düşünmeden). Kendi vâridât ve masraflarını, sefâhat âlemlerinde dökdükleri maaşlarını, kazandıklarının kaçını hüsn-i muhâfaza ve idhâr etmeleri mümkün olduğunu itibâra almadan Türk kadınlarının evlenilecek ve sevicecek bir şey olmadığını, onun zırlıtısını, müsrifliğini ve sâir ahvâl-i mezmûmesini tesbîh gibi dizerler.

Bize Türk kadınının melek-i haslet olduğunu iddiâ edemeyiz; muharrir (C.) beyin zikrettiği şeyler miyânında bir zümremizin hayatı oldukça ciddî tahlîl edilmiştir. Fakat mûmâ-ileyh halkımızın ekseriyetini tasvîr edememiştir. Çünkü Türk kadınlığının kısm-ı a'zamı mûmâ-ileyhin tasvîrinin tamâmen zıddı bir hâldedir.

Bize kalırsa asıl tenkîd olunacak bizim kadınlarımız değil erkeklerimizdir.

Gençliğimizin câhil ve dünya görmemiş tabakası hakkında bir şey diyemeyiz ve onları mazûr addederiz. Fakat âlî mektebler ikmâl etmiş hattâ Avrupa görmüş gençlerimizin ekseriyeti evlenmek fikrine düşünce evvelâ zengin bir âileye dâhil

olmayı düşünürler. Kısım-ı a‘zamı kızın babasının, âile veya akrabasının mevkiini nazar-ı dikkate alır. Kızın ne terbiyesi, ne ilmi, ne de sıhhati mevzû-ı bahs edilir, yalnız güzelliğine bir mikdâr ehemmiyet verilir. Muhtasaran diyebiliriz ki kızların hâl ve malı için evlenirler. Serveti ve mevki-i ictimâîsi yerinde olan kızların her nev‘ ahlâksızlığı hattâ terbiyesizliği mestûr kalır. Âilenin umûr-ı mâliyesini bir mikdâr ellerine geçirir geçirmez âileleri hâricinde Beyoğlu ve Şişli taraflarında zuhûr eder, isrâf ve sefâhatin envânı yapmaya başlarlar. Refîkası sırtından yaşar ve yetmiş ilâ yüz lira raddelerindeki maaşını mezkûr sefâhat âlemlerinde dökdükleri gibi, âilenin vâridâtından koparabildiklerini oralara döker, Paris ve Londra’nın moda şuûnuna son derecede riâyetkâr, moda mağazalarının penceresinden inmiş bir model gibi sokaklarda dolaşırlar.

Böyle bir mirasa konamayanlar da, güyâ âile zırlıtısından kaçıyorlarmış gibi yine aynı (levanten) muhitde levs ve hastalıklar içinde gün geçirmeyi, birkaç ağır serzeniş işitmeye tercîh ederek âile saâdeti bilmeden ve anlamadan ve ale’l-husûs Türk âilelerine mahsûs saâdeti takdîr edemededen mahvolub gitmeyi bir nev‘ ukalâlık addederler. Bununla matbûât sütunlarında iftihâr ederler.

Hâlbuki bunlardan hiç biri, Türk kadınlarının en ahlâksızının hâiz olduğu mezâyâyı bile hâiz değildirler. Zîrâ en aşağı terbiyeli bir Türk kadını bile karşısında izdivaç meselesi vücûd bulduğu zaman zevcinin ancak servet ve mevkiini düşünmekle iktifâ etmez, onun ahlâkını, ilim ve iktidârını da dâhil-i hesâb eder ve ona göre bir netîce çıkarır.

Bu sebebe mebnî Türk kadınlığı hakkında söz söylemek hevesine düşen (C.) Bey gibi zevâtın açık ve bî-taraf düşündükden sonra kaleme sarılmaları daha muvâfık-ı akıl olacağını Türk kadınının haksız isnâdâta bundan sonra tahammül edemeyeceğini ve böyle isnâdların hakkıyla reddolunacağını derpîş etmelerini tavsiye ederiz.

Muhtasaran diyebiliriz ki izdivaçların azalmasında en büyük âmil Türk kadınının müsrif olması değildir. Asıl sebep Türk erkeklerinin kazanamaması,

kazandıklarını hüsn-i idâre edememesi ve âile beslemek gibi mukaddes hissiyâtından mahrûm bulunmasıdır.

Düşünelim ki altı, yedi yüz bin Türk nüfûslu İstanbul’da yalnız kendi semere-i mesâîsi ile âilesini müreffeh yaşatan kaç yüz âile gösterilebilir. Bunlardan kaç yüzü bir servet vücûda getirmiş de refîkaları isrâf edib bitirmiştir; bunlardan kaç refîkalarının mevki-i ictimâîsi veya serveti sâyesinde dünyaya çıkmıştır. Kaçı sa’y u iktidâr-ı zâtîsiyle mutenâ bir mevki ihrâz etmiştir ve kaç babadan kalma serveti ifnâ etmiştir? Türk kadını lekelemek hevesine düşenlerden kaç Türk gençliğine bir numûne-i imtisâl olabirmiştir. Bu hâlleri düşünecek olursak görürüz ki, asıl izdivaçların azalmasına sebep erkeklerin cehil ve iktidârsızlığı ve cesâret-i medeniyyeden mahrûm olmalarıdır.

Emine Müeyyed

KADIN YAZILARI

Sayı: 21-1

Sayfa:1

İLK SÖZ

Maddî ve manevî mâniyalara rağmen neşriyâtında sebât eden “Âsâr-ı Nisvân”, “Kadın Yazıları” nâmı ile intişâr eden bu nüshasıyla ikinci yaşına girmiş bulunuyor. Bundan sonra da aynı mesleğinde devâm edeceği muhakkaktır. Yalnız memleketimizde günden güne inkişâf etmekde olan ciddî Türkçülük cereyânlarını ve birçok kârilerinin arzularını nazar-ı itibâra alarak ismini “Kadın Yazıları”na tebdîle karâr vermiştir. Binâen-aleyh “Kadın Yazıları” binlerce “Âsâr-ı Nisvân” okuyucularına yabancı bir mecmûa olmadığından kârilerine kendini takdîm etmek lüzûmunu hissetmez. Kadınlarımız miyânında emsalsiz râğbet görmüş mecmûamız istikbâl hakkında vaadlerde bulunmaktan ziyâde kemâl-i iftihârla mâzideki muvaffakiyetine güvenerek âlem-i matbûâtta devâm edecektir.

Sayı: 21-1

Sayfa: 2

TÜRK KADINLARININ HUKÛK VE FAÂLİYETDE MÜSÂVÂTİ

Hükûmet-i cumhûriyyemizin asrî kânûnu, artık Türk kadınlarının da her hukûkunu temîn etmiş bulunuyor. Bunu her ferd anlayarak maa'l-memnûniyye kabûl etmelidir. Fakat maalesef milletimiz- seviye ve irfânımızın noksanından olacak- kânûndan istifâde etmek yolunu şimdiye kadar müdrik değildirler. Belki ekseriyetimiz kânûna bir kuvve-i cebriye nazarıyla bakar. İşte bunun için birçok kavâninden bi-hakkın istifâde olunamaz, evrak mahzenlerinde çürür giderdi.

Ümîd ederiz ki bundan sonra bu ihmâlâta meydan bırakılmaz. Bi'l-hassa kadınlarımız hür bir teba olarak kendilerine bahşolunan hukûklardan istifâde etmeye gayret ederler. Bugün kadınlara müsâvât kânûnu demek, yalnız miras ve talak gibi mesâile münhasır değildir. Kânûnun bu maddeleri kadınların da erkekler derecesinde her hakdan istifâde edebilmelerini ve faâliyetde müsâvâtlarını temîn etmiştir. Onlar için devâir-i resmiyye ve gayr-ı resmiyyede istihdâm yolları açılmışdır. Bundan sonra kadınlarımızın orada burada sürünmeleri; sefâhat yollarına dökülmeleri bir mazeret-i mecbûriyye değildir; olsa, olsa beceriksizliğimizden yâhud kânûndan istifâde etmek yollarını bilmediğimizden ileri gelecek bir hatâdır.

Artık Türk kadını kendisine faâliyet sahasında kapalı bir kapı olmadığını bilerek ilim ve irfânından istifâde yollarına sülûk etmelidir. Avrupa'da birçok vazîfeler yalnız kadınlara tahsîs olunmuşdur. Maliye tahsîl şubelerinde, umûmiyetle kitâbetlerde, posta telgraf şubelerinde yalnız kadınlar istihdâm olunur. Tramvay kondüktörleri, hattâ şöförler, mağaza tezgâhdârları ve bankalarda memûr olanlar umûmiyetle denecek derecede kadındır.

Bugün bizim ameleye ihtiyâcımız mübrem ve mühimdir. Memleketimizde bugüne kadar emsâli görülmemiş şimendifer ve fabrikalar inşâatı tevâlî etmekde olduğundan Garb'dan ve memâlik-i ecnebiyyeden amele celbine mecbûriyet hâsıl olmaktadır; Hâlbuki vatanımızın genç erkek unsurları bu gibi sanâî hizmetlere sevk olunur da, onların yerlerini kadınlarımız işgâl ederse, memleketimiz için pek büyük

menfâat temîn edilmiş olurdu. Bizde her şeyi hükûmetden beklemek âdeti hâlâ devâm ediyor. Artık kadınlarımız gözlerini açarak kendilerine terettüb edecek vazîfelerini ele almalı, vatana karşı borçlarını îfâ etmelidirler. Kadınlarımız için bu bir hayat meselesi ve haysiyet-i milliye meselesidir. Kânûnda müsâvâtdan bu gibi cihetleri temîn etmek içindir.

İhtimâl bizim bu sözlerimiz bazı hurde-bîn adamların taassublarına dokunur ve bazı kadınlarımıza da ağır gözükebilir; fakat bi-hakkın düşünecek olursak bu bir tabîî vazîfedir. Er geç bizim vicdânımız bunu bize kabûl etdirecektir. Akıl mîzanıyla muhâkeme edersek, nâmûs ve haysiyet-i milliyemizi ihlâl edecek yollardan nisvânımızı kurtarmak için yegâne tedbîr ve çâre bu vazîfeleri takdîr etmekden ibâretidir. Cüzî bir mülâhazaya mâlik olanlar bu hakkı teslîm edeceklerinde şübhe olunamaz. Sathî mülâhazalar ise hiçbir zaman müsmir netîceler veremez.

Mâdem ki asrî olmak emeli milletimizde bir azm-i tam ile ileri sürülmekdedir, biz kadınlar da her sahada berâber yürümeliyiz. Tabîî kânûnlar karşısında tereddüd ve tezebzûbe mahal yoktur. Türk kadınları tam manâsıyla Türk kadını olmalıdır. Anadolu'lu Türk kadını en ağır vazîfelerde erkeklere zahîrdır: dağlara gider, odun getirir, ekin eker, her nev' mezâlîme katlanır. İcâbında muhârebelere iştirâkdan bile çekinmez.

İhtiyâc-ı tabîî insanları her işe sevk eder. Nâmûs ve haysiyet dâiresinde hiçbir faâliyet hakîr değildir. Bi'l-hassa mukaddes vatan bize bu hizmetleri teklîf ederse, sevine sevine kabûl etmemiz îcâb eder.

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 21-1

Sayfa: 3-4

TERBİYE PROGRAMLARIMIZIN ISLÂHI

Birçok vakitlerden beri usûl-i terbiyemizin sakâmetinden bahsolunarak mekteblerimizin programları tenkîd olunmakta ve hayat ile mübâreze edebilecek adamlar yetiştirememelerinden şikâyet edilmektedir.

Mekteblerimizin bu kusûrunu tahlîl edebilmek için biraz mâziye ircâ'-ı nazar ederek tanzimat devrinde tesîs olunan maârifimizin târihini bir düşünürsek, görürüz ki şimdiki mekteblerimizde kabûl olunmuş olan programlar tanzimat devrindeki usûl-ı cedîd mekteblerinden farklı değildir, daha doğrusu, mezkûr usûl-i cedîd mekteblerinin programlarını cüzî bazı tebdîlat ile devâm ettirmişizdir.

Tanzimat devrinde küşâd olunan mektebler için tanzîm olunan programların hedefi, 40-50 milyon nüfûslu kocaman imparatorluğu, Avrupa'dan yeni usûller iktibâs ederek idâre edecek bir unsur-ı mümtâz yetiştirmek, imparatorluğa lâzım olan müdebdeb ve mutantan tabîrlere âşinâ, usûl-i idâre-i devlet umûruna, asrına muvâfık bir sûrette vâkıf, ıslâhatçı, tanzimatçı nazariyeciler elde etmekdi. Bu sebebe mebnî o asırda tesîs olunan mekteblerin programlarında müstahsîl olacak, çalışacak, ekmeğini kazanacak bir adam için elzem ilimler yerine, memleketi idâre edecek adamlar için lâzım olan ve asrına muvâfık ilimler ve nazariyeler doldurmuşdu. Oralardan neşet eden beyler, Bâb-ı Âlî'de, Hâriciye'de, Dâhiliye'de ve diğer nezâretlerde yeni nizâm ve kânûn lâihaları içinde uğraşmaya, gece gündüz mütenevvi' nazariyelerle vakit geçirmeye ve ay âhırinde maaş almaya mahkûmdular.

Fakat ahvâlimiz bugün o devreden uzaklaşdı. Memleketin ıslâhat ve tanzimatıyla iştigâl etmek için bir memûr tabakasına ihtiyâç kalmadığı gibi, umûr-ı millet ve devlet nazariyât üzerine müstenid ilmî usûllere vâkıf bir zümre-i mahsûsanın idâre ve ihtimâmından alınarak, memleketin sâhib-i hakîkîsi olan milletin kendisine tevdi olundu ve o, ihtiyâcâtın tevliîd ettiği hakâike istinâden sefîne-i devleti sevk etmeyi der-uhde etdi.

Binâen-aleyh bugün maârifimizin mekteblerde tatbîk etmekde olduğu programının da esâslı sûrette ıslâh ve ta'dîl olunması lüzûmu pek bâriz bir sûrette tebeyyün etmiştir. Zîrâ bir zümre-i mahsûsaya tefvîz olunan hizmet artık hitâma erdiğinden, o zümreyi yetiştirmeye mahsûs olan mekteb de vazîfesini ikmâl etmiş ve bundan sonra yeni hayatımıza muvâfık mekteblerin lüzûmu ciddî bir ihtiyâç hâlini kesbetmiştir. Kupa arabası yapan fabrika kapanmalı ve tayyâre otomobil inşâ eden fabrikalar vücûda getirilmelidir.

Fakat fikrimce mekteblerimizde esâslı tadîlâta girişmeden evvel yapılacak pek mühim mukaddime vardır ki o da yeni mekteblerimizin yeni programlarına esâs olacak millî terbiyemizin esâslarını atacak olan bugünümüzün vâlidelerini îkaz etmek mesele-i mühimmesidir.

Bugün, evlâd yetiştiren Türk kadınları, dünkü Türk kadınlarından farksızdır. Bugünkü analar da dünkü analar gibi çocuklarını memûr olmaya, paşa olmaya ihzâr etmektedirler. Hâlâ evlâdlarının kâtib olmasını, maaş almasını, müstehlik olmasını, rençber, tüccâr ve sanatkâr olmasına tercîh etmektedirler.

Vâlidelerimizde hâlâ bütün kuvvetiyle bâkî kalan bu an'aneyi silebilirsek, onlara bir memûr ile bir sanatkâr beynindeki farkı anlatabilirsek ve terbiye etmekde oldukları çocukları bundan sonra hürriyet ve istiklâl-i şahsî ve millîsini himâyeye ve muhâfaza ederek çalışmaya sevk etmesi lâzım olduğunu kendi lisânıyla ifhâm edebilirsek, şübhesizdir ki mekteblerimizin programlarını ıslâh için daha müfîd zemin ihzâr etmiş oluruz. Zîrâ evinde memûr olmaya ihzâr ve teşvîk olunan bir çocuğu, mektebde tüccâr olmak için talîm etmek, çocuğu her ikisinden mahrûm bırakmaya çalışmak demek olacaktır. Bu sebebe mebnî, mekteb programlarımızın ıslâhına şurû' etmeden evvel, terbiye programımızın ıslâhına teşebbüs olunursa, daha müfîd olacağı ümîdindeyiz.

Vâlidelerin bâlâda mezkûr programla tevfiğ-i hareket etmeleri için Maârif Vekâleti'nin şu nev' teşebbüslerde bulunması pek matlûbdur:

1) Kadınlara ve kızlara mahsûs vatan-perverlik, fedâkârlık, sadâkat, şefkat ve samimiyet gibi hissiyât-ı âliyeyi uyatan kırâat kitapları, kadınlara mahsûs sıhhat reh-nümâları, âdâb-ı muâşeret, âdâb-ı âile, felsefe-i âile, âile iktisâdı, kadın teâvün cemiyetlerinin programları, çocuk terbiyesi (nevzâd, tıfl, mekteb sinnindeki çocuklara verilecek terbiye ve sâire) ve sâireye âid gâyet ucuz eserler neşretmek.

2) Münteşir âsârı tamîm ve okunmasını tahrîz için hükûmet tarafından kitabçı dükkânları açmak yahud kitabçılara komisyon ile satdırmak.

3) Kadınların ümmî ve mütâlaaya heveskâr olmayan kısmını müstefîd etmek için eğlenceli konferanslar, sinema salonları vücûda getirmek, bu salonlarda ev tezyînâtına âid ve bir kadının kendi kuvvet ve iktidârıyla yapabileceği mütenevvi‘ eşyâyı teşhîr etmek. Taşralarda bahçeciliğe, kuşculuğa, hayvâncılığa âid konferanslar verdirmek ve konferanslara muayyen olacak mevadd-ı ilmiye ve emsileyi güzel boyalarla tab‘ ederek mezkûr sinema ve konferans salonlarına talîk etmek. Birinci mebhasda mezkûr mesâilden bâhis eserleri mütâlaaya tahrîz etmek ve onlardan istifâde yollarını göstermek.

Şu arz ettiğimiz program ile Maârif Vekâletimiz cüzî bir müddet iştigâl edecek olursa, şübhesizdir ki mekteblerimize gelecek talebenin ruhu büsbütün başka olacak ve evlerdeki analar mekteblerdeki muallimlere zahîr ve muâvin olacaklar ve her iki mürebbînin ictihâdı bir hedefe matûf olduğundan daha müsmir netîceler tevlîd edecektir. Ve yalnız o zaman, milletimiz için matlûb amelî hayata hazırlayan mekteblerin programları da daha müfîd bir ruhda tertîb olunabilecektir.

Emine Müeyyed

Sayı: 21-1

Sayfa: 7-8

MEMLEKETİMİZDE ECNEBÎ MEKTEBLERİ

Garb kendini Şark’ın “kültür trâger”i (yani medeniyet nâşiri) addeder. Fakat Garb’ın medeniyet hâmilleri Şark’a büyük Fransa inkilâbının ilân ettiği “insanın ve ildâşın hukûku beyân-nâmesi”nde tesbît olunan umdeleri, hürriyet, müsâvât, adâlet mefkûrelerini ve 19. asırdaki Avrupa fikrî cereyânlarının en bâriz husûsiyeti olan “milliyet” ideâlini getirmek ve tamîm etmek teşebbüsâtında bulunmuşlar mı? Hayır. Her millet için yüksek bir gâye olan bu gibi esâsât Garb’ın yalnız dâhilinde tatbîk olunmuş, dışarıya (Şark yurdlarına) ise Garb ictimâî hayatında kıymetden düşmüş olan “medeniyet” meta’ları ihrâc edilegelmiştir. 19. asrın birinci rub‘unda Napolyon Muhârebeleri hitâma erer ermez başlıca İngiltere ve Amerika’da tesîs olunan “Bible” (Mukaddes Kitab Cemiyetleri) sıtmalı bir faâliyet ile Şark memleketlerinde Garb “medeniyeti”ni tamîm etmeye başlamışlardır. Bu cemiyetler gâyet büyük sermâyeye mâlik olduklarından Ahd-i Atîk ve Ahd-i Cedîdi (İncil ve Tevrat)’ı hemen bütün

Şark dillerine tercüme ederler, her memleketdeki şubeleri, sayısız dâîleri (ajanları) vâsıtasıyla o “mukaddes kitablara” sâde-dil ve saf-derûn Şarklılar arasında pek ucuz fiyatla veyâhud meccânen dağıtırlardı. Müslüman Şarkı’nın üç mühim lisânı olan Arabça, Farsça ve Türkçe ile (hattâ berikisinin mütenevvi’ lehçeleriyle) tab’ olunmuş Hristiyan dînî kitablara 19. asırda bütün Müslüman ülkelerini istilâ etmişti. İstanbul, Kâhire, Kazan, Astrahan ve sâire gibi Müslüman merkezlerinde bulunan “Mukaddes Kitab Cemiyetleri” sâdece dînî kitablara dağıtmakla kalmayıb aynı zamanda iblisâne bir mahâretle misyonerlik (Hristiyan dînî dâîliği) de yaparlardı. Astrahan’daki İngiliz (İskoçya) “Bibil Cemiyeti” misyonerleri, Azerbaycanlı Mehmed Ali Kazım Bey idi. Genç müslüman âlimini de tenassur ettirmeye muvaffak olmuşlardı. Bunun birâderi Abdüssettar Kazım Bey ve Kazan Medresesi talebesinden Sahib Giray Ahmed oğlu, Rus Bible Cemiyetleri’nin agvâsıyla tenassur etmiş eşhâsdandır. “Kitab-ı Mukaddes” dâîlerinin mesâîsi netîcesinde tek tük irtidâdlar sâir Müslüman yurdlarında da vukûa gelmişti. Şark’da icrâ-yı faâliyet eden bu misyonerler, kendi hükûmetleri tarafından büyük müzâheret görüyorlardı; çünkü onlar, aç gözlü emperyalist devletler için pek elverişli siyâset âleti olmuşlardı. Bunların faâliyeti sâyesinde, zayıf Şark memleketlerine dâimâ, “dînî tebşîr”in peşinden “siyâsî tehdîd” geliyordu.

Lâkin şunu kaydetmeliyiz ki “Mukaddes Kitab Cemiyetleri” Müslüman Şarkı’nı “medenîleştirmek”, “tenvîr etmek” uğrunda ehemmiyetli bir iş görmüşlerdir. Çünkü Şark lisânlarına tercüme edilen dînî kitablara her ne kadar azîm bir faâliyetle dağıtılıyor iseler de okuma yazma bilenleri, pek azdan Müslümanlar arasında hakkıyla okunmuyor ve bundan dolayı kalblere tesîr icrâ edemiyorlardı. Bu muvaffakiyetsiliği gören “Mukaddes Kitab Cemiyeti” mensûbları tabîyyeyi değışdirmenin lüzûmunu hissetmişler: Şarklıları “medenîleştirmek” hedefine doğru mekteb vâsıtasıyla yürümeye karâr vermişler ve pek de isâbet etmişlerdir. Zîrâ insanlara herhangi bir yola sülûk ettirmek için en müessir çâre, onların terbiyesini ele almak ve bu sâyede onların dimağ ve kalblerine hâkim olmaktır. Şarklı çocukların masûm dimağ ve kalblerine tahakküm etmek ve onların fikir ve duygularına muayyen bir istikâmet vermek maksadıyladır ki Katolik Cizvit râhibeleri, Protestan papazları, Presbiteryan Kilisesi misyonerleri ve sâir Hristiyan dînî pedagogları bizim

aramıza sokularak ibtidâî, tâlî ve hattâ âlî mektebler açmışlardır. Memleketizde “ilim ve medeniyet” maskesi altında şimdiye kadar yaşayan bu papaz ecnebî mektepleri, Avrupa diplomatlarının memleketimizi “hasta adam” tabîr etdikleri, onu “kapitülasyon” zincirleri ile boğub öldürmeye çalışdıkları meşûm devrenin acı hâtıraları ve uğursuz eserleridirler. Bu misyoner müesseselerinin idâreleri sınıf odalarındaki haçları ve dînî tasvîrleri kaldırmamak için Maârif Vekili Vasıf Bey günlerinde iyice mukâvemet göstermişlerdi. Bunlar “kapitülasyon” devresi zihniyetinden hâlâ da ferâgat etmiyorlar ve Avrupa’nın çokdan yıkılmış kurûn-ı vüstâî mefkûrelerini bizim memleketimizde hâlâ da yaşatmak istiyorlar. Bu defa İngiliz (High School) Mektebi idâresi “Bizim mektebimiz kız mektebidir” diyerek Maârif Müdüriyeti’nin gönderdiği erkek muallimi kabûl etmemek cüretini gösteriyor ve tıbkı “kapitülasyon” devresindeki gibi, meseleye siyâsî renk vermek istiyor. İtalyan Mektebi bilakis, “Bizim mektebin eşiğinden kadın giremez” diyerek gönderdiğimizi kadın muallimi kabûl etmiyor. Memleketimizdeki bir Fransız Mektebi’nin idâresi Türk talebeye “mükâfât” diyerek Fransa bayrağını dağıtdığını “Yeni Ses” gazetesinin muhâbiri yazıyordu. Bütün bunlar eski siyâsî nokta-i nazarların kırıntılarıdır ki yalnız şu delâil bile bu mekteblerin iç yüzünün hâlâ da tebeddül etmediğini isbâta kâfîdir. Lâkin itinâ edilecek nokta şurasıdır ki bu müesseselerin siyâsî mâhiyetleri değışdirilse bile, terbiyevî mâhiyetleri aslâ değışecek değildir. Râhibler, papazlar, cizvitler tarafından idâre olunan bu mektebler terbiyelerine tevdi’ olunan çocukların dimağ ve kalblerine elbet, hâlâ da hâkimdirler. Medreseleri seddederek Tevhîd-i Tedrîsât Esâsı’nı vaz’ eden Yeni Türkiye, terbiyelerinde bizimkine bambaşka hedefler ve gâyeler takîb eden papaz mekteblerine tahammül edebilir mi? Elbet biz bu mekteblere çocuklarımızı göndermemek yoluyla da, onların bizce nâ-matlûb tesîrlerinden kurtulabilirdik. Fakat nedense bunu yapamıyoruz, hattâ içimizden bazı belli başlı zevât bu papaz mekteblerini millî mekteblerimize tercîh etmekle, şuursuz orta sınıflarımıza ön ayaklık ediyorlar. Bu teessüf olunacak bir hâldir. Biz Türkler bu ecnebî mekteblere çocuklarımızı göndermekden vazgeçsek bile, memleketimizdeki gayr-ı Türk ve gayr-ı Müslim vatandaşlar yine çocuklarını bu mekteblere göndermekde devâm edecekler ve bu sûretle terbiyesi Türk terbiyesine tamâmen aykırı, vatan-perverlik duygusundan mahrûm, yurdumuzu lâıykıyla tanımayan, siyâsî, ictimâî

mefkûrelerimize yabancı vatandaşların türemesi ile maşaallah devâm edib gidecektir ki, vatan menfaati nokta-i nazarından en muzır hâldir.

El-yevm Türk lisânı, târihi ve Türkiye coğrafyası muallimlerini bile hiç istemeyerek kabûl eden ecnebî mekteblerinden Türkçülük, Türkiye vatan-perverliği, Türkiye menâfii mefkûrelerine hizmet beklemek abesdir. Onların takîb ettiği hedefler büsbütün başka şeylerdir. Demek bu mektebler devâm ettikçe memleketimizde iki türlü terbiye sistemi, iki türlü mefkûre ocakları devâm edecektir. Bu hâl herhangi bir asrî ve millî devletin takîb etmesi lâzım gelen vahdet-i terbiye prensibine tamâmen mugâyirdir. Gazetelerde faal Maârif Vekilimiz'in ibtidâî talîmin yalnız Türk dilinde icrâ edilmesine dâir tasavvurâta bulunduğunu memnûniyetle okuduk. Bu tedbîr inşaallah mevzû-ı bahs olan ecnebî mekteblere karşı alınan tertîbâtın başlangıcı olsa gerektir.

Asrî bir milletin şuurlu efrâdı için en mühim şey mefkûre birliğidir. Yurdumuzda yabancı mektebler yaşadıkça, genç nesillerimiz için mefkûre birliği aslâ hâsıl olacak değildir. Bugün de en yüksek mefkûremiz olan milliyetçiliğin halkımız arasında ancak terbiye (âile ve mekteb) vâsıtasıyla kök salabileceğine inanırsak, memleketimizde ancak millî mekteblerin yer bulmasının lüzûmuna da inanmamız iktizâ eder.

A.L.

İstanbul – 25 Mart 1926

Sayı:22-2

Sayfa: 8-9

ASRÎ TÜRK KADINI

Son senelerde dillerde en ziyâde dolaşan sözlerin biri “asrîlik” tabîridir. Memleketimizde kuvvetli bir asrîleşme cereyânı bulunduğunu da kimse inkâr edemez. Asrîleşmek dediğimiz gibi garblaşmak hâtıra gelir, zîrâ asıl asrın adamları Garblılardır. Biz uyumuşuz, geride kalmışız, onlar erken uyanmışlar ve pek ileri gitmişlerdir. Daha son zamanlara kadar bizler orta asırlar hayatı ve zihniyeti ile yaşarken onlar yepyeni zihniyet ile mücehhez olarak, yeni hayat kurmuşlar ve her

cihetden kuvvet kesb etmişlerdi. “Şark” ile “Garb” birbirine temâs etmeden yaşasalardı bunların aykırı zihniyetler taşımalarından, müttezâd hayatla yaşamalarından büyük ziyân olmazdı. Fakat Garblılar’ın terakkî etmesi, “asrîleşmesi” bizim başımıza büyük gâileler doğurmuş, iktisâden ve siyâseten onların esâreti altına düşmemizi mûceb olmuştur. Bugünkü asrîleşmemiz işte o gâilelerden ve esâretlerden kurtulmanın çârelerini araştırmakdan ibâret olmalıdır. Türk milletinin dehâsı ve fedâkârlığı sâyesinde artık siyâsî esâret zincirleri kırılıp atılmışdır. İktisâdî esâret bağlarını da bir bir çözmekle uğraşmakdayız. Fakat itirâf etmeliyiz ki bu sonucu sahadaki mübâreze pek ağır olduğundan bizden büyük faâliyetler, metânet ve fedâkârlık taleb etmektedir. Bu mücâdele pek çetin olmakla berâber pek sürekli de olacaktır. Zâten bu, yaşamak için mücâdeledir. Yeryüzünde hayat-ı insânîye inkıtâa uğramadıkça bu mücâdele münkatı olmayacaktır.

İşte yabancılar ile olan şu iktisâdî mücâdelemizde asrın Türk kadını büyük roller oynayacaktır. Lâkin bizim “asrî Türk kadını” demekden maksadımız, “asrîleşmesi” “Garb”ın allığını sürmek, pudrasını, kolonya ve ıtriyyâtını kullanmaktan, saçlarını kesmek, kısa etek taşımak, foxtrot, tango dans etmek ve parklarda dolaşmak gibi bir takım zevâhir ve moda düşkünlüğünden ibâret olan kadınlar değildir. Bu gibi gayr-ı ciddî şeyler Garb’da asrî kadının hassa-i lâzımleri olmadığı gibi, böyle “asrîleşen” kadınlar bizim iktisâdî mücâdelâtımızda aslâ fâideli âmil olamazlar.

Garb’da hakîkî “asrî kadın” her şeyden evvel kendisinin bir insan olduğunu müdrikdir. Asrımızda bir insanın en yüksek vazîfesi iş sâhibi olmak ve çalışmaktır. Zamanımızda çalışmak için ise okuma yazma bilmek ve muayyen bir iş öğrenmek lâzımdır. İş bilmeyen, çalışmayan adam (ister erkek, ister kadın olsun) asrî insan addedilemez. Demek bugün asrî kadının birinci hassası, süslenerek sokakda, çarşıda dolaşmak değil, muayyen meslek sâhibi olmak ve çalışmaktır. Baba, ana ve akraba vesâyeti altında yaşamak yâhud besleyecek bir koca bekleyib durmak asrî kızlara aslâ yakışmaz. Asrî kız kendi hayatını nâmûsuyla müstekillen kendisi temîn edebilecek sûretde yetişmelidir. Asrî ananın vazîfeleri daha büyüktür. Bugün heyet-i ictimâiyyemiz sağlam vücûdlu, yüksek ruhlu, sarsılmaz seciyeli, çalışkan, vazîfe-

şinas ve fedâkâr vatandaşlara pek ziyâde muhtâcdır. Asrî Türk kadınının analık şerefine nâil olanlarının en âlî borcu işte şu ruhda vatandaşlar yetiştirmektir. Her asrî kadının çocuk terbiyesinden (pedagojiden) haberdâr olması lâzımdır. Çocuğunun cismânî ve rûhî terbiyesinin usûllerini bilmeyen kadın asrî kadın değildir. Bu gibi anaların çocukları içinden asrî hayat mücâhideleri yetişemez.

Demek asrî kadın olmanın ikinci mühim şartı analık vazîfelerini iyice kavramaktır ve bu vazîfeler vatan ve milletimize fâideli olacak yolda îfâ etmektir. İktisâdî mücâdeleden muzaffer olarak çıkmak, yani bugünkü fakr u sefâletten, onların doğurduğu perişanlık ve zebunlukdan kurtulmak için kadınlarımızın da tam manâsıyla asrî olmaları yani hayat-ı ictimâiyyemizde muattal azâ olarak durmamaları, asrîlik diyerek süs ve moda ibtilâsına tutulmamaları, iş seven, hayat mücâdelesinde korkaklık ibrâz etmeyen, hakîkî asrî vatandaşlar yetiştirmeye çalışmaları iktizâ ediyor.

Türk kadınının asrîliğini biz işte bu yolda görmek isteriz.

A.L.

İstanbul- 5 Mayıs 1926

Sayı: 22-2

Sayfa: 9-10

GÜNÜN MESELESİ!

Birkaç vakit akdem Avrupa matbûatını büyük bir velveleye düşüren (Arthur Rich)'in muhâkemesi meselesi bizde de ortalığı kasıp kavurmaktadır.

Kârilerimin hâtırındadır ki milyarder Amerikalı Rich'in oğlu Arthur açık saçık giyinmiş bir kızı âdî bir âlüfte zannıyla öpmek istemiş ve tahkîrine marûz kalınca hiddetini men edemeyerek kızı öldürmüştü.

Arthur Rich bir nâmûslu kızı bir âlüfteden niçin tefrîk edememişti, sarhoş muydu, ahlâk düşkünü mütearrız bir genç miydi? Yoksa kızın etvâr ve harekâtı mı bu zehâbı tevlîd etmişti.

Mahkûmun avukatı esnâ-yı müdâfaada diyordu ki:

“Erkekler karşılarındaki kadınlara etvâr ve harekâtına, taşıdığı elbisesine göre takdîr-i kıymet ederler. Güzel bir kız alkol kullanır, sigara içer, varlığını hiss olunmayacak kadar ince çamaşır kullanır ve âdetâ çıplak olarak cemiyetde isbât-ı vücûd ederse, öyle bir kızı tanıyacak erkeklerin ona karşı hürmet-kârâne muâmele etmelerine hiçbir esâs mevcûd değildir. Manzara-i umûmiyesi ve harekâtı hürmet hissi uyandıramayan bir kadını takdîs kâbil olamaz.”

Garb medeniyeti muhitine giren genç hanımlarımızın birçoğu bugün bizde de aynı meseleyi tevlîd edebilecek derecede modaya sarılmışlardır. Bir çok müsâmere ve ictimâlarda ve hattâ husûsî misâfirliklerde, düğünlerde beline kadar denecek mikdârda dekolte elbise giyen, umûmî mahallerde ehl-i nâmûs bir kadının yapamayacağı hareketlerde bulunan bir çok âile kadın ve kızlarına maalesef tesâdüf edilmektedir.

Birkaç vakit akdem İstanbul’un marûf salonlarından birinde verilen bir mûsikî müsâmeresinde bulundum. Salonda yüzlerle erkek ve kadın mevcûd idi. Müsâmere biter bitmez danslara başlandı. Yek-diğeriyle kucaklaşmış yüzlerce zevât, ismi üstünde olan “one step” (tek adım) ve “foxtrot” (tilki tırsı) danslarını zıplaya ve hoplaya oynamaya başladılar.

Dans edenleri gözden geçiriyordum. Oldukça marûf zevât dahî ara sıra karşımdan geçiyorlardı. Bunların yed-i ağışuna aldıkları hanımlardan kısım-ı küllîsi cemiyetimizin en dîn tabakasına mensûb kadınlardan oldukları hâlde onlar sırasında birçok hüviyeti ve mensûb olduğu muhiti meçhûl hanımlara da tesâdüf olunuyordu.

Bu esnâda ehibbâmdan biri yanıma geldi. Dansa iştirâk edenler hakkında söz açdı. Karşımızdan geçmekte olan bir çift hakkında fikrimi sordu. Bu çiftin erkeğini tanıyordum. Böyle bir mühim şahsiyetin bir kokot ile dans etmesini onun mevki-i ictimâisine sığdıramadığımı söyledim ve böyle beline kadar çıplak, pek hafif meşreb bir şahıs olduğu her hareketinden meşhûd olan bir hanıma öyle bir zâtın selam vermesi bile muvâfık olmayacağını zikrettim. Arkadaşım hayretle yüzüme bakdıktan sonra “Siz onu tanıyor musunuz; Makbule Hanım, şehrimizin en büyük moda aşığı bir hanımdır. ... Bey’in kızıdır. Bugün şehrimizin en kibar bir hanımı olarak tanınmıştır. Suvare dansanların birçoğunda hâzır bulunur. Sosyetenin en mutenâ bir kızıdır.” dedi.

Makbule Hanım pudra, boya, koku içinde, üstünde kıymetdâr taşların sıklatini güç tutabilecek kadar ince, berrak denecek derecede şeffaf bir kumaşdan nîm çıplak bir tuvalet taşıyordu. Göz ve dudak boyalarının mikdârını tasvîr için de dudağı koyu gül rengine ve gözünün etrâfı âdetâ beş gün uykusuz kalmış bir insanın gözüne benziyordu dersem mübâlağa ettiğime hamletmeyiniz... Azamî 20 yaşlarında olan bu genç kızın etvâr ve harekâtını bir âile kızı için bir türlü yakıştıramadım; Türk kadınlığının bugüne kadar marûf ve malûm nezâhetiyle hiçbir münâsebet kuramadım.

Danslar biri diğerini takîb ederek devâm ettikçe benim düşüncelerim de derinleşiyordu.

Dansları sû-i isti‘mâl eden, tuvaletleri ifrâta vardırان ve mensûb oldukları muhiti rencîde edercesine itidâllerini kaybeden genç kızlarımızın hâlini düşünüyor, onların, erkekler miyânında nasıl bir his uyandırdıklarını, en ciddî bir erkeğin bile onlara nasıl güldüğünü, hafif meşreb olanlarının da onlara nasıl bir hayvânî nazarla bakdığını tahayyül ediyor ve acıyordum.

Arthur Rich vakası hâtırına geldi. Amerikalıların müskirâta karşı açdıkları mübârezeyi der-hâtır ederek aynı mübârezeyi açık saçıklığa karşı da açsalar idi hakîkî bir refâh-ı umûmîye hizmet etmiş olacakları, birçok gençleri mukarrer

felâketlerden kurtarmaya ve birçok âilelerin saâdetine hizmet etmeye muvaffak olacakları ümîdi hâtırına geldi. Yunanistan'ın kısa eteklere karşı açtığı mücâdelelerini ve İspanya kraliçesinin moda hakkındaki teşebbüsâtını o dakikalarda cidden şâyân-ı takdîr buldum.

Ale'l-husûs sosyete hayatı yeni başlamış olan Türkiye gibi nîm Asyavî memleketlerde moda düşkünlüğünden ve dans merâkından, bugün pek açık görmekdeyiz ki birçok zararlar doğmakda ve birçok âilelerin saâdeti felâkete tahavvül etmektedir. Milletimizin müstakbel âilesinin bânîsi ve saâdetinin müessisi olan zevât, kızlarımızın terbiye-i ictimâiyyesinde bu noktalara ayrıca ehemmiyet vererek onların daha ciddî ve daha masûm bir hâlde dünyaya çıkarak vâlide olmalarına sarf-ı himmet etse, bize bundan 50 sene evvelki Alman kadınları ruhunda “matbah, çocuk ve ibâdet” ile müştagil ve biraz da iktisâdcı vâlideler yetişdireseler, emînîm ki milletimizi ve âilelerimizi birçok felâketlerden kurtarmış olacaklardır.

“Muhâcir kızı”

Sayı: 22-2

Sayfa: 16

HAVÂDİS-İ MÜTENEVVİA

Sinemanın Otuzuncu Sene-i Devriyesi

Bu yaz Paris'de sinemanın “30.” senesi tesîd olunarak, ahâlîye ilk defa müteharrik fotoğraf gösterilmiş olan binâya mermer levha talîk olunmuştur. Bu müteharrik fotoğrafın mühterileri “Lumiere” birâderlerdir. Gösterdikleri ilk filmlerin boyu 17 metreyi geçmeyen tren veya vapurun hareketini, fabrikaya giden ameleleri ilh... gösteren pek basit fotoğraflardan ibâret olub 15 dakikadan fazla süremezdi. Ahâlî tarafından büyük bir alâka ile seyredilen bu filmler, ilk günden itibâren sâhiblerine büyük bir vâridât teşkîl etmek sûretiyle pek çabuk terakkî etmiştir ve az zaman zarfında bütün Avrupa'ya yayılarak tiyatro filmleri de göstermeye başlayınca taammüm ve terakkîsi daha ziyâde sürat kesb etmiştir.

Birâderân “Lumiere”lerden ikisi el-yevm ber-hayat olub Paris’te yaşamaktadırlar. 1893 senesi “Edisson” tarafından ihtirâ olunan “Kinetoskop” âletini kendi sinemaları için esâs ittihaz etdiklerini itirâf etmektedirler. Sinemaya mahsûs ilk resimler 1894 senesi Lyon’da alınmıştır.

*

Tolstoy’un Yeğeni Müslüman Zevcinden Boşanıyor

Prag’dan ihbâr olunduğuna göre meşhûr Tolstoy’un yeğeni (Kontes Tolstoy) 1922 senesi tehhül etmiş olduğu zevcinden boşanmak için mahkemeye mürâaat etmiştir. Zevci Bakovsky Bosna Müslümanlarından olub nikâhları bir bosna köyünde ahkâm-ı İslâmiyye üzerine akd olunmuştur. Kadın; cenûb-i Slavya ve Çekoslavya kavanîni Müslüman nikâhını tanımadıklarını, bir de zevci Bakovsky ilk zevcesini tatlîk etmemiş olduğunu iddiâ etmektedir. Başda milyoner olan Bakovsky son seneler işlerinin muvaffakiyetsizliği netîcesinde tamâmen fakir düşmüştür. Mahkeme kadının metâlibini haklı bularak nikâhı mefsûh addedmiştir.

*

Sıhhat Sergisi

Almanya’nın Sıhhiye Vekâleti sârî hastalıklarla mücâdele haftası tanzîm etmiştir. Bu münâsebetle Berlin’de vücûda getirilmiş olan sıhhat sergisi duhûliyyesi her keseye müsâid ve gâyet merâklıdır.

*

Trenlerde Telefon

Almanya’nın birçok trenlerine yakın günlerde telefon vaz‘ olunacaktır. Bu telefonlarla herkes trenden Almanya’nın herhangi bir şehriyle muhâvere edebileceklerdir.

*

Kadın Polisler

Berlin’de yalnızca kadınlardan müteşekkil polis heyeti vücûda getirilmektedir. Vazîfeleri kadınlara tarassud etmek ve lâzım muâvenetde bulunmaktan ibâretir.

Polis kadınlar sokaklarda, istasyonlarda ve umûmî mahallelerde bi'l-hassa vilâyetlerden gelen kadınları takîb ederek polis merkezlerinde husûsen sinn-i rüşde ermeyen kızların ifâdelerini aldıktan sonra, mahkemeler ve müessesât-ı hayriye huzûrunda onların menâfiini himâye için lâzım tedâbiri ittihâz edeceklerdir. Bu polis kadınların resmî elbise ve şabkaları vardır. Silâh taşımazlar; fakat boks bilmeleri matlûbdur.

Sayı: 22-2

Sayfa: 19

BİR SANATKÂR ARKADAŞA

“Muallâ”ya

Güzel çocuk solmasın gözlerinin neşesi

Gülüyorken yüzünde aşkın sevinçli sesi

Kalbimize dökülür sesinizden nağmeler

Gamlı ruhlar üstünde (?) gibi inler

Ye’se gönül vermesin senin şen gençliğin de

Yazık solmasın bir gün baharın, emelin de

Kalbinizin ne temiz, ne derin sevinci var

Geçmesin korkuyorum bu yoldan da sonbahar

Ruhun sanata karşı ince hislerle dolu

Bilmem uzak mı niçin sanatın meçhûl yolu

Bazı dalgın gözlerle bir heykelin önünde

Çoşuyorken kederin böyle bir an sesinde

İstemem güzel çocuk bahardan daha rengin

Daha nazlı ve berrak bu hülyâlı gençliğin

Kalbin gibi açık, saf hicrânı hiç bilmesin

Bir sevinçli nağmeye benzesin her an sesin.

Güzin Şefik

Sayı: 23-3, 24-4

Sayfa: 1-2

İBRET-ÂMİZ BİR VAKA

(Sûikasd)

Târihe geçmiş Osmanlı İmparatorluğu metrûkâtının en zinde ve hayata en müsteid bir kısmını bulmuş ve ondan yeni bir Türk Cumhûriyeti vücûda getirerek Türk akvâmının yegâne müstakil devletini ihdâs ettiği hâlde hiçbir nev‘ saltanat ve bunun gibi bir davada bulunmayarak memleketin zimâm-ı idâresini Millet Meclisi’ne terk etmek gibi büyüklükde bulunan, bugünkü hâkimiyet-i milliyetimizi elde etmemizi bu kadar büyük hizmetleri sebkât eden bir zâta karşı bazı nankörlerin, el kaldırmak cesâret-i vahşiyânesine mâlik bir efrâdın aramızda bulunacağına hiç de inanamazdım. Lâkin târih bize bunu da gösterdi. Utana utana bunu da gördük. Acâyib bir hâlet-i rûhiyye, her gün ağzımızı doldura doldura “Efendim Avrupa, Efendim Garb Medeniyeti” deriz, sonra Garb Medeniyeti’nin künhüne vâkıf olduğunu iddiâ edenlerimiz Garb’ın hiçbir vakit kabûl etmeyeceği bir denâeti, bir habâseti irtikâb ederler.

Şâyân-ı keder ve teessüf bu hâlimizi tedkîk etmek ve bu vesîle ile Garb’ın medeniyetinden istifâde edişimizde ne kadar bâriz-i hatâ yollara zâhib olduğumuzu bir daha zikretmemek elimden gelmiyor. Bizim medenîleşmemiz için, tekrâr ediyorum, evvelâ medenî bir ruha ve vatanî hissiyâta mâlik analar yetiştirmemiz, böylelikle medeniyeti esâsından zer‘ edecek vâlideler ihzâr etmemiz lâzımdır. Böyle vâlideler ise dekolte elbise, son moda tayyör, “mun kapriz” çorab, yâhud “de Valencia” ile vücûda gelmez. Şu son seneler zarfında pek büyük inhimâk gösterdiğimiz bâlâda mezkûr şeyler, bana kalırsa bizi bu nev‘ şâyân-ı esef yollara daha kolaylıkla sürüklemekde ve sürükleyecektir. Zîrâ süs, safâ ve zevk insanı dâimâ fenâlîğe sevk eder, âlî hislerinden mahrûm ve her nev‘ denâeti mübah bir hâle getirir.

Bu pek pahalıya mal olan ve pek çok kalbleri dil-hûn eden ibret-âmiz vaka, târihimizin en mühim bir safhasını teşkîl etmekde ve terbiyemizin eksikliğinden daha ne denâetlere intizâr edebileceğimizi bize pek açık göstermekdedir.

Vatanını seven, halkına hizmet etmek isteyen her bir Türk kadını bu vakadan büyük bir ders almalıdır. Garb medeniyetinin bize nesi lâzım olduğunu, Garb'dan ne almamız îcâb ettiğini düşünmelidir. Meşhûr Mısır âlimi Muhammed Abduh'un meşhûr bir sözü vardır: "Bir gün gelecek, biz İslamiyeti de Garb'dan tahsîl edeceğiz." demiştir. İşte o gün zannedersem bugündür. Bugün maa'l-esef bizim kaybetmiş olduğumuz ve Garb'ın asra ve mantika muvâfık bir hâle getirmiş olduğu tehziib-i ahlâk, mekârim-i ahlâk dersini İslamiyet'in esâsât-ı mühimmesinden olan nimet-şinashığı Garb'dan öğrenmeliyiz.

Bu vaka bize bir mühim ders vermiştir ki o da halkımızın ahlâken pek aşağı olduğunu, hattâ Millet Meclisi rahlelerini işgâl etmelerini muvâfık bulduğumuz birçok efrâdımızın da hele canı rahlesinden ileride istihkâk kesbetmiş bir mahalli olmadığını bize ifhâm etmiştir. Binâen-aleyh mekteblerimizin en ibtidâî sınıflarından en son dârülfünûn sınıflarına kadar, kezâ en mutantan konaklardan en muhtâc ve en fakir kulübelerimize kadar ahlâk dersleri ve tehziib-i ahlâk propagandaları yapmaya mecbûruz. Bu acı, muzlim ve lekeli târih sahîfemizden şu ders-i ibreti almalı ve istikbâle doğru hareketimizi tayîn ederken evvelâ ve dâimâ seviye-i ahlâkımızı nazardan dûr tutmayarak ilerlemeliyiz.

Bu ibret-âmiz vakadan böyle istifâde etmezsek ve hâlâ yaldızlı tabîrleri, şekerli hap gibi yutmakda devâm edersek vah hâlimize...

Fevziye Abdürreşid

Sayı: 23-3, 24-4

Sayfa: 10-11

HİZMETÇİLER VE ONLARLA MUÂMELE

Memleketimizde halayık ve bendegân kullanmak devri artık uzak bir târihe karışmakla berâber, bugüne kadar, hizmetçi kullanan âilelerimiz miyânında hizmetçilere âmir-i mutlak muâmelesi yapanlar maalesef ekseriyeti teşkîl etmektedir. Cüzî bir maaşa mukâbil, çalışdırdığımız adamdan, yalnız iş değil, bütün benliğini, bütün vaktini, kuvvet ve muhâkemesine varıncaya kadar her şeyini kendi menfatimize sarf etmesini talep ediyoruz. Hizmetçinin de bir insan olduğu herkes

gibi onun da yaşamak, düşünmek hakkını hâiz olduğu âdetâ nazar-ı itibâra alınmıyor. Diğer taraftan kullandığımız hizmetçiler miyânında matlûba muvâfıkları, hayatdan anlayanlar, iyi muâmeleyi takdîr edenler âdetâ yok denecek kadar akalliyetdir. Şımarık, kaba, terbiyeden bî-haber ve tembeller ekseriyeti teşkîl ederler. Fakat bu kabahat kimindir? Her hâlde tamâmen, o câhil zavallılara yükletilmemeli....

Gece gündüz yanyana yaşadığımız ve dâimâ temasda bulunduğumuz bu emekdarların, kalblerinin derinliğinde bize karşı besledikleri hased ve kinlerini cüzî mülâhaza edecek olursak, havf ve telâşa kapılmamak kâbil değildir; zîrâ böyle cühelâ, cinâyete bile müsteiddir. Fakat ne yapmalı? Bütün işini yalnız başına becermek herkes için kâbil değildir. Biz çocuklarımız, ev işlerimiz için de muâvinlere muhtâcız. Ve bunları idâre edecekler de evin hanımlarıdır.

Diğerlerini çalışdırmak ve idâre edebilmek zannolunduğu kadar kolay bir şey değildir. Herhangi bir işi başkasına yaptırabilmek için o işi anlamak ve emekdârın hizmetini takdîr edebilmek lâzımdır. Hizmetçiye körükörüne emri îka eden bir maaş sâhibi olarak değil, vazîfeyi paylaşan emekdâr diye tanınmalı ve öyle muâmeleye alışdırmalıyız.

Sarf olunan her bir emek takdîre sezâdır. Hizmetçi kullananlarımızda böyle nazariyenin adem-i vücûdu hizmetçilerle efendilerin beynini açmak için kâfîdir. Hanımları dinleyecek olursanız, hizmetçilerinin tembelliğinden, itâatsizliğinden, hayırsızlığından ve pisliğinden şikâyet ederler, hizmetçiler ise hanımın asabiyetinden, kıskançlığından, yatacak veistirâhat edecek odacağımızın yokluğundan, açlıktan onu bunu aşırırmaya mecbûr kaldığından müştekîdirler. Kim haklı? Her iki taraf değil mi? Fakat kabahat kimin? Ben böyle kusûrları, hizmetçiden ziyâde, hizmetçiye idâreden âciz hanımlarımıza yükletmek tarafındayım. Niçin diyeceksiniz değil mi? Çünkü hanımın derece-i muhâkemesi hizmetçiden tabiatıyla daha yüksektir. Çok verilenden çok istemek, bir kânûn-ı tabîidir. Hepimiz de iyi ve mutî‘ hizmetçi bulunmadığından, bulunanların hiçbir iş beceremediklerinden, onları idâre etmek cehennemî bir azâb olduğundan müştekîyiz. Ve bu şikâyetimizde tamâmen haklıyız. Diğer cihetden çalışdırmak için adama, aynı zamanda iyi adama

muhtâcız. Fakat öyleler yok... Mâdem ki yokdur, hizmetçiye ihtiyâcı olanlarımız öyle insanlar yetiştirmelidirler. Nasıl diyeceksiniz? “Emekdârın hakkını takdîr, hukûkunu tasdîk ve iyi muâmelelerle kaba terbiyelerini mağlûb ederek güzel insânî muâmeleler aşlamak yoluyla diyeceğim”.

Eğer hizmetçinize cüzî bir emniyet göstererek, onun müstakillen çalışmasını bir derece temîn eder ve âmir olmak istemediğinizi ihsâs ettirecek olursanız, en fenâ addettiğiniz hizmetçinin de tamâmen değişeceğine emîn olabilirsiniz. İnsanın bütün kusûrlarını başı ucunda dâimâ sayıp dökmek kadar kalbi inciden bir şey yokdur. Onda, kendisinin müstakil bir insan olarak tanınmaya başladığını hissettiği günden itibâren tabiatıyla yeni his ve yeni gayret uyanacaktır.

Bu sahada el kapısında çalışanlar ziyâdesiyle hassasdırlar. Pek seyrek tesâdüf ettikleri insânî muâmeleleri onlar, bi-hakkın takdîr ederler; bilakis ağzınızdan kaçırdığınız en cüzî bir tekdîr ve tenkîd yüz ve ellilerin kalblerini parçalamak için kâfîdir.

Hizmetçinin insan olduğunu tasdîk etmekle berâber ona insanca yaşamak hakkını da bağışlamalıdır. El kapısında çalışanların da manevî arzuları ihtiyâçları vardır. (Böyle ihtiyâçlardan mahrûm insanlar en fenâ insanlardır). İşte bu ihtiyâçlar her hâlde tatmîn olunmalıdır. Ve bunun için elzem boş saatler hizmetçiye bahşolunmalıdır. Böyle işsiz saatlerin fenâ yolda sarf olunacağından korkmak doğru değildir. Efendileri tarafından benliğine karşı gösterilen bu hürmet ve hürriyeti en kötü hizmetçi bile sû-i isti'mâl etmeyeceğinden emîn olunabillir. Aynı zamanda hizmetçinin başını dinlendirecek, kendi düşünceleriyle kendi başına kalabilecek bir odası olmalıdır. Onun güzel ve sıcak odası olmasında bizim de menfaatimiz yok değildir. O zaman hizmetçi lâubâli olmaz, pis dolaşmaz, insan gibi yaşamak hakkını elde etmiş olur.

Hizmetçiler tarafından îfâ olunan vazîfelerin pek kolay olmadığı nazar-ı itibâra alınarak sarf ettikleri emek başka cihetden tatmîn olunmalıdır. Verilecek yemeğin mugaddî olmasına bilhassa dikkat etmeli. Bu husûsda iktisâd doğru değildir.

Evin hanımı ile hizmetçileri beyinde muâmele dâimâ resmî olmalıdır. Onları incitecek kadar ağır sözler kullanmak doğru olmadığı gibi, senli benli arkadaşasına konuşmaktan da imtinâ etmelidir. Evin her umûru gibi hizmetçileri de, hanımın terbiye ve iktidârına bağlıdır.

Mevhibe İclâl

Sayı: 23-3, 24-4

Sayfa: 11-12

KADIN KALBI

Sezâ, kalbinin boş ve aşka en çok muhtâç olduğu bir zamanda Kâmi'ye tesâdüf etmiş, onun kudretli bakışları, aşka hâkim bir kuvvetle mağrûr kalbinde yer bulmuşdu. Sezâ, günlerce düşündü ruhunda bu inkılâbı yapan fevka'l-âde kudret aşk mıydı?

Kâmi'de ne vardı ki Sezâ'nın büyük hislerini çiğnemiş, kalbini gözlerinin kuvvetli câzibesine bağlamışdı. Bütün tanıştığı gençler arasında Kâmi'nin mevkii kalbine, hislerine daha yakındı, ona karşı düşünüşlerinde fazla bir heyecân, gördüğü zaman duyduğu başka bir zevk vardı. Kâmi'yi daha çok ciddî ve doğru düşünüşü iyi kalbinin büyüklüğü için severdi. Aylarca kalbi bu gizli azâbı yaşamışdı. Kâmi'nin karşısında aşk ve heyecânına galebe eden bir metânetle konuşur ve ona dâimâ [ağabey] derdi fakat gizliden gizliye onun da kalbinin bir acıya esîr yaşayışını, gözlerinin gün günden başka bir manâ bağladığını sezerdi. Böyle olduğu hâlde Kâmi'ye hiç hislerinden bahsetmeyi hâtırına getirmemiş belki de bunu bir cinâyet işler gibi günâh saymışdı. Çünkü evliydi, çocukları vardı. Onun için Sezâ, Kâmi'ye kalbini açmayacak, memnû' aşkının büyük azâbını ona hiç sezdirmeyecekti. Hem onun her şeye hâkim yüksek bir gurûru her şeyden, aşkdan bile kıymetli bir kadınlık haysiyeti vardı. Herkesin içinde [ağabey] diye hitâb ettiği Kâmi'ye karşı hislerinin değiştiğini kimse duymamalı, Sezâ metin kadınlığından bir şey kaybetmemelidir. Kâmi'ye tesâdüflerinde korkuyordu ki ruhunun bütün sırlarını gizleyen gözleri ona her şeyi itirâf edecek... Bu korku ihtimâlle o, Kâmi'den kaçıyor, fakat ondan uzak yaşamak hicrânı zavallı Sezâ'yı daha fazla hayâlîleştiriyor, daha çok Kâmi'nin aşkına bağlıyordu.

Çok defa elîm bir çâresizlik içinde ağırlarken, küçük oğlu, [Halûk]un kolları boynuna dolandır, [Cici anneciğim derdi ağlama... Seni seviyorum ben]

O zaman Sezâ'nın ruhundan annelik hissinin aşkı mahkûm eden sesi gurûrlu bir âmiriyetle haykırır: [Sezâ, bu işlediğin bir cinâyet] derdi. Zavallı kadın bu vicdânî sesin gizli azâbıyla günâh ve mahkûmiyetinin cezâsını pek ağır çekiyordu. Mümkün değil işte aşkın kânûnuna tâbi olmayacak gözlerinin önünde bütün dehşetiyle derinleşen uçuruma koşmayacaktı. Çünkü fânî bir zevk uğrunda zevcini fedâ etmek, çocuklarını yetim bırakmak afvedilmeyecek bir günâhdı. Sezâ'nın kalbi bu günâhı işlemeyecek kadar temiz, zevcelik ve analık sevgisi diğer fânî aşkıdan daha derin, daha şefkat ve merhametle dolu idi. O, çocuklarının ve zevcinin saâdetine mukâbil aşkını fedâdan çekinmedi. Hem zevcinin, zavallı Nejad'ın bunda ne günâhı vardı. Kâmi'ye itirâf edilen bir aşktan sonra zevcini ve çocuklarını artık nasıl eski safvet ve masûmiyetle sevecekti. Yalan bir aşkın lekelerini taşıyan günâhkâr kalbi, başka bir hayalin aksiyle gülen riyâlî gözleriyle onlara nasıl bakacaktı. Bu sıcak ve samîmî beş senelik âile yuvasını dağıtmak büyük bir cinâyet değil miydi? Sezâ kendi kendine karâr vermişti. Her şeye rağmen kalbine, hislerine hâkim olacak, zevcine, çocuklarına acıyacaktı. Haftalar, aylar geçti Kâmi'den hiçbir haber yoktu. Artık eskisi gibi yalıya gelip gitmiyordu. Aylarca Sezâ'nın kalbi, fikri Kâmi'nin hayâlî arkasında sürüklendi. Uzun zaman ruhu gizli bir derdin mâtemini yaşadı sonra içinde uyutduğu azâbıyla zevcinin ve çocuklarının sevgisine koştu. Kâmi ölmemişti... Kâmi uzakda değildi... Çok defa yanbaşında, tıbkı her zamanki gibi aşkının sıcak yuvasında yaşıyordu. Hâlbuki Sezâ'da bir şey, pek büyük bir his ölmüştü. Artık kalbinde yaşayan [aşk] değil, zevcelik ve analık sevgisiydi. Sezâ bunu bir fedâkârlıktan fazla vicdânî bir vazîfe telakkî ediyor... Me'yûs dakikalarında bu düşünce kalbine bir tesellî ve sükûnet yaratıyordu. Gizlenen, söylenilmeyen hislerinin inhizâmı, büyük aşkının ölümü doğru ve iyi düşünen muhâkemeli kafasının irâdesine tâbi kalmış, Sezâ kadın kalbinin büyüklüğüyle bir aşkı öldürmüş, fakat bir istikbâl yaratmıştı...

Güzin Şefik- Beşiktaş

Sayı: 23-3, 24-4

Sayfa: 21-23

YAZ TATİLLERİNİ NASIL GEÇİRMELİYİZ

Her bir âlet, hayvân veya toprak gibi, insanın da vakit vakitistirâhate ihtiyâcı tabîdir.

Bu maksadla yedi günün birinde hafta tatili nâmı tahtında biristirâhat günü tesbît edilmiştir. Fakat hafta tatillerinden lüzûmu mikdârında istifâde edemeyen mütemâdiyen çalışmak mecbûriyetinde olan adamların, senenin ilkbaharında, havaların en müsâid bir devresinde bir mikdâristirâhat etmeleri ve bütün kış mütemâdî ve musır çalışma netîcesinde kaybetdikleri kuvvetlerini iâde edebilmeleri için bir de yaz tatilleri düşünölmüştür.

Ale'l-husûs mekteb muallimlerinin ve sâir ilmî ihtisâslar dâiresinde çalışanların ve hâkezâ mütemâdî ve asâbı yorucu memûriyetlerde bulunanların da böyleistirâhatlere ihtiyâcı pek büyükdür.

Bizde her tabakaya mensûb, kış günlerinde hastalık ve sâir esbâba mebnî zayıf düşenlerin de buistirâhate ihtiyâçları pek büyükdür.

Fakat memleketimizin ve ahâlîmizin fakrı İstanbul ve İzmir gibi merkez şehirlere yakın sayfiyelere çekilerek tebdîl-i hava etmelerine müsâid değildir. Husûsen mekteblerde bütün kış tahsîlde bulunan gençler için âile hâricinde ayrıca masraf ederek, onların tebdîl-i hava etmelerini temîn edecek ulyâ-yı etfâle memleketimizde pek az tesâdüf olunabilmektedir.

Eyyâm-ı tatiliyyesini şehirlerde geçiren gençlerimiz, tatil mevsimlerinden istifâde edemedikleri gibi, şehrimizin gençler tarafından ziyâret olunması tecvîz olunamayacak mahallerine giderek imrâr-ı evkât etmelerine mebnî, tatil mevsimlerinden ümîd olunan menâfi-i sıhhiye yerine mazarrat hâsıl olmakda ve pek korkunç netîcelere müncerr olan sû-i ahlâk ve sefâhat âlemleriyle tanışmaktadırlar. Ve pek çokları bu mevsimlerdeistirâhat ve kesb-i kuvvet edecek iken, sefâhat

âlemlerinde emrâz-ı mütenevviya mübtelâ olarak, büsbütün milletimize muzır bir unsur hâline gelmekdedirler.

Hâlbuki diğer memleketlerde yaz mevsimi gelib, mekteblerde okuyan çocukların imtihanları bitince, âilenin rüesâsından birinin taht-ı idâresinde büyük şehirlerden tebîd olunurlar. Ekseriyetle memleketin en hücrâ köylerinden birinde küçük bir köylü hânesi isticâr olunur ve en ibtidâî bir tarz üzere sonbaharda mekteblerde tedrîsât başlayana kadar kalınır. Köylerdeki hayatın ucuz ve basit olmasına mebnî hem âilenin masârifinden bir mikdâr iktisâd olunur, hem de yaz mevsiminin îcâb etirdiği yazlık elbiseler dikmek gibi masârifden kurtulunur. Zîrâ köyde ikâmet edildikçe, şehir dâhilinde kullanılamayacak derecede işden çıkmış yamalı ve rengi solmuş elbiseler ile de her tarafa gidilse de kimsenin tenkîd ve istihfâfına marûz kalınmaz.

Aynı zamanda gençler ormanlarda yetişen mütenevvi‘ meyveler, ceviz ve fındıklar toplayarak, yabânî çiçekleri kurutarak ilâçlar yaparak ve reçeller pişirerek, kış mevsimi için lâzım olan sebzeleri kurudarak ve her güne yemeleri için hem de eğlence için nehirlerde balık sayd ederek vakit geçirirler ve dâimî faâliyete alışır. Kış için yaz mevsiminden itibâren hazırlanmaya başlamayı yani istikbâllerini düşünmeyi âdet edinirler. Bu esnâda ev kadınları da gençlerin topladıkları ve kurutdukları envâ-ı meccânî zahîreleri güzelce istif ederek sonbaharda berâber şehre götürmek için ihzâr ederler. Hattâ bazıları köylerde patates, havuç, dereotu, maydonoz, yumurta ve sâir eşyâ tedârik ederek sonbahara doğru yavaş yavaş şehre sevk ederler ve evlerinde husûsî sûrette ihzâr olunmuş kilerlerde, her bir şeyi ayrı ayrı mahallerde muhâfaza ve lüzûmu oldukça alarak kullanırlar.

Bazı ev kadınları köylerde ikâmetleri esnâsında birkaç tavuk iştirâ ederek kuluçka çıkardır ve sonbaharın serinlikleri hulûl edince bunları keserek şehre getirir ve birkaç haftalık âilesinin et masârifini iktisâd etmiş olur.

Mutedil havalı ve emniyetin ber-kemâl bulunduğu vâsi‘ arâzili memleketlerde bir iki âile müttehiden birkaç çadır tedârik ederek uzakça bir köy civârında

beğendikleri bir ağaçlık veya orman kenarında hîme-nişîn bir hayatı ihtiyâr ederler. Âilenin büyükleri çadırdan çok tebâüd etmemek şartıyla imrâr-ı evkât etdikleri gibi gençleri de bâlâda mezkûr işlerle uğraşır, kâfilenin muhtâç olduğu ekmek, et, süt, şeker, kahve gibi eşyâyı köyün dükkânından tedârik etmek vazîfesini der-uhde ederler. Bu tarz hayatı ihtiyâr edenler, büsbütün kirâ ve sâir masârifden muâf bir hâlde Allah'ın kırında, gençleri ulûm-ı tabîyyeye âid dersler vermek, onlara tabîatın her nev' ahvâliyle tanışdırmak, maîşetini temîn etmek gibi hayatta pek büyük mevkii olan işlerle işgâl ederler. Biraz ileri sınıflarda bulunan gençlere de hendesî ve coğrâfî meseleler verirler, idman hareketleri, koşmak, güreş ve yüzmek gibi eğlenceler ve müsâbakalar ile vakitlerini hoş ve müfîd bir sûrette geçirirler.

Çocukların hayatında bu nev' tebeddüller pek büyük tesîrler bıraktığı gibi ilmî istifâdeleri de şâyân-ı dikkatdir. Bu sebebe mebnî onlara yevmiye defterleri, ameli tettebbuatın netîcelerine âid fikirlerini kayıd defterleri de verilerek, sonbaharda güzel bir eser elde edilir ve çocuklar büyüdükdense sonra bu defterler onların için pek kıymetdâr hâtıra olur.

Tebdîl-i hava edilen mahallere karîb yerlerde târihî âsâr, meydân-ı harb yerleri (meselâ Çanakkale ve etrâfı) ve sâire de mevcûd ise, oralara birkaç defa gidilebilir. Her bir vaka mahallinde çocuklara nakil ve hikâye olunur. Bu çocuklardaki vatan-perverliğin tenmîh ve târihin mühim vakalarının derin izler bırakmasını bâdî olur.

Tatil ve istirâhat vakitlerini müfîd ve muktesidâne geçirmek arzusunda bulunanlarımıza bâlâdaki usûlleri takîb etmek bizde de mümkündür. Meselâ Gebze, İzmir civârında, Kırklareli ve Çatalca etrâfında gâyet güzel ve sıhhate müfîd havalı orman eteklerinde küçük çaylar ve ırmakların sevâhilinde serpilmiş yazın envâ-ı safâ ve keyfini bahşeden manzaraları güzel çiftlikler, hattâ kimsesi kalmamış evler, bağlar ve köyler vardır.

İstanbul'un fakir mahallelerinde ihtiyâç ve havasızlıktan bunalan, yaz tatilini sayfiyelere giderek para sarfederek yaşamak ihtiyârı olmayan fakir memûrlarımızın âileleleri İstanbul'un sıcaklarında dar ve taş odalarda, harâretten muazzeb temiz

yemekden mahrûm, taze meyvelerin vücûdundan bî-haber yaşayacaklarına arz ettiğim yerlerde kendilerine ucuz, sıhhî meskenler tedârik ederek, dağlarda, ormanlarda biten hüdâî nâbit-i mütenevvi‘ meyvelerden, sebze ve balıklardan istifâde etmenin çâresini bulmaya tevessül etseler, şübhesiz pek çok cihetlerden müstefîd olurlar.

Husûsen mekteblerde leyli ve bekâr oturan talebe ve dârü’l-eytâmların yaz tatili mevsimlerinde oralarda ikâmet etdirilmeleri hem sıhhî hem de iktisâden pek farklı olurdu. Zîrâ oralarda oturacak talebenin sebze ve sâiresi kendi kuvvetleri ile yetiştirilir ve pek ucuza mal olurdu.

Aynı zamanda tatil mevsimini nasıl geçireceğini bilemeden ser-gerdân şehir sokaklarında dolaşarak, yalnız müstehliklik eden bu gençlerin de bütün yaz mevsiminde sarf edecekleri mebâliğ ceblerinde kalır ve bu cihetden de küllî mikdârda bir iktisâd hâsıl olurdu.

Feride Salih

Sarıyer

EK-2: Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları Dergisinin İndeksi

Sayı: 1 - 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343

Fevziye Abdürreşid, "Hayatımız", ss. 1-3.

[Elif]. M.R. , "Edebiyat-ı Hâzıramızdaki Sönüklüğün Esbabı", ss. 3-4.

"Şark Âlem-i Nisvânı: Japonya'da Kadınlık Meselesi", s.5.

Fevziye Abdürreşid, "Müstahsil Kadınlar", ss. 5-6.

"Elişi Sepeti", ss. 6-8.

Kadriye Abdürreşid, "Ailelerde Musikî Tâlimi", ss. 8-10.

"Küçük Fatma'nın Tercüme-i Hâli", ss. 10-12.

Kadriye Abdürreşid, "Hayat-ı İktisadi", ss. 12-13.

"İdâre-i Beytiyye", ss. 13-14.

"Yemek Listesi", s. 15.

"Şuûn-ı Nisvan", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 2 - 9 Şubat 1341 /15 Receb 1343

Fevziye Abdürreşid, "Hayatımız", ss. 1-3.

"Japonya Kadını: Japonya Kavânini Nazarında Kadınlar", ss. 3-6.

Kadriye Abdürreşid, "Almanya'da Kız Terbiyesi: Alman Kız Yuvasını Çalıştırma Cemiyeti", ss. 6-7.

"Hüdâ Hanım Şirâvî", s.6.

[Elif]. M. R., "Hediyeler", ss. 8-9.

"Terbiye-i Etfâl", ss. 9-10.

"Evleri Temizlemek", ss. 10-14.

"Karı ve Koca Kavgası", s. 14.

"Dikiş", ss. 15-16.

"Yemek Listesi", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 3 - 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343

"Teşekkür-i Aleniyye", s. 1.

Fevziye Abdürreşid, "Hayatımız", ss. 1-2.

Rebecca West, "Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidedirler?", müt. Emine M.R., ss. 2-5.

Emine bint-i Râgıb, "Tahsil-i İbtidâî Devresindeki Etfâl Hakkında Bir Mütâlaa", ss. 5-7.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 7-9.

Gül Hatun, "Hâriciye Nezâreti Memurlarından Ferid Bey'in Hâtıra Defteri", ss. 9-10.

"Ferid Bey'in Gençliği", ss. 10-11.

"Şuûn-ı Nisvân: Bîamân Hatun", ss. 12-13.

"Elişleri", s. 14.

"Ev İdâresinde Elzem Reçeteler", ss. 14-16.

"[Duyurular]", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 4 - 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343

Heyet-i Tahrîriye, "Türk Kadınlarının Nazar-ı Şefkatine", ss. 1-2.

Nevfel, "Hayatımıza Bir Nazar", ss. 2-3.

K. [Aydın]., "Ailede Musikî", ss. 3-4.

Fevziye Abdürreşid, "Japon Kadınları", ss. 5-6.

Heyet-i İdâre, "Elbiselerimiz", ss. 6-7.

"Modalar", ss. 8-10.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 11-12.

"İdâre-i Beytiyyeye Ait Reçeteler", s. 13.

Gül Hatun, "Ferid Bey'in Defter-i Hâtırâtı" [Tefrika eser], ss. 14-16.

"Tebrik", s. 16.

"[İlânlar]", s. 16.

Sayı: 5 - 2 Nisan 1341 / 9 Ramazan 1341

Fevziye Abdürreşid, "Hayatımız", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Türklerde Müskirat İsti'mâli", ss. 2-3.

Fevziye Abdürreşid, "Japon Kadınları", ss. 1-3.

[Elif]. M. R., "Edebiyatta Dezenfeksiyon", ss. 5-7.

"Şuûn-ı Nisvân: Kadınlık Cereyânları", s. 7.

"Modalar", ss. 8-9.

Tolstoy, "İnsanlar Niçin Mest Oluyorlar?" [Tefrika eser], müt. [Elif]. M. R., ss. 10-12.

"Elbise ve Çamaşırları Muhafaza", ss. 12-13.

Kadriye Abdürreşid, "Ramazan Musâhabesi: Boyacı İbiş", s. 14.

Gül Hatun, "Ferid Beyin Defter-i Hâtıratı" [Tefrika eser], ss. 15-16.

"[İlânlar]", ss. 16-17.

Sayı: 6 - 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343

Fevziye Abdürreşid, "Kadın Edebiyatına Muhtâcız", ss. 1-2.

[Elif]. M. R., "Tokyo Mektubu", s. 2.

Fevziye Abdürreşid, "Kadın Muâvenet-i Mütekâbile Cemiyetleri", ss. 3-4.

[Elif]. M. R., "Her Şeyi Ona Söyleme", ss. 5-7.

"Modalar", ss. 8-9.

Belkıs Gürd, "Şuûn-ı Nisvân: Kadınlar Kongresi, Kadın İktisâd-ı Teâlî Cemiyeti", s. 8.

"Bayram Yemekleri", ss. 9-10.

"Sofra Tertibi", ss. 10-12.

Tolstoy, "İnsanlar Niçin Mest Oluyorlar?" [Tefrika eser], müt. [Elif]. M. R., ss. 12-13.

"Hatırınızda Olsun" [Küçük Bilgiler], ss. 14-15.

"Posta Kutusu", ss. 15-16.

"İtriyat Nasıl İntihâb Olunmalıdır?", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 7 - 15 Mayıs 1341 / 9 Şaban 1343

Fevziye Abdürreşid, "İhtiyâcâtımız", ss. 1-2.

[Elif]. M. R., "Her Şeyi Ona Söyleme", ss. 3-6.

Fatma Murat, "Eski Türk İlinden Bir Mektup", ss. 6-8.

Dr. H.G., "Nevzâdların İdmanı", müt. K. [Aydın], ss. 9-10.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 10-11.

"Tavukçuluk", ss. 11-13.

Gül Hatun, "Ferid Bey'in Defter-i Hâtırâtı [Tefrika eser], ss. 13-15.

"Hatırınızda Olsun" [Küçük Bilgiler], ss. 15-16.

"[İlânlar]".

Sayı: 8 - 1 Haziran 1341 / 9 Zilkâde 1343

Fevziye Abdürreşid, "Tayyare ve Türk Kadını", ss. 1-2.

[Elif]. M. R., "Cezâir-i Hint'te", ss. 2-4.

Tolstoy, "İnsanlar Niçin Mest Oluyor?" [Tefrika eser], müt. [Elif]. M. R., ss. 5-6.

K. [Aydın]. "Çocuklarımız Gazete Okumalı mı?", ss. 6-7.

"Şuûn-ı Nisvân: Hâriçte Kadınlık Sadâsı", ss. 7-9.

"İdâre-i Beytiyye", ss. 9-12.

"Tavukçuluk", ss. 12-14.

Gül Hatun, "Ferid Beyin Defter-i Hâtırâtı" [Tefrika eser], ss. 14-16.

"[İlânlar]".

Sayı: 10 - 1 Temmuz 1341 / 9 Zilhicce

Fevziye Abdürreşid, "Kurban Bayramı", s. 1.

Kimyâger Halide, "Münevver Türk Kadınlığının Hayat-ı Mesâisi Hakkında", ss. 2-3.

P.Z., "Seyahat Hatıralarımdan: Müberrâ Mehmed Ali", ss. 4-7.

"Lehistan Türkleri ve Kurban Bayramı", ss. 4-7.

Tolstoy, “İnsanlar Niçin Mest Oluyorlar?”, [Tefrika eser], müt. Emine Müeyyed, ss. 7-9.

“Evlerin Tertib ve Tezyînâtı”, ss. 9-11.

Kadriye Abdürreşid, “Boyacı İbiş”, [Tefrika eser], ss. 11-12.

“Yemek Reçeteleri”, ss. 12-13.

“Meşrûbat”, s. 13.

Emine Müeyyed, “Mekteb Tatili Mektupları: İki Kızın Mekâtibesî”, ss. 13-16.

“Âsâr-ı Nisvân’ın Mahalli Tevzîi”, s. 16.

“İtizar”, s. 16.

[İlânlar], ss. 16-17.

Sayı: 11 - 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343

Fevziye Abdürreşid, "Quo Vadis, Nereye Gidiyoruz?", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Evlâd Terbiyesi", ss. 2-4.

P.J., "İsviçre'de Dilenmek Memnûdur", ss. 5-6.

Zâhîde Ağazâde, "Amerika'da Muhâcir Hayatı", ss. 6-8.

Kadri Râşid, "Nüfus Arttırmak, Çocuklara İyi Bakmakla Kâimdir", ss. 8-9.

"Evlerde Kuş Beslemek", ss. 9-11.

"İdâre-i Beytiyye", ss. 11-13.

Kadriye Abdürreşid, "Boyacı İbiş" [Tefrika eser], ss. 13-14.

"Şuûn: Evkâf’ın Devrettiği Kitaplar", s. 14.

"Elişleri", s. 15.

"Tabâhat", ss. 15-16.

"[Bilmece]", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 12 - 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343

Fevziye Abdürreşid, "Ne Yapmalıyız?", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Evlâd Terbiyesi", ss. 2-4.

P.Z., "Duhân Şirketleri", ss. 4-6.

"Merhûm Mukbile Reşâd Hanım", ss. 6-7.

Tolstoy, "İnsanlar Niçin Mest Oluyorlar?" [Tefrika eser], müt. Emine Müeyyed, ss. 7-8.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 9-10.

"İdâre-i Beytiyye", ss. 10-12.

"Kuşların Beslenmesi", ss. 12-13.

"Elişleri", ss. 13-14.

Kadriye Abdürreşid, "Boyacı İbiş" [Tefrika eser], ss. 14-15.

"Şuûn: Hüdâ Şirâvî Hanım", ss. 15-16.

"[Duyuru ve Bilmeceler]", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 13 - 15 Eylül 1341 / 26 Safer 1343

Fevziye Abdürreşid, "Büyük Adım", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Evlâd Terbiyesi", ss. 2-4.

P. Z., "Hâtıra ve Düşüncelerim", ss. 4-5.

Zâhide Ağazâde, "Amerika Mektupları", ss. 6-7.

Tolstoy, "İnsanlar Niçin Mest Oluyor?" [Tefrika eser], müt. Emine Müeyyed, ss. 8-10.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 9-10.

"Ziyâ-ı Azîm", s. 10-13.

Mazhar, "Paris'te Bir Tavukçuluk Sergisini Ziyaret-1", ss. 13-15.

Kadriye Abdürreşid, "Boyacı İbiş", ss. 15-16.

"[İlânlar]".

Sayı: 14 - 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343

Fevziye Abdürreşid, "Bize Aid", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Köylere Muâvenet Farzdır", ss. 2-3.

Güzin Şefik, "Hicran Yolunda" [Şiir], s. 3.

"İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik", ss. 4-5.

[Elif]. Müeyyed, "Fedâi" [Hikâye], ss. 6-8.

Dr. Rukiye, "Evlerde Hastabakıcılık", ss. 9-10.

K.H.K., "Moda Şuûnu", ss. 10-11.

Reşid Mazhar, "Paris'te Bir Tavukçuluk Sergisini Ziyaret-2", ss. 11-13.

"Tabâhat", ss. 13-14.

Müzeyyen, "Aile İnkılâbları", ss. 14-16.

"Bilmeceler", s. 16.

[İlânlar].

Sayı: 15 - 15 Teşrîn-i Evvel 1341 / 27 Rebiyyülevvel 1343

Fevziye Abdürreşid, "Köylere Muavenet Vazifemizdir", ss. 1-2.

Zâhide Ağazade, "Amerika Mektupları: Bir Amerika İptidâi Mektebinde Birkaç Saat", ss. 2-5.

Güzin Şefik, "Akşam Olurken", s. 3.

B. J., "Milli Terbiye Hakkında Bazı Düşünceler", ss. 5-6.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız", [Tefrika eser], müt. F. [Aydın], ss. 7-8.

Doktor Rukiye, "Evlerde Hastabakıcılık", ss. 9-10.

Hatice T." Âsar-ı Nisvân'a", ss. 10-11.

"Ocakbaşında", ss. 11-14.

"Umûr-ı Beytiyyede Elektrik", ss. 15-16.

[İlânlar].

Sayı: 16 - 1 Teşrîn-i Sani 1341 / 14 Rebiyyülâhir 1343

Fevziye Abdürreşid, "Adâb-ı Umûmiyeye Riâyet, Türkler Şark'ın Centilmenleridir", ss.1-3.

B. Schultes, "Almanya Mektubu", ss. 3-4.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [ayın], ss. 5-6.

"İstanbul Türk Ocağı'nda", ss.7-9.

"Şuûn: Türk Kadını Nasıl Olmalıdır", s. 10.

Güzin Şefik, "Bir Hatıra", ss. 11-12.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 12-14.

"İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik", ss. 14-15.

"Hatırınızda Olsun" [Küçük Bilgiler], s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 17 - 15 Teşrîn-i Sani 1341 / 28 Rebiyyülâhir 1343

Fevziye Abdürreşid, "Türk Kadınlığı Asrîleşmelidir", ss. 1-3.

Münire Münir, "Hürriyet ve Haysiyetimiz", ss. 3-4.

Güzin Şefik, "Sonbahar" [Şiir], s. 4.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 5-6.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [Ayın], ss. 6-8.

Dr. Safiye Ali, "Nüfus Siyasetinde Vefeyât-ı Etfâl Meselesi", ss. 8-11.

"Aile İnkılâbları", ss. 11-13.

Dr. Rukiye, "Evlerde Hastabakıcılık", ss. 14-15.

"Hatırınızda Olsun" [Küçük Bilgiler], s. 16.

"Posta Kutusu", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 18 - 15 Kânûn-i Evvel 1341 / 29 Cemâziyelevvel 1343

Fevziye Abdürreşid, "Âdâb-ı Umûmiyeye Riâyet", ss. 1-2.

Emine Müeyyed, "Evvelâ Mekteblerimiz Islâh Olunmalıdır", ss. 2-3.

Fevziye Abdürreşid, "Vâlîde", s. 4.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [ayın], ss. 5-7.

"Bavyera Krallarından I. Ludwig'in Güzeli Hotozlar Sergisinden", müt. K.G., ss. 7-9.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 9-11.

Güzin Şefik, "Son Emel", ss. 11-13.

"Yemek Reçeteleri", ss. 13-15.

"Hatırınızda Olsun" [Küçük Bilgiler], ss. 15-16.

"İdâre'den Cevaplar", s. 16.

"[İlânlar]".

Sayı: 19 - 1 Kânûn-i Sâni 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343

Fevziye Abdürreşid, "Tayyare", ss. 1-2.

Seyyah, "Türk Kadını ve Musul", ss. 2-4.

P.Z., "İhtiyaçlarımız", ss. 4-6.

Emine Müeyyed, "Ümid-i İstikbâl", ss. 6-7.

K.G., "Köy Hatıralarımdan", ss. 7-9.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [Aydın], ss. 10-12.

C., "İzdivaçlar Niçin Azalıyor?", ss. 13-14.

Seyyah, "Ankara İntibaları", ss. 15-16.

"Sigara Beliyyesi Hakkındaki Amerikan Anketleri", s. 16.

Hilâl-i Ahdar, "Men'-i Müskirâtta Çocuğun Refâhı", s. 16.

Sayı: 20 - 1 Şubat 1926 / 18 Receb 1343

Fevziye Abdürreşid, "Teessüf Ederiz", ss. 1-2.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [Aydın], ss. 2-5.

"Talîm ve Terbiye Hakkında", ss. 3-4.

[Aydın], L., "Fin Kadınları", ss. 5-8.

"Almanya'da Çocuk ve Nüfus Meselesi", ss. 8-9.

"İnat ve Hiddet Hakkında", ss. 4-5.

"İzdivaçlar Niçin Azalıyor", ss. 9-11.

Emine Müeyyed, "Elişleri", ss. 12-13.

Mevhibe İclâl, "Kadınların Güzelliği", ss. 15-16.

[Elif], M. N., "Bir Merdiven Taşın Hikâyesi", ss. 15-16.

"Yemek Reçeteleri", s. 16.

"[İlânlar]".

KADIN YAZILARI

Sayı: 1 / 21 - Nisan 1926

- Fevziye Abdürreşid, "Türk Kadınlarının Hukuk ve Faaliyette Müsâvâtı", s. 2.
 Emine Müeyyed, "Terbiye Programlarımızın Islâhı", ss. 3-4.
 Emine Şevket, "İspanyol Kadınları: Orta Tabakaya Mensûb İspanyol Kadınlarının Tarz-ı Hayatı", ss. 5-6.
 [Aydın]. L., "Memleketimizde Ecnebî Mektepleri", ss. 6-7.
 "Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhatiyle Kâimdir", ss. 9-10.
 "[Duyuru ve İlânlar]".

Sayı: 2 / 22 - Mayıs 1926

- Fevziye Abdürreşid, "Gençliğimizi Koruyalım", s. 1.
 "Hindistan Kadınları" [Haus Frau'dan tercüme], ss. 2-3.
 [Elif]. M. R., "Beste ve Güftelerimiz", ss. 3-4.
 B.J., "Âmâlara Mahsûs Matbûât", ss. 4-8.
 [Aydın], L., "Asrî Türk Kadını", ss. 8-9.
 Muhacir Kızı, "Günün Meselesi", ss. 9-10.
 "Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhatiyle Kâimdir", ss. 11-14.
 "Havâdis-i Mütenevvîa; Tutankamon İntikam mı Alıyor?", ss. 15-16.
 Meliha, "Gurbette Bayram", s. 17.
 Minela Nesendorf, "Kızlarımız", müt. F.[Aydın], ss. 18-21.
 Güzin Şefik, "Bir Sanatkâr Arkadaşa" [Şiir], s. 19.
 "Ev İşleriyle İlgili Bilgiler", ss. 23-24.

Sayı: 3 - 4 / 23 - 24 - Haziran / Temmuz 1926

- Fevziye Abdürreşid, "İbret-âmiz Bir Vaka: Sûikasd", ss. 1-2.
 Fevziye Abdürreşid, "Maârif Vekâletinde Yeni Bir Encümen", ss. 2-3.
 "Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhatiyle Kâimdir", ss. 3-9.

Mevhibe İclâl, "Hizmetçiler ve Onlarla Muamele", ss. 10-11.

Güzin Şefik, "Kadın Kalbi" [Hikâye], ss. 11-12.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız" [Tefrika eser], müt. F. [Aydın], ss. 12-14.

"Peynirli Çorba" [Hikâye], ss. 15-16.

"Havâdis-i Mütenevvia: Açlık Müsâbakası Kahramanları", ss. 17-19.

"Yemek Reçeteleri", ss. 19-21.

Feride Salih, "Yaz Tatillerini Nasıl Geçirmeliyiz", ss. 21-23.

"Kadın Sporları", ss. 23-24.

Sayı: 5 / 25 - Ağustos 1926

Fevziye Abdürreşid, "Demokratik Aile Terbiyesine Muhtâcız", ss. 1-2.

Feriha Nevzad, "Ankara Çocuklarını da Düşünelim", ss. 3-4.

Trabzonlu Safiye, "Zeybek Oyunu Hakkında Bir Fikir", s. 4.

"Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhati ile Kâimdir", ss. 4-8.

"Kırmızı Kekliğin Heyecanları", [Fransızca'dan Tercüme], ss. 8-11.

Minela Nesendorf, "Kızlarımız", [Tefrika eser], müt. F. [Aydın], ss. 11-14.

Hikmet Osman, "Vilayet Mektupları", s. 15.

Suniye, "Ümid", ss. 16-17.

"Ev İdâresine Ait Sahifeler", ss. 17-18.

Emine Müeyyed, "Hakkımızda Okumak Hevesi", ss. 18-19.

"Fazla Misafirperverlik", s. 20.

"Hoca Nasreddin Hikâyeleri Hakkında Birkaç Söz", s. 21.

"Mevsim Yemekleri", s. 22.

[Elif]. M. R., "Cennet ve Cehennem", ss. 23-24.

[İlânlar], s. 25.

Sayı: 6 / 26 - Eylül 1926

Fevziye Abdürreşid, "Cesaret-i Medeniyye", ss. 1-3.

Feriha Nevzad, "Seyahat Hatıralarımdan: Japon Çocukları", ss. 3-5.

Fatıma Servet, “Seyahatlar ve Seyyahlar”, ss. 6-7.

“Harflerimizin Müdâfaası”, ss. 7-8.

“Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhati ile Kaimdir”, ss. 9-11.

[Elif]. M. R. “Cennet ve Cehennem” ss. 12-16.

“Av Kuşları”, s. 16.

[İlânlar], s. 17.

Sayı: 7 -8 / 27- 28 - Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926

Fevziye Abdürreşid, “Nereden Başlamalıyız?” ss. 1-2.

“Türkiye Harem Hayatı: Paris’te Çıkan Bir Mecmuanın Şâyân-ı Hayret Olduğu Kadar Gülünç Neşriyatı”, ss. 3-4.

“Memleketimizde Teâvün Yurdları”, ss. 4-5.

[Ayın]. L., “Rusya’da Bakımsız Çocuklar”, ss. 6-8.

“Vâlidelerin Saadeti Çocukların Sıhhati ile Kaimdir”, ss. 8-12.

“Boş Emzik”, ss. 12-13.

“Satılık Ev”, [Fransızca’dan], ss. 13-16

“Atıkları Nasıl ve Nerde Kullanmalı?”, ss. 17-18.

“Sûistimal Edilen İlaçlar”, ss. 19-20.

Hikmet Hüseyin, “Amerika Mektubu: Gurbette Bir Cenaze Merasimi”, ss. 20-21.

Emine Müeyyed, “Hayatın Çiçek ve Dikenleri”, ss. 22-28.

Güzin Şefik, “Gördüğüm Gün”, s. 29.

“Ev İdâresine Ait Yazılar”, ss. 29-31.

“Cevaplarımız”, ss. 31-32.

“Nâfi bir Teşebbüs”, s. 32.

“İlânlar”

EK-3: Âsâr-ı Nisvân/Kadın Yazıları'ndan Seçilmiş Görseller

Resim 1: Âsâr-ı Nisvân'ın ilk sayısının birinci sayfası, Mustafa Kemal ve eşi Latife Hanım

Resim 2: Âsâr-ı Nisvân'ın 2. sayısının kapağı ve Mısır Kadınları İttihâdı Başkanı Hüdâ Şirâvî Hanım.

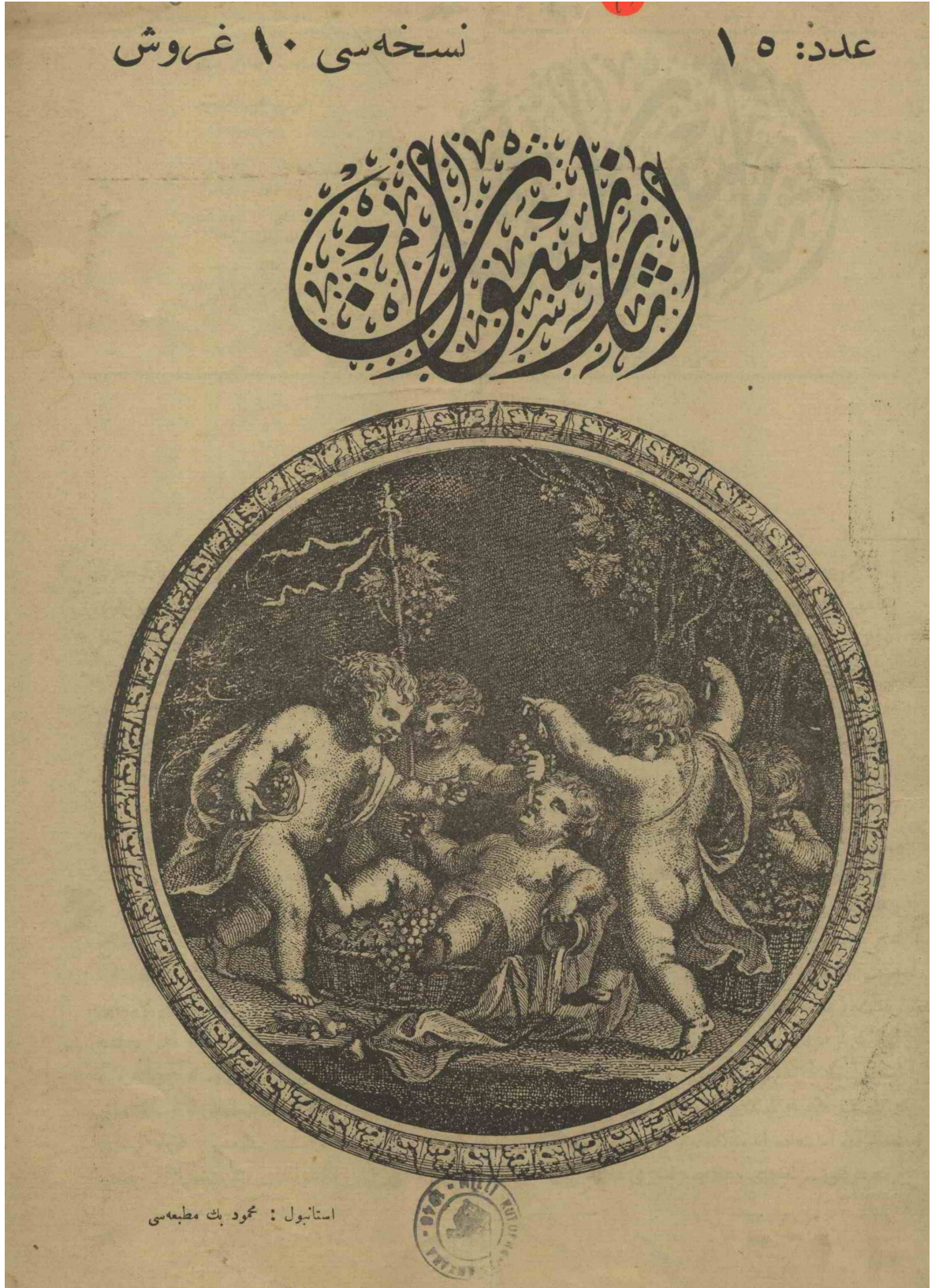
Resim 3: Âsâr-ı Nisvân'ın 3. sayısının kapağı ve Meşhur İngiliz Muharriresi Miss Rebeca West.

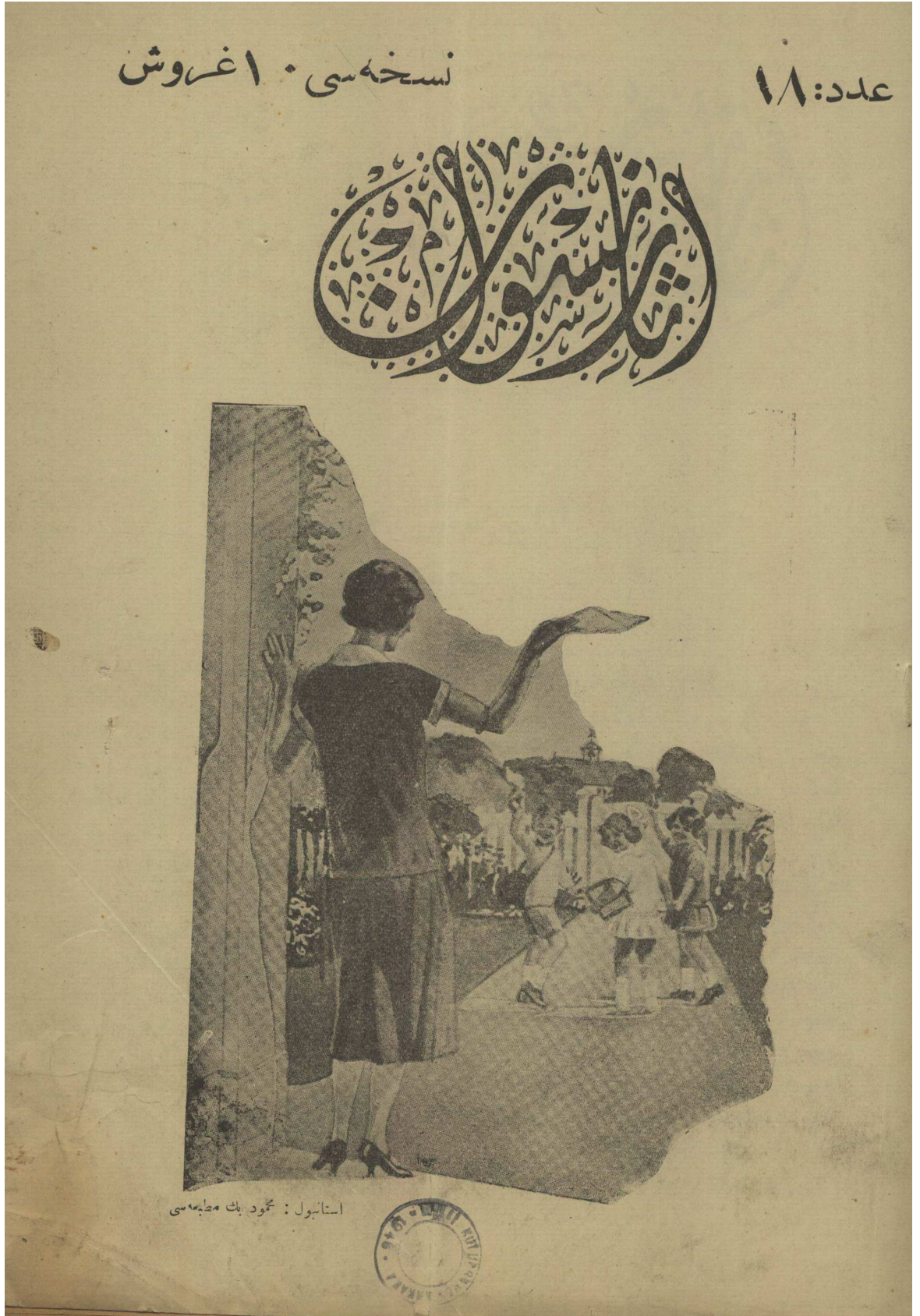
Resim 4: Âsâr-ı Nisvân'ın 8. sayısının kapağı ve başında miğferi, bir elinde kalkanı ve diğer elinde kırmızı-beyaz Türk Bayrağı ile şalvarlı bir Türk kızı.

Resim 5: Âsâr-ı Nisvân'ın 14. sayısının kapağı.

Resim 6: Âsâr-ı Nisvân'ın 15. sayısının kapağı.

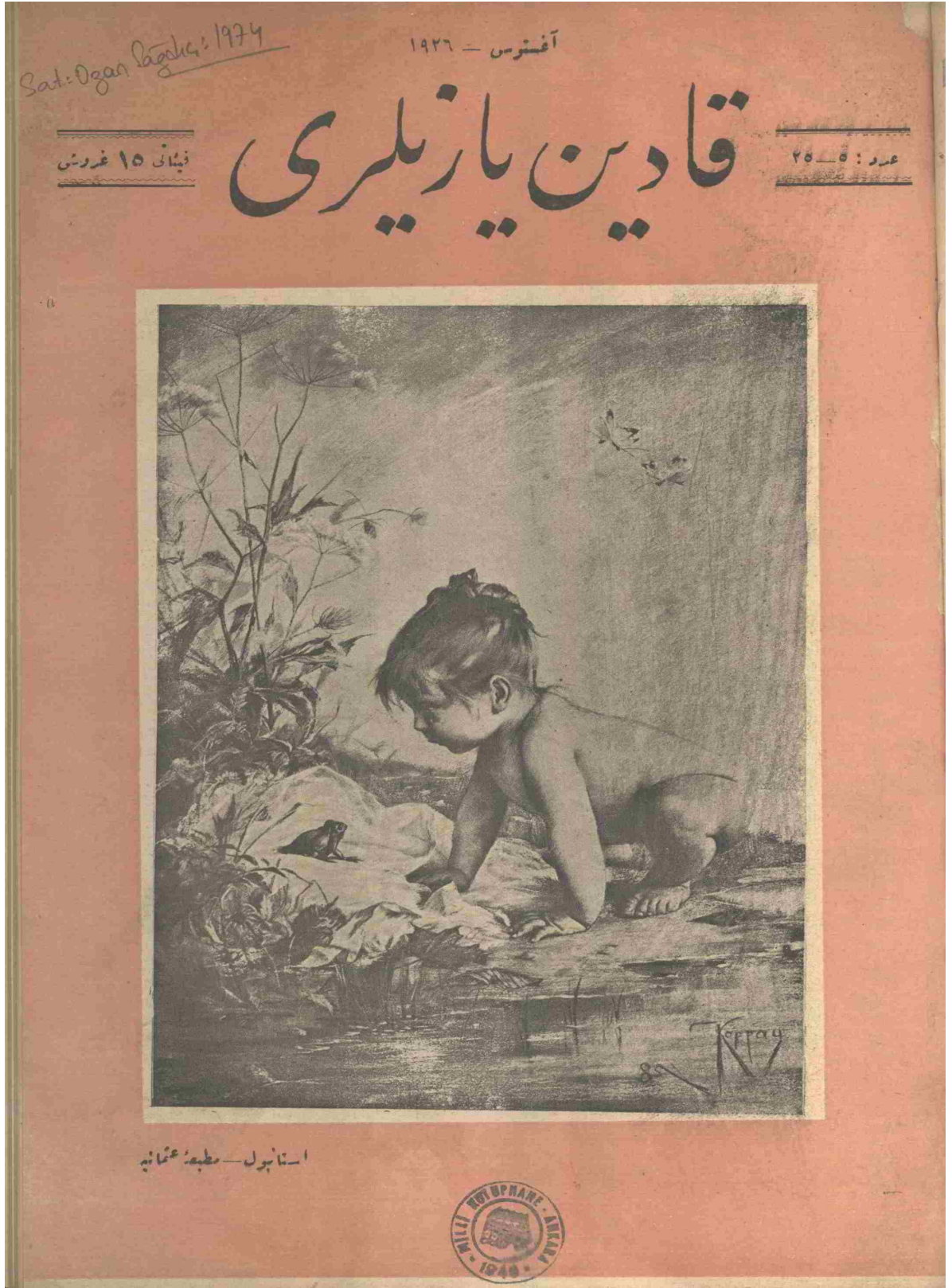
Resim 7: Âsâr-ı Nisvân'ın 18. sayısının kapağı.

Resim 8: Âsâr-ı Nisvân'ın 19. sayısının kapağı.

Resim 9: *Kadın Yazıları*'nın 3-4/23-24. sayısının kapağı.

Resim 10: Kadın Yazıları'nın 5/25. sayısının kapağı.

Resim 11: Kadın Yazıları'nın 6/26. sayısının kapağı.

Resim 12: Bir Japon kadınının evde çocuğuna ders çalıştırması.

Resim 13: İstanbulumuzun yazlık mahallerinden Tarabya Manzarası.

صيفه : ٥

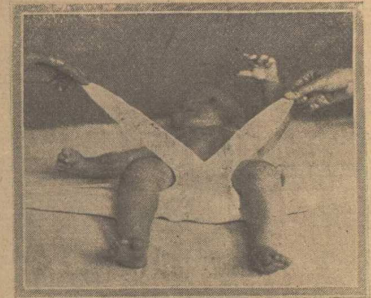
قادين يازيلري

نومرو : ٥ — ٢٥

نوزادك ساريلاسى

واسطه آسلى لرى ياساعت ووقته اهميت وىرمەدن
بىلەمك ياخودده سالامقدن عبارت قالمقده در؛ چالبوكه
غدا خصوصندە وقته حرمتمىزلك نوزادك معدەسى تخرىب
ايتدىكى كى، سالجاقده، باشك دونمەسنە و بوصورتلە
سرسملەشەرك دهازيادە خواسىز لائەسنە سىيىت وىرمكده در.

تولبد اوچ كوشە ساريلير

نوزادك باجافلري ساريليركن

شىدن متأثر اولور، جزئى بر جريانه قايلىق و آچىق
هوا ايله تماس، جدى خستەلقار طوغوراييلير. قونداق
چوچوغلن نفس آلماسنە، قانك طبيعى جريانه، نبضلرك
وورماسنە حتى اشتهاسنە قدر فنا تأثير ايدر. وجودى
حركتدن عاجز، قونداق ايچىندە قالان نوزادك يكانە
مظهر اولدينى حرىت آغلامقدن عبارتدر. بويە آغلان
ياورولرىنى تسكين ايتك ايچون جاهل والده لرمزك

Resim 15: İstanbulumuzun güzel manzaralarından birinin tayyareden görünüşü

Resim 16: Kadın Sporları: Kürek Çeken Alman Kadınlarından Bir Grup.

صيفه : ١٥

قادين يازيلري

نومرو : ٥ — ٢٥

قادينلار ايجون صولك درجه-
ده نافع راسپورددر. اطرافى
دكز و صولرله محاط
اولان مملكتتمز قادينلرى،
طبيعتك بزه باغشلا دىنى
بو نعمتندن استفادى
اهمال ايتمه مليدرلر .

كوزل و ظريف اولمق
ايستهين هر قادين صحت،
رعيت ايتمه ليدر . يازين
آلسان دكز و كوش
بانىولرى صحتك ادامه سى
خصوصنده الكاين واسطه
در. دكز بانىوسى اعصابى
تسكين ايدر . يوزمك

Resim 17: Deniz ve Güneş Banyosu'nu teşvik eden bir not ile yeni moda deniz giysileri.

نومرو: ۲

آثار نسوان

صحنه: ۱۵

دیکیش

مکتب انتاریسی:

بوانتاری ۷-۹ و ۱۱

یاشلرنده قیزلر یاییلیر.

آنکی صیق باسته لرله بدن

آشای اولارق البسه نك اوست

قسمنه دیکیش در.

یاقا و قوللر بیاض موسلین دن

اطراف قاربه لا ایلر چویریش در

(شکل : ۵)

اوکنده دورت صدف
دوکه وارد در . باند
کودری برکر .

بو البسه آنکلی

دوز، بلوزی سانتراشلی

ویا خود عکسی ده یاییلیلیر.

بوانتاری ایکی رنگ

اسکی ایکی قادی بلوزیدن

ویا انتاریسندن یاییلیلیر.

۱۱-۹-۷-۵-۲

یاشلرنده ازکک چوجق

ایچون کیلیمش قادی

آنکلیکندن لاجورد

پانطالون کتن ویاساداقور

بلوزنده ژاکت یاییلمشدر.

(شکل : ۳)

بلوز بیاض و یا قرم رنگدن اولوب یاقا و قول قاپاقلری

لاجورد قالدین سانه اوزرینه بیاض ایجه اوج صیره شریددیکیلیمشدر

اوکنده کی فیونکوعینی قاشدندر .

یازلق موسلین انتاری :

بوده ۸ — ۱۰ — ۱۲ یا شنده قیزلر مخصوص رنگلی

و چیچکلی مارکیزه و یا موسلین دن یاییلیر . دوز کیلیمش

بدن آشایسته قدر آستاره طویدیرلش و کر آتته بر آز

(شکل : ۲)

یاقاسنده دخی صاغ طرفده ایکی ایلک

صولده ایکی کوچوک دوکه یاقانک آتته

دیکیلیر .

یاقا و قول قاپاقلری ایکی قاتدر .

اوکی روبالی و ایکیشر باسته لی در .

آنکی لاسنیک کچیرلش آنکلیک اوزرندن

کیلییر .

(شکل : ۱)

(شکل : ۶)

(شکل : ۴)

بولوش در . کری کنیش ایپک دن آرقه ده
فیونکه اولارق باغلانمش در . یاقا ایلر
قوللرده ایجه قاربالار قاشک چیچکلی
رنگندن دوز مارکیزدندر .

۴ — قادی بلوزی .

آچیق و قالدی کیلیه ییلیر . هر توری

ایجه و قالدین بیاض قاشلردن یاییلیلیر .

اوکنده ایکی بویوک و قوللارنده ایکیشر

کوچوک صدف دوکه لر وارد در .

KAYNAKÇA

1. Birincil Kaynaklar

..., “Atkıları Nasıl ve Nerede Kullanmalı?”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 17-18.

..., “Boş Emzik”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 12-13.

..., “Harflerimizin Müdafaâsı”, *Kadın Yazıları*, sayı 6/26, Eylül 1926, ss. 7-8.

..., “Kadın Sporları: Kürek Çekmek”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, Haziran / Temmuz 1226, ss. 23-24.

..., “Memleketimizde Teâvün Yurdları”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 4-5.

..., “Türkiye Harem Hayatı”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 3-4.

..., “Dr. Kadri Râşid Paşa’nın Mühim Bir Konferansı: Nüfus Arttırmak; Çocuklara İyi Bakmakla Kâimdir”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343, ss. 8-9.

..., “Hoca Nasreddin Hikâyeleri”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, s. 21.

..., “Kırmızı Kekliğin Heyecanları”, [Fransızca’dan tercüme], *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 8-11.

..., “Peynirli Çorba”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, Haziran / Temmuz 1226, ss. 15-16.

..., “Satılık Ev”, [Fransızca’dan], *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 13-16.

[ayın]. L., “Asrî Türk Kadını”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, Mayıs 1926, ss. 8-9.

[ayın]. L., “Fin Kadınları”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, ss. 5-8.

[ayın]. L., “Memleketimizde Ecnebî Mektepleri”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, ss. 7-8.

[elif]. M. R., “Cennet ve Cehennem”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 23-24.

[elif]. M. R., “Cennet ve Cehennem”, *Kadın Yazıları*, sayı 6/26, Eylül 1926, ss. 12-16.

[elif]. M. R., “Edebiyât-ı Hâzıramızdaki Sönüklüğün Esbâbı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, ss. 3-4.

[İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18, 15 Kânûn-i Evvel 1341 / 29 Cemâziyelevvel 1343.

[İlânlar], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343.

[İlânlar], “Bedr-i İkbâl Haffâfiye ve Lastik Ticârethânesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343.

[İlânlar], “Çocuk Bakımı ve Hastalıklarıyla Dâhilî Hastalıklar Müttehassısı Doktor Gâlib Hakkı Bey”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, s. 28.

[İlânlar], “Esirgeme Derneği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343.

[İlânlar], “Hereke Fabrikası”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343.

[İlânlar], “Tayyare Cemiyeti Mecmûâsı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343.

[İlânlar], “Türk Piyanos Muallimesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343.

[İlânlar], “Hilâl-i Ahdar Mecmûâsı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, s.16.

[İlânlar], “İnsanlar Kendilerini Niçin Bunaltıyorlar?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, s.16.

[Tebrik], *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, 2 Nisan 1341 / 9 Ramazan 1341, s.1

“*Âsâr-ı Nisvân*’ın Satış Mahalleri”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, 1 Temmuz 1341 / 9 Zilhicce, s. 16.

“Evlerde Kuş Beslemek”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343, ss. 9-11.

“Feriha Nevzâd, “Ankara Çocuklarını da Düşünelim”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 3-4.

“İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 4-5.

“İdâre-i Beytiyye: Umûr-ı Beytiyyede Elektrik”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, 1 Teşrîn-i Sani 1341 / 14 Rebiyyülâhir 1343, ss. 14-15.

“Japon Kadını”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343, ss. 3-6.

“Merhume Mukbile Reşâd Hanım”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, ss. 6-7.

“Mihrâb’dan”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, s. 16.

“Nâfi‘ Bir Teşebbüs”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sani 1926, s. 32.

“Terbiye-i Etfâl: Çocukları Ana Sütü ile Irzâ Hakkında Bazı Malûmât”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343, ss. 9-10.

B. J., “Âmâlara Mahsus Matbûât”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, Mayıs 1926, ss. 4-8.

B. Schultes, “Almanya Mektubu”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, 1 Teşrîn-i Sani 1341 / 14 Rebiyyülâhir 1343, ss. 3-4.

Barones Akiko Kando, “Tokyo Mektubu”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343, s. 2.

C. “İzdivaçlar Niçin Azalıyor?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, 1 Kânûn-i Sani 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343, ss. 13-14.

C. Şimoda, “Şark Âlem-i Nisvânı: Japonya’da Kadınlık Meselesi”, müt. Fevziye Abdürreşid, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, ss. 5-6.

Dr. Rukiye, “Evlerde Hastabakıcılık”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 9-10.

Dr. Rukiye, “Evlerde Hastabakıcılık”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, 15 Teşrîn-i Sani 1341 / 28 Rebiyyülâhir 1343, ss. 14-15.

Dr. Safiye Ali, “Nüfus Siyâsetinde Vefeyât-ı Etfâl Meselesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, 15 Teşrîn-i Sani 1341 / 28 Rebiyyülâhir 1343, ss. 8-11.

Emine bint-i Ragıb, “Tahsil-i İbtidâî Devresindeki Etfâl Hakkında Bir Mütâlâa”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, ss. 5-7

Emine M. N., “Bir Merdiven Taşın Hikâyesi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 20, 1 Şubat 1926 / 18 Receb 1343, ss. 15-16.

Emine Müeyyed, “Fedâi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 6-8.

Emine Müeyyed, “Halkımızda Okumak Hevesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 18-19.

Emine Müeyyed, “Hayatın Çiçek ve Dikenleri”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 22-28.

Emine Müeyyed, “İzdivaçlar Niçin Azalıyor?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, 1 Kânûn-i Sâni 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343, ss. 9-13.

Emine Müeyyed, “Köylerimize Muâvenet Farzdır”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 2-3.

Emine Müeyyed, “Terbiye Programlarımızın Islâhı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, ss. 3-4.

Emine Müeyyed, “Ümid-i İstikbâl”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, 1 Kânûn-i Sâni 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343, ss. 6-7.

Fatma Murad, “Eski Türk İlinden Bir Mektub”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7, 15 Mayıs 1341 / 9 Şaban 1343, ss. 6-8.

Fevziye Abdürreşid, “Adab-ı Umûmiyye’ye Riâyet: Türkler Şark’ın Centilmenleridir”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, 1 Teşrîn-i Sani 1341 / 14 Rebiyyülâhir 1343, ss. 1-3.

Fevziye Abdürreşid, “Adab-ı Umûmiyye’ye Riâyet”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18, 15 Kânûn-i Evvel 1341 / 29 Cemâziyelevvel 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Bize Aid”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Büyük Adım”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, 15 Eylül 1341 / 26 Safer 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Demokratik Aile Terbiyesine Muhtâcız”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, ss. 1-3.

Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343, ss. 1-3.

Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Hayatımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, 2 Nisan 1341 / 9 Ramazan 1341, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “İbret-âmîz Bir Vaka: Suikasd”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, Haziran / Temmuz 1226, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “İhtiyâcâtımız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 7, 15 Mayıs 1341 / 9 Şaban 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “İlk Söz”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, s. 1.

Fevziye Abdürreşid, “Kadın Edebiyatına Muhtâcız”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Kurban Bayramı: Sulh ve Müsâlemet Bayramı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, 1 Temmuz 1341 / 9 Zilhicce, s. 1.

Fevziye Abdürreşid, “Ne Yapmalıyız?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Nereden Başlamalıyız”, *Kadın Yazıları*, sayı 7-8/27-28, Teşrîn-i Evvel –Teşrîn-i Sâni 1926, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Quo Vadis? Nereye Gidiyoruz?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Tayyare”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, 1 Kânûn-i Sâni 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343, ss. 1-2.

Fevziye Abdürreşid, “Türk Kadınlarının Hukuk ve Faâliyetde Müsâvâtı”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, s. 2.

Fevziye Abdürreşid, “Vâlîde”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 18, 15 Kânûn-i Evvel 1341 / 29 Cemâziyelevvel 1343, s. 4.

Fevziye Abdürreşid, Tayyâre ve Türk Kadını, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, 1 Haziran 1341 / 9 Zilkâde 1343, ss. 1-2.

Güzin Şefik, “Akşam Olurken”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 15, 15 Teşrîn-i Evvel 1341 / 27 Rebiyyülevvel 1343, s. 3.

Güzin Şefik, “Hicran Yolunda”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, s. 3.

Güzin Şefik, “Sonbahar”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, 15 Teşrîn-i Sani 1341 / 28 Rebiyyülâhir 1343, s. 4.

Güzin Şefik, “Kadın Kalbi”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, Haziran / Temmuz 1226, ss. 11-12.

Havâdis-i Mütenevvia, “Kadın Polisler”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, Mayıs 1926, ss. 9-10.

Havâdis-i Mütenevvia, “Sinemanın Otuzuncu Sene-i Devriyesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, Mayıs 1926, s. 16.

Heyet-i İdâre, “Elbiselerimiz”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, ss. 6-7.

Heyet-i Tahrîriye, “Beyân-ı İtizâr”, *Kadın Yazıları*, sayı 1/21, Nisan 1926, s. 1.

Heyet-i Tahrîriye, “Teşekkür-i Alenî”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, s.1.

Heyet-i Tahrîriye, “Türk Kadınlığımızın Nazar-ı Şefkatine”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, ss. 1-2.

Hikâyeler için bkz. “Küçük Fatma’nın Tercüme-i Hâli”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, ss. 10-12.

Hikmet Osman, “Vilâyet Mektûbları”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, s. 14.

İdâre, “Mevlid-i Peygamberî”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343.

K. H. K., “Moda Şuûnu”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, ss. 10-11.

Kadriye Abdürreşid, “Ailede Musiki”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, ss. 3-4.

Kadriye Abdürreşid, “Ailelerde Musiki Talimi”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, ss. 8-10.

Kadriye Abdürreşid, “Almanya’da Kız Terbiyesi: Alman Kız Yuvası Çalıştırma Cemiyeti”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343, ss. 6-7.

Kadriye Abdürreşid, “Çocuklarımız Gazete Okumalı mı? (Etfâlin Terbiye-i Rûhâniyesi)”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, 1 Haziran 1341 / 9 Zilkâde 1343, ss. 6-7.

Kadriye Abdürreşid, “Hayat İktisâdı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, ss. 12-13.

Kadriye Abdürreşid, “Hüdâ Hanım Şirâvî”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 2, 9 Şubat 1341 / 15 Receb 1343, s. 6.

Kimyager Halide, “Münevver Türk Kadınlığının Hayat-ı Mesâisi Hakkında”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, 1 Temmuz 1341 / 9 Zilhicce, ss. 2-3.

Mevhibe İclâl, “Hizmetçiler ve Onlarla Muamele”, *Kadın Yazıları*, sayı 3-4/23-24, Haziran / Temmuz 1226, ss. 10-11.

Mevhibe İclal, “Kadınların Güzelliği”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, ss. 7-9.

Moda Şuûnu, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s. 16.

Muhacir Kızı, “Günün Meselesi”, *Kadın Yazıları*, sayı 2/22, Mayıs 1926, ss. 9-10.

Mündericât, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, s.1.

Münire Münir, “Hürriyet ve Haysiyetimiz”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 17, 15 Teşrîn-i Sani 1341 / 28 Rebiyyülâhir 1343, ss. 3-4.

Nevfel, “Hayatımıza Bir Nazar”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 4, 12 Mart 1341 / 16 Şaban 1343, ss. 2-3.

P. J., “İsviçre’de Dilenmek Memnû’dur”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343, ss. 5-6.

P. Z., “Duhan Şirketleri ve Fakir Türk Kadınları”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, ss. 4-6.

P. Z., “Seyahat Hatıralarımdan: Müberra Mehmed Ali”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 10, 1 Temmuz 1341 / 9 Zilhicce, ss. 3-4.

Posta Kutusu, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343, ss. 15-16.

Rebecca West, “Amerikalı Kadınlar Nasıl Bir Zevce ve Vâlidedirler?”, müt. Emine M. R., *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, ss. 2-5.

Reşid Mazhar, “Paris’te Bir Tavukçuluk Sergisi’ni Ziyaret-1”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, 15 Eylül 1341 / 26 Safer 1343, ss. 13-15.

Reşid Mazhar, “Paris’te Bir Tavukçuluk Sergisi’ni Ziyaret-2”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 14, 1 Teşrîn-i Evvel 1341 / 13 Rebiyyülevvel 1343, ss. 11-13.

Seyyah, “Türk Kadını ve Musul”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 19, 1 Kânûn-i Sâni 1342 / 16 Cemâziyelâhir 1343, ss. 2-4.

- Sofra Tertûbi, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343, ss.10-12.
- Suniye, “Ümid”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, ss. 16-17.
- Şuûn, “Büyük Bir Teşebbüs”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, s. 16.
- Şuûn, “Hanımlarımızın Mühim Teşebbüsü”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, s. 16.
- Şuûn, “Türk Kadını Nasıl Olmalıdır?”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 16, 1 Teşrîn-i Sani 1341 / 14 Rebiyyülâhir 1343, s. 10.
- Şuûn, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 12, 1 Eylül 1341 / 12 Safer 1343, s. 15.
- Şuûn-ı Nisvân, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, s.16.
- Şuûn-ı Nisvân, “Bîamân Hatun”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 3, 26 Şubat 1341 / 2 Şaban 1343, ss. 12-13.
- Şuûn-ı Nisvân, “Hindistan’da Kadınlara Mahsûs Dârülfünûn”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 1, 26 Kânûn-i Sâni 1341 / 1 Receb 1343, s. 16.
- Şuûn-ı Nisvân, “Türk Kadınlığı’nın Ufk-ı Edebîsi’nde Zuhûr Eden Âsâr”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, 2 Nisan 1341 / 9 Ramazan 1341, s. 7.
- Şuûn-ı Nisvân, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 6, 16 Nisan 1341 / 23 Ramazan 1343, s. 8.
- Şuûn-ı Nisvân, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 8, 1 Haziran 1341 / 9 Zilkâde 1343, ss. 7-9
- Şuûn-ı Nisvân, Kadınlık Cereyânları, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 5, 2 Nisan 1341 / 9 Ramazan 1341, s. 7.
- Trabzonlu Safiye, “Zeybek Oyunu Hakkında Bir Fikir”, *Kadın Yazıları*, sayı 5/25, Ağustos 1926, s. 4.
- Zahide Ağazâde, “Amerika Mektupları”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 13, 15 Eylül 1341 / 26 Safer 1343, ss. 6-7.
- Zahide Ağazâde, “Amerika’da Muhacir Hayatı”, *Âsâr-ı Nisvân*, sayı 11, 1 Ağustos 1341 / 11 Muharrem 1343, ss. 6-8.

2. İkincil Kaynaklar

AKŞİN, Sina, *Kısa Türkiye Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.

AKYÜZ, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'ye)*, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1997.

ARIKAN, Gülay, “Osmanlılarda Tanzimat Döneminde Kadınlarla İlgili Gelişmeler”, *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1994, ss. 323-329.

AYDIN, Hakan, “Kadın (1908-1909): Selanik'te Yayınlanan İlk Kadın Dergisi Üzerine Bir İnceleme”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22/2009, ss. 147 -156.

BERKES, Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma* (yay. haz. Ahmet Kuyaş), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

BERKTAY, Fatmagül, “Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Feminizm”, *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası: Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi*, (ed. Mehmet Ö. Alkan), İletişim Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 348-359.

-----, “Doğu ile Batı'nın Birleştiği Yer: Kadın İmgisinin Kurgulanışı”, *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce: Modernleşme ve Batıcılık*, Cilt No: III, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, ss. 275-285.

BOZKURT, Ayşe, *The Issue of Education in Ottoman Women's Periodicals (1869-1895)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2006.

CAPORAL, Bernard, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını (1919-1970)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1982.

ÇAKIR, Serpil, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul, 1994.
-----, “Tarih Yazımında Kadın Deneyimlerine Ulaşma Yolları”, *Toplumsal Tarih*, Mart, 2002, ss. 28-35.

ÇON, Esra, *A Décolleté Journal for the Ottoman Turkish Women: Süs*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2007.

DEMİRDİREK, Aynur, *Osmanlı Kadınlarının Hayat Arayışının Bir Hikâyesi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.

DURAKBAŞA, Ayşe, “Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve Münevver Erkekler,” *75. Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 29-50.

DERİNGİL, Selim, *İktidarın Sembolleri ve İdeoloji: II. Abdülhamid Dönemi 1876-1909* (çev. Gül Çağalı Güven), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.

GÖLE, Nilüfer, *Modern Mahrem*, Metis Yayınları, İstanbul, 2001.

GÜZEL, Şehmus, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Toplumsal Değişim ve Kadın”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Tarih Ansiklopedisi*, Cilt No: III-IV, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, ss. 858-876.

İNALCIK, Halil, *Osmanlılar: Fütihat, İmparatorluk, Avrupa ile İlişkiler*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri Bibliyografyası, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Metis Yayınları, İstanbul, 1993.

KAPLAN, Leyla, *Cemiyetlerde ve Siyasî Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998.

-----, II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Kadınlarının Özgürleşme Hareketi”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, ss. 466-473.

KARABACAK, Melike, “Cumhuriyet’in İlk Beş Yılında Kadın Dergileri: Bir Değişimin Kadınca Hikâyesi”, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2009.

KARAKIŞLA, Yavuz Selim, “Varolmamış Bir Osmanlı Kadın Örgütü: Sade Giyinen Kadınlar Cemiyeti (1918)”, *Tarih ve Toplum*, Cilt XXXV, Sayı 207, (Mart 2001), ss. 30-35.

-----, “II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Çocuk Dünyası Dergisi, (1913-1914; 1918-1919; 1926-1927)”, *Müteferrika*, Sayı 13, (Yaz 1998), ss. 119-191.

-----, “Kadın Dergilerinde (1869-1927) Osmanlı Hanımları ve Hizmetçi Kadınlar”, *Toplumsal Tarih*, Cilt XI, Sayı 64, (Mart, 1999), ss. 15-24.

-----, “Osmanlı Hilâl-i Ahmer Terakkîperver Cemiyet-i Nisvâniyesi, Dolandırıcıların Sahte Osmanlı Kadın Örgütü”, *Tarih ve Toplum*, Cilt XXXVII, Sayı 220 (Nisan 2002), ss. 11-16.

-----, “Şişli Cemiyet-i Hayriyye-i Nisvâniyesi (1915)”, *Tarih ve Toplum*, Cilt XXXV, Sayı 210, (Haziran, 2001), ss. 5-12.

-----, “Kadınları Çalıştırma Cemiyeti’nin Kadın İşçileri Evlendirme Kampanyası”, *Tarih ve Toplum*, Cilt XXXVII, Sayı 219, (Mart 2002), ss. 27-40.

-----, *Women and Work in the Ottoman Empire: Society for the Employment of Ottoman Muslim Women (1916-1923)*, Binghamton: State University of Newyork, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003.

KILIÇ, Fatma, *Kadın: A Young Turk Magazine in the Second Constitutional Period (1908-1909)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2005.

KOLOĞLU, Orhan, “Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt No: I, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, ss. 68-93.

KURNAZ, Şefika, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2011.

-----, *II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1996.

LEWIS, Bernard, *Demokrasinin Türkiye Serüveni* (çev. Hamid Aydoğan, Esra Ermert), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2010.

MALEÇKOVA, Jitka, “Kadın ve Bir Milletın Kaderi: Milli Uyanışın İlk Dönemlerinde Kadınlara Bıçılan Rol”, *Tarih Eğitimi ve Tarihte ‘Öteki’ Sorunu II. Uluslararası Tarih Kongresi 8-10 Haziran 1995*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1998, pp. 201-214.

MERİÇ, Nevin, *Osmanlı’da Gündelik Hayatın Değişimi: Âdâb-ı Muâşeret*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2000.

ORTAYLI, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

-----, *Osmanlı Toplumunda Aile*, Han Yayınları, İstanbul, 2000.

-----, *Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.

-----, “Tanzimat Devri Basını Üzerine Notlar”, *Osmanlı İmparatorluğu’nda İktisadi ve Sosyal Değişim Makaleler I*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000.

OS, Nicole A. N. M. Van, “Osmanlı Müslümanlarında Feminizm,” *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Cilt No: I, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, ss. 335-347.

-----, “Osmanlı Kadın Dernekleri: Geçmişten Gelen Kaynaklar, Gelecek İçin Kaynaklar” (çev. Kaya Genç), *Toplumsal Tarih*, Mart, 2002, ss. 7-14.

ÖZBEK, Nadir, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşruiyet (1876-1914)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008.

-----, “Abdürreşid İbrahim: İslamcı Bir Eylem Adamı”, Cilt IV, Sayı 19 (Temmuz 1995), ss. 7-12.

ÖZKAL, Elçin, *İnci (Yeni) Magazine (1919-1923): The Feminine Actuality During the Occupational Period*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2007.

PIERCE, Leslie P., *Harem-i Hümayûn: Osmanlı İmparatorluğu’nda Hükümlerlik ve Kadınlar* (çev. Ayşe Berktaş), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2011.

QUATAERT, Donald, *Osmanlı İmparatorluğu: 1700-1922* (çev. Ayşe Berktaş), İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

RODED, Ruth M., “Osmanlı Tarihine Cinsiyet Açısından Bakılması”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, ss. 418-427.

SÜRÜCÜ, Gülsel, *Osmanlı Kadın Dergilerinde Kadının Dünyası (1908-1914)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

TEKELİ, Şirin, *Siyasal Hayat ve Kadınlar*, Birikim Yayınları, İstanbul, 1982.

TOPRAK, Zafer, “Muslihiddin Âdil’in Görüşleri Kadın ve Hukuk-ı Nisvân”, *Toplumsal Tarih*, Cilt XIII, Sayı: 75, Mart, 2000, ss. 14-17.

-----, “II. Meşrutiyet Döneminde Devlet, Aile ve Feminizm,” *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi*, Cilt I, T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1992, ss. 216-227.

-----, “İkinci Meşrutiyet’te Kadın Dernekleri: İttihad ve Terakki ve Teâlî-i Vatan Osmanlı Hanımlar Cemiyeti,” *Toplum ve Bilim*, (Güz 1988-Kış 1989), ss. 183-190.

TOSKA, Zehra. “İstanbul Hayalhanesinde Beliren Kadın Sımaları”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, Cilt No: V, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, ss. 458-465.

TUNÇ YAŞAR, Fatma, “Osmanlı Kadınının Eğitimine Yönelik İlk Süreli Yayın: Terakki-i Muhadderat”, *Dem Dergi*, Yıl 1, Sayı 3, ss. 98-105.

TÜRKOĞLU, İsmail, *Rusya Türklerinden Abdürreşid İbrahim, 1857-1944*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 1993.

VARLIK, Bülent, “Tanzimat ve Meşrutiyet Dergileri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt No: I, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, ss.112-125.

YAZICI, Nesimi, “Tanzimat Dönemi Basını Konusunda Bir Değerlendirme”, *Tanzimat’ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1994, ss. 55-84.

ZİHNİOĞLU, Yaprak, *Kadınsız İnkılâp: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

ZURCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi* (çev. Yasemin Saner), İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

ÖZGEÇMİŞ

Elif Uludağ Karabacak, 1980 yılında Bursa’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara’da tamamladı. 2004 yılında Boğaziçi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nden mezun oldu. Aralık 2006’tan itibaren İstanbul’da Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’nda çalışmaktadır. Evli ve bir kız çocuk annesidir.